

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף לה: לה: לו:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה כג

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת

ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(הי"מ שמו שמוח)

תורה אור

דברים עקב ז (יב) וְהָיָה עִקְבְּךָ וְשִׁמְרֶתָם וְעֲשִׂיתָם אִתָּם וְשָׁמְרִי יִקְרָא אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִיָּה וְאֵת אֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

ישיעיהו נח (א) קרא בגרון אל מושךך ששופר רהם קולך וגם לעמי ולעמי ולעמיתך יעקב חסאמך:

תהלים לג (ג) שירו לו שיר קדש היטיבו נגן בתרועה: שמואל ב ה (ב) גם אתמול גם שלושם ברות שאלו מלך עלינו אהה יהיה מוציא (ומוציא) ונעבי (והנביא) את ישראל ויאמר ידוך לך אהה תרעה את עמי את ישראל ואתה תהיה לנגיד עלי ישראל:

תהלים קג (כ) גרכו יקון מלאכי בניי כה עשי דברו לשמע בקול דברו: יואל ב (כו) ואלקתם אכול ושבוע ואלקתם את שם ידוך ואלהים אשר עשה עמכם להפליא ולא יבשו עמי לעולמם כי וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ידוך ואלהים אין עוד ולא יבשו עמי לעולם:

שמות כד (ו) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ידוך נעשה ונשמע:

תורה כג

תהלים קיט (קלח) צוית צדק עדיך ואמונה מאד: משלי טז (טו) באור פני מלך חיים וירצונו קצב מלקוש:

תהלים טו (יא) תודיעני אהה חיים שבוע שמחות את קציר נעמות בימיך נצח: בראשית ויחי מה (כו) וידברו אליו את קל דברי יוסף אשר דבר אלם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם:

שמות יתרו כ (ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני: תהלים קכו (ב) שאן לכם משפתי קום מאתרי שבת אכלי לים העצבים נן יתן לידידו שגא:

בראשית ג (יז) ואלך אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל מפיו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה לא ימי חייך: אביה ג (ו) במחשפטים הושיבני כמתי עולם:

ויחזקאל ז (ט) פספס בחצות שליוכי וזקבם לגדה יהיה ספספס וזקבם לא יזיל להעלים ביום עברת ידוך נפשם לא ישבעו ויעזיבם לא ימלאו כי מכשול עולם קיה:

ישיעיהו לב (כב) וטפאתם את צפתי פסילי ספספ ואת אפדת מוספת וקדך תורם כמו דון צא תאמר לו:

מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה [8] והיה עקב **תשמעון**, היינו שמבחי רגליך, היינו המוכיחים, **תשמעון את המושפטים האלה**, היינו הדינים. כי להם מגלים אותם כנ"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כנ"ל :

כל הקולות הם בחי' עזות [9]. קול המוכיח הוא בחי' קול שופר, כמ"ש (ישעיה נח) **כשופר הרם קולך** [9]: וכן קול נגינה, וזה בחי' (תהלים לג) **הטיבו נגן בתרועה**. קול הניגון הוא בחי' תרועה, בחי' שופר, בחי' **ואתה תרעה את עמי** כנ"ל [9]:

בימייה רבן גמליאל היה הדור שהיתה תורתם בחי' נשמע, בחי' תפלה. וז"ש רז"ל (מגילה כא) ' בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה. עמידה הוא בחי' תפלה כנ"ל. וע"כ משמת רבן גמליאל במל כבוד התורה (כמו שאמרו רז"ל (סוטה מו.ג.) [9]:

בכל עולם יש בחי' נעשה ונשמע. וכן כמלאכים יש נעשה ונשמע, כמ"ש (תהלים קג) **גיבורים כח עושי דברו לשמוע בקול דברו**, וכשארז"ל (שבת פח) מי גלה ר'ו זה לבני מלאכי השרת שנאמר גבורי כח וכו' :

א"א להתקרב אל הקדושה כ"א ע"י עזות כמ"ש היו עז כנמר כמבואר לעיל. וכן אמרוז"ל (ביצה כה ע"ב) לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין [8] :

גדולה בושה שנכפלה שני פעמים בפסוק (יואל ב) **ולא יבושו וכו', ולא יבושו עמי לעולם** (מו"ק טז):

הג"ע והגיהנם הם בזה העולם ממש [9], אך אי אפשר לבוא לשם, מהמת הקרירות שבצד צפון ודרום [9]. וצער הכושה גדול

מאוד" יותר מעונש גיהנם [9], וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבושה, שמתבייש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבא צער הכושה גדול מאוד" [9], ואפי' כל צדק נכוח מחופתו של חברו או לאותה בושה או לאותה כלימה, כמו שאמרו רז"ל (ב"ב עה.). ואמרו שם פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה וכו', מכ"ש אך יתביישו החוטאים ר"ל. ואם הוא "כמדדגה שאין צריך להתכביש משום אדם, יש להתבייש מהקב"ה [9]. כי הקב"ה מקיים כל התורה, כשארז"ל [9] הקב"ה קובר מתים וכו', הקב"ה מבקר חולים וכו', ושאר מצות התורה שחשבו רז"ל שהקב"ה מקיים אותם. וגם הקב"ה מתפלל, כמו שאמרו רז"ל [9] מנין שהקב"ה מתפלל וכו', ומאי מתפלל יהו רצון מלפני וכו'. ובודאי" שהקב"ה מקיים מצות התורה ותפלה, כמו שראוי להקב"ה. וכמה רחוק בין קיום התורה שלו, ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של הש"י. כי כל אחד עובד הש"י לפי מדרגתו" בבחי' **נעשה ונשמע**, היינו תורה ותפלה כנ"ל :

נכעט שהתחיל לומר התורה הזאת, התחיל מזה הענין הכתוב כאן, מענין הג"ע והגיהנם וצער הכושה וכו' כנ"ל, עד שנכנס בענין תורה ותפלה של הש"י בעצמו ככתוב כאן, ואח"כ נכנס ע"ז מענין לענין עד שגמר כל התורה הנ"ל. אך בשעה שכתבתי לפניו תורה זאת, הפך הדבר קצת וצוה עלי להתחיל התור' מענין חותם בתוך חותם כנ"ל. וה' יודע כוונתו [9]

הג"ע והגיהנם הם בזה העולם ממש [9], אך אי אפשר לבוא לשם, מהמת הקרירות שבצד צפון ודרום [9]. וצער הכושה גדול

מרום הוא אלהין בקדמייתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זכינא לסיימא ספרא דצניעותא. כען נרים ידנא, קדם אלקנא, די יעמוד לנא לימינא, להתחיל ולגמור ריזין עלאינ"ה הגנוזים בסבי דבי אתונא :

סבי דבי אתונא

כו

(לשון רבינו ז"ל) **צוית צדק עדותיך ואמונה מאודי"א** (תהלים קיט):

א כי יש פנים דקדושה, שהם אנפין נהורין, בחי' חיים, כמ"ש (משלי יז) **באור פני מלך חיים**. בהינות שמחה, כמ"ש (תהלים יז) **שובע שמחות את פניך**, וכתוב (בראשית מה) **ותחי רוח יעקב**, זה בחי' שמחה: ויש פנים דסמ"א, שהם אנפין השוכין, מרה שהורה, ע"א"ב, כמ"ש (שמות כ) **לא יהיה לך אלקים אחרים על פני** [9]. ואלו בני אדם הנפולים בתאוות מומן, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם בניגועות גדולות, והם **אובלי להם בעצבון** [9]. כמ"ש (בראשית ג) **בעצבון תאכלנה**, ועצבות הוא מרה שהורה. אלו בני אדם נקשרים בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, בחי' מיתה, כמ"ש (איכה ג) **במחשכים הושיבני וכו'** [9]. ועליהם נאמר (יחזקאל ז) **וזהבם לנדח**, היינו בחי' ע"א, כמ"ש הז"ל (שבת פרק ט' [9]) מנין לע"א שמטמא כנדה שנאמר [9] **תזרם כמו דוח**. אבל אלו

כג **אימא לן מילי כדכיבי** [9], אמר להו **הוי לן כדנייתא וילדה**, והוי תליה ליה **פתקא**. וכת' ביה **דמסיק בכיח"כ אבא מאה אלפי זוזי**. אמרו ליה **וכדנייתא מי ילדה**. אמר להו **הוי נינהו מילי כדכיבי** : **מלחא כי סריא במה מלחי ליה, בסילותא דכדנייתא**. ומי איכא סילותא **לכדנייתא, ומלחא מי סריא** [9]:

9 תרגום- זקני אתונה שאלו את רבי יהושע בן הנאי אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הוקנים הרי פרה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלה שחסידיה במה מילחים אותו שלא יסירה וענה להם בשליה של פרה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שליה וענה להם הרי מלה לא מסירה. 10 מתרצו - מאד 11 מתוך החול וכל המונקדים שהעתיקו ממנו פתחו כאן ובכל תורה זו לבד ממקום אחד היכן שכתוב ע"א- עבודה וזה 12 דברים ה' ז' 13 עיין גם תהילים קמג ג' 14 בתקפא - (יחזקאל ו) ובחשטט תוקן 15 משנה א ובגמ' דף תפ בגמ' ע"ז מו: 16 ישעיהו יב כב

באבניה ברול סעף טו, ועיין תורה רעה צדיק שאינו מקנא שום צדיק אלא את הקב"ה. 17 סוטה יד. 18 ברכות ז. 19 מתרצו - ובודאי 20 מתרלו - מודיגותו 21 החרת מוהר"ח בתקפא 22 בתקפא כתב כאן בסוגרין כך- (בתורה הזאת בדף ל"ב ע"ב (הכוונה סוד ב) שורה ט' טעה המסוד והחוסין יוד יתירה בהודלת וכצ"ל כוה י"ד ו"ל (חל"ל) 23 מתרלו - עילאין 24 הנהרה השיילבת לפרוש"י - 1 גמ בפדורף ותולד - שוליתא, ומתולד - ס'ילוחא (כשולן הנמי) 25 תורה זו לשון רבינו נאמרה בחורף תקפא (חי"כ נט) ועיין שיש"ק ח"ב סימן קעז וז"א שדמ. ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן גנניא. והיא הראשונה מתשע התורות (כג-לא) שמבאר בהן רבינו את השו"ת שהיה ביניהם. 26 זו גרסת העין יעקב ובגמ' שלנו מילי דבריא בתשכס - בבי, וכן הגרסת בדפרי"ר - בבי וכן הוא לשון הגמ' ועיין יעקב

27 עיין בן יהודע ערובין יט. בשם האריז"ל ג"ע בדיום וגהנם בצפון. ועיין קדושינא ע"א. תוס' ד"ה (עד) דעת ר"ת שג"ע בצפון ושם בהגה ר"ג ליפשיך שדעת האריז"ל שהוא בדרום. ובב"ב פד. דעת רשב"ם שג"ע במזרח. ובבבבורות נה: לתוס' ד"ה מטרא הוא במערב. לאבברנאל בראשית ג' ג"ע ד"ה המשה, ועיין עץ חיים שער במ פ"ב שג"ע באמצע הכורז הארץ. ובתורה שלימה הביא בשם המדרש הגדול שאין בריה יודעת היכן הג"ע ויתגלה ע"י משיח. עיין חסד לאברהם מין ה' נהר נא. עור עיין ערובין יט. ג' פתחים לנגס א' כמזלזל א' כוס וא' כיוצא, ועיין בן יאירע עס מתוך קושאס האמש"א מתענות ג' סאעולס לחי משאס ומגן וכן א' מס' מענין ועין א' מס' מנגס וא"כ לחי כהי כזה העולם ומלין עסס לוחטיס ואסס תופסטי מקוס מלחון כהסון כהסין. וז"ע ללח למי ללח ליה גדול ממנו. 28 מתרצו - מאד 29 עיין שיש"ק ח"א תעה בשם ביאור הליקוטיס על תורה זו מפתח טו 30 מתרצו - מאד 31 בתרלו- בנדודיה 32 עיין מכתבי מוהר"ח קיה (הובא בשיש"ק ח"ג כח) ועיין מגיד שיהות בשם שיחוס"פ מריבני

33 דברים ז' יב 34 לעיל אות ד' 35 והמשך שגור לעמי פעשע 36 לעיל סוף אות ה' 37 בתקפא - כ"מו, בתולד ומתולד- בימי 38 בתקפא - (סוטה כא) ובחשטט תוקן 39 ופתקא ותולד יט כאן סוגר, ומתולד מוחק * ו ובגמילה כא בת"ל [ויש"ש פרש"א] מתרצו - גבורי 40 כן הגרסת גם בדפרי"ר, ובתולד תיקון - מי גלה בתי דן זה כשלא היה השרת משתמשין בו. ומתולד - מי גלה דן זה לבני דן השרת משתמשין בו. (וצ"ע כי בתי תיקון זה הוא שנוי גדול במשמעות העניין) 41 עיין רמב"ן דברים ז' ד' כריבנו שע"י עזות יעקסו בתורה דלא כרשב"ם שהתורה להכניע עזותם 42 עיין זוהר וירא קו: מדרש פעלם שם. כשם שברא א"ל למעלה ברא למטה וכשם שברא גהנם למטה ברא למעלה ועיין רמב"ן עה"ת בראשית ג' כב דע והאמן כי ג"ע בארץ. ועיין סערי הגמול לרמב"ן אות קכג מה שהביא בשם ספר אסף היהודי מעשה בהם מקורני שולחן ועמו ארבעים חכמים גויים להחשי והגיע אחרי חודו נתקל בלהט החרב המתהפכת ומתו וכלם.

ליקוטי

כלי אדם שמשאם ומתנם באמונה, הם דכיים באור הפנים דקדושה. כי אין אמונה בלא אמת, כמוכא בזוהר (בלק קצה ע"ב)^[א] היינו **צדק** היינו **אמונה** וכו', לַוּמְסִיק שם אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת, נמצא שעיקר אמונה ע"י אמת, ו**אמת** ^[ב] הוא אור הפנים כדוע^[ג]:

הז"ל (שבת לג ע"ב) **ויהן פני העיר** ^[ד], חד אמר מטבע תיקן להם, וחד אמר מרחצאות תיקן להם. היינו הך ולא פליגי ^[ה], כי יעקב הוא כחי' אמת כמ"ש (מ"כה ז) **תתן אמת ליעקב**, והוא כחי' אור הפנים, ותיכף כשבא נתתקן אמונה. וזה מטבע תיקן, שתיקן תאוות ממון, וכשתקן' תאוות ממון, נתתקן פגם ע"א". וזה מרחצאות תקן' להם, כמ"ש ^[ו] **ותרד בת פרעה לרחוק**, ודרשו הז"ל (מגילה יג וסוטה יב ע"ב) לרהוין מגילולי בית אביה ^[ז]. וזה **ויהן פני העיר**, פני דייקא, שהיא פנים דסמרא אחרא. שהיא מטבע, היינו תאוות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים בממון ^[ח]. ובשביל זה **כמוזן** עם אותיותיו גי' ק"ם, כנגד ק"ם קליו, שהשכינה צווחת, קלני מראשי, קלני מזורעי ^[ט] וסנהדרין מו.ג. על אלו הנפילים בתאוות ממון, שהם ע"א כלולים מע"ז של ע' אומות. (ויע"כ הם ק"ם קלין שהם ב"פ ע').

כי השכינה צווחת הקלין כפולים, כחי' קלני מראשי קלני מזורעי שהוא כחי' קולות כפולים היינו שני פעמים עין קלין שצווחת השכינה על הנופלים בתאוות ממון שהיא^א ע"י כלולה מכל העבודות זרות של עין אומות). וזה שאמרו הז"ל (פסחים קיה.)^ב קשין מזונותיו כפליים כיולדה ^[י], כי היוולדת ראמת ע"ין קלין קודם הלידה ^[יא], והכא יש ק"ם קלין שהם שני פעמים ע"ין ^[יב]: וזהו (אבות פ"ב) ואל תהי רשע בפני עצמך, בפני, זהו כחי' פנים דס"א, הבא מהמת תאוות ממון, שאין מאמין בהקב"ה, שהוא הון ומפרנס, והוא הושב כחי **ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה** (דברים ח). וזה עצמך, לשון **עוצם ידי** :

ב ודע שע"י תיקון ברית קודש, הוא ניצול מפנים דסמ"א. ע"י דם ברית נתתקן דם נדה, תאוות ממון. כמ"ש (זכרי' ט) **גם בדם בריתך**, ע"י ברית, **שלהתי אפירייד מבור**. בור דא מהול ^(ז), מרה שהורה ^[כ], **בעצבון תאכלנה** ^[כז]. כי ברית הוא כחי' מלח הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה, כמוכא בזוהר (ויהי דף רמא ע"ב) אלמלא מלחא לא הוי עלמא יכלי למסבל מרירותא. וזהו (במדבר יח) **ברית מלח עולם הוא**. וזהו (ויקרא ב) **אל תשכית מלח ברית אלקוך**, אלקוך דייקא, כי ע"יז נתקשר באלקות, ונתפרש מע"א, כמ"ש (איוב יט) **מבשרי אחזה אלוך** ^(כ). כי ע"י תיקון הברית, מאיר לעצמו **אור פני מלך חיים** ^[כח]: וזה (כתובות סו ע"ב) מלח ממון חסר, כ"ע"י מלח, נתמעט אצלו תאוות ממון :

ג וזהו (דברים לג) **ויגרש מפניך אויב**, מפניך דקדושה, **ויאמר השמד** ^[כט], לשון שמד לשון ע"ז, היינו תאוות ממון. כי כל ישראל נקראים **צדיקים** ^[ל], על שם הברית ^[לא]. ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדושה, את האויב, הוא מפיל אותם האויבים, בפנים דסמרא אחרא, היינו **השמד: נמצא**, כל צדיק

צוית צדק כג

וצדיק, כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא מפיל את האויב בתאוות ממון ^[לב]. כי צדיק הוא ברית עולם ^[לג], וזה האויב של צדיק, שהולק על צדיק, אין לו מלח להמתיק מרירותו. כי מלח ממון חסר, כי עיקר תאוות ממון שנתמעט, אינו אלא ע"י ברית: ובשביל זה, זבולון שהיה אוהב ליששכר, נאמר בו (דברים לג) **שמה זבולון**. שמה, היפך **בעצבון**, **שובע שמחות את פניך** ^[לד]: וזה ל"כשבקש רחב סימנא דהוי ^(לג) ^[לד], כמ"ש (יהושע ב) **והחייתם את אבי ואמי וכו'**, אמרה ונתתם **לי אות אמת** ^[לה]. כי אמת הוא כחי' חיים ^[לו] כנ"ל, ואמרו לה **את תקות חוט השני תקשרי לך**. תקוה, זה כחי' אמונה, כמ"ש (ירמי' לא) **ויש תקוה לאחריתך**. ואמונה, היא ^[לז] **אחרית הימים** ^(ח). כי עליה עומדת^ג כל המדות, כמ"ש (מכות כד) בא חבקוק והעמידן על אחת וכו' ^[לח]. והוט השני, זה כחי' זריחה אור הפנים. כמ"ש (בראשית לד) **ותקרא שמו זרח וכו'**, כי **החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה'** (ישעי' ס). כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאוות הפרנסה, צער כפלים כיולדה, אנפין השוכין ע"ז. **ועליך יזרח ה'**, אמונת אלקות, אור הפנים, **ויהן פני העיר**, מ"תקן המטבע, תקן תאוות ממון, בחינות **שמה זבולון**: וזה כחי' **בחי'** (ברכות ה.) **מצא** ^[לב] **או מוצא** ^[לג], כי הפרנסה הוא כחי' אשה, כמ"ש הז"ל (סנהדרין פא.)^[לח] היורד לפרנסת חיירו כאלו בא על אשתו. ופרנסה שהוא בעצבון, היא כחי' ^[לח] **מוצא אני מר ממות את האשה**. מן(כחי' מרירותא דעלמא שצריך להמתיקה ע"י מלח כנ"ל, אלמלא מלחא לא הוי יוכל^ב עלמא למסבל מרירותא. וע"כ מ"להיפוך בפרנסה דקדושה כתיב **מצא אשה מצא טוב** (משלי יח). טוב כחי' צדיק, כחי' ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, היינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה שהוא כחי' **שמה זבולון בצאתך**, הוא כחי' **מצא אשה מצא טוב**. ואין טוב אלא צדיק (יומא לה:), היינו ברית, כמ"ש (ישעי' ג) **אמרו צדיק כי טוב**, וכמ"ש (שמות ב) **ותרא אותו כי טוב הוא**, שנולד מהול (מ"ד שמות פ"א ^[לח]). ואין טוב אלא אור (שם ^[ל]), כמ"ש (בראשית א) **וירא אלקים את האור וכו'**, זה כחי' **ועליך יזרח ה'**, כחי' **חוט השני** :

ד וזה כחי' מזוזה, כי איתא במדרש ^[לג] (במדבר פ' כב)^ב למה נקרא שמן זוזי מפני שזוין מזה לזה. וזה (איוב כב) **והי' שדי בצריך**, היינו ע"י מזוזה, **וכסף תועפת לך** ^[לג], ע"יז פרנסתו מעופפת לך, כי שדי הוא כחי' ברית ^(ג), כמ"ש (בראשית לה) **אני אל שדי פרה ורבה**: וזה שדרשו הז"ל (ירושלמי ברכות פרק א ^[לד]) שעשרת הדברות הם בקריאת שמע, ודבור לא **תחמוד** ^[לז] כנגד **וכתבתם על מזוזות** ^[לז], כי ע"י מזוזה נתבטל חמת הממון כנ"ל, מלח ממון חסר: וזהו (תהלים ג), זויו, היינו ממון, **שדי עמדי**, ע"י שמירת הברית, ע"י מזוזה, זוכה לבחי' **שמה זבולון**: וזה שאמרו רז"ל **וכתבתם** שיהא כתיבה תמה (שבת קג: מנחות לד.), וזה כחי' ^[לז] **יעקב איש**

לה.

מוהר"ן

תורה אור 31 מספר 1

ישעיה יא (ה) ונהה צדיק אומר מקניו ונתנונה אזור תפיצו: ונתנונה אזור תפיצו: שנותן לו תמל לוי (ו) ונבדל יודן על פניו ונקרא יודן יודן לא רחום ונתנו ארץ אפים ורב חסד ואמת. ובראשית וישלח לו (וה) ויבא יעקב שלם עיר סכם אשר יקרא נגדן נבאו נספון ארם ויטן את בני הנפירי: סיכה ו (כ) תתן אמת ליעקב חסד לאפקודם אשר נשבעת לדואגנו מימי קדם: שמות ב (ה) ותגר בת פרעה לרחץ על הראי וצפיתיה הליכת על יד תרא ותרא את נתנה בתוך הסוף ותחלה את אמתה

ותחנות:

וברמי ח (יז) ואמת בלבבך מן וצעם יד עשה לו את הטיל קונו: וכריה ט (יא) גם את בדם בריחך שלחמי אפירך מבוז און סימ בו: בראשית ג (יז) ולקחם און כי שבעת לקול אמתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה צביורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך:

במדבר קרח ח (יט) כל תרומת הקדשים אשר יזיבו בני ישראל ליעקב נתמי לך ולבניך ולבנותיך אתך לתק עולם ברית נלה עולם הוא לפני יעקב לך ולצורך אלקי: וברא ג (יט) וכל קרבן מתנתך פלח תתקח ולא תשכית מלח ברית אלקיך פלח מתנתך על כל קרבך מקריב פלח:

איוב ט (כ) ואמר ערוי נקפו זאת ובפשרי אנות אלוה: מטלי ט (טו) באור פניו נלה מים ורצונו כעב מלקוט:

ברמי וזאת הבהיכל לו (כו) מענה אלתי קדם ונתמת ורעת עולם ונגדס בנפיוך אויב ויארם פסדו: ישעיה ט (כא) ועשך בלם צדיקים לעולם יורשו ארץ נצר טפינו ומפיצו) עששה ידן לתפארה:

ברמי וזאת הברכה לו (יח) ולזבולן אשר שמה נתנו ויבולן בצאתך וישישכר באליך:

תהלים טו (יא) מרוביני את חיים טעב שקחות את פניך נבמות בימיך ונצחי תושע ג (יג) והתקים את אבי ואת אבי אבי אמת אהתי והחיותו) ואת כל אשר קדם והתקים את משפחתי קשות.

ויחשע ט (יב) ונקמה השבעו אן לי צדיקי כי שיעיני עשכם טעב רשעים גם אתם עט בית אשר יונעמתי לו אות אמת:

ויחשע ג (יח) תנה אמתנו באים צריך את תקות שני טעבי מנה תקשרי מילון אשר הורדתנו בו ואת ארץ ואת אמת ואת אמתך ואת כל בית ארץ מתקפי אלך בקיבתה:

וישיל לו (טו) ויש תקנה לאמתך נאם יודן ושבו בנים ללבבות: בתקוף ב (ו) תנה עשית לא ישרה נפשו בו וצדיק באצונתו יחיות:

בראשית וישלח לו (ו) ואמר לו אשר על ידו העשן יקרא שמו ונתן. ישעיה ט (בו) כי תנה חסדך יכסה ארץ ויערפל לאמים ועלדו ירחו ויודו וכבודו יעלך יראה:

מטלי יח (כב) נקא אשה נקא טוב ונקק רבון פיפקי: קהלת ו (כו) ומצא אני טר מקות את האשה אשר היא כמנוני ותמיא לבה אסורים ויהי טוב לפני האלהים יעלם סתפו וחסא ולבד זה:

ישעיהו ג (י) אמרו צדיק כי טוב כי פרי עצלליכם יאכלו: שמות ב (ב) ותמר נאמה ותתן לו ותרא אתו כי טוב הוא ונתתני שלשה יוחים:

בראשית א (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: איוב כ (כח) ונהי שדי בצרוך ונפק תועפות לך:

בראשית וישלח לה (יא) ואמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה זו ונקל גוים יהיה סתף מלכותם ממלךך יצאה שנת יתרו כ (ג) לא תמנח בית רצך

ס א למה תמנח אשת רצך ויבדלו ויאתנו וישרו וימרו וכל אשר ירצך ג: בדרים ואתתן ו (ט) ותתקם על מזוות ביתך ובשעריך: ס

תהלים ג (יא) ועשתי כל עוף נריום ויהי שדי עשיר: בראשית כו (כו) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יצר עז איש קשה ויעקב איש מם ישב אהלים:

^[1] גם בדפורי ותרלד - שומדת ומתרלו - שומדים

^[2] בתקוף ב' ד' צדיק באמונתו יהיה

^[3] בדפורי ובתרלד - תקן המסבע תקן תאוות.

^[4] בתאוות, בתרצו - תיקון המסבע תיקון תאוות ובתשכס - תיקון המסבע תיקון תאוות

^[5] משלי יח כב

^[6] קהלת' ו' כו

^[7] ואת אשת רעהו לא טמא [והזקאל

^[8] יח' [ן דרשו בנב"ל שלא ירד לאומנות הבריו. ע"ש מרש"א שמבאר עפ"י קדושין ל: מה שדרשו עה"פ ראה חיים עס אשה. ועיין תורה סט כיצד לבנו מבאר היורד לאומנות חברו.

^[9] קהלת' ו' כו

^[10] סוגרים אלה נמצאים כבר בדפורי' גם בדפורי - יכול, בתרלד - יכול

^[11] גם בדפורי - להיפוך, ומרצו - להפך

^[12] זהר רע"ט פנחס רכו: ובמרה שחורה לילית שבתאי שולשנותא

^[13] כחול דהינו עציבו שאל תחתית עזינתא וחשובא כביה והספדא ורעבון כ"ב בראשית ג י'

^[14] עיין **זוהר ויחי דף רמא: עיין הפסוק הנ"ל**
^[15] **עיין בראשית רבה פרשה מח ספא ב' ובזוהר לך לך צד. ובתיקון יש דף מא: ובתיקון כד דף ע.**
^[16] לשה"כ משלי טו טו

^[17] בתשכס - כי ע"י מלח

^[18] סוף הפסוק הנ"ל

^[19] ויהי פנחס רמט: ועיין לעיל תורה

^[20] ע"ש כי היא בעצב וזה בעצבון

^[21] ויהי פנחס רמט: ועיין לעיל תורה

^[22] בא את' לו, ולקמן תורה לו את א'.

^[23] ע"י לקי'ה אפוסרופוס ב' ו' ונגיבה

^[24] ב' את ב' - ז'.

^[25] **עיין תיקון מח** [דף פה. תמן

^[26] עציבו דטהול וכעס דמרה... שבתאי

^[27] אורה טחול עליה אתמר והבוא ריק

^[28] * תיקון מ"ח [דף פה. ועיין גם זהר

^[29] חדש יוצא דף מה:

^[א] על הפסוק בישיעהו א/ ויעיין לעיל

^[ב] תורה' א את ב'

^[ג] ב' באור מהורג'ית בתקפא

^[ד] שמות לו' ד'

^[ה] בשער הכוונות שמדת ואמת מיג

^[ו] מידות של רחמים שהן כנגד יג תקוני

^[ז] הדיקנא היא במקום הלחיים הפניו

^[ח] מערע שבני התפוחים שתחת העינים.

^[ט] זוהר ח"ג דף קעה. רוא דכל אינון

^[י] פנים עלאין, דאינון פנים דקדושו,

^[יא] פנים דאמת, ודכילין באמת דיעקב:

^[יב] ועיין לקטן תורה לה את ט' ותורה

^[יג] מן ותורה לו את ג' ותורה קצב

^[יד] ב' בראשית ל"ח

^[טו] אלה לב' רחמים רבינו ולא לשון הגמ'.

^[טז] וכן בתורה סו את ו' וכן כ"פ בנב"ל

^[טז] פיר אמר היא רמי אמר היא ואל

^[טז] מליגני - ב"מ א. חולין קה. וקדי.

^[טז] מ' ומרצו ובכשתיקון

^[טז] ר' ברוב המנוקדים פנחו - עבודה זרה

ממון, היינו שיסתכל לשורש, שמשם בא כל הממון וכל השפעות²². וע"י הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו. כי שם בשרשה, השפע כולו אור צה ומצוחצה²³, ותענוג רוחני ואין מתאוה²⁴ (נ"א מתעבה כת"י) אלא למטה. וזו היא הפתי יסור הנה²⁵, להשליך תענוג רוחני, ולקח תענוג עב. אבל לזאת הסתכלות²⁶, א"א לבא, אלא עד שיתקן בריתו, כמ"ש²⁷ **מבשרי אהיה אלוקי**²⁸. שבתהלה²⁹ צריך לתקן בשר קודש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה, עיקר התיקון של תאוות ממון, הוא ע"י ברית. וכשתתקן בריתו, א"א ליפול לתאוות ממון. כי ע"י מלח, תאוות ממון חסר כנ"ל³⁰. והשורש השפעות, הוא מכונה בשם שליא, ששם מונח הולד. כי השליא הוא בחי' דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמ"ש (איוב ג) **כי לא סגר דלתי בטני** (בכורות מה.). ונעשה משני דלתין צורת מ"ם שתומה³¹, ששם מונח הולד³², והוא בחי' מ"ם יום של יצירת הולד³³ (נדה לה.). וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות, כמ"ש (תהלים עה) **דלתי שמים פתח וימטר עליהם כעפר שאר וכו'**. וזה שהשיב להם בשליא כדננייתא, הוא תיקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאוות ממון; ואמרו ליה, **מי איכא שליא לפרידה**. כי עכ"ם אין לה אפילו בית ולד. אמר להם, **ומילחא מי סריא**. כי באמת מי שתיקן הברית, אינו נופל לתאוות הממון :

(תהלים נה) **אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם**, היינו מי שהוא בעל מחלוקת, נופל לתאוות ממון, וימיו כלים ברדיפת³⁴ אחר מותרות. וזה **לא יחצו ימיהם**, שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו וקהלת רבה א[א]³⁵. וזה **לא יחצו**, שאין משיג חצי תאוותו. כמובא³⁶ (לעיל באות ג) על פסוק **ויגרש מפניך אויב ויאמר השמר ע"ש**: (ע"כ לשון רבינו ז"ל):

וזה שמים,³⁷ **ואני אבטח בך**, שהוא ההיפוך מתאוות ממון. כי המשוקע בתאוות ממון, אינו בוטח בה; כי הוא עובד כל עכ"ם. אך **ואני אבטח בך**, שתוכל להזמין לי פרנסתי כסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהי' משוקע בתאוות ממון :

וע"כ אלו המשוקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר. כי הממון והעשירות שלו הוא בבחי' בעצבון תאכלנה³⁸, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ"ל. וע"כ כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחי' עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שארו"ל (אבות פ"ב) מרבה נכסים מרבה דאגה. כי בוודאי הוא מרבה דאגה ועצבות ע"י ריבוי הנכסים והעשירות. כי הנכסים שלו הם בעצמון³⁹ בחי' עצבות כנ"ל. וע"כ כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל. וע"כ הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו והיוו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות⁴⁰, כידיע להכמי הרופאים⁴¹. והממון והעשירות הוא

תב, כי על ידו יחזק פני העיר, על ידו א"תיקון המטבע כנ"ל. וזהו שאמרו חז"ל⁴² גשאריכת ימים ע"י מוזהה כי סמוך ל**תבתבתם** [7] **למען ירבו ימיהם**⁴³. כי ע"י אמונה במשא ומתן, בא אור החיים כנ"ל. וזה שאמרו (שבת לב ע"ב) מקרא נדרש לפניו, היינו בחי' אור הפנים שהוא סמנא' דחיי : ובשביל זה קביעות המוזהה בשליש העליון של הפתח (מנחות לג.), כי אמרו חז"ל (כב"מ מב) לעולם ישלש אדם את מעותיו שליש בפרקמטיא וכו'. ושליש העליון הוא השליש שבפרקמטיא, כמאמר חז"ל (ירו' פאה פ"ה) טבין חמושין דעבדין ממאתן דלא עבדין. ועיקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן, כמ"ש⁴⁴ (שבת לא) נשאת ונתת באמונה. נמצא שעיקר הממון ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא :

ה וכל המצות שאדם עושה אותם בלא ממון, היינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק, וזה **צוית צדק עדותיך**⁴⁵. אבל כשחביב כל כך המצוה, עד שאין מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחי' נקרא אמונה. **כי עיקר אמונה הוא בממון**, כשמשבר תאוות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדושה. וזה **ואמונה" מאד**, זה ממון כמ"ש⁴⁶ [2] **ובכל מאדך** (ברכות נד.)⁴⁷:

וזה פי' שאמרו סבי דבי אתונא, **אמור לנו' מילי דכדיבא**, זה בחי' שקר, בחי' ע"ז, כמ"ש חז"ל (סנהדרין צב) כל המחליף בדבורו⁴⁸ כאלו עובד כו"ם⁴⁹ וכו'. ואמר להם **הוי לן כדננייתא וילדה**, כדננייתא זו פרידה. זה בחי' עכ"ם, דשרייתא בפרודא, כמובא בזהר (משפטים דף צה ע"א) "שרייתא כחבורא וסוים בפרודא וילדה זה בחי' רווח המכונה בשם לידה : ואמרי' לו וכדננייתא מי ילדה, כי עכ"ם אל אחר אסתרים ולא עביד פירין (שם דף קג ע"א)⁵⁰. והשיב להם **הי ניהו מילי דכדיבא**. היינו השקר, שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין : **ותלא כ"לי' פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי, בי אבא, זה ע"א, כמ"ש (ירמ' ב) האומר לעץ אבי אתה**. וע"א היא הובה (22), שמכרעת את⁵¹ ההכל לכף חובה. וכל המתדבקין בה הם בעלי חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצוואר בני אדם, שאין מסתפקין בממונם. ולווין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה, ואח"כ מתים בעלי חובות. ואם אינם מתים בעלי חובות, הם בבחייהם בעלי חובות, ומטריחים א"ע במטרות גדולות, ומסכנים א"ע⁵² כבסכנת דרכים, בשביל שכר מועט, בשביל שלם חוב אביהם, חוב ע"ו. כי מצוה לקיים דברי המת⁵³, וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפי' מהרש"א, **תלא לי' פתקא בצווארא, שטר צוואה** : ואח"כ אמרו **לו מלחא כי סריא במאי מלחי לידה**. כי תיקון של תאוות ממון הוא⁵⁴ תיקון הברית מלה כנ"ל. ושאלו אותה, זה שתיקן בריתו, אם נפל לפרהון תאוות ממון⁵⁵, במאי תיקונו. והשיב להם, **בסילותא דכדננייתא**. כי באמת יש עוד תיקון לתאוות

תורה אור
בראשית וישלח לג (יח) ויבא יעקב שלם עיר שכס אשר בארץ כנען ובאו מפני אדם ויזן את פני העיר: דברים יא (כ) וקמתם על מיונות ביתך ובשעריך: (כא) למען ירבו ימיהם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יידי' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ: תהלים קט (קלח) צוית צדק עדתיך ואמונה מאד: דברים ואתהנן ו (ה) ואתה את יקוק אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: ירמיה ב (כז) אמרם לעץ אבי אתה ואלאן את יידי' ואלאן את פני אלי ערף ואלא פנים ובעת רעתם יאמר יקוק והושיענו: משלי ט (ד) מי פתי יטר הנה יטר לב אנהל לו: איוב ט (כז) ואחר עזרי נקפו זאת ומבשרי אמתה אלוה: איוב ג (י) כי לא סגר דלתי בטני ויסתר עמל מעיני: תהלים עח (כג) ויצו שקמים מפעל ודלתי שמים פתח: (כו) וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף: תהלים נה (כד) ואתה אלהים תודים לבאר שחת אנשי ימים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך: דברים ואת ברכה לג (כו) מענה אלהי קדם וסתת ורעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמר: בראשית ג (י) ואלאן אמר פי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתין לאמר לא תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך:

22 במנוקדים- ברדיפה
23 קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק יל, ולקמן תורה רכא וסוף תורה מ תנינא
24 מוהר"ת בתקפא
25 סוף פסוק אנשי דמים הנ"ל
26 מתרצו נחוק אתו'
27 בראשית ג' יז
28 מתרצו- בעצמו
29 עיין שבילי אמונה (לרבי מאיר אלדבי (שנת קי) נתיב המישי שבילי תשיעי מעט משם נמצא בקצור ש"ע לב כב, ועיין תולדות יעקב יוסף משפטים אמצע את יג מה שמעט מרבו בשם הרמב"ן.
30 בדפוס- למחקרים
31 עיין לקמן תורה כד תנינא, ובמנורת המאור [קפג] נר ג' כלל ו' ח"ו פ"ג. (והיום כבר יש בבית חולים איש ממונה לשמח חולים בפרט לידים ומכונה ליצן רפואי) עוד עיין שיש"ש ח"ו קלג.

לא הנרה זו נוספה מתרלו בפנים.
22 ע"י תורה זו היא לשון רבינו ואם היה לשפשינו רב כתי' רבינו של תורה זו צ"ע מדוע גם בדפוס' יצילום 47 ד' וגם מהותית בתקפא שני מישון רבינו. (גם בתורל לא נמצא. ובלוח הסתמות דפוס' לא נמצא. גם בנסחאות והגהות מכתבי אינו.
23 מגיל ד' ט'
24 שם בדפוס' ותורל- הסתכלות, ומתורל- ההסתכלות
25 איוב יט כו
26 משך הנחל- אלוה, תורת נצח- אלוה, קון הורוביץ החדש- אלוה
27 בתשכס- שבתחילה
28 סוף את ב'
29 בתשכס- ושרוש
30 שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ב' סוף דרוש תיבת אליקנו ד"ה ומביא גואל לבני בניהם
31 עיין תורה קלה וסוף תורה ב' תנינא. וסוף תפילה ל' ולק"ה נוקי שכנים א' ז' וע"ה שער לה פ"ג
32 פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ו ד"ה ותכוין באמריך לעולם ועד. וזהר חדש תרומה ע. פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) פ' שלח דף קח.

1 גם בדפוס- כרים, בתורל- ע"ז, ובתשכס- עכרים
2 גם בדפוס- שריא, בתורל- שרייא, ומתורל- שארי, בגרסת זהר שלנו שרי.
3 בתורל- ותשכס- ואמרו
4 עיין גם עין חיים שער מה פ"ב
5 בתורל- לה
6 עיין רש"י לך בן פסוק וירדם עד חובה [בראשית יד טו נקרא חובה ע"ש ע"ו שעתידה להיות שם]
7 בתורל- שמכרעת הכל (ויתביט את נחוק)
8 בדפוס- א"ע, בתקפא - ע"א, ומתורל- א"ע
9 בתורל- ומסכנים בסכנת ע"א דרכים
10 תענית כא. כתובות ע. גיטין די:
11 בתשכס- תקון
12 עיין סוף מעשה מבעל תפלה - עה"פ צא תאמר לו כי הממון מסריח כמו צוואה ממש
13 בתשכס- ההשפעות
14 עיין לק"ה גניבה ב' אות ג' ואתו ו'

* בתורל- תיקון
* * שבת לב: [וילקוט שמעוני דברים יא רמז לתע]
1 בתורל- שאריכות
2 דברים יא כא
3 דברים יא א'
4 בתורל- סימנא
5 ה"מ"ם הזה בתקפא נמצא בין שני הסורים ובמקומו טומן עיגול
6 ה"מ"ם הזה בתקפא נמצא בין שני הסורים ובמקומו טומן עיגול
7 ה"מ"ם הזה בתקפא נמצא בין שני הסורים ובמקומו טומן עיגול
8 בתורל- שאינו
9 בתשכס- אמונה
10 דברים יא ח'
11 בתורל- מאדוך
12 פסחים כה. יומא פב. סנהדרין עד.
13 בתורל- אימאלן
14 בתורל- כאילו

ליקוטי

צוית צדק כג

מוהר"ן לז

מרבח דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך אור פני מלך חיים כנ"ל [א]. וע"כ הממון ממות אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממון כנ"ל: וז"ש (בראשית ג) **ועפר תאכל כל ימי חיידך**. ע"כ זה בחי' הממון, כ"ש [ב] **ועפרות זהב לו**. היינו שהממון והעשירות שהוא בחי' עפר, **תאכל כל ימי חיידך**, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל: כי עפר הוא בחי' עצבות שהוא בחי' תאוות ממון כ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף קר"ב ע"ב) [ג] עפר איהו קר ויבש הכי טהול קר ויבש. ומהטהול נמשך העצבות כידוע [ד]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא **ועפר תאכל ימי חיידך וכו'**, היינו כנ"ל. ע"ש והבן היטב: וז"ש בתיקונים (תיקון ג') **בחי'א תיקונים האחרונים** [ה] טהול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו' ע"ש, ואיהו אסכרה לרבייא דאינון הייבוא, הייכות בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממון, הם בבחי' **בעצבון תאכלנה**. שהוא בחי' טהול, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס"א אל אחר וכו' כנ"ל. שכל זה הוא בחי' הטהול אמא דערב רב שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממון שהוא בחי' טהול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל. וזהו מה שכתוב לעיל [ו], **מצא או מוצא**, שתאוות ממון הוא בחי' **מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל**. כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), **ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טהול וכו'**. אך פרנסה דקדושה הוא בחי' **מצא אשה טוב וכו'** שהוא בחי' הצדיק כנ"ל. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממון מזיק לו, כי עליו נאמר [ז] **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'**. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל) **ואמאי איתקריאו רביי בגין דלא אית בהון דעת לאישתזבא מיני, אבל לב מכין אישתזיב מיני דתמן צדיק**. ורוא דמלה **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה**. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזקקו הממון שלא יכלה ימי חייו. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממון, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו **טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל**, אשרי לו: ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל), **ותיקון ע' הנ"ל**, ותראה נפלאות, איך עתה שפתח רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן והכס, ע"ש בתיקון ע' הנ"ל מ"ש שם, אם זכה וכו' ע"ז [ח] **ואם לאו כנגדו וכו'** [ט] עלי' אתמר **ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טהול שבתאי וכו'** [י] (היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי'

טהול שבתאי פתיא אוכמא כידוע). ע"כ דא שכינתא עלה אתמר **מצא אשה מצא טוב ויפך רצון מה'** ובגין דא הוון אמרי מארי מתניתין **מצא או מוצא**. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב: **"זאת התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל**. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש. ועוד לאלוה מילין, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו) **קשים** מוזנותיו כפליים כיולידה^[1], כי היולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [1]. **כי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוות** זו של ממון "קודם שזוכין למו"מ באמונה להרויח ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד"י בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול או לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשבר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לכד, כדי שיוכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירויה וליתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי ה" וכו'. ובשביל זה קשים מוזנותיו של אדם כפליים כיולידה^[2], כי היולדת צריכה לסכול חבלי לידה [2] וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"מ קלין שהשכינה צווחת ח"ו קלני מראשי קלני מזורעי על הנפלים בתאוות ממון. וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"מ קלין ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מוזנותיו כפליים כיולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"מ קלין, והבן: גם ביאר אז שק"מ קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזורעי, שהם בחי' שני מיני קולות מראשי ומזורעי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. **קלני מראשי קלני מזורעי**, לשון קול, ע"כ הם ק"מ קלין: **כי באמת כל הרווח המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל**. וזהו בחי' קושטא קאי (שבת קד.) [א]. כי אמרו רז"ל (ופסחים קטו.) [ב] **ואת כל היקום אשר ברגליהם** [2] זה ממונו [2] של אדם שמעמידו על רגליו [2]. וע"כ עיקר המעמד פרנסה היינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, הוא על ידי אמת, שהוא בחי' שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו כ"כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל [2] (סנהדרין צב.) המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז [2]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא **יקום וכו' כנ"ל**. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרם ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב [2]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר

תורה אור
משלי טו (טו) באור פני קלך תיים ורצונו קצב מלקושי:
בראשית ג (יד) ויאמר יינדן אלהים אל הנחש כי עשית זאת אריר אקח מקל הכהנה ומכלל תחת השדה על גחתיך תלך וקפאר תאכל קל ימי תיך:
איוב כח (ו) מקום ספיר אבנייה ועפרות וקב לו:
בראשית ג (יו) ולקחם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צייתך לאמר לא תאכל ממנו ארונה האדמה בעצרתך בעצבון תאכלנה כל ימי תיך:
קהלת ז (כו) ומוצא אני מר ממות את האשה אשר היא כבודים ותקמים לבה אטורים ידיה טוב לפני האלהים וקלט מפנה וחוטא וקבד גיה:
משלי יח (כב) קצא אשה קצא טוב וקפאר רצון מיונד:
בראשית ב (יח) ויאמר קוקן אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו:
דברים עקב יא (ו) אשר קשה לך ואלאקים גני אלאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת פתיים ואת אלהים ואת כל היקום אשר ברגליהם קצב קל ישראל:

א"ש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.
17 עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימון אחיך, אבל תניחיהו שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שהשוב כמת אין לו עמידה. והוהר וישלח קצא. כתב שהכוונה לתמכזי אורייתא שזכות ממונם שמחזיקים לומדי תורה יש להם עמידה לעת"ל.
18 בתרלו ציין כאן את המ"מ הנ"ל פסחים ק"ט ובחשכט העבירו לדלעיל
19 בתשכט נמחק המ"מ חוה
20 עיין ירמיהו י' טו ומתעתע הוא שקר בבראשית כו יב.
21 באות ה' דה"ו וי"פ שאמרו סבי דבי אנתנא

במדרש שנתגאה ושיחד בו עדתו לחלוק על משה רבנו. וגם הן ואבירם כשהיו עשירים ממונם הכשילים לרדוף את משה רבנו כפרש"י עה"פ כי מנו האנשים וכו'.
22 דברים יא ו' וזוכרים שם רק הן ואבירם. ועיין רמב"ן ורבנו בחיי ודרשות הר"ן דרוש י' מדוע קרא לא נזכר ועיין סנהדרין י'. שנהלקו אם קרת היה מהבלועים.
23 היקום זה ממונו עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א. ועיין עיני יצחק שכתב מי שמחזיק שממונו מעמידו, ממונו שטור לרעתו. והפנים יפות כתב מעמידו על רגליו להיות עשיר יענה עזות בקומה וקופה דוחק השכינת. והכלי יקר הקשה על פרש"י אטו עני הוא חניג אלא שהעושר דבוק ברגלו והדין שיהיה נתון תחת ממשלתו אבל לבסוף מוחלפת השיטה ומתגבר עליו כאשר יקום

א" בראשית ב יח
ב" יבמות סג.
ג" ביאור מוהר"ת בתקפא
ד" מוהר"ת בתקפא
ה" מתורלו-כיולדה
ו" סוף אות א'
ז" בתקפא-קידם, בתרלו ומתורלו-קודם
ח" מתרצו-מאד
ט" מתורלו-כיולדה
י" לשה"כ הושע יג יג חבלי יולדה
כ" זר משפטים קטז.
כ" סנהדרין קי. ילקוט שמעוני תורה סוף רמז תתנו, פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) קרת דף קטז: ד"ה וכל ישראל. וצ"ע הרי קרח ממונו הפיל אותו, כמובא

א' בתחילת התורה
ב' איוב כח ו'
ג' מתרצו קכב
ד' בדפים שלנו דף קלד.
ה' כנ"ל באות ב' ע"ש בהערה עיין תיקון כא דף מט: קידומא וליצונתא טטחול אתנייהו. (עיין כטות סא: טחול טוחק ועיין חכמי ממלמ דיעי לזות כה טעם ששוקה כי רוא מנקס הטס)
1' בתרלו ותורלו-כל ימי (כלשון הפסוק ולשון התקונים הנ"ל) ומתצו- (כל) ימי (וצ"ע כי אפשר שבכוונה השמיט רבינו כל לומר שהענין יאכל את ימיו כנ"ל)
2' בדפים שלנו דף קמ.
3' אות ג'
4' סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו' מתורלו- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

תורה אור
בראשית מקץ מא (ג) וְיָרָבִיבָה
הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וְיִשְׁמַח
יִסָּף אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּיָמָיו
וְיִשְׁבֵּר לַמְּצָרִים וְיִחַזֵּק לַרְעִיבִים
בְּאָרְץ מִצְרָיִם:
אִיב כַּח (ג) קִץ שָׁם לַחֲשֵׁךְ
וּלְכָל תְּכֵלֶת הָיָה חֹקֵר אֶבֶן
אֶפְלֵ וְצִלְקָוֹת:
שְׁמוֹת כִּי תֵשֶׁא לֵב (ח) סוּר
מִהָר מִן הַיָּרֵךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם
עֲשׂוּ לָהֶם עֲגֵל מִסֵּבֶה
וְיִשְׁמַחֲוּ לוֹ וְיִזְבַּח לוֹ וַיֹּאמְרוּ
אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הִצִּילֶנּוּ מֵאֲרֵץ מִצְרָיִם:

תורה כד
משלי יד (כג) כָּכֵל צֶעֶב
יִהְיֶה מוֹתֵר וְיִדְבֵּר שִׁפְתָיו אֶת
לִמְתוֹתָיו:
בראשית ו (ו) וַיִּזְכֹּר יְקֹנֵן כִּי פִי
עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאָרְץ
וַיִּתְעַצֵּב אֵל לֵבָב:
תהלים ד (ח) נִמְתָּה בְּשִׁמְחָה
בְּלִבִּי מִעַתְּ דָּגְנָם וְיִתְרוֹשָׁם
רָבִי:
ישעיהו ג (יב) כִּי בִשְׂמֵחָה
תִּצְאוּ וּבְשִׁלּוֹם תִּבְלֹוּ תִהְיֶינָה
וְהִגְבַּעְתֶּם יִצְחָק לִפְנֵיכֶם רָבִי:
זְכַרְתֶּם יְשׁוּעָה וְיִמְחָאוּ כִּי:
משלי כו (ט) שִׁפְזוּ וַיִּקְטְרוּ
שִׁשְׁפוּ לֵב וַתִּמְקֶן רַעְיוֹ מִצְעַת
נַפְשׁוֹ:

לו:

ליקומי

צוית צדק כג אמצעותא דעלמא כד

מוהר"ן

תאוות ממון, הם מתים בעלי חובות, ומאומה אין בידם [א].
ואפילו אם אינם מתים בעלי חובות, הם בהייהם בעלי חובות
לתאוותם. שהם מתאוים כ"כ לממון הרבה, עד שהם רצים
ויגעים מאוד כל ימיהם בייגיעות גדולות, ומסכנים עצמם
בסכנות גדולות, בשביל למלאות תאוותם, כאלו היה עליהם
חוב גדול לשלם, היינו חוב הע"ז וכו', כמבואר לעיל. וכל ימיהם
אינם יכולים למלאות תאוותם, ולשלם חוב הזה של תאוותם, כי
אין אדם מת והצי תאוותו בידו וכו' כנ"ל. נמצא שאין ממונו
ממון כלל כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרם
ולא עבד פירין וכו' כנ"ל. וע"כ א"א להמשיך שפע ומוזנות
ולהרויח ממון הנקרא ממון, והיינו ממון דקדושה, שיהיה שמח
בחלקו, שזהו עיקר העשירות, כמו שארז"ל (אבות פ"ד) איהו
עשיר השמח בחלקו, כ"א על ידי שבירת תאוות ממון, שהוא
בחי אמת, שמשם עיקר ההשפעה כנ"ל. וע"כ קשים מוזנותיו
כפליים כיולידה, כי צריך לילך ולעבור ולשבר הק"ם קלין של
תאוות ממון כנ"ל, אשר רק על ידי זה יכולין להרויח ממון. כי
עיקר השפע נמשך מאמת שהוא בחי שבירת תאוות ממון.
ובזה מקושר המאמר היטב. והבן שם היטב מאוד, כי דברי
רבינו ז"ל הם עמוקים מאוד מאוד ויש בהם עמקות גדול (ז"ל):

(שייך לאות א), שם מבואר שהממון הוא בחי פנים וכו' ע"ש
וע"כ ארז"ל [1] פני הארץ הם העשירים. כמו שפרש"י על
פסוק (בראשית מא) והרעב היה על כל פני הארץ מי הם פני
הארץ אלו העשירים. כי הממון והעשירות הוא בחי פנים כנ"ל:
שם תאוות ממון הוא בחי חשך אנפין השוכין וכו' ע"ש. וכן
מרומו בזהר (מקץ דף קצג ע"א) קץ שם לחשך וכו' [2] דא
זוהמא דדהבא :

(שייך לאות ג) ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל
ישראל נקראים צדיקים (ח) ע"ש הברית וכו' ע"ש. וע"כ יוכל כל
אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו להפיל את חבירו, כי
הוא בחי צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן
ויגרש מפניך אויב כו' : וע"כ צריך ליוהר כשיש מחלוקת על
האדם שלא יפול לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו פנים
דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה הוא שמפילין
אותו לתאוות ממון כנ"ל, ע"כ צריך ליוהר מזה:

שם כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז
מפיו הקדוש בפירושו, שאמר שכל ישראל ע"י שהם נימולים על
כן כולם נקראים צדיקים :

(שייך לאות ד) וזה בחי מוזהר כו'. וזהו והיה שדי בצריך
וכסף וכו', כי שדי הוא בחי ברית וכו', ע"ש. וזה בחי שדי
שאמר לעולמו די הדיינו ששמה בחלקו ואומר די למה שיש לו
ואינו מתאוה יותר, שזהו בחי שבירת תאוות ממון, שזוכין
ע"י שמירת הברית כנ"ל :

(גם זה שייך לאות ד) . מבואר שם שע"י מצוות מוזהר
נתבטל חמדת הממון וע"כ וכתבתם על מוזהרות וכו' כנגד לא

תחמוד כנ"ל ע"ש. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבואר
בירושלמי פאה [1] (ובב"ר פ' לז [א]) ארטבנך שלח לרבי חד
מרגליתא טבא, שלח לי רבי חדא מוזהר. ולכאורה הוא פלא,
מדוע שלח לו מוזהר דייקא, ולא מצוה אחרת [2]. אך ע"פ מה
שגילה רבינו ז"ל בהתורה הזאת, מבואר הענין היטב, כי מוזהר
דייקא מבטל חמדת הממון, וע"כ שלח לו מוזהר דייקא. כי
ארטבן שלח לו מרגליתא" טבא, היינו עשירות וממון, כי חי'
שזה ממון הרבה, ועשה עיקר החשיבות מזה. ע"כ שלח לו רבי
כנגד זה מוזהר דייקא, כי מוזהר מבטל חמדת העשירות כנ"ל :
מלחא כי סריא זה שנפל לסרחון [3] תאוות הממון כו'. וע"כ
אפקוהו בלשון כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעכו"ם, כמ"ש
(שמות לב) פרו מחר וכו'. כי המשוקע בממון עובד כל העכו"ם
כנ"ל : וע"כ על כל מטבע הקוקה הע"ז של העכו"ם [4]: ע"פ
הדברים האלה, יבין המשכיל, לפרש כולה סוגיא דהזהב קונה
את הכסף, והכסף אינו קונה וכו', הנחוששת קונה כו', והכלל מה
שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות [5]. ע"ש כל הסוגיא [6].
וסוגיא אי מעות נקנה בחליפין [7]. וסוגיא דכל הנעשה דמי'
באחר [8]. הכל יבואר למשכיל ע"פ התורה הזאת עם עוד קצת
הקדמות :

כד [9] אמרו ליה אמצעותא דעלמא היכא,
זקפא לאצבעתיה, אמר להו הכא. אמרו ליה מי
יימר. אמר אייתו אשלו ומושחו [10]:
(לשון רבינו ז"ל)

א דע שיש אור, שהוא למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, והוא
אור אין סוף. ואע"פ שאין השכל משיג אותו, אעפ"כ רדיפה
דמחשבה למירדף אבתריה. ועל ידי הרדיפה, אז השכל משיג
אותו בבחי מטי ולא מטי [11]. כי באמת אי אפשר להשיג
אותו, כי הוא למעלה מנר"ג :

ב ודע שא"א להשיג אותו אפי' בבחי מטי ולא מטי, אלא
על ידי עשיית המצוות בשמחה. כי על ידי שמחת המצוה,
נשלם הקדושה. ומעלה החיות והקדושה שבקליפות, בבחי אחד
עשר סמני הקטורת. כי הקליפות הם בחי מותרות, והם בחי'
עצבות, בבחי' (משלי יד) בכל עצב יהיה מותר. והם תוקפא
דינא, בבחי' (בראשית ו) ויתעצב אל לבו. ועיקר השמחה
היא בלב, כמ"ש (תהלים ד) נתתה שמחה בלבי. וגלות
השכינה, שהוא בחי' לב שהוא שמחתן של ישראל, עיקר
גלותה, כשעצבות שהם הקליפות גוברים עליה, בבחי' ויתעצב
אל לבו. וזה הוא כשיצאו ישראל מהגלות, כתיב (ישעיה נה) כי
בשמחה תצאו. ובשביל זה שע"י הקטרת מעלין מהקליפות
חיותם, כתיב בהם (משלי כז) קטרת ישמח לב. נמצא כשעושה
המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא
שמחת הלב מביין

השני צריך למשוך כי כבר נתחייב המושך להקנות
לו חליפתו)
א נאמרה בקיץ שנת תקסג בסעודת ליל שבת
ואמרה ביראה והתלהבות עצום ונשגב כל כך עד
שלא הבינו כלום רק נכתב אח"כ בכתיבת ידו
ובלשנו הקודש (ח"מ יח) ועיין שיש"ק ח"א רעו.
ב בתולד- ומישוח
ג זו השאלה השישית ששאלו סבי רבי אתונא את
רבי יהושע בן גנאי ששאלו היכן הוא אמצע העולם
והרים אצבעו ואמר להם כאן אמרו לו מי יזכיה
שהאמת כך וענה להם תביאו חבל ותמדדו.
ד פירוש פוגע ולא פוגע. ועיין זוהר בראשית טז.
ה נה סה. ופקודי רסה: ועיין ע"ה שער ו' שער מטי
ולא מטי (שמולכי בעולם העקורים לוח אוילא מפה ח"ק
כילע נעקש עס הכלי האלחט אטאז עקש ל' ספירות)
ו בתקפא (בראשית יז) ובתכשת תוקן

א פסקא ג'
ב בדפריי כתוב בירושלמי ברכות אנוסיגונוס שלח לרבי
ג עיין מנחת קנאות להרשב"א פרק ט'
ד בתולד ונתורלו - מרגליתא
ה עיין ספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שם
אמר כמו צואה ממש כמ"ש צא תאמר לו
ו עיין מוסף ערך זוז שכתב בסוגרים- שם
אלייל על כל האליילים וצורתו נקבעה במטבע הנקרא
על שמו.
ז עיין ל"קה הכשר כלים א' א' הובא בשיש"ק ח"א
עד
ח ב"מ מד. (מטבע זהב קונה את מטבע הכסף
דנחשב פירו לגבי, אע"פ ששניהם מטבעות)
ט ב"מ מה: (נטל מטבע כסף עמ"נ לקנות מטבע
כסף אחר בקנין חליפין כגון החלפת סחורה או קניין
סודר ולא קניין מעות)
י קדושין כה. (פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון
כפירי ונקנה בחליפין לכן אם משך הראשון אין

ה הערה תייל נמצאת כבר בלוח התיקון של תולד ושם
כתב שצ"ל בתוך הספר זה הלשון שם- ועתה מובן
היטב מ"ש לעיל על מאמר אימא לן מילי זכדיבא וכו'
שקרא תאוות ממון מילי זכדיבא היינו שקר ע"ז כ"ש
שם כי בודאי הוא שקר כי נדמה לו שמרויח ומרויח
ולבסוף אין בידו כלום כמו ששכח הרבה בעולם ואף
לפעמים שיש לו ממון אינו ממון כלל מאחר שאין לו
שום הנאה ממנו כי חסר לו בכל פעם יותר והוא בע"ה
תמיד ע"כ השיב לו הי ניהו מילי זכדיבי היינו בע"ה
שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין כ"כ כי
מתים בע"ה כי עפ"י רוב הם נשארים בע"ה ממש או
שהם בעלי חובות לתאוותם וכ"כ ע"ז כל זה היטב לעיל
ותבין עתה איך הכל מקושר יפה והעיקר שתבין
הדברים היטב באמת למעשה להשתדל להציל נפשך
מטר ממות שהוא תאוות ממון כ"כ. עכ"ל. ומסתבר
שהמקור הוא לוח תיקונים שהיה בידם ממוהר"נת.
ו בראשית רבה צא סוף פסקא ה'
ז איוב כה ג'
ח עיין זהר לך לך דף צג.
ט בתולד- זאינו. ובלוח"ת שם- זאינו
י ירושלמי פאה פ"א הלכה א' וע"ש שארטבן ביקש
שישלה לו מילי טבא דכוותא) ילקוט שמעוני יהושע
רמו לא ומשלי רמו תתקלד

א ל"שה"כ שופטים י ד'
ב מתרוצ- יגיעים
ג מתורלו- כיוולדה
ד ועתה הבן היטב ממה שאמר על אימא לן
מילי זכדיבי וכו', שקרא תאוות ממון מילי
זכדיב, חיינו שער ע"ז כמ"ש שם, כי בודאי
הוא בחי שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח
ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכח עתה
בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו
חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו,
ל"כ חסר לו בכל פעם יותר, והוא בע"ה תמיד.
ע"כ חשית להם, הי ניהו מילי זכדיבי, חיינו
שקר, שנדמה להם שהם מרויחין ובאמת
אינם מרויחין כ"כ. כי מתים בעלי חובות, או
עפ"י רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, כי
שהם בעלי חובות לתאוותם וכ"כ. עיין כל
זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר
יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת
למעשה, להשתדל להציל נפשך מטר ממות
שהוא תאוות ממון כ"כ!:

מרומם הוא אלהין בקדמייתא ובתרייתא, די צבי ואתרעי בן ומסר לן אורייתא, די זכינא לסיימא ספרא דצניעותא. כען נרים ידנא, קדם אלקנא, די יעמוד לנא לימינא,

להתחיל ולגמור רזין עלאיץ הגנוזים בסבי דבי אתונא :

סבי דבי אתונא היו שישים חכמי יוון שישבו בבית העשוי ככבשן ועל שם זה נקראו בי אתונא פי בית האש (ספר הישר) ומהר"ל כתב שכך כינו עצמם על שם חכמתם שהיא כמו אש.

רבי יהושע בן חנניא יצא להתווכח עמהם ולהכניעם בסיוע והמלצת הקיסר של רומי וניצח אותם בויכוח בשתיים עשרה שאלות ששאלו אותו והשיב להם באופן שגם הם הודו לו, ולבסוף הביאם אל הקיסר ושם קיבל רשות להרגם.

בצעירותו עוד הספיק ריב"ח לשיר על הדוכן כלוי בבית המקדש ובחורבן סייע לרבו רבי יוחנן בן זכאי לצאת אל הרומאים. היה דור שני של תנאים. וכידוע שבבית השני פסקה הנבואה והתחילה תקופת התנאים וירדה חכמה עצומה לעולם. וכנגד חכמת התנאים שנאמר עליהם חכם עדיף מנביא, עמדה חכמת יוון הארורה. ור' צדוק הכהן בספרו ליקוטי אמרים אות ח' צ"ב כותב שגם הם ידעו את כל חכמת התנאים, ואפילו את כל חכמת רשב"י, וכל החילוק היה רק שאצלם נשאר חכמה לבד, כמבואר במקום אחר שלגוי אין דעת, לעומת חכמי ישראל שאצלם החכמה היא תורה והוראה למעשה כיצד להתנהג וללכת בדרכיו ית'. אמנם דבריו צריכים לימוד שהרי זה בעצמו סיבה להשיג יותר, אבל עכ"פ נראה כוונתו שהויכוח ביניהם לא היה מי חכם יותר, אלא במדרגת חכמתם שלהם מה עושים איתה.

רבי יהושע בן חנניא שהיה חריף בדורו, היה בא ויוצא אצל אנדריינוס קיסר הרומאי בתחילת מלכותו שעדיין היה אוהב ישראל (ובסופו בעיקר אחרי מרד בר ככבא היה השונא הגדול לישראל שהחריב את ירושלים והרג המוניים ואת עשרת הרוגי המלכות), ע"י שמצא חן שם בכח חריפותו וחגר מתניו ללכת אצלם ובתוך ביתם להכניעם, אחרי ויכוח עם הקיסר לכמה זמן נחש מוליד, כמבואר בגמ' בכורות דף ת. וכן בבראשית רבה כ' ד' מבואר שזה היה חידוש שלו, הלימוד הנפלא הזה מהפסוקים להוכיח שעיבורו של נחש שבע שנים, והיה אצלו הלימוד מהפסוקים כתורה מסיני ואמיתית יותר מהבדיקה במציאות שעשו סבי דבי אתונא, עד שהיה מוכן למסור נפשו להוכיח צדקתו בזה בפרט, ובכלל להוכיח עד כמה חכמת ישראל גדולה בהרבה מחכמת יוון. ונראה שיש בזה רמז גדול במה שהויכוח היה דווקא על הנחש, כפי שמוכיח ריב"ח שדייקא כיוון שהוא מקולל ביותר ע"כ עיבורו ארוך, כמבואר שם. וידוע (ע"כ שער מח פ"ב ובית לחם יהודה שם) שנפשות הגויים הם מנפש הנוק' דאל אחר, מזהמה שהטיל הס"מ בחווה כשהתלבש בנחש, שעל כן אין לגויים לא רוח וכ"ש לא נשמה, וגם לא דעת שתאיר חכמתם בלבם להתחייב במה שיודעים בשכלם שצריך לעשות. נמצא שהויכוח לכמה נחש מוליד, הוא ויכוח על מהות הקללה של נפש הגויים כולם, וכמובא גם בגמ' שבת קמו. שנשארו בזהמת התאוה הידועה ביותר כיון שלא עמדו בהר סיני במתן תורה.

* מותר לו - עילאין

² ליקוטי אמרים (לרב צדוק הכהן מלובלין) - אמצע אות ח - ויציא מילתא מה שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"א פי"ז) בפירוש מעשה בראשית ומעשה מרכבה כנודע ואין טענה עליו מה שכתב בספר עבודת הקודש וכדומה לו דאם כן היו חכמי אומות העולם כאריסטו והדומה בקיאים במעשה בראשית ומעשה מרכבה כנביאי ישראל. כי אמת הוא כן דיש חכמה באומות העולם והיינו חכמת אמת רק שאינו מורגש ללב ואינו תורה להדריך הלב על ידו, מה שאין כן חכמת בני ישראל נקרא תורה כי מרכבה דחוקאל באובנתא דליבא תליא כמו שאמרו במגילה (כ"ד ע"ב) דהעיקר על ידי הרגשת הלב באור ה' יתברך וזה אינו באומות העולם כלל רק בישראל שהקב"ה לבן של ישראל (שיר השירים רבה ה', ב') ומעשה בראשית ומעשה מרכבה וסתרי פעולות הנבראים בכל מיני חכמות לימודיות דבני ישראל הוא עצמו אותן חכמות אלקיות וטבעיות ולימודיות דאומות העולם, רק מצד נביעותן מהבינה שבלב להכיר בכל דבר אמיתות ה' יתברך הוא בענין אחר ממש: וכמו ששמעתי כי כל חכמתו דרבי שמעון בר יוחאי בספר הזוהר ידעו גם כן סבי דבי אתונא מחכמי יוון שהיו קרוב לזמנו והיו לעומתו זה לעומת זה והעשר ספירות הם עצמן העשרה מאמרות הידועים לבעלי ההגיון רק שהשיגום בלבוש אחר מצד החיצוניות ואינו דברי תורה כלל וכן כל חכמת שלמה המלך ע"ה היה יודע גם כן חירם מלך צור שהיה לעומתו זה לעומת זה וכן חכמתו של משה רבינו ע"ה ידע בלעם מצד החיצוניות וכו' (זכחים קט"ז). דנתקבצו אומות העולם לבלעם וסיפר להם ענין מתן תורה, וזה שאמרו בספרי (סוף ברכה) באומות העולם קם ומנו בלעם] כך שמעתי ויציא מילתא: ושלוש אלו (בכתר) חכמה בינה (דעה) הם גם כן נגד שלוש מיני חכמות הנזכרים הגם שכל אחד כולל שלושתם מכל מקום כל אחד מתיחד ורשום בכח אחד פרטי, משה רבינו ע"ה הוא המגלה ומפרסם אלקות בעולם במתן תורה וכן שמעתי דהוא שורשו מדיבור אנכי ה' אלקיך שה' יתברך רוכב ומנהיג העולם הוא מעשה מרכבה, וזהו תורה שבכתב שהוא מה' יתברך עצמו דמעשה מרכבה הוא מצד ה' יתברך והשגת מדותיו יתברך, ולכך משה רבינו ע"ה הוא מדת הדעת כנודע שהוא להשפיע ידיעה זו ללב, ודבר זה של השפעת החכמה ללב הוא גם כן מצד שה' יתברך רוכב על הנבראים והוא צור לבבן על ידי זה נשפע ללב, שהרי באומות העולם אינו נשפע אף על פי שמישיגים חכמה וידעו גם כן ממתן תורה כמו שאמרו ז"ל רק דקרו ליה אלקא דאלקא כדאיתא שילהי מנחות (ק"י). היינו דהשגתם מצד החיצוניות שהוא הכתר ולא פנימיות הדעת: והיינו דאמת דהקב"ה רוכב רק כמו הכתר על הראש שהוא למעלה מהראש ומבדילים הכתר מן הראש ואומרים שהנהגת הגוף על ידי הראש וחכמתם ועוצם ידם הוא המשגת חכמה ופועלת גבורה, כי לא ידעו מפנימיות הכתר שהוא הדעת שהוא המחבר מוח ולב להיות הלב מלא גם כן מאור אלקי המושג במוח יהיה מורגש ללב, זהו על ידי חיצוניות הכתר שנכנס בפנימיות לגוף פירוש שה' יתברך רוכב בכל מעמקי לב האדם גם כן ואין הכתר נבדל מן הראש כלל וזהו דעת דמשה רבינו ע"ה, מה שאין כן בלעם היה דעת דסיטרא אחרא שהלב שלו מלא מכל מיני רע ומצד זה חכמת מעשה מרכבה שלו הולידה מיני כשפים.

ועל הקרקע הזו נעשה הויכוח בין רבי יהושע בן חנניא וסבי דבי אתונא שהסכימו להצעתו שאם הם ינצחו יהרגוהו ואם הוא ינצח הם יבואו לאכול עימו בספינה שהכין.
דהיינו שכל שאלה ששאלו אותו מסתמא היתה שרצו להכשיל אותו, ולהוכיח שגם הוא כמותם, וכל תשובה שלו הוכיחה להם עד כמה הם טועים בכל הלך המחשבה ואורח החיים שלהם.
ואע"פ שלא היה שם צד שלישי שיכריע מי המנצח היה הויכוח מאד קצר בשמונה מהשאלות ששאלו מיד כשהשיב להם הודו לו שניצח ובארבע אחרות שאלו עוד שאלה ובתשובתו השניה הודו שניצח. והלכו עימו לספינה מנוצחים.

בכורות דף ז: משנה – דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאינו גידולו: רמז לשראל שאע"פ שבלועים בין הגויים הם טהורים ושם בגמרא על משנה זו בדף ח:

א"ל קיסר לרבי יהושע בן חנניה נחש לכמה מיעבר ומוליד א"ל לשב שני לשבע שנים, והא סבי דבי אתונא ארבעינהו ואוליד לתלת? הנהו מיעברי הוּו מעיקרא ד' [שנים]. והא קמשמשי שמושי? אינהו נמי משמשי כאדם. והא סבי דבי אתונה הכימי אינהו? אנן הכימינן מינייהו. אי הכימת זיל זכינהו ואיתינהו לי. אמר ליה כמה הוּו? שיתין גברי. אמר ליה עביד לי ספינתא דאית בה שיתין בתי וכל ביתא אית בה שיתין ביסתרקי. עבד ליה. כי מטא להתם [על] לבי מבחא, אשכחיה להווא גברא דקא פשיט חיותא, א"ל רישך לזבונני? א"ל אין כי הכין שמנעק לאש צהמה שאכלו א"ל בכמה? א"ל בפלגא דזווא, יהב ליה הכסף לסוף א"ל אנא רישא דחיותא את לאשך אמרי לך. אמר ליה אי בעית דאישבך שהי כנך מנכת לי לאשך סגי אחוי לי פיתחא דבי אתונא. א"ל מספתינא דכל דמחוי קטלי ליה. א"ל דרי כריכא דקניא חזילת קניס וכי מטית להתם זקפה כמאן דקא מתפח תניח את הקניס כליו אתה עומד לנוח ומה אני אצין ששם הפתח אזל אשכח דרבנאי מגואי ודרבנאי מבראי דאי חזו כרעא דעיילא קטלי להו לבראי ודנפקא קטלי להו לגואי אפכה לסנדליה קטלי להו לכולהו [אזל] אשכח ינוקי מלעיל סבי מלתחת אמר אי יהיבנא שלמא להני קטלי לי הני סברי אנן עדיפינן דאנן קשינן טפי ואינהו דרדקי אמר שלמא לכו. אמרו ליה מאי עבידתיך? אמר להו (אנא) הכימא דיהודאי אנא בעינא למיגמר חכמתא מיניכו. אי הכי ניבעי לך. אמר להו לחיי אי זכיתו [לי] כל דבעיתו עבידו בי, ואי זכינא בכו איכלו גבאי בספינתא. א"ל

- א. ההוא גברא דאזיל ובעי אתתא ולא יהבו ליה מאי חזי ליה דאזיל היכא דמדלו מיניה? שקל סיכתא דצה לתתאי, לא עאל, לעילאי עאל, אמר האי נמי מיתרמי בת מזליה נתבאר בתורה כט
- ב. גברא דאזויף וטריף, מאי הוא דהדר אזויף? אמר להו גברא אזל לאנמא קטל קמא טונא ולא מצי ביה קטיל ומנה עילויה עד דאיתרמי איניש מדלי ליה נתבאר בלק"ה
- ג. אמרו ליה אימא לן מילי דבדיאי. אמר להו הוה ההוא כודניתא דילידא והוה תלי ליה פיתקא וכתב ביה דמסיק בבי אבא מאה אלפא זווי. אמרו ליה וכודניתא מי ילדה? אמר להו הי ניהו מילי דבדיאי נתבאר בתורה כג
- ד. מילחא בי סריא במאי מלחי לה? אמר להו בסילתא דכודניתא. ומי איכא סילתא לכודניתא? ומילחא מי סרי נתבאר בתורה כג
- ה. בני לן ביתא באוריא דעלמא. אמר שם תלא בין רקיעא לארעא, אמר להו אסיקו לי ליבני וטינא נתבאר בתורה כח
- ו. מציעתא דעלמא היכא? זקפא לאצבעתיה אמר להו הכא. א"ל ומי יימר? איתו אשלי ומשחו נתבאר בתורה כד
- ז. אית לן בירא דברא, עיילא למתא? א"ל אפשרו לי חבלי מפארי ואעייליה נתבאר בתורה לא
- ח. אית לן ריחיא דתבירא, חייטיה? אמר כרוכו לי מיניה גרדי ואיחייטיה נתבאר בלק"ה
- ט. משרא דסכיני במאי קטלי? בקרנא דחמרא. ומי איכא קרנא לחמרא? ומי איכא משרא דסכיני נתבאר בתורה ל
- י. איתו ליה תרי ביעי, א"ל הי דוגתא אוכמתי והי דוגתא חיוורת? איתו ליה איהו תרי גביני אמר להו הי דעיוא אוכמתי והי דעיוא חיוורת? נתבאר בתורה ל
- יא. ורצוצא דמית מהיכא נפיק רוחיה? מהיכא דעל נפק נתבאר בתורה טו כז
- יב. אחוי לן מנא דלא שוי חביליה? איתו (כל חד וחד) בודיא פשטוה לא הוה עייל בתרעא, אמר להו איתו מרי סיתרוה היינו מנא דלא שוו חביליה נתבאר בתורה כה

כיון שזכ"ח נח אוחס איתניהו הציאם לספינה לאכול עימו כפי שסוכס בתחילה אם ינצח אותם, וכ"ל שצספינה היו ששים חדרים שכל אחד ששים כסאות כל חד וחד כי חזי שיתין ביסתרקי ראה צמדו ששים כסאות אמר כולהו חבראי להכא אתו. אמר ליה לספונא שרי ספינתך אמר לספן התר הספינה ונפליג ציס אל הקיסר בהדי דקאתו שקל עפרא מעפריהו כשצאו לספינה לקח ריב"ח עימו מעפר המדינה שלהם עימו [דף ט.]. כי מטי לבי בליעי מקוס ציס שמימו צולעים כל מים מלא בווא דמיא מבי בליעי מילא כל מן הגמים האלה ולקח עמו בד אתו אוקמינהו קמי קיסר, חזנהו דהוּו מעני ראה אוחס הקיסר מעונים א"ל הני לאו נינהו ואמר אלה לא סבי דבי אתונה שקל ריב"ח מעפריהו ושדא עילויהו זק מעפר מדינתם עליהם וכשהגיעו סכרו שם צמדינתם אקשו לאפי מלכא ואזי דברו עם הקיסר בעזות פנים אמר ליה קיסר לריב"ח כל דבעית עביד בהו עשה צהס כלעוך איתניהו מיא דאיתיה מבי בליעי שדינהו בתיגרא נון לכל אחד מהם חזית שנתחמתיה שפך מהמים שצולעים כל מים אמר להו מליוה להו ואזילו לכו ואמר להם מי שימלא את החזית שלו משוכר מלו ושדו ביה קמאי קמאי ובלע להו מלו עד דשמיט כתפיהו ובלו להו ואזול כל מה ששפטו בחזית בלעו המים שהיו צה עד ששטמו כתפיהם ומתו :

עיינן לקוטי הלכות שבת ו' אות ח שם מבאר מוהרנ"ת כל המעשה דסבי דבי אתונא ובפרט שאלות ב' ח' שאין עליהן תורה
סה"כ הן עשר שאלות ותשובות המבוארות בתשע תורות, שו"ת אחד בשתי תורות כו כו, ושתי שו"ת בתורה אחת, בתורות כג ל'.

רבינו מבאר כל שאלה ששאלו הסבי דבי אתונה כתורה שלימה שאע"פ שיש בה שכל גדול מאד, היא יורדת עד לעצות מעשיות ממש שצריך לקיים כפשוטו ורק עי"ז זוכה באמת לתיקונים שבתורה, (ריצ"ח)
עוד העיר על הויכוח ביניהם לכמה נחש מוליד, שהם באו עם חקירות וריב"ח טען שהקב"ה הסתכל באוריתא וברא עלמא, ממילא הרמוז בתורה יותר אמת ממה שאנו רואים בחוש, כי החוש יכול להטעות אבל התורה אמת.

ועוד עומק כוונת הויכוח ביניהם נחש לכמה מוליד היינו עד כמה מקולל הוא הנחש, שהם יונקים ממנו, שהם טענו לשלש וריב"ח טען עפ"י התורה לשבע.

עוד אמר שרואים מהמעשה כאן שחז"ל רומזים כאן שהמפתח להיכנס ולגלות את חכמת יון, זה באותו מקום שאדם יכול למכור את ראשו, תמורת חצי זוז, זה המפתח לחכמת יון, וכל מה שהחכמה הזו רוצה לגלות, זה תחת המציאות של עוה"ז, כסף, אל אחר.

עוד העיר ללמוד ממה שריב"ח יעץ לשומר לשאת קנים וללכת עד הפתח ולפוש שם שיהיה לו סימן היכן הפתח, שכתוב בברכות נו הרואה קנה בחלום יצפה לחכמה הרואה קנים יצפה לבינה, נמצא חבילת קנים מרמוז לבינה כמ"ש בכל קניניך קנה בינה, ואומר הריצ"ח הרמוז בזה כי חכמי יון היו חכמים גדולים, אבל החכמה לא חייבה אותן לכולם, והחכם הגדול ביותר שבהם יכול היה להיות המושחת הגדול ביותר, וזה שרמוז לו ריב"ח שהסימן לפתח של חכמת יון היא היכן שהוא מניח את כל חכמתו ובינתו על הארץ כדי לפוש, דהיינו שזה לא מחייב אותו בכלום, כי מיד כשסותרת חכמתו את תאוותו, הוא מניח את חכמתו ועושה תאוותו. הפך מחכמת התורה שכתוב בה וכל בניך למודי ה' א"ת בניך אלא בוניך, דהיינו שאדם ע"י הבינה בונה את עצמו, ועי"ז את כל העולם כולו וזהו שחכמים נקראים בנאים במשנה מקוואות פ"ט מ"ו לגבי חציצה.
החברותא אריה העיר שמה שנתן להם ריב"ח למלא חבית שיש בה מים שבולעים כל מים, רמוז להם למהות שלהם שרדיפתם אחר הממון היא למלא תאוותם שאין לה גבול, וממלאים חסרונם בחסרון הרבה יותר גדול.

עד כאן ההקדמה לביאור מאמרי סבי דבי אתונא
והוויכוח שהיה לרבי יהושע בן חנניה עמהם

* *** ** * *

מאמר צוית צדק

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

לשון רבנו ז"ל

זמן ומקום אמירת התורה

נאמרה בחורף שנת תקסג (רבנו
גר אז במעדוועדיבקע)

פתיחה

תורה זו בכלליות היא הזהרת רבינו למי מקיים את המצוות מתוך הכרח והרגל, דהינו במדרגה הנקראת צדק, שהיא כל מגרש ההיתר והרשות, שהיא רשת הלוכדת את האדם לחמוד כל הבלי עוה"ז, ובעיקר מפילה אותו לתאוות ממון, שהיא בור מלא נחשים, שבשוליו מיא דבליעי, ואינו מתמלא לעולם, כי כל ימיו ממלא חסרונו בעוד חסרון כפול.

והיא השקר גדול ביותר, והיא העבודה זרה הכוללת את כל העבודות זרות שבעולם, עד שבמעט אין לו תקנה לצאת ממנה. אלא ע"י המאכלים ממטבח הנעלם בדרך מן הצד היוצאת מדרכו של הגיבור (הכובש את יצרו) אל חרבו (שבהתקשרות אליו הוא נעשה להם מלח להמתיק מרירות תאוות הממון) כמבואר ממעשה מבעל תפילה ומדינת העשירות.

ובשיש"ק ו' אות שה אמרו אנ"ש שהמאכלים האלו הם הלימוד בספרי רבנו. ומסתמא העיקר בהתקשרות לרבנו כמבואר בתורה יג.

והעיקר תמיד להשתדל להיות שמח בחלקו. וזו העשירות האמיתית כמבואר באבות. ויסוד הכל הוא להתחזק בשמירת הברית ובאמונה חזקה ובבטחון לבקש תמיד פני ה' ולא הבלי עוה"ז.

עצות למעשה מ"ק

- שמירת הברית והתקשרות לשומר הברית
- לזכור שעיקר המשכת ממון הוא את המוחין שלו דהיינו מידת ההסתפקות ושמחה בחלקו
- לזכור היטב ולשנן שבממון קשור השקר הגדול ביותר והעבודה זרה הגדולה ביותר¹
- לא לרצות את הממון בעצמו אלא כהיכי תמצי לעשות על ידו רצון הש"י
- כל פעם שיש בידו ממון ובעיקר כשמבקש לעשות בו מו"מ לצעוק הרבה קולות להנצל מהתאוה הקשורה בו ומהשטר צואה הקשור בו שמצוה לרדוף ולהשיג עוד ממון תמיד
- אסיפת הממון למבטח היא עיקר כלל כל העבודות זרות
- החוסר סיפוק בחלקו היא הנחש שבאדם שבכל דבר טועם טעם עפר שהוא קר ויבש חסרון וצמאון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב"ה

נראה למעשה שהעיצה העיקרית לרוב העולם שלא כל כך שקועים ברדיפת הממון, אעפ"כ עפ"י רוב לא מרוצים ולא שמחים במה שיש להם ורוצים יותר על כן העיצה היעוצה היא תמיד לחזור ולשנן שהעיקר זה להיות שמח בחלקו כמבואר בסוף התורה עפ"י אבות איהו עשיר השמח בחלקו, כי לזכות שמדת ההסתפקות תהפך לטבע זה קשה מאד וצריך לזה הרבה צעקות כמבואר במפנים על כן צריך בכל יום לשנן שאני רוצה להיות שמח בחלקי ולהשתדל לראות את החלק הטוב והנמצא ולא על מה שחסר. ולהתרחק ממותרות ולהעדיף את הצדקה לעני הגון עליהם.

לזכור שמדת הסתפקות היא מהארת מדת "ואמת" שביג מדות והיא בחי' פני ה' לכן הדרך לזכות לזה היא שמירת הברית והקשר עם פני ה', ודיבור אמת.

ליקוטי הלכות על תורה זו

יו"ד ח"א דף קפח הלכות ריבית ב (ב אותיות)

יו"ד ח"א דף קפט: הלכות ריבית ג (אות אחת)

יו"ד ח"א דף רלב הלכות גילוח ד (יה אותיות) מדבר מענין הפנים שהם עיקר האדם ושם הארת הפנים דהינו שמתנוצץ לו האמת (ב) צמצם האמת בחכמה נפלאה עד שנתהוה מידת האמונה. ... עיקר קיום העולם ע"י האמונה שאחד מאמין לחבירו. (ג) יש לנו איש נאמן בעוה"ז עליו אנו סומכים הוא משה רבינו (ד) אע"פ שהאמונה למטה

² מ. ד' אייר עד טו סיון תשעה ירושלים

³ ר' ראיתי בשם החזו"א שאמר בשם המהר"ל דבשעה שהשביעו אנשי כנסת הגדולה את יצרא דע"ז שיצא, ביקש שיתנו לו יצר אחר במקומו ושאלוהו במה תנוח דעתו? ואמר ביצרא דממונא.

מהשכל אבל שרשה למעלה מכל השכלים. על ידי שניצטמץמו האורות עד שנתהוו השערות ודרך שם המשיכת החיות והדעת מבחינה לבחינה ומעולם לעולם. מחמת הצמצום שבשערות לכן שם אחיות הדיים לכן צריך לקצצם אבל יש שערות שרק על ידם המשכת הדעת שערות הזקן והפאות נמשכין מעתיק שמגדולת השכל הזה אפשר לו לצמצם עצמו עד מדת האמונה וע"כ הם עיקר הידור ואור הפנים (ה) אמת ואמונה איש ואשה לא טוב היות האדם לבדו והאמונה היא בשר מבשרו של האמת והיו לבשר אחד ועי"ז נולדים כל ההשגות

אהע"ז דף עד הלכות יבום א (ח אותיות) עיקר הניצוצות הקדושים נפלו בממון שכיון שיש בו קדושה גבוהה לכן נאחזים בו הקליפות ביותר ועיקר כל התורה כולה זה לשבר תאות ממון ובוזה תלוי עיקר ביאת משיח (ה) הולדת בן ובת זהב חי' תיקון הברית ותיקון תאות ממון ברית בחי' חסד דכורא וממון בשמאל
 חו"מ ח"א דף קצג: הלכות שותפים ד (ח אותיות)
 חו"מ ח"ב דף קצד: הלכות גניבה ב (יד אותיות) כפלים כיוולדה מבאר איך כל המשכת ממון היא בבחי' שתי לידות לכן אפשר לזכות לשפע כפול או ח"ו להפך ליש לו מה רוצה מאתים ומת ואין חצי תאותו בידו
 חו"מ ח"ב דף רסו הלכות מאבד ממון חבירו ומסור א
 חו"מ פקדון וד' שומרים ג' אות י' ואות יא.

תמצית התורה לפי אותיות מ"ק

באות א רבינו מבאר שתאות ממון היא עבודה זרה שתחובין בה כל השבעים עבודות זרות שיש בעולם והנופל בה פניו חשוכים הפך הפנים מאירות שיש למי שיצא מתאווה זו עוד מבאר שהממון לעצמו הוא דבר שניתק ממקום קדושה גבוה מאד ולכן הוא גורם לניתוק מהקב"ה ולעצבות ומרה שחורה ואין לממון תקנה אלא להמשיך לו מוחין משרשו שבכתר וזה נעשה בשתי לידות כי ב' פעמים מתגברת הקליפה על האדם המבקש שממונו יהיה קשור לקדושה לכן צריך לזה קמ קולות כפלים כיוולדה
 באות ב מבאר רבינו שע"י תיקון הברית ניצול מתאות ממון
 באות ג' מבאר רבינו החולק על הצדיק נופל בתאות ממון כי אין לו מלח להמתיק מרירות תאותו מבאר בקשת רחב מהמרגלים עוד מבאר שפרנסה בחי' אשה מצא או מוצא תלוי בתיקון הברית
 באות ד' מבאר רבינו שמזוזה שומרת מתאות ממון
 באות ה מבאר רבינו מצות שאדם עושה בלא הוצאת ממון הן בחי' צדק אבל לבחי' אמונה זוכה כשרוצה לשלם ממון עבורם מבאר הסבי דבי אתונה שהשקר הכי גדול הוא תאות ממון והריוח שבה הוא כמו הולד שלה וכמו תלוי בצוארו שטר חוב לתאותו לרדוף להשיג תמיד עוד ממון אבל מי שתיקן בריתו לא יכול ליפול תאות ממון. וגם יכול להסתכל בשורש הממון ואזי אין לו שום הסתכלות על הממון הגשמי

שיחות השייך לתורה זו

היה אומר ראבר"ג ז'ל: אחד מדרךיו של היצור להפיל את האדם וליסרו בשני העולמות עד כדי אבדו חיים, הוא לתת לאדם ממון, ואז מרב טרדתו בממון ורצונו להתעשר עוד ועוד נותן לו זה האדם כבד בעצמו בחפץ וברצון את מיטב שנותיו זמנו ועתי, אחר כך לוקח ממנו היצור גם את הממון, וכך נכרת משני העולמות ונשא ערם וחסר כל בגשמיות וברוחניות. אשר על פן צריך האדם לפלס דרכיו ולהרהר היטב לבלתי לחרג חלילה אף בזיו כל שהוא מדרך התורה ומקביעת עתים לתורה יותר ויותר, בעת אשר זורח לו אור ההצלחה, ולהפציר הרבה להשם יתברך שלא תטהו עשירותו מדרך היהדות, ושיזכה על ידי ממנו לפור הרבה לצדקה ולהחזיק ולתמוך בלומדי תורה עד שיהיה זכות הרבים תלוי בו על ידי עשירותו. (שש"ק ח"ה סימן קעח) (על רבי אברהם ב"ר נחמן זצ"ל)

אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון ואינו נושא ונותן יותר מכפי ממנו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבד, ואינו לווד מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקיים ובכל מאודך: גם אמר לאחד שכשנותנין חומש לצדקה מממונו הוא מקיים ובכל מאודך: (שיחות הר"ן סימן רפט)

עקר בחינת תאות ממון הוא חזק ביותר בהממון בעצמו, שהן המטבעות ששם חזק התאוה ביותר מאד, וכדמשמע מדרך רבנו נ"י שם (תורה כ"ג), וכפי המובן, לעניות דעתי, מהדברים ששמענו מפיו הקדוש בענין זה, שסגית "הזהב קונה את הכסף" (ב"מ מד). יתפרש על-פי המאמר הנ"ל. (ליקוטי הלכות הכשר פלים הלכה א', אות א'). הובא בשיש"ק ח"א סימן עד)

רבי ליפא, שהתקרב עם מוהרנ"ת לרבינו, והיה לו חלק גדול בהתקרבות מוהרנ"ת לרבינו, התרחק אחר-כך מרבינו, כידוע. פעם, כשישבו בסעודה שלישית אצל רבינו, באמצע עריכת השולחן, נכנס סוחר אחד וקרא לרבי ליפא החוצה, כי כבר היה מוצאי שבת לאחר צאת הכוכבים, ודיבר עימו בעניני עסקיו ומסחריו. וזה היה בזיון גדול, שבאמצע עריכת השולחן ואמירת התורה יתעסק במסחריו. ואז הזכיר רבינו מאמר התיקונים המובא בתורה כג: "האי עותרא חייכית בהון בהאי עלמא ולבתר קטילת לון": (העשירות משקת בבני אדם

בזה העולם, ולבסוף עוד הורגת אותם). ונתקיים דיבור זה בנכדו, רבי משה וועלוול, שפעם אחת כשנסע עם עגלונו הגוי שעבד אצלו זמן רב, סטה העגלון מן הדרך ופנה לתוך יער עבות והתנפל עליו להרגו, וביקשו רבי משה וועלוול, שיעשה לו עוד טובה אחת בזה העולם וירשה לו להתפלל עוד תפילת מנחה לפני מיתתו.... הסכים העגלון הגוי להפצרתו, והתפלל בבכיות נוראות ובהשתפכות הנפש. לאחר שגמר תפילתו, התחרט העגלון מלבצע זממו וביקש סליחתו. כשחזרו לביתם אמר לו רבי משה וועלוול: "מודה אני לך מאד על רחמנותך שלא הרגתני, אולם לעבוד אצלי יותר אינך יכול!" ופטרו. אולם אחר-כך הרגו נכד העגלון הנ"ל, ונתקיימה נבואת רבינו, שאמר: "ולבסוף הורגת אותם": (א-קעד שיש"ק)

הרב ליפא היה אצל רבינו ז"ל, ואמר אז התורה כג "צוית צדק" וכו' ושם מדבר מענין ממון. ורמז על רבי ליפא הנ"ל. כי הרב ליפא הנ"ל היה ממקורביו הראשונים קודם מוהרנ"ת ז"ל ורבי נפתלי, ומאמירת ענינו שלו נתקרב. ואחר-כך נפל לתאות ממון, והוא עסק עם סוחר אחד וכו', ואמר לו רבינו כנ"ל. וכשנסע מרבינו ז"ל חשב בדעתו: הלוא אם יסע לרבינו ז"ל, אפשר יתקיים דיבורו, על-כן נסכם בדעתו שלא ליסע עוד, ואמר שרבינו ז"ל הוא מעולם הבא ואני - מהעולם הזה. ואף-על-פי-כן לא הועיל ונעשה עני, כי בא רוח סערה ועקר ביתו לגמרי. ואחר איזה שנים התחיל שוב לנסוע לרבינו ז"ל. וכשקראו לו פעם אחת "מפטיר", הסוף של ההפטרה היה: "הלוא מעתה קראת לי אבי וכו'", אמר מוהרנ"ת לרבי ליפא: "רבי ליפא, עימנו הייתם. הלא מעתה וכו' כנ"ל. ראייתם מה שקוראים לכם - הלא מעתה וכו'?" וכשנסע לרבינו ז"ל הוכיח אותו כמובא בהשיחות (בי"ח מוהר"ן סימן שטו) במאמר "הוכיח את אחד וכו', ממזה נפשך וכו'". ואז בכה מאד עד שהוריד דמעות מעיניו לארץ, ואז אמר לו רבינו ז"ל: "אפילו אם יהיה הממון שלך מכוסה ומוצנע אפילו בתיבה - יפזרו הרוח!", וכן הוזה. ששכר איזה יער ובנה לעצמו שם בית-דירה. וקודם שנגמר הגג בא רוח סערה והפך וחרב ונעשה מן הכל אבק ועפר לא יצלח לכלום. בשנה האחרונה לא היה על ראש השנה ושאל רבינו ז"ל עליו. ותרצו אותו, כי הוצרך ליסע בשביל אתרוגים בשביל כל האוקראינה. ענה רבינו ז"ל ואמר: "הראש השנה שלי עולה על הכל! דבר גדול מזה אין!" "קיינ גרעסערס דערפון איז ניטא!".

וזה הרבי ליפא, מקודם היתה אשתו בשלום עימו, ואחר-כך נעשית מתנגדת עליו. וכשבא אל מוהרנ"ת ז"ל וראה שיש לו שלום-בית, נתרץ לו הגמרא (בעין יבמות סג): "זכה - נעשית לו עזר, לא זכה - כנגדו". היה צריך לכתוב: "זכה - עזר. לא זכה - כנגדו". מה תיבת "נעשית"? אבל עכשיו מובן בטוב: "זכה - נעשית לו עזר", כמו אצל מוהרנ"ת ז"ל, שמקודם היתה מתנגדת, ואחר-כך היא בעצמה נעשית עזר. לא זכה - נעשית כנגדו", כגון אצלו, שמקודם היתה לו לעזר, כי היתה מגודלת אצל החסידים, ואחר-כך נעשית לו מתנגדת. פעם אחת אמר מוהרנ"ת ז"ל: "במה יזכה" וכו' (תהילים קיט, ט). יודע אני שרבי ליפא היה כשר ממני, וכעת איפה הוא ואיפה אני?". איך ווייס אז רבי ליפא איז גיווען פרומער פאר מיר, און יעצט וויא איז ער און וויא בין איך?!" (שיש"ק שד)

היו אומרים בצחות פרנסה הוא אותיות פר-נסה. היינו כמו הפר המובא בסיפורי מעשיות במעשה "בן המלך והשפחה שנתחלפו" שכשהתחיל לרוץ אחריו ברח הפר להלך. כמו כן הפרנסה והממון. כל מה שרודפים ולהוטים אחריה יותר, אין משיגים אותה כי היא בורחת מהאדם יותר ויותר, וזהו "פר-נסה": (שיש"ק)

העולם הזה אינו כלום רק למשך אל התכלית הנצחי. (קה) ואין להסתכל אם יהיה לו מעות אם לאו. כי בין כך ובין כך יבלה ימיו בשוה. כי העולם הזה מטעה אותנו לגמרי, שמראה אל האדם כאלו הוא מרויח בכל פעם ובסוף אינו כלום. כאשר נראה בחוש ברב בני אדם שעוסקים ועובדים ימים ושנים בסחורות ומשא ומתן ולבסוף כשבאין לחשבון אין נשאר בידם כלום, ואם אפלו משיג מעות לוקחין אותו מן המעות. והכלל ששניהם אין להם קיום ביחד דהינו האדם עם המעות, רק או שלוקחין המעות מן האדם, או שלוקחין האדם מהמעות. ומעולם לא נמצא שישאר אחד עם המעות רק כנוצר לעיל. גם היכן הוא כל המעות שעושים מימות עולם? כי מעולם עושין תמיד מעות, והיכן הוא כל המעות? רק באמת אינו כלום לגמרי: וכו'..... (שיחות מוהר"ן אות נא)

אמר לענין ממון: צריך האדם שיהיו לו כל הכחות שיש בענין אכילה. כי יש כמה כחות באדם לענין אכילה. כי יש כח המקבל וכח המעכב שלא יצא לחוץ המאכל תכף, וכח המעכל וכח המחלק המאכל לכל איברי הגוף, להמח המובחר וכן ללב וכן לכל שאר האיברים לכל אחד כראוי לו, וכח הדוחה הפסלת לחוץ, כמבאר כל זה לחכמי הרופאים. כמו כן כל אלו הכחות צריכין לענין ממון. כי צריך שיהיה לו כח המעכב שלא יפזר מעותיו מיד (כדרך שיש בני אדם שבתחלה מתאווים מאד לממון ומבלים ימיהם על זה, ותכף כשמשיגין הממון מפזרין אותו מיד) (שעו), וכן כח המחלק שיתחלק מעותיו למקומות הצריכין לכל אחד כראוי כנוצר לעיל לענין האכילה. דהינו שהמובחר יגיע לצדקה, וכיוצא בזה בשאר המעות כל אחד למקומו הראוי לו כנוצר לעיל לענין האכילה:

וכמו שמספרין מהבעל שם טוב וזכרונו לברכה, שאמר לענין מה שמקבל מעות מרשעים ואמר שהמעות כשבא לידו, אזי הוא מתחלק. ומעות שקבל מאנשים הגונים אלו המעות יוצאים על הוצאות הכנסת אורחים צדיקים שבאים אצלו, וכיוצא בשאר המעות. ומעות שבא ממי שאינו הגון, זה המעות יוצא על הוצאות הסוסים שלו והערל העבד שלו, דהינו שממילא מתחלק המעות אצלו כך. אף על פי שבאמת היה כל המעות מערב אצלו.

אך ממילא היה נעשה כך אצל הבעל שם טוב זכרוננו לברכה. וזה בחינת כח המחלק הנזכר לעיל וכח הדוחה הפסלת לחוץ. הינו כנזכר לעיל, כי יש מעות שצריך לצאת לחוץ בשביל ערלים וסוסים וכיוצא: ואמר: עקר תאות ממון, מי שאין לו כלי לקבל. כמו לענין תאות אכילה כי בודאי מי שיכול לאכל וכו'. ועקר התאוה ביותר מהשעור כמו כן לענין ממון. אני יש לי כלי וכו': (שיחות מוהר"ן אות קצג)

ספורי מעשיות מעשה יב מבעל תפלה – ודבר הבעל תפלה עם הגבור: מה עושים עם האנשים הללו, דהינו בני המדינה הנ"ל שנפלו בתאות ממון כל כך, עד שבאו לשטותים כאלו, שבעלי הממון הם אלהות אצלם, ושאר עניני שטות שיש לבני מדינה זאת. ענה ואמר הגבור להבעל תפלה, ששמע מהמלך, שמכל התאוות אפשר להוציא את מי שנפל לתוכם, אך מי שנפל לתאוה זו של ממון, אי אפשר בשום אופן להוציאו משם, ובודאי לא תפעל כלל אצלם, כי אי אפשר להוציאם מזה כלל. רק ששמע מהמלך, שעל ידי הדרך שיש להחרב הנ"ל שמשם קבל גבורתו/י¹ כנ"ל, (ושם יש דרך מן הצד המובילה למטבח נעלם שבו יש מאכלים שהאוכל מהם מיד ממאס התאוות ממון מאד ומרגיש סריונה ומתמלא בושה על שנפל בה עד שרוצה לקבור עצמו באדמה) על ידי זה יכולים להוציא מתאוה הזאת של ממון את מי שנפל ונשקע בתוכה.

ולקח הגבור את אלו האנשים, שהם נקראים אלקות במדינתם מחמת עשרם, כנ"ל, והולך אותם בדרך הנ"ל, והביא אותם עד הקער של המאכלים הנ"ל ובתחלה הולך אותם כנגד הרוח, והגיע להם הריח של המאכלים, והתחילו לבקשו מאד, שיתן להם מהמאכלים הטובים הללו. אחר כך הולך אותם מכנגד הרוח, והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חזר והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חזר והולך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל: הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפילו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפזון גדול:

המאכלים שמסופר עליהם בספורי מעשיות מבעל תפילה שמבטלים תאות ממון הם דברי וספרי רבינו (שיש"ק ח"ו אות שה)¹

עיין סידור בית יעקב פתרון חלומות החולם שרואה נחש, יורה על ממון שיבוא לו רמז למבואר כאן שכל ממון יש בו סכנת נחש עפר לחמו.

עד כאן השיחות

הקדמה

צוית צדק עדותיך

תורה זו לשון רבנו ובלשונו התחיל את התורה בפסוק צוית צדק עדותיך ואמונה מאד. ומוהר"ן כנראה העתיק את הסבי דבי אתונה לפני כן כיוון שבתורה מתבאר שתי שאלות ותשובות שהיה ביניהם לריב"ח, וזו התורה הראשונה מתשע התורות הבאות שבהן מתבאר השו"ת שביניהם. ועל כן נ"ל שבאמת רבנו לא בנה את

¹ אולי אפ"ל מה שהדרך אל המאכלים המבטלים את תאוות הממון היא הדרך של הגבור לחדש גבורתו מהחרב. שהכוונה שרק מי שבאמת רוצה להתגבר על תאוותו הזו והולך בדרך ההתגברות על התאוה אז יועילו לו המאכלים אבל בלא זה לא. וגם אז צריך לדעת שהמטבח הוא בדרך מן הצד ולא בדרך הכבושה לכל, דהיינו הרבה התבודדות ותפלה על זה דהינו יותר מהנמצא בדרך הבושה לרבים. שעל כן רובא דעלמא לא זוכים לזה.

¹ צ"ע לפי המבואר במעשה מסבי דבי אתונא שם מבואר שרק מי שזכה לתיקון הברית בתכלית יכול לזכות להסתכל בשרש הממון ועי"ז למאס בממון עצמו. עוד צ"ע כי כל מהלך התורה הוא שמלח ממון חסר דהיינו שתאוות ממון תלוי בתיקון תאוות ניאוף. ואילו במעשה הנ"ל מבואר שמי שנפל בתאוות ממון אין לו תיקון, אלא המאכלים הנ"ל. וצ"ל שבכח ההתקשרות לרבינו יש לנו מלח להמתיק את מרירות התאוה וכמבואר בתורה באות ג' נמצא שלא ספרי רבינו הם המאכלים אלא עיקר היא ההתקשרות לרבינו ואז יועיל יותר גם הלימוד בספרי, ובעיקר לצאת מהתאוה הידועה ועי"ז ממילא גם מתאוות הממון.

ועיין גם מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב', לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגבור את מדינת הממון ע"י הריח של התבשילין שבדרך לאותו מקום ששם מחדש כוחו עי"ש שבארנו שזה בחי' העלאת הצדיק את הנפשות מיינ נוקבין לעתיקא סתימאה להוריד משם תורה ועי"ז מטהר אותם מתאוה זו כמבואר יג באות ה' רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט עי"ש. ולפ"ז מה שכתב כאן שקשה לתקן תאוות ממון ע"י שיסתכל בשרש הממון זה דווקא לבדו כי צריך שיתקן בריתו תחילה אבל ע"י הצדיק שזכה לזה מבואר בתורה יג שדייקא זו הדרך לבטל תאוות ממון.

התורה הזו על שאלת כדנייתא וילדה אלא על צוית צדק. והטעם נראה כמבואר בפנים באות א' שצדק הוא כנוי למלכות כשהיא בקטנות דהיינו שמאיר בה מעט אמת, דהיינו רק עד כמה שגורם לה להיות בגבול הקדושה ולא יותר, וכמו שכתוב בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא. וזה מה שמבאר באות ה' שעל כן מי שהוא במדרגת הצדק אין לו חשק להוציא ממון על המצוות. אבל מי שהאמת מאירה לו בחוץ אזי זה נקרא אמונה, ואזי כל המצוות שעושה הם בחשק והתעוררות ולשם שמים עושה גם לפנים משורת הדין.

מהפסוק צוית צדק עדותיך משמע שהקב"ה מעיקר הדין לא צויה לקיים את המצוות יותר ממדרגת הצדק ורק מי שרוצה יותר שכר יכול ע"י מדרגת האמונה. וזה עיקר הנושא כאן שאע"פ שעל פני השטח נראה שרבינו כאן מזהיר מתאוות ממון, אבל באמת נראה לי שעיקר הזהרתו היא על כל המדרגה הזו של צדק שהיא מגרש נרחב מאד של היתר ורשות, דלא אסרה התורה להיות שטוף בזימת נשותיו הרבות ואכילת בשר ושתיות יין הרבה עד שעליה אמר הרמב"ן בריש פרשת קדושים, שאפשר להיות נבל ברשות התורה/ו'. וזה מה שמרחיב כאן רבינו כל כך לבאר ולתאר גודל החושך והמרירות של ההולך אחר תאוותו, אלא שהם דברו רק על רוב אכילה וזימה וניבול פה שלא אסרה תורה, אבל באמת מי שנפל באלו, גם בעיני הבריות אינו מכובד, כי רובא דעלמא מרגישים את הכיעור שבזה/ו' ועב"פ לא מאחלים לעצמם להיות כאלה.

אבל יש דבר שהוא הרבה יותר נורא מזה, והיא תאוות הממון, שרבינו מאריך לבאר כאן עד כמה היא גרועה מהכל ומפילה את האדם לעצבות ושיעבוד נורא עד שהורגת אותו. ואעפ"כ אותה אדרבה העולם מכבדים ומעריכים מאד את עוסק בו, וכל אחד מברך את חברו שגם הוא יזכה להיות מיליונר/ו', ובעצמו מתפלל ומקווה ומצפה מתי יבוא היום המיוחל ואהיה עשיר.

והיא תימה עצומה הרי זו גמרא מפורשת בחגיגה ט: א"ל אליהו לבר הי הי וא"ל לר' אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח-?) "הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות, אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חירא כמו רצועה אדומה לסוס לבן. ועי"ש עץ יוסף כיון שאין לה יופי מצד עצמה כמו כסף וזהב, אלא רק ע"י החיבור עם הסוס הלבן, הכי נמי העניות לעצמה אינה יפה אלא אצל ישראל שע"ז לבו נשבר ומתפלל להקב"ה:

לא סתם אדם חיפש מדה טובה לישראל אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו!! ולא סתם חיפש אלא חזר על כל המדות הטובות ולא מצא! אלא עניות!!

וא"כ מדוע לא נוהגים היראים להיות מתפללים תמיד יהי רצון שאהיה עני, אלא להפך אפילו יראי ה' מבקשים ממון הרבה. ואם תברך אותו שיהיה עני יכעס עליך שזו קללה.

ועל זה צועק כאן רבינו בצעקה נוראה ועצומה דע לך שהרדיפה אחר ממון היא לא סתם טעות אלא היא ממש עבודת אלילים, ולא רק אחת, אלא כוללת בתוכה את כל העבודות אלילים שבעולם.

מה עוד אפשר לומר, כדי שהעולם יבינו כמה נוראה התאוה הזו?

ואעפ"כ זה לא נכנס באוזן כי השמיעה בלבא תליא והלב מגושם ומסרב להאמין ולקבל. ואדרבה מרגיש בסדר וחבריו מכבדים אותו. ובאמת רבנו אומר עליו שהוא בשיא הטומאה ממש כנדה וריח מעשיו כצואה ממש, דהיינו הדבר המנותק ביותר מהקדושה. וצ"ע אם מותר לומר על ידו דברי תורה.

¹ הרמב"ן שם מרחיב בסכנה שנמצא בה מי שלא מתקדש במותר, אבל הלשון נבל ברשות התורה נמצא בבעל הטורים הארוך ובמושב זקנים שם בשם הרמב"ן וז"ל - התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא"כ ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזמת אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הזכיר איסור זה בתורה. והנה יהיה נבל ברשות התורה.

² ובאמת צ"ע מה כל כך נורא לאכול הרבה לכאורה יותר נכון לגנות זאת מצד שמירת הגוף והנפש כי רבוי אכילה מזיק מאד וכן ריבוי התאוה הידועה, אבל מדוע נקרא נבל, ועוד כיצד אומר שצריך להתקדש במותר כדי שלא להיות נבל, הרי יש אמצע, ואיזה טענה זו שצריך לצמצם מאד שמא ירבה מאד. ואמנם מצינו שכן סורר ומורה נבחן באכילה דייקא, ובאמת גם שם צ"ע. גם צ"ע מדוע לא נבחן בניאוף שזה גרוע יותר שגם מזיק לאחרים. וכנראה שהקושיא היא התירוץ שבאמת המרבה באכילה ואשה הוא באמת נבל אלא שהעולם שלנו כל כך בשקר ורבים באמת לא כל כך רחוקים מזה עד שלא מובן כל כך מדוע צדיקים מכנים אותו נבל.

עוד צ"ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ"ע.

³ עיין במעשה מבעל תפלה שם מתאר רבינו עד כמה אפשר לטעות בתאוה זו לעשות ממש אלוהות את מי שיש לו ממון ולהחשיב כחיה את מי שאין לו ממון עי"ש. ויהי היום, והיה מדינה, שהיה שם עשירות גדול, שהיו כולם עשירים, אך היה דרכם והנהגתם זר ומשונה מאד, כי הכל היה מתנהג אצלם כפי העשירות, שהיה ערך מעלת כל אחד ואחד כפי העשירות שלו, שמי שיש לו כך וכך אלפים או רבבות יש לו מעלה זו, ומי שיש לו כך וכך ממון יש לו מעלה אחרת, וכן כיוצא בזה. כל סדר המעלות היה אצלם כפי הממון של כל אחד ואחד, ומי שיש לו כך וכך אלפים ורבבות כפי הסכום, שהיה קצוב אצלם הוא מלך: וכן היה להם דגלים, שמי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל זה, ויש לו אותו המעלה פלונית באותו הדגל. ומי שיש לו כך וכך ממון הוא בדגל אחר, ויש לו שם איזה מעלה באותו הדגל לפי ערך ממונו. והיה קצוב אצלם. כמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב באותו הדגל במעלה פלונית, וכמה ממון יהיה לו, ויהיה נחשב בדגל אחר באיזה מעלה, וכן הדרגה והמעלה של כל אחד ואחד היה הכל כפי הממון, כפי מה שהיה קצוב אצלם: וכן היה קצוב אצלם, כשיש לו כך וכך ממון הוא סתם בן אדם. ואם יש לו עוד פחות מזה הוא חיה או עוף וכיוצא. והיה אצלם חיות רעות ועופות, דהיינו כשיש לו רק כך וכך הוא נקרא אריה אנושי. (בלשון אשכנז איין מענטשליכר לייב) וכן כיוצא בזה שאר חיות רעות ועופות וכו', דהיינו שלפי מעוט ממונו הוא רק חיה או עוף וכו', כי עקר היה אצלם הממון, ומעלה ודרגה של כל אחד היה רק לפי הממון: וכו' עי"ש עוד.

וזה שאמר להם רבי יהושע בן חנניא לסבי דבי אתונא כשבקשו ממנו שיאמר להם שקר שהוא ע"ז, רמו להם על תאוות הממון. ואמר להם יש לנו פרדה שיולדת, שנדמה שהיא יולדת ריוח ובאמת יולדת "מיא דבליעי" דהיינו מים שבולעים כל מים שאתה מוסיף להם, (כמבואר בסוף המעשה מסבי דבי אתונא) דהיינו שיולדת בור בלי תחתית, ויותר מזה גם כל ריוח הבא ממנה נותן הרגשת חסרון שחסר לך כפלים. וממילא הנופל בזה תמיד בחובה ותמיד בדאגה ועצבות. ועל כן היא התאוה הנוראה ביותר שא"א לצאת ממנה כמבואר במעשה מבעל תפלה, ומוהר"ן מבאר בלק"ה קדושין ג' ג' מבאר מדוע היא גרועה מניאוף, כי כל התאוות יש זמן שאפשר לדבר עם הבן אדם על תשובה, אבל הרודף אחר הממון אין לו זמן ולא אוזן להקשיב לך לעולם. תמיד כל מחשבתו מעופפת כיצד להחזיר את חוב תאוותו לעוד ממון. עד שנעשה המנותק ביותר מהקב"ה כמו הנחש שהקב"ה נתן לו את לחמו בכל מקום כי לא רצה לראות פניו.

תיקון הברית

באות ב' מבאר שתאוות ממון קשורה מאד לתאוות ניאוף, ושרק תיקון הברית הוא המלח ברית שממעט ומחסיר את התאוות ממון, ורמוזו במאמר חז"ל מלח ממון חסר.

באות ג' מחדש בכמה אופנים שגם מי שמקושר לשומר הברית מועיל לו הברית מלח של חבירו להתגבר על תאוות הממון שלו. וכמו שמצינו בזבולון שהיה אוהב ומקושר ליששכר וע"ז התקיים בו שמח זבולון בצאתך שאע"פ שעסק במסחר לא נפל לתאוות ממון והעצבות שבה, בזכות אהבתו לצדיק יששכר.

שם בתחילת אות ג' מבאר עפ"י הפסוק "ויגרש מפניך אויב" שהקב"ה מגרש את האויב של צדיק ויאמר השמד דהיינו שמפילו לשמד העבודה זרה של תאוות ממון.

ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו. ונ"ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר) נמצא שהוא בן בריתו של הקב"ה והחולק עליו כחולק על הקב"ה ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה' שמהם מאיר מדת ואמת שהיא מדת ההסתפקות, ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון.

ואע"פ שגם לקטן ממנו יש בחי' ברית שהרי עמך כולם צדיקים כיון שנימולו כמבואר שם אע"פ שמי שהוא יותר בברית עם הקב"ה חבירו הקטן ממנו שרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב"ה ביחס אל זה שהוא יותר בן ברית.

ועומק העניין אולי אפ"ל כי באמת ברית היא רק בין שנים, וא"כ איך יתכן שהקב"ה כרת ברית עם כל ישראל. (בעניין זה שמעתי מהריצ"ח שביאר מדוע לשון חז"ל לכרות ברית והרי זה תרתי דסתרי אלא שא"א להתקשר בבני רק אחרי שנכרתים מכל קשר ברית אחר. ובוזה ביאר מדוע הלך אברהם אבינו לבני בריתו ענר אשכול וממרא להתייעץ על המילה אחרי שהקב"ה בעצמו ציווה אותו, ותיירץ כיון שהיו בני בריתו וא"א להיות בברית שלימה אם שנים לכן הלך להודיעם שמעכשיו הוא בברית עם הקב"ה וממילא הברית עימהם היא משנית.) ובאמת בסיני כרת הקב"ה ברית עם כלל ישראל וכרת עצמו מהברית עם שאר אומות.

ואולי אפ"ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחבירו אזי חוזק הברית של הקב"ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממדות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירות נפש ממש וזה א"א עם שנים בעת אחת לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחבירו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

וצ"ע לפי המבואר באות ג' שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע"י שמירת הברית של חבירו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר ליששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע"ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

צ"ע אולי יש לומר שכיון שחולק על צדיק ממנו, זה פגם הברית, שמוכיח שגם הקשר שלו עם הצדיק שמקושר אליו הוא לא מצד שהוא בן ברית אלא מצד טובת הנאה שיש לו ממנו.

בהשמטה בסוף התורה מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון וכנ"ל דכל השומר ברית יותר מחבירו נקרא בן ברית של הקב"ה וחבירו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לבן בריתו של הקב"ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמד הע"ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמד בגלל זה. אבל מצינו כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של שחולק גדול מזה שחולקים עליו אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמליא תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו.

אלא שצ"ע א"כ מה מועיל הזהרת רבינו שיזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמד תאוות הממון.

עוד צ"ע לכאורה יותר צריך להזהיר אותו שלא יחזיר שנאה לחבירו החולק עליו כי הטבע כשחולקים על אדם הוא אמחזיר שנאה ומחלוקת ואם שמור עצמו ולא יפול אפילו לשנאת החולק עליו שהוא בן בריתו של הקב"ה אזי ממילא לא יהיה נחשב אויב. אמנם לפי המבואר בתורה קפא הנ"ל זה לא יועיל וצ"ע.

עוד פירוש בסוגיא זו שצריך עיון

עיין השמטה בסוף התורה¹ שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חבירו שמתוקן פחות ממנו בברית, יכול להפילו לתאוות ממון (עיין תורה קפא כשמפילים מפילים לתאוות ניאוף ועיין בלק"ה קדושין ג' ג' שתאוות ניאוף מפיל לתאוות ממון כי אין לו מלח ממון חסר) לכן זה שחולקים עליו צריך להזהר מאד שלא ליפול לתשוקת הממון.

והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שחולק על חבירו המתוקן ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. ולפ"ז כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנוא את החולק עליו, ועי"ז ישאר החולק מלח ממון עבורו.

ולכאורה הוא חידוש עצום ונפלא מה שכל אחד מישראל שהוא קצת יותר מתוקן מחבירו בברית הוא נעשה מלח להמתיק את מרירות התאוות של חבירו הקטן ממנו, ולא אמרינן שאע"פ שחולק על אחד יקבל בחי' מלח מחבירו האחר, אלא ממש כל אחד מישראל נצרך לכל אחד מישראל² שיהיה לו למלח להמתיק מרירותו. וכעין זה מבואר בתורה לד שכל אחד מישראל יש בו נקודה שאין באף ישראל אחר וכל ישראל צריכים לה לתקן חרפתם. אלא ששם מבואר שבצדיק הגדול יש גם את הנקודות של כלל ישראל ואפשר לקבלם ממנו. צ"ע אולי רמוז כאן גם שכל מי שתיקן בריתו קצת נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית גם נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאוות. ובתורה יג אות ה' מבואר שכשנמצאים אצלו בשעת אמירת תורה אז עוד יותר זוכים לזה כי מעלה אותם בעיבור כדי להוריד תורה מעתיק ועי"ז מבטל מהם תאוות ממון עי"ש.

בענין הנפילה שמפילים את בעל המחלוקת מבואר בהשמטה בסוף התורה שמפילין אותו לתאוות ממון. ועיין תורה קפא שמי שחולקים עליו, אם חלקו בכבוד שמים קטן מחלקם אזי יפילו אותו, ושם מבואר שעיקר הנפילה היא לתאוות ניאוף. וצ"ל כנ"ל שכיון שהן בחי' אחת כי ניאוף הוא פגם הברית והקשר עם הקב"ה, וזה בעצמו נעשה עי" תאוות ממון שמנתק עצמו מהקב"ה לרדוף אחר מבטח בוגד של הממון.

עוד אולי אפשר ללמוד משם בענין הנ"ל ונאמר שטעם שהחולק ומי שחולקים עליו נופל לתאוות ממון עם זה שכנגדו יותר שומר הברית ממנו, כי עיקר הכבוד שמים הוא שמירת הברית. ולפ"ז מי שאוהב אחד מישראל שחלקו גדול בכבוד שמים זה בעצמו זכות עצומה שיכולה להציל מנפילה וגם קושרת את האדם האוהב בעצמו בברית להקב"ה. ובאמת יש על זה יצה"ר לקנא בו ולחשוב אותו מתנשא וכי"ב. ועל זה ציוו חז"ל ואת יראי ה' יכבדו. וכמבואר בתורה יד אות ו'.

איזהו עשיר השמח בחלקו

אחרי שרבנו מבאר בקיצוניות גדולה את עוצם החסרון שיש בממון מצד עצמו וממילא גם את הרודף אחריו לכשעצמו, שנקשר בנחש עפר לחמו שהוא הס"מ בעצמו. אזי מבאר רבינו שכיון שהממון כל כך קשור לסט"א על כן כדי להנצל מהחושך והעפר שבו צריך להמשיך מוחין גבוהים מאד של דעת קנית מדה חסרת, שרק דעת כזה יכול לשמור את האדם מליפול לעבודה זרה הזו של תאוות ממון. וכיון שהם מוחין גבוהים מאד על כן צריך לזה כמו שתי לידות דהיינו ב' פעמים ע' קולות של היולדת.

חז"ל באבות אמרו איזהו עשיר השמח בחלקו, כי כנ"ל מי שיש לו ממון הרבה בלא מדת ההסתפקות והמשחה בחלקו אזי אדרבה הממון בעצמו גור חוסר הסתפקות נוראה שהיא קללת הנחש עפר תאכל כל ימי חיך ופירש רבינו כיון שהעפר הוא עצם החיסרון לכן גם להפך העפר אוכל אותו. מובא בשיחות שרבינו אמר לאחד שרצה עשירות, או שייקחו את הממון ממך או אותך מהממון, ואולי רמוז בזה גם להנ"ל שאת הממון ממך זה שאתה תטעם בו טעם עפר וכאילו נלקח ממך ואותך מהממון זה להפך שהממון שהוא עפר יאכל אותך.

מבואר כאן שמדת ההסתפקות היא ממידת "ואמת" שביג מדות של רחמים שבכתר, וכן מבואר בתורה מזו שהשובע הוא מהארת מדת האמת ועל כן מי שמרגיש רעבון סימן שיצא שקר מפיו, מבואר שלהיות שמח בחלקו שזה ההפך של תאוות ממון צריך מאד להיזהר משקר. זה מצד התאוות לממון. החיסרון השני

¹ השמטה בסוף תורה כג – (ש"ף לאות ג): ויג'רש מפניך אויב ויאמר השמד' וכו', כי 'כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית' וכו' עיין שם. ועל כן יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחברו, להפיל את חברו, כי הוא בחינת צדיק פנים דקדושה לגבי חברו, ועליו נאמר גם כן: ויג'רש מפניך אויב' כו'. ועל כן צריך לזהר בשיש מחלקת על האדם שלא יפול לתוך תשוקת הממון, כי אולי חברו פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה היא שמפילין אותו לתאוות ממון פנ"ל, על כן צריך לזהר מזה: שם 'כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית'. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר שכל ישראל על ידי שהם נמולים על כן כלם נקראים צדיקים:

² אולי אפ"ל עומק העניין יותר שבאמת אם חולק על איזה נקודת רע שבחברו אבל עדיין מחזיק אותו לצדיק בשאר דברים כמו שזה באמת אין זה נקרא חולק אלא רק כשבגלל איזה נקודת רע שמוצא בו פוסל אותו עד שנעלם ממנו גם הטוב שבו זה נקרא חולק, כי הטוב של כל אדם הוא בחי' צדיק שבו וכשנעלם מאיזה אחד נקודת הצדיק של חברו, בגלל איזה משהו רע שמצא בו זה הגרוע מכל הנקרא לשון הרע בה' הידיעה ששקול כנגד כל העבירות. ואזי אין לו מלח ברית דהיינו בחי' צדיק להמתיק את המרירות של עצמו. ואעפ"כ אם הוא יותר שומר הברית מחבירו עדיין יוכל להתגבר ולהשאר במדרגתו, אבל אם הוא קטן מחברו בשמירת הברית אזי יפול לניאוף ועי"ז לתאוות ממון. כמבואר בלק"ה שתחילת הנפילה היא לתאוות הידועה וממנה לתאוות ממון.

שבתאות ממון הוא הכפירה וע"ז דהיינו מה שבוטח בממון במקום בהקב"ה, ולזה צריך להתחזק באמונה, שגם היא תלויה במידת האמת.

ויש בני אדם שאומרים אין לי ממון ובקושי גומר את החדש על מעט ההכרחי ומה רוצה רבינו לומר לי. ונ"ל שבאמת מי שאין לו ממון ולא רודף כל כך אחריו, אמנם אין לו את בחי' הצוואה התלויה בצוואר הולד שהיא הגורמת לו לרדוף למלא חסרונו שאינו מתמלא. אבל את בחי' הע"ז שבממון אפשר שיש לו מאד, במה שתמיד חושב שאם היה לו ממון היה לו טוב יותר והיה בטוח יותר, ומייחס לממון מאד חשיבות ורוצה בו שיהיה לו למבטח, במקום להיות שמח בחלקו ומאמין שרק הקב"ה יכול לעזור לו.

הקדמה ישנה

זה ברור שרבינו לא מדבר כלל איך ממשיכים ממון גשמי לעוה"ז כי הממון הגשמי מגיע לאדם כפי הנקצב לו בראש השנה¹⁵ ועדין צריך תפילה שלא יהיו לו הוצאות מיותרות שיכלו את ממונו לריק כל זה על הגשמיות אבל רבינו מדבר רק אחרי שיש ממון שצריך מאד להיזהר ממנו שיחבר אותנו להקב"ה ולא ח"ו ינתק אותנו מהקב"ה

וצ"ע אם מקבלים רק מה שנקצב להם א"כ למה נקרא לידה וצ"ל שבאמת צדיק מקבל מה שנקצב לו בלי טרחה ולידה כלל רק מונח על פתח ביתו כמו המן לדור המדבר אבל הבעל תאוה שטו ולקטו טורח כאילו עליו מוטל לידת הממון

ואולי זה כוונת הריצ"ח מה ששאל בסוף שיעור 15 למה כתוב אל אחר אסתרטס הרי אל אחר אין לו מציאות כלל הרי אין עוד מלבדו ית' ותירץ באמצע שיעור 16 שבאמת אין לו מציאות ורק הבעל תאוה עושה לו דמיון של מציאות וזה הכוונה שטו ולקטו שהבעל תאוה רודף וטורח אחר הממון כאילו עליו מוטל טרחת הלידה שלו אבל באמת אם לא היה טורח היה מגיע לו בלי טרחה נמצא שבאמת כל כח האל אחר זה להפיל את הבעל תאוה לדמיון שהוא מוליד ממון אבל באמת הכל ממנו ית' שזן מקרני ראמים עד ביצי כינים (שבת קז:); ויבחוש בן שלולית כמו את הארי-ה הגדול ואת כל בני האדם כל זב וצרוע כמו את חשובי הקהל ק"ו צדיק שנוטל בורע ובאמת כל ההשתדלות שלנו צריכה להיות רק שנזכה לבטוח בו ונזכה לקבל את הממון עם המוחין שלו מוחין של התחברות ולא של התנתקות

נמצא שמה שביאר מוהרנ"ת בלק"ה גניבה ב' אין אדם מת וחצי תאוה בידו כי טורח כפלים ממה שמקבל מבואר שהכוונה שהסט"א מפילה את האדם לדמיון שע"י טרחתו הוא מרוויח נמצא שעובר עליו כל חבלי לידה כאילו הוא בעצמו מוליד והכל רק דמיון

וכשהוא טורח אחר הממון אזי גם בטרחה עצמה אפשר שתהיה רק לסייע לו להאמין כמבואר בלק"ה מו"מ הלכה ד' עפ"י תורה עו, אבל יכול להיות שלהפך הטרחה עצמה תפיל אותו יותר לדמיון שהטרחה גורמת להשגת הממון וכנ"ל שכח הסט"א להפיל לדמיון כאילו ממש הוא יולד את הממון כפלים כיולדה דהיינו ממש כמו שבקדושה צריך ע' קלין כדי להתגבר על ע' מידות רעות שהן הע' פנים חשוכין כשממשיך את הממון משרשו לבחי' דעת ואח"כ מעין ימין לבחי' בשמאלה עושר כך ממש גם בסט"א כממשיך ממון אזי בנדמה לו צריך טרחה כפלים כיולדה

ויש כאן שני חסרונות א' הדמיון שהוא היולד והשני חוסר ההסתפקות ובעצם הם אחד

הקדמה ממהדורא קמא

התורה בכלליות מדברת מתאות ממון והיא ביאור לשנים מתוך שתיים עשרה שו"ת שהיה בין רבי יהושע בן חנניא וסבי דבי אתונה והשאלה השלישית שלהם היתה שבקשו ממנו שיאמר להם שקר והוא תימה שהרי א"ס לשקרים כמספר המציאות בעולם אם תכפיל אותם בעצמם כך שקרים יש א"כ מה בקשו, אלא כנראה שאלו מה הוא השקר הכי גדול בעולם. הגה-עיי' בפנים יותר עומק בשאלתם. וכשאמר להם שהיה לו פרידה שילדה ולד עם פתק בצוארה שאביה נשאר חייב מאה אלף זוז, אזי אמרו לו הרי פרידה אינה יולדת.

דהיינו שריב"ח אמר להם אמת שכדניתא יולדת דמיון והרגשת חוסר המחייב את הנאחז בה להיות רודף תמיד אחריה כדי למלאות חסרונו אבל לעולם אינו מתמלא כי ממלא חסרון בחסרון והם הבינו שמתכווין עליהם לכן לסתור דבריו מעיקרא אמרו הרי כדניתא לא יולדת וענה להם זהו שאמרתי שאינה יולדת אלא רק נדמה להם שילדת והדמיון הזה הוא השקר הכי גדול בעולם.

ורבינו מבאר שפרדה דילדה הכוונה לתאוות ממון שזה השקר הכי גדול בעולם שנדמה לבעל התאוה הזו שמרוויח ממון ע"י השתדלותו, אבל באמת לא מרוויח אלא את הקצוב לו בר"ה. וגם זה כיוון שלא ממשיך אותו בקדושה כראוי אינו כלום

¹⁵ עיי' הנהגות צדיקים - התעוררות והדרכה מרבי שמואל תפלינסקי - אות א. ראשית כל יהיה מושרש ונטוע בלבכם עמוק עמוק, ותתבוננו תמיד מה שאתם מוציאים בפיכם שלשה פעמים בכל יום - פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון - ותמיד יהי' שגור בפיכם מאמרם ז"ל כל מזונותי של אדם קצובין לו מר"ה (ביצה ט"ז) ואין אדם נוגע במה שמוכן לחבירו אפילו כמלא נימא (יומא ל"ה) וכמה שקצוב לך מן השמים בשמן יקראוך ובמקומך ישיבוך ומשלך יתנו לך (יומא שם):

אות ב. למעט בכל האפשר בסיבות ותחבולות בבקשת פרנסתכם ויהי' דומה בעיניכם ומוחלט בדעתכם, כמו שיש לכם דוד בעל הון עצום, ואוהבכם מאד, אשר הוא מכין בכל יום צרכיכם באחד המקומות, ועליכם רק לגשת שמה ולפתוח הפתח, ולקבל מה שמוכן עבורכם:

אלא עפר בעלמא שרק מרירות ועצבות והרגשת חסרון נורא קשור בו, וזה הגורם שרוב העולם כרוך אחריו ואליו הוא נושא את נפשו עד כדי סכנת נפשות כמ"ש בנפשו יביא לחמו. וכמה שתצעק שבאמת זה רק שקר, "כי לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה'" (זכריה ד ו') לא מועיל כלום. ועוד יותר כמה שעוסק בזה יותר ורואה בחוש שלא לפי מעשיו הם רווחיו, אעפ"כ יש בריווח הממון כמו שטר צוואה המחייב אותו להמשיך לרדוף ולהשיג עוד כפלים ריווח, וכשמרוויח כפלים אזי שוב גם בצוואר הריווח הזה יש שטר צוואה הנ"ל. וזה שאחז"ל יש לו מנה רוצה מאתיים, יש לו מאתיים רוצה ד' מאות וכו', נמצא כל ימיו רודף למלא חסרונו וממלאהו בחסרון כפול. וכנ"ל דכדניתא לא ילדה אלא דמיון שבצווארו שטר חוב על פי שנים ממנו. צא ולמד ממה שכתוב (מלאכי ג י') "בחנוני נא בזאת" ומבואר בתענית ט. שזה הדבר היחידי שמתיר ואף מבקש הקב"ה שינסו אותו, דהיינו בנתינת מעשר, כמאחז"ל (תענית ט). "עשר תעשר" (דברים יד כב) בשביל שתתעשר. ולכאורה מאחר שמבטיח מה הניסיון? ולמה מותר לנסות אותו ית' בזה. אלא שכנ"ל שכיון שתאוות ממון היא השקר הגדול שבעולם, לכן אפילו אחר ההבטחה זה נשאר הניסיון היותר גדול עד שמי שמפריש חומש נקרא עובד בכל מאודו (שיחות הר"ן רפט)

(נ"ל שלכן רמז רבינו שהפתק של השטר צוואה על חובו תלוי בצווארו דייקא, כי צוואר מרמז לביהמ"ק ולצדיק כמ"ש ויגש ומה ידן ויפול על צווארי בנימין²³, דהיינו הצינור והשביל המחבר בין שמים וארץ, שזה בחי' תיקון הברית וכנ"ל שהכל מתחיל מפגם הברית שע"ז נעשה חייב ליצרו ומזה נופל לחוסר שמחה בחלקו כנ"ל) הר"צ"ח ביאר שעיקר תאוות ממון שעליה מדברים היא להיות אוסף ממון שיהיה לו מבטח כמו שאומרים העולם (קהלת י' יט) "והכסף יענה את הכל" כי בכסף יש כח קניה שמעניק בטחון לבעליו וזה עיקר העבודה זרה שעליה מדבר רבינו כאן, אבל כשאדם מרויח עמ"כ לקנות איזה דבר, זה כבר בחי' תולדה של התאוה, כי בכה"ג אין הוא תאב לממון עצמו אלא לדבר שקונה, ואילו הממון הוא רק היכי תמצוי להשיג את הדבר, ובוזה תלוי מה הדבר, אם הוא דבר מצוה הרי זה מצוה ואם זה עמ"כ לתת צדקה הרי זה בוודאי מבורך אבל כשח"ו כוונתו לקנות מותרות לזה גם קורא מוהרנ"ת תאוות ממון כמבואר בדברי מוהרנ"ת בסוף התורה. ונ"ל הטעם כי בממון יש שני חסרונות אחד תכונת העפר שבו שגורמת הרגשת חסרון וחוסר סיפוק במה שיש לו וזה הגורם לרדיפת המותרות ועוד יש בממון כח קניה שמקנה לבעליו בטחון והרגשת כח וזה בחי' עבודה זרה שיש בו ולכן גם רדיפת מותרות הם תאוות ממון אע"פ שאין זו ע"ז אבל זו תאוות ממון שבאה מצד הבחי' עפר שבתאוה הזו שרודף להשיג יותר ממה שצריך.

עוד נ"ל לחלק בין תאוות ניאוף ואכילה לממון עפ"י מש"כ במ"א (הקדמה לתורה א') ששלשתן המגרש שלהם הוא בפרודור, דהיינו שתופסים את הפרודור כתכלית ולא כמעבר והכנה אל הטרקלין²⁴, (בניאוף זה שמו ובאכילה זה הגרון) אבל הפרודור של תאוות ממון הוא הנרחב ביותר דהיינו כל העוה"ז.

אבל מי שרוצה ממון דקדושה בבחי' איזהו עשיר השמח בחלקו, רבינו מבאר שצריך על זה לצעוק הרבה להש"י, כי לידת ממון דקדושה היא לידה כפולה שצריך לה כפלים צעקות ביולדה. בלק"ה גניבה ב' עי"ש שמבאר למה כפלים ביולדה, כי יש בממון שתי לידות, אחת מעינא חד דרחמי (אריך) לבחי' עינים (עיני ז"א) והשניה מעין ימין לבחי' בשמאלה עושר וכבוד (למלכות), ולכן הן ק"מ קולות, ע' קלין לכל לידה, כי בלידה ראשונה מוליד המוחין כי אז הממון עדין רוחני, ואח"כ כשמתגשם שוב צריך עוד לידת מוחין, כיון שבבחי' בשמאלה עושר וכבוד, שם עיקר התגברות הסט"א, ומבאר שעיקר המונע שעליו צריך להתגבר הוא הע' פנים חשוכין שהם הע' מידות רעות.

ונראה פשוט שאין כוונת רבינו ומוהרנ"ת להמשכת הממון גשמי כי זה לא נקרא הולדה אלא הכוונה רק להולדת המוחין השומרים על הממון שלא יהיה עפרות זהב אלא שפע כפול ממון קדוש. ונראה לי לבאר יותר את דבריו שרוצה לומר שבממון הגשמי יש אחיזת הסט"א בשני שלבים, אחד הוא במו"מ שבו, והשני בעצם האחיזה בו (ובעצם אפילו כשרק חושב שיש לו, כבר מתחיל הדמיון, וכ"ש כשיודע שעומד להיות לו, וכ"ש כשכבר אוחו בו) דהיינו שכח הקניה שבממון מעורר את מדותיו הרעות של בעליו לחוסר הסתפקות ולהרגשת חסר בגלל צד העפר שבו שהוא כשלעצמו דהיינו כשלא מאירים בו הג' יסודות האחרים אש רוח מים, אזי הוא כלי ריק וחסר שגורם לכל הרעות, כי כל המידות הרעות הן מאותה סיבה שהבחי' עפר שבהן לא מאירים בו האורות המחייב אותו, וזה הגורם להרגשת חסרון ועצבות ומרירות והתנתקות מהקב"ה (לשון מר מודלי שהוא טיפה המתנתקת מהמקור) וכמו שרואים בחוש שאדם שיש בידו ממון, מיד מעופפת מחשבתו מה יעשה בו (בבחי' כסף תועפות לו (איוב כב כה) ותמיד מעופפת מחשבתו כאילו יש לו כפלים יותר ממה שיש לו באמת, נמצא שתמיד הוא חסר בבחי' יש לו מנה רוצה מאתיים. השלב השני של אחיזתם בו, הוא כשבא לעשות בו מו"מ, כאן מתגבר הכחי ועוצם ידי, שנדמה לו שכל הריווח תלוי רק בהשתדלות, ועי"ז נופל לרמות במו"מ או לחפש מורה היתר או עכ"פ לנהוג בדין ולא לפנים משורת הדין או עכ"פ לקמץ בצדקה.

נמצא מבואר שהממון הגשמי כשלעצמו יש בו אחיזת הסט"א כפולה. ונ"ל לבאר עוד, שכיון ששרשו בקדושה גבוהה מאד, באורות הצחצחות כמבואר בדברי רבינו בביאור הסבי דבי אתונה, מה שרמזו בסילותא דכדניתא (שליה של פרידה) וכן מבואר בתורה טח שהממון שרשו במזל העליון, שרש הבני חי' ומווני. ונ"ל שלכן כשבא ויורד לעוה"ז, מיד אוחזים בו הסט"א מאד, כמבואר בטעם לנטילת ידים אחר השינה ובטעם טומאת מת שכיון שהיתה קדושה גבוהה, לכן גם אוחזים מאד כשהקדושה יוצאת, וזה טעם שהממון הגשמי לעצמו נקרא צוואה (כמ"ש צא תאמר לו עיין סוף מעשה מבעל תפלה כשבא

²³ חתם סופר על בראשית פרק מה פסוק יד ויפול על צוארי בנימין, וגו', ואחז"ל על ב' בהמ"ק שיהיו בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב, הענין בזה כי בהמ"ק נקרא צוואר בשיר השירים צווארך כמגדל השן והוא כי אינו משמש אלא כצוואר הזה שהוא רק שביל ודרך מראש ללב להמציא לשם השכליות שבמוחו, ומהלב למוח להמציא לשם כח החיוני שבלב,

²⁴ אבות פרק ד (טז) רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרודור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרודור, כדי שתבא לטרקלין;

לתקן המדינה של עשירות) בחי' דבר הניתק משרשו שלכן מסריח מאד וע"כ גם צואת אדם ריחה רע יותר מצואת שאר בע"ח כמבואר בהלכות ק"ש ביון שהיה בה קדושה גבוהה. דהיינו שכל ממון גשמי יש בו כשלעצמו כח העפר שכל הרוצה לקחתו לבדו אזי מוצא בו תכונת יובש עצום ששואב לתוכו את כל חייו כי זו תכונת העפר שהוא מנא דכולהו (כלשון הזוהר) שמצד אחד הוא הכלי לכל האורות, אבל מי שמפריד אותו לבדו, יוצר מציאות צמאה וחסרה שמעוררת בכל מידתיו את צד העפר והחסרון שבה, ונעשה מנותק מכל קדושה, וכאילו מחוייב לרדוף למלא חסרונו בעוד עפר וחוזר חלילה. (אולי זה הסיבה לכח המשיכה של כדור הארץ) ולכן אין לו תקנה לממון הגשמי אלא ע"י שמולידים את המוחין השייכים אליו משרשו, ואזי כשחוזר ומחבר את הממון למוחין שלו, הוא חוזר להאיר בגוונין הנפלאים שלו, ואזי אדרבה בכוחו לחבר אל הקב"ה ולהשיג על ידו התבוננות והשגות אלקות נפלאות כמבואר בתורה ס'.

אבל כיון שאחיות הסט"א בו היא חזקה וכפולה לכן צריך ללדת את המוחין האלה ב' פעמים, כי אע"פ שהוליד פעם אחת בבחי' קלני מראשי צריך לחזור להולידם בבחי' קלני מזרועי. דהיינו שבעצם אחיות האדם בממון מיד נאחזים בו הסט"א ואז הנסיון על הדעת, אם יהיה בחי' הסתפקות או ח"ו להפך חוסר ומרירות שזה בחי' קלני מראשי (ובאמת כיון שכל מהות הסט"א היא דמיון ושקר לכן אחיזתם עוד לפני שמגיע הממון לאדם, אלא כבר כשרק חושב שעומד להיות לו ממון, כל שכן כשכבר יודע שעומד להגיע אליו) דהיינו שמיד כשיש לאדם איזה אחיזה בממון אזי צריך לצעוק ע' קלין שלא יתגברו עליו הע' פנים חשוכין, אלא יתגברו המוחין הקדושים, על הע' מידות הרעות, ויזכה לאנפין מאירין, וזה בחי' תיקון העינים בחי' "מצות ה' ברה מאירת עינים" שיהיה להם הסתכלות רק אל הש"י בבחי' "עיני כל אליך ישררו" (עיני תורה עו סוד הבטחון) ולא יעופפו לחפש איך לעשות עוד כסף.

ואח"כ כשבא לעשות מו"מ אזי עיקר הנסיון בבחי' קלני מזרועי, נסיון המו"מ באמונה שלא לרמות ולא להשתדל יותר מכפי מדרגתו ולנהוג לפנים משורת הדין ולתת צדקה כפי יכולתו (עין גם תורה כט אות ט' שזה תיקון הממון שכסוונתו להרויח עמ"נ לתת צדקה. ועיין בזה אריכות גם בתורה ד' תנינא).

נמצא שיש בממון שני סכנות אחד בעצם אחיזתו ואחד כשבא לעשות בו מו"מ. דהיינו אחד בעצמו ואחד כשבא להוליד ממנו ריווח. ולפ"ז יתבאר לשון התיקונים אל אחר אסתרט ולא עביד פרי, שהכוונה שהממון לעצמו הוא אל אחר, ע"ז, כי מצד שיש בו כח קנייה עצום, מפיל לדמיון של כחי ועוצם ידי, אבל באמת לא עביד פרי, כי ריווח גשמי לבד הוא רק חסרון ועצבות ומרה שחורה והרגשת חסרון עצום שהורג את האדם, וריווח רוחני דהיינו להוליד מוחין לא שייך אצלם, כי מבואר בזהר שבסט"א אין לדבר דעת שעל ידו ההתחברות ולכן גם לעולם אין הזו"ן דסט"א במצב של פב"פ, לכן לא שייך אצלם זיווג כלל והולדה, ונוסף לזה אין להם שרש למעלה, אלא כל מהותם הוא דמיון בעולם הפירוד, לכן כל כחם רק לינוק ממה שהקדושה מורידה מלמעלה.

ועיין בלק"ה גניבה ב' אות ה' מה שאמרו חז"ל אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, שהטעם הוא כיון שטרח כפול ממה שהשיג. וצ"ע הרי רבינו מדבר על הטרחה בלידת המוחין של הסתפקות ושמחה בחלקו ואילו זה שמת ואין חצי תאוותו בידו לא טרח כלל על זה, ולא צעק על זה כלל.

ונראה שמכאן ראייה שהדמיון שמפיל הסט"א את האדם ברדיפת הממון, הוא כפלים מהצורך, שע"י שנותן לו הרגשת חסר כפלים ממה שיש לו, ע"ז גם מפילו לטרוח כפלים מהצורך.

דהיינו שלזכות לממון דקדושה צריך להמשיך אליו את המוחין שלו שתי פעמים בשתי לידות, אבל מי שהלידות האלו אצלו הן בחי' נפל, לא אמרינן שכיון שהוא אוהו בסט"א א"כ יקלו עליו, אלא להפך הסט"א מפילה אותו יותר לאבדון, כי אין לה מילוי לתת לו, והוא נמצא בהרגשת חסר עצום כפלים ממה שיש לו, והחוסר הזה מריץ אותו לרדוף תמיד אחר מילוי מדומה, שהוא בעצמו חסר וממלא החסר בחסר כל ימיו. נמצא שגם הוא כמו יולד ריווח אבל זה רק דמיון כי מוליד חוסר הסתפקות במקום להוליד הסתפקות ושמחה בחלקו. ועי"ש שמבאר שכיון שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו לכן אין תיקון אלא ע"י בחי' שפע כפול. (המושג שפע כפול נזכר בסוף תורה מ' תנינא) שהוא הממון עם המוחין שלו שאזי יש בו הסתפקות ושמחה.

וזה הדו שיח בין סבי דבי אתונה וריב"ח שביקשו ממנו לומר שקר ואמר להם אמת שהשקר הכי גדול הוא תאוות ממון שמוליד הרגשת חסרון תמידי והבינו שמרמז עליהם שהם תמיד בהרגשת חסר לכן ענו לו הרי סט"א לא מוליד וא"כ לא מהתאוות ממון בא הרגשת החסר וענה להם זהו שאמרתי שהתאוות ממון לא מוליד באמת אלא בשקר ודמיון עושה עצמו כאילו מוליד ולידה כזו היא הנותנת הרגשת חסר תמידי.

עד כאן ההקדמה

מתורה כג ועד תורה לא הם תשע תורות שבהן מבאר רבינו את השו"ת שהיה לרבי יהושע בן חנניא עם סבי דבי אתונא בגמ' בכורות דף ח: הביאור הוא לא לפי הסדר שבגמ' וכאן מתחיל רבינו מהשאלה ותשובה השלישית

רבי יהושע בן חנניא הנזכר במאמרים אלה דסבי דבי אתונא הוא רבי יהושע סתם שבמשנה והוא בר פלוגתא דרבי אליעזר הגדול בן הורקנוס

(בכורות ח' ע"ב) סבי דבי אתונא

תורה כג [טו]

תורה זו היא ביאור לשתי שאלות ותשובות ג' וד' ששאלו סבי דבי אתונא וענה להם רבי יהושע בן חנניה
אימא לן מילי דכדיבי [טו], אמר להו הוי לן כדנייתא וילדה, והוי תליה
ליה פתקא. וכתו' ביה דמסיק בביה"א אבא מאה אלפי זוזי. אמרו ליה
וכדנייתא מי ילדה. אמר להו הי נינהו מילי דכדיבי : מלחא כי סריא
במה מלחי ליה, בסילותא דכדנייתא. ומי איכא סילותא לכדנייתא,
ומלחא מי סריא [יח]:

י"רש"י מילי דכדיבי, דבר כזב: כדנייתא, פרידה: תלא פתקא, שטר בצווארו של הולד: הי נינהו מילי
 דכדיבי, אלו הם דברי כזב: שוליתא¹, שליא:

תרגום – זקני אתונא שאלו את רבי יהושע בן חנניה אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה
 והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה
 אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח
 וענה להם בשליה של פרדה ושאלו אותו הרי לפרדה אין שלייה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

ביאור הויכוח על פי רבינו יתבאר במקומו באות ה' ע"ש.

(לשון רבינו ז"ל) צוית צדק עדותיך ואמונה מאודי (תהלים קיט):

באות ה' מבאר את הפסוק **צוית צדק עדותיך** שמי שאמונתו אינה שלימה היא נקראת צדק ועל כן אינו רוצה
 להפסיד ממון בשביל מצוה, אבל כשחביב עליו המצווה עד שאינו מרגיש בהפסד הממון זאת הבחי' נקרא
ואמונה מאוד, כי עיקר מבחן האמונה הוא בממון, שנקרא מאד כמ"ש ואהבת את ה' אלקיך בכל מאדך,
 כשמשבר תאוות ממון ששם הפנים דקדושה.
 ממה שבחר בפסוק זה אע"פ שלכאורה רמוז בו מעט מענייני התורה, נראה שאדרבה כל האריכות בתורה היא
 לבאר את שתי המדרגות האלה צדק ואמונה, שרוב העולם הם עדיין במדרגת הצדק, שאע"פ שנאמר עליה
 בזוהר צדק מלכותא קדישא אבל היא מאד בגבול בתחום ההיתר והנגה והרשות שהיא הרשת שלוכדת את בני
 האדם ברישתה ובפרט להיכלי התמורה של תאוות ממון שאינה איסור תורה ואעפ"כ הוא ע"ז שתחוב בה כל
 העבודות זרות כמבואר בתורה באריכות.

אות א

תחילה מבאר שיש זה לעומת זה פנים דקדושה מאירות ופנים דסט"א חשוכות, ומי ששקוע בתאוות ממון פניו
 חשוכות ומי אוהו באמונה פניו מאירות. בפשטות אין הכוונה שרואים זאת בחוש כי לא תמיד זה מתבטא
 במאור פנים אלא בעיקר בכוונת הלב להיכן הוא פונה האם בבחי' שוויתי ה' לנגדי תמיד לכוון בכל דבר
 להרבות כבוד שמים ולכוון לרצונו ית' או ח"ו להפך להיות מכוון לפנים דסט"א פנים אל הצד האחר וממילא
 העורף כלפי פני ה', שהם פניו של מי שמחפש בכל דרכיו למלא תאוותו וחסרונו המדומה, פנים כאלה גם
 כשהם שוחקות זה שחוק הכסיל, ובאמת בפנימיות הם חשוכות לגמרי מאור הפנים הקדוש. ולהבדיל מצינו
 צדיקים גדולים שכל מחשבתם רק לעשות רצון ה' אבל ביראה גדולה ובלא מאור פנים כל כך כגון רבי ברוך
 ממזבז ועוד כיו"ב.

כי יש פנים דקדושה שהן תמיד פונות אל הקב"ה והקדושה, **שהם אנפין נהוריין פנים**
 מאירות, **בחיי חיים** כי הקב"ה מקור החיים, **כמ"ש (משלי יו) באור פני מלך חיים** כשאדם דבוק

¹⁰ תורה זו לשון רבינו נאמרה בחורף תקס"ג (ת"מ נט) ועיין שיש"ק ח"ב סימן קע"ד וח"א שדמ. בתורה זו מבוארת השאלה השלישית ששאלו סבי דבי אתונא את רבי יהושע בן
 חנניה. והיא הראשונה משמונה התורות (כג - ל) שטבאר בהן רבינו את השו"ת שהיה ביניהם.

¹¹ זו גרסת העין יעקב ובגמ' שלנו מילי דבדיאי

¹² בתשכס - בבי, וכן הגרסא בדפוס' - בבי (וכן הוא לשון הגמ' ועין יעקב)

¹³ תרגום – זקני אתונא שאלו את רבי יהושע בן חנניה אמור לנו דברי שקר אמר להם היתה לנו פרדה שילדה והיה תלוי על צוואר הולד פתק שכתוב בו שהוא חייב לבית אבא
 מאה אלף זוז ושאלו אותו הזקנים הרי פרדה אינה יולדת וענה להם הרי בקשתם דברי שקר. עוד שאלוהו מלח שהסריח במה מולחים אותו שלא יסריח וענה להם בשליה של פרדה
 ושאלו אותו הרי לפרדה אין שלייה וענה להם הרי מלח לא מסריח.

¹⁴ הערה השייכת לפרש"י – 1 גם בדפוס' ותרלד - שוליתא, ומתולו - סילותא (כלשון הגמ')

במחשבתו ועיני שכלו באור פני הקב"ה מדת האמת/כ"א זה בעצמו נקרא חיים/כ"ב. **בחינות שמחה, כמ"ש (תהלים יו) שובע שמחות את פניך** הדבוק בפני ה' שהיא מדת האמת שמחתו שלימה, **וכתיב** כששמע יעקב אבינו בשורת עוד יוסף חי והוא מלך במצרים **(בראשית מה/כ"ג) ותחי רוח יעקב**, דהיינו שחזרה לשרות עליו רוח הקדש ונבואה **זה בחי' שמחה/כ"ד** דאין שורה נבואה אלא מתוך שמחה. והשמחה ביטוי לחיים ולקדושה ואור, ובחי' חכמת אדם תאיר פניו/כ"ה:

ויש פנים דסט"א פנים של הצד האחר, שלא פונות להקב"ה אלא להבלי עוה"ז ורדיפה מחשבתו להשיג ממון למלא תאוותיו הגשמיות, **שהם אנפין חשוכין** כי דבוקה מחשבתו בחשכת הבלי עוה"ז, הממלא את לבו **מרה שחורה/כ"ו** עצבות/כ"ז, כי היא **ע"א/כ"ח** עבודה אלילים כשפונה לבקש ישועה ובטחון במקום

כ"א **עיין לק"ה** גלוח הלכה ד סוף אות א – כמו כן, להבדיל, בה' יתברך שמו מלך מלכי המלכים הקדוש – ברוך – הוא שאי אפשר לראותו בעינים גשמיים, ואפלו בעיני השכל, כי אם כל חד כפום מה דמשער בלביה, כמו שאיתא בזהר הקדוש ומוכא בדברנו כמה פעמים. בש"ה יתברך עוזר להאדם ומתנוצץ בדעתו ידיעת אמתו זה בחינת הארת פנים, ועל זה אנו מבקשין תמיד, "אך פניו אתנו סלח". "האירה פניך על עבדך וכו'". "פניך האר בעבדך". והכהנים נצטוו לברך את ישראל בברכה זאת, כמו שכתוב, "אך ה' פניו אליך וכו'". כי זה העקר שזוכין להארת פני ה', דהיינו שיאיר בדעתו אמתת אלקותו, שזה עקר אור הפנים, כי אמת הוא הפנים

שם אות ב – ... כן ה' יתברך ברחמי שחפץ בקיים העולם, צמצם והסתיר אור האמת, שהוא אור הפנים בבחינת אכן אתה אל מסתתר. ודיקא על ידי רבוי הצמצומים יכלין לידע מאמתתו, כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה, בצמצומים רבים ושונים, בדרך נפלאים ונוראים, עד שנתהוה מדת האמונה, שבחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו יתברך, שעל – ידי זה יש לו כח להאמין בהאמת.

כ"ב נקט קדושה אור וחיים כולם בחי' חכמה כידוע כי חכמה נקרא קדש בתורה פ' ונקרא אור בתורה א חכמת אדם תאיר פניו ונקרא חיים גם שם כמ"ש החכמה תחיה.

כ"ג **בראשית** פרק מה (כו) ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם: (כו) וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אלם וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם: רבנו בחיי – ותחי רוח יעקב אביהם. תירגם אונקלוס ושרת רוח נבואה, לפי שהיה יכול לומר ויחי יעקב אביהם, ומפני שהוסיף מלת רוח תירגם רוח נבואה:

כ"ד **זו בחי' רביעית** וצ"ע למה לא כלל אותה בג' הנ"ל קדושה אור וחיים ואולי כי הם הפנימיות והיא החיצונית דהיינו הביטוי כלפי חוץ כשהם נמצאים.

כ"ה **ליקוטי הלכות יו"ד** – הלכות גלוח הלכה ד אות א) כי העקר הוא הפנים, כי בכל דבר בעולם עקר הדבר הוא בחינת פנים שלו, כמו אצל האדם עקר האדם הוא הפנים, כי כל המוח והדעת והדבור, הכל בהפנים, כמו שנאמר, "חכמת אדם תאיר פניו". וכל העסקים שיש עם האדם, שאחד עוסק עם חברו בתורה, או משא ומתן, הכל הוא בהפנים, ששם החכמה והדבור שהוא עקר האדם. וכמו כן בכל הדברים שבעולם יש בחינת פנים, שהוא עקר הדבר, שהוא בחינת הפנים של אותו הדבר. וצריך כל אדם להסתכל בכל דבר על הפנים והעקר שלו, כי עקר של כל דבר, שהוא בחינת הפנים שלו, הוא האמת, כי האמת הוא בחינת הפנים, כמו שמבאר בתורה הזאת כנ"ל. וכמו שמבאר בפניות, שאמת הוא אור הפנים. וכן מבאר בסימן קצב, שאמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה וכו', עין שם, ואמת הוא אהד, כמו שאמר אדוננו, מורנו ורבנו, זכרוננו לברכה בסימן נא ובמקום אחר, הינו שעקר של כל דבר שהוא הפנים של אותו דבר כנ"ל, הוא רק האמת שהוא אהד, שהוא החיות אלקות המלבש באותו הדבר, שהוא עקר הדבר, כי ה' יתברך הוא עקרא ושרשא דכל עלמין ומי שמתפלל בכל דבר על החיות אלקות השוכן בו, שזה עקר האמת, הוא מסתכל על הפנים של הדבר שהוא עקר הדבר כנ"ל. וזה כל עבודת האדם בזה העולם לבקש תמיד בכל הדברים שבעולם את הפנים והעקר, שהוא האמת, שהוא ה' יתברך, שהוא עץ האמת והוא אהד ואין שני, והוא עקרא ושרשא דכל עלמין, והוא ברא כל דבר, והוא מחיה ומקים בכל עת כל הדברים שבעולם, והוא עקר הפנים של כל הדברים שבעולם, כי כלם מקבלים חייתם מה' יתברך, שהוא בחינת פניהם ועקרים כנ"ל, כי כל אדם צריך לבקש תמיד פני ה', כמו שכתוב (תהלים קה, ד), "בקשו פניו תמיד" וכתיב, "לך אמר לבי בקשו פני וכו'". וכתיב, "זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלח". כי האמת הוא בחינת פני ה', כי מי שזוכה לידע האמת על בריו כמו שהוא אמת, שה' יתברך ברא הכל יש מאין ומחיה ומקים הכל ברצונו ומשגיח על הכל בהשגחה פרטית, זאת הידיעה האמתית היא בחינת הארת פני ה', כי האמת היא הפנים של כל הפנים כנ"ל, הינו כשיודעין האמת זה עקר בחינת הארת פנים,

כ"ו **עיין ספר נפוצות יהודה מוסקטו** דרוש ט' אדם עולם קטן (כדף כד. מהדור תרל"א) (כדף עו במהדור תשס) – וזימן הטחול לנקות הדם מן השחורה וכו'.... ועל דרך זה שיחטו השחוק לטחול עם היות הטחול משכן לשחורה המולידה עצבון והנסיון הוכיח כי האדם אשר לו טחול גדול הוא עצב והפך זה למי שהטחול שלו קצר וסבת זה לפי שהטחול מנקה המותרות מן השחורה והיות הגוף מנוקה מן השחורה כראוי שלא ישלם זה רק בהיות הטחול בריא בכמותו ואיכותו והנחתו או יהיה שמח וטוב לב.

כ"ז **צ"ע עיין נדרים מט:** ההוא צדוקי שראה את רבי יהודה וא"ל פניך מאירות או כפני מלווי בריבית או כמגדלי חזירים ופרש"י שם ששניהם מתוך שמרויחים הרבה שמחים הרבה. ואולי כיון שאלו המושגים של צדוקי רשע, כך נדמה לו בפני הצדיק ומסתמא הצדוקי בעצמו לא היה לו ממון הרבה וסבר שהעשירים שמחים תמיד ולא ידע שבאמת בתוכם הם אכולים דאגה ועצבות כל הזמן.

ועי"ש שענה לו רבי יהודה שפניו מאירות כיון שמתפנה הרבה בכל יום. ואולי אפ"ל שרמו לו שאדרבה הממון אצלי כמו צואה (סוף מעשה מבעל תפילה כי אלו המאכלים הנ"ל יש להם סגולה זו שמי שאוכל מהם ממאס בממון מאד. כי מרגיש סרחון הממון כמו צואה וטנוף ממש. ועי"ש שמרומו בפסוק תורם כמו דוה צא תאמר לו ועוד רמו עיין לקמן באות ה בביאור הסבי דבי אתונה וזה הדבר להם כמו צואה מאביהם. ועוד שם אם נפל לסרחון תאות ממון ועל כן ע"י שאני בכל רגע מתפנה ממנו על כן פני מאירות.

כ"ח **נראה שנקט ג'** דברים זה לעומת זה אנפין חשוכין לעומת אנפין נהירין מרה שחורה עצבות לעומת השמחה ועבודה זרה לעומת האמונה שהיא בחי' אור פני מלך וכנגד קדושה שנקט שם נקט כאן סט"א.

אחר, כמ"ש (שמות כ')/כטן[לא יהיה לך אלקים אחרים על פני (לא)/לב] אם אתה לא פונה אלי זה אלקים אחרים:

עד כאן ביאר את זה לעומת זה מי שהוא בבחי' פנים אל הקב"ה ומי שהוא בבחי' עורף להקב"ה. ועתה יבאר עד כמה שמי שנפל לתאוות ממון הוא בבחי' עורף הנ"ל.

כי מי שהוא במדרגת האמונה ופניו אל האמת אל פני ה' אזי האמת מאירה לו ומאמין שלצורך הפרנסה מספיק להכין סיבה קלה ועל ידה הקב"ה יכול להמשיך לו ברכה והצלחה וכל צרכיו, אבל מי שהוא בבחי' עורף ולא רוצה להנח עצמו על הקב"ה אלא רוצה להחליט בעצמו מה יהיו צרכיו וכמה ממון הוא צריך כדי להרגיש בטוח על כל צרה שלא תבוא ועיניו משוטטות בארץ ולבו חומד כל הבלי עולם עד שההכרחי לו ולבני ביתו מכריח אותו להיות כל היום רודף אחר פרנסתו ולשלם חובות צרכיו ההכרחיים לדעתו, ואין לו זמן לתורה ותפלה ואפילו לא לדבר על מצבו הרע להשיבו בתשובה.

ואלו בני אדם הנופלים בתאוות ממון, ואינם מאמינים שהקב"ה יכול לפרנס את האדם בסבה קלה, ורודפים אחר פרנסתם ביגיעות גדולות, והם אוכלי לחם בעצבון [לג]/לד' ובעצבים (כלשון הפסוק "לחם העצבים", שהוא לשון טורח ולשון ע"א/לה' כמ"ש עצביהם כסף וזהב), והיא הקללה שנתקלל האדם אחר החטא כמ"ש (בראשית ג')/לו' בעצבון תאכלנה, [לז] ועצבות הוא מרה שחורה בחי' חושך. לח' אלו בני אדם הנ"ל הנקשרים בד' דברים הנ"ל נקשרים בעוד ד' דברים בפנים דס"א, אלקים אחרים/לט, חשך, בחי' מיתה, בחי' שנקבר בחושך הקבר בחייו כמ"ש (איכה ג')/מ"ב במחשכים הושיבני כמתי עולם וכו' [מא]/מב' דהיינו כמו מת שקבור בחושך בתוך העפר.

^ט שמות פרק ב (ב) אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: (ג) לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אַחֲרָיִם עַל פְּנֵי:

רש"י (ג) לא יהיה לך – למה נאמר לפי שנאמר לא תעשה לך אין לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מנין שלא יקיים ת"ל לא יהיה לך (מכילתא): אלהים אחרים – שאינן אלהות אלא אחרים עשואם אלהים עליהם (מכילתא) ולא יתכן לפרש אלהים אחרים זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו. דבר אחר אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם צועקים אליהם ואינן עונים אותם ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם: על פני – כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו על ע"א אלא אותו הדור (מכילתא):

^ז ודברים ה' ד'

^א זהו יתרו פו.

^ב זוהר יתרו דף פו. – לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, רבי יצחק אמר, אלהים אחרים, אחרי שייקא לאפקא שכינתא שאע"פ שנקראת אלוקים אבל לא אחרי, כי אחרי הכונה לע"ז וקרי מעלה החיטונים, ואפילו המלאכים כי אסור לעבדם, אבל השכינה הקדושה היא אמונתם של ישראל ואלהה לנו מעליו מ"ן התורה ומות ומעשים טובים, על פני, גם זה לא למעט לאפקא אפי מלכא היינו פני המלך שהם הספירות דז"ל שנקראים פנים כנגד השכינה שהיא בחי' אהרן, דבהו אתחיו מלכא קדישא והיינו א"ס ז"ה לנצחיו, ואינן שמייה הספירות הן שמו ולנוסו ית, כי כל שם הוא לנוס על העלם ועל ידם מנהיג הא"ס ז"ה את כל העולמות, והוא אינן הא"ס הוא אחרות עם הספירות שהוא ענין חיותו ופניו, הוא שמייה דכתיב (ישעיה מב ח) הא"ס ז"ה אומר אני מלכות יהוה ז"ל הוא שמי, פירוקו הוא ושמייה חד הוא אין הכלל בניו לשמו כי הוא והספירות הן אחרות אחת שכן לנוסיו ואחוזים כשלהבת נחלת, בריך שמייה לעלם ולעלמי עולמי. כיון שמו כשליטת לעולם כשליטה ולעולמי כשליטה עולמיים נעשה

^ג לשה"כ תהילים קכו ב' עצבים לשון עצבון בפרש"י שם ועי"ש רד"ק

^ד תהילים פרק קכו (ב) שְׁוֹא לְכֶם מְשֻׁכְּמִים קוֹם מֵאֲחֵרֵי שְׁבַת אֲכִלִי לֶחֶם הָעֶצְבִּים כִּן יִתֵּן לִידִידוֹ שְׂנֵא:

רש"י (ב) שוא לכם – בעלי האומניות המשכמים ומאחרים למלאכתם ומתפרנסים בעצבון וביגיעה בלחם העצבים של טורח. כן יתן – הקב"ה פרנסה למי שמנדד שנת מעיניו בשביל לעסוק בתורה. לידידו שניא – למנדד מעיניו שינה:

^ה עיין מצודות ציון – שמואל א – לא ט' – אנשי בית עבודה זרה הקרוים עצבים, כי מעצבים לב עובדיהם, צועקים אליהם ואינם עונים:

^ו בראשית פרק ג (יז) וְלֹאֲדָם אָמַר בִּי שְׁמַעַתְ לְקוֹל אֲשֶׁרְךָ וְתֹאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אַרְוֶה הָאָדָמָה בְּעֵבֶרְךָ בְּעֵבֶר הָאֲבִלְוָה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדָרְדָר תִּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בְּזַעַת אִפְיָךְ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֶבְךָ אֶל הָאָדָמָה בִּי מִמֶּנָּה לְקַחְתָּ בִּי עֵפֶר אֶתָּה וְאֶל עֵפֶר תֵּשׁוּב:

^ז צ"ע משמע שרק הנופל לתאוות ממון מקולל בקללה זו, והרי היא קללת אדם הראשון שחלה על כל בני האדם אפילו הצדיקים כמבואר במקום אחר שהיו צדיקים שמתו רק בעטיו של נחש, דהיינו רק בגלל חטא אדם הראשון שקולל ואל עפר תשוב. ונראה שבאמת דווקא קללת אל עפר תשוב היא על כולם, אבל שאר קללות לאדם ולאשתו אפשר להנצל מהן, וכן איתא שנשים צדקניות לא סובלות צער לידה, ועיין תורה ד' תנינא מבואר היטב שעי' יראת שמים שלימה אפשר להנצל לגמרי מקלל בזעת אפיך תאכל לחם.

^ח נקט ד' דברים שנפלו לתאוות ממון ואינם מאמינים ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון, ואח"כ אומר שאלו בעלי הד' דברים הם נקשרים בפנים דס"א וכו'.

ונקט ד' דברים שרואים בפועל, ומבאר שעי"ז נקשרים בד' דברים רעים שלא נראים בפועל, וצ"ע סדר הדברים, לכאורה צ"ל שאינם מאמינים ונופלים לתאוות ממון ורודפים אחר הפרנסה והם בעצבון כי תמיד הם בחסרון נורא שיש לו מנה רוצה מאתים ואין להם בטחון דקדושה רק מחפשים בטחון של ממון וזה תמיד חסר.

^ט עיקר תאותם היא לממון, כי בממון יש בכח של הכל בבחי' (קהלת י ט) "הכסף יענה את הכל", שמי שיש לו ממון מרגיש בטוח מפני כל צרה ומרגיש שאינו צריך לאחרים וגם לא להקב"ה, שזה עיקר העבודה זרה.

^מ איכה פרק ג (ו) בְּמַחְשָׁכִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמֵתִי עוֹלָם:

^א עיין גם תהלים קמג ג'

ועליהם נאמר (יחזקאל ז') מג' מ"ד) וזהבם לנדה, הממון שלהם מאוס ומרוחק ומטמא כמו טומאת נדה ועבודה זרה, כי טומאת נדה היינו בחי' טומאת ע"א, כמ"ש חז"ל (שבת פרק ט' מ"ה) מנין לע"א שמטמא כנדה שנאמר [מ"ז]/[מ"ח] תזרם כמו דוה הפסוק מצווה למאס את פסילי הע"א ולפורם למרחוק כמו שממאסים ומרחקים טומאת נדה. המשך הפסוק צא תאמר לו" שגם זה לשון הרחקה דהיינו להוציא אותו מהבית. ובספרי מעשיות/מ"ט דרש צא לשון צואה שהממון מסריח כמו צואה ע"ש/ו.

עתה יבאר שתאוות הממון אע"פ שהיא ע"ז ממש כנ"ל היא עדיין בגבול הקדושה שהרי לא חייבים עליה סקילה, אלא שזו מדרגת קדושה נמוכה מאד הנקראת צדק, ואדם צריך תמיד לשאוף לחפש את האמת שתאיר לו להתחזק ולעלות במדרגות האמונה

אבל אלו

^{מב} צ"ע לכאורה מבואר יותר בתהלים קמג' ג' כי דרך או"ב נפשי דכא לארץ חתי הושיבני במקשבים כמתי עולם: שנוסף בו עוד היות נפשו רדופה מחמת האויב שהוא תאוות ממון ואת כל חיותו דיכא לארץ.

^{מב} בתקפא – (יחזקאל ו) ובתשכס תוקן

^{מד} יחזקאל פרק ז (יט) כספם בחוצות ישליכו וזהבם לנדה יהיה כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ידוד נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו כי מכשול עונם היה: (כ) וצבי עדין לגאון שמהו וצלמי תועבתם שקוציהם עשו בו על כן נתתיו להם לנדה:

מצודות דוד (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב. כספם וגו' – ר"ל למה ישליכו כספם ויתעבו זהבם לפי שלא יוכלו להציל את נפשם ביום בוא עברת ה' כי האויב לא יקח כסף וזהב לפדיון נפש. נפשם לא ישבעו – רצה לומר לא ימצאו לחם לקנות בהם להשביע הנפש ולמלאות המעים. כי מכשול – כי המכשול הרע הזה היה בעונם ולא על חנם:

מצודות ציון (יט) לנדה – לרחוק ולתעוב כנדה והוא מל' נדידה והרחקה. עברת – מל' עברה וזעם:

^{מז} משנה א ובגמ' דף פב: בגמ' ע"ז מו:

^{מז} **שבת פב: – מתני'** אמר רבי עקיבא מניין לעבודה זרה שמטמאה במשא. כנדה שנאמר (ישעיה ל-כב) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודה זרה מטמאה במשא.

^{מז} ישעיהו ל' כב

^{מח} **ישעיה פרק ל (כב) וטמאתם את צפוי פסילי כסף ואת אפדת מסכת זהב תזרם כמו דוה צא תאמר לו:**

מצודות דוד (כב) וטמאתם וכו' – רצה לומר בעיניכם יהיה טמא צפוי פסילי הכסף וחגורת מסכת הזהב. תזרם כמו דוה – תפורם ותזרם למרחוק כמו הנדה היושבת רחוק מבעלה בימי נדת דותה. צא תאמר לו – תאמר עליו צא חוצה וכן אמר חזקיה (על הפסל) והוציאו את הנדה מן הקדש (דברי הימים ב' כט) ועל הפסל אמר:

מצודות ציון (כב) צפוי – ענין חפוי וכסוי. אפדת – חגורה כמו ואפדת לו בחשב האפוד (שמות ל"ד). תזרם – ענין פזור למרחוק וכן זרה הלאה (ישעיהו טו):

^{מט} **ע"ש** מה שאמר אחרי המעשה מבעל התפלה – וכך אמר רבנו זכרוננו לברכה בפרוש שכל המעשה כולה מראש ועד סוף היא רמוזה כולה בתוך הקפיטל הנ"ל (הינו ישעיה ל"א) ואמר שכל הדברים של המעשה הנ"ל כולם יכולים למצא במקראות וכיוצא: וכגון "וטמאתם את צפוי פסילי כסף ואת אפדת מסכת זהב תזרם כמו דוה צא תאמר לו". (ישעיה ל"ד) וכמו שכתוב (ישעיה ב): "ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו וכו' לחפר פרות וכו' לבוא בנקרות הצורים" וכו'. הינו שישליכו תאוות ממון שהיא עבודה זרה ממש. ויטמינו עצמן בחפירות וכו' כמבאר במעשה הנ"ל. כי הממון הוא מסריח כמו צואה ממש. כמו שכתוב: "תזרם כמו דוה צא תאמר לו". וכן כיוצא בזה. יכולים למצא כל דברי המעשה הנ"ל במקראות וכיוצא:

^נ **עוד שם בסוף המעשה –** והתחילו לצעק שיש סרחה גדולה, חור והביא אותם כנגד הרוח, ושוב הגיע להם הריח הטוב של המאכלים, וחזרו ובקשו אותו, שיתן להם מן המאכלים. חור והולך אותם מכנגד הרוח, וחזרו וצעקו, שיש סרחה גדולה מאד. ענה ואמר להם הגבור להאנשים הנ"ל:

הלא אתם רואים, שאין כאן שום דבר שיסריח, בהכרח צריכים לומר בודאי שאתם בעצמכם מסריחים, כי בכאן אין שום דבר שיסריח. אחר כך נתן להם מן המאכלים הנ"ל ותכף כשאכלו מאלו המאכלים, התחילו תכף להשליך ולזרק מהם את כספם וזהבם, וכל אחד חפר לעצמו חפירה וקבר, וקבר את עצמו בתוך החפירה מחמת גדל הבושה, שנתבישו על ידי שהרגישו גדל הסרחון של הממון (שהוא מסריח כמו צואה ממש) מחמת שטעמו מן המאכלים הנ"ל, וקרעו את פניהם, וקברו את עצמן, ולא היו יכולים להרים פניהם כלל. ונתביש אחד מחברו, כי שם באותו המקום, הממון הוא הבושה הגדולה מכל הבושות, ומי שרוצה לדבר דברי בזוי לחברו, הוא אומר לו שיש לו ממון, כי ממון הוא בושה גדולה מאד שם, וכל מי שיש לו יותר ממון מתביש יותר. על כן קברו את עצמן מגדל הבושה, וכל אחד לא היה יכול להרים פניו אפלו בפני חברו, מכל שכן בפני הגבור הנ"ל. וכל מי שהיה מוצא אצלו עוד איזה דינר או גדול, היה מבער אותו מיד ומשליכו ממנו למרחוק בחפזן גדול:

בני אדם שמשאם ומתנם באמונה, אין הכוונה שלא משקרים או גונבים במו"מ דזה פשיטא, אלא הכוונה שכל כוונתם במו"מ רק לצדקה/א¹ וכבוד שמים, זה רק/י ע"י שהם דביקים באור הפנים דקדושה דהיינו האמת כנ"ל. **כי אין אמונה/ג² בלא אמת**, וכל חילוקי המדרגות של אמונה הן רק כמה אמת מאיר בה **כמובא בזוהר (בלק קצח ע"ב) ו'ו' ח** שם הוזהר על הפסוק (ישעיה א) ו'ו' "והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו" שואל **היינו צדק היינו אמונה וכו'** ומה ההבדל ביניהן, **אומסיק שם אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת** דהיינו כשמתחבר אמת לצדק/י אזי היא נקראת

^א **עיין תורה כט אות ט**. וזה בחינת משא ומתן באמונה, כי מי שאינו עושה משא ומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, וגזול את חברו – אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל ז): "וזהבם לנדה". וזהו: 'דמים תרתי משמע' (מגלה י"ד); ועין חרושי אגדות שבת ק"ט ד"ה כי כפיכם). הינו דם נדה על ידי הממון. בשביל זה נקרא 'גולה' בחינת 'בגד', כמו שכתוב (ישעיה כ"ד): 'ובגד בוגדים בגדו'. הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת 'שנמצא רבב על בגדיו'. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובגד בוגדים בגדו הנ"ל ובסנהדרין צ"ד): 'כוזוי וכוזוי דכוזוי', הינו בחינת תאות ממון, שכל מה שיש לו יותר הוא חומד יותר (קה"ר פ"א, ל"א): **וזה עקר תקונו של המשא ומתן שיכון בכל הלך והלך, ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשא ומתן, שכונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה**. וזה הוא בחינת תקון הכללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת כלליות הגידין, בבחינת (הושע י): "זרעו לכם לצדקה". בבחינת 'זרע גד', הוא טפה חורא, שעל ידי התקון הוזה נתרומם המחין, בבחינת: 'מחא חורתא ככספא' (תיקון ע). ועל שם זה נקרא משא ומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. 'משא', זה בחינת (תהלים ל"ח): "כי עוונותי עברו ראשי כמשא כבד וכבדו ממני". שהם השט"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש שהוא המחין, בבחינת: "לא תעמד על דם רעך" כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: 'כבד יכבדו', הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. 'כבד', הינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. 'ומתן', הוא בחינת תקון הכללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי י"ח): "מתן אדם ירחיב לו". בחינת קשת הברית שהוא הצדיק, בחינת (תהלים ל"ז): "צדיק חונן ונותן". וזה שאמרו חז"ל (ראש השנה ו): 'בפיך' – זו צדקה, שאז הדבור מתר:

^ב **כי ניסיון** תאוות ממון גדול מאד וא"א להתגבר עליו אלא רק עד כמה שמאיר לו אור האמת במדת האמונה. צ"ע שמצינו אפילו גויים שמשאם ומתנם באמונה ולא משקרים ואולי כי נולדו בטבע טוב שיש בהן ניצוץ של יהודי צדיק כמו שמצינו גויים שמסרו נפש להציל יהודים אע"פ שהלכה היא שעשו שונא לישראל וצ"ע

^ג **אמונה** כשלעצמה היא כח התבטלות לאיזה דיבור, וצריך לדעת לאן לחבר אותה, אם ח"ו לשקר של ע"ז אזי היא ע"ו, ואם לקצת אמת אזי היא נקראת צדק וכמ"ש בפתח אליהו צדק מלכותא קדישא דהיינו שהיא בגבול הקודש, אבל בלא חיות. ואם מאיר בה הרבה אמת אזי נקראת אמונה דהיינו אם חיות גדולה לכל דבר שבקדושה.

^ד על הפסוק בישעיהו א, ועיין לעיל תורה ז' אות ב'

^ה **זוהר ח"ג דף קצח**: ר' חזקיה פתח והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו. האי קרא כלא איהו חד מאי חדושא אתא לאשמעינן דהא צדק היינו אמונה ואמונה היינו צדק. אזור מתניו היינו אזור חלציו לא אשכחן קרא כהאי גוונא. אלא לאו צדק באמונה ואע"ג דכלא חד וחד דרגא איהו אבל בומנא דקיימא בדינא קשיא ומקבלא מסטר שמאלא כדין אקרי צדק דינא ממש. והיינו כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו. וכד אתקריב משפט בצדק כדין אתבסס (כלא) ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק. (ועל דא צדק לאו איהו באמונה) אמונה נקלאת המלכות בשעתא דאתחבר בה (כדין איהו) אמת לחדוה דהיינו ז"ל הנקלאת אמת לשמחה דהיינו ליחוד שאז מתגלה עליהם אור הצינה שהיא מקור השמחה וכל אנפין נהירין ואז כל פני הספיות מאירות מממת השמחה ונקטת מהאור הגשפע מהצינה כדין אקרי אמונה. ואית וותרנותא לכלא ויש וותרנות ומחילות עוונות לישראל ואין מקדקים על מעשיהם של המתחונים אלא משפיעים להם צין ראוים וצין לשאינס ראוים. ועוד יש זמן שהמלכות נקלאת אמונה דהיינו ככל לילה וכל נשמתין סלקין מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין וכיון דבקדון סלקן (אקדים) אהדר לון ברחמי וחס עלייהו. וכדין אקרי אמונה ולית אמונה בלא אמת. השתא אזור מתניו ואזור חלציו. מהו תרין אזורין הכא ומתנים וחלצין אע"ג דחד אינון תרין דרגין אינון חד לעילא וחד לתתא... ע"ש כל הענין.

^ו **פרש"י** – (ה) והיה צדק אזור מתניו – ויהון צדיקא סחור סחור ליה דבקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומבואר שהצדיק לגביו בבחי' מקיף. **מצודות דוד** – (ה) והיה צדק וכו' – הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזק כאדם החגור אזור במתניו שהוא מזורז ומחוקק: עוד עיין כאן **ביאור הגר"א** שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

^ז ביאור מוהר"ת בתקפא

^ח **צ"ע כי לשון** הוזהר משמע שבצדק אין אמת כלל ובאמת אינו כן אלא שהאמת מאיר מעט והביאור בזה כי שתיהן מדרג הביטול להשיי', כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדרג הדין דהיינו שמתבטל אליו ית' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט עמ"נ שיכוון את הביטול אליו ית' ולא לעז' ולא ית'. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפניו משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה.

עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובכניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אזי נקרא צדק אבל ככל שמאיר לו יותר האמת אזי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אזי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אזי עובד את השיי' בכל לבבו נפשו ומאודו. ושלמות האמונה היא מדרג הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסמוך ובטוח בו ית' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

אמונה, נמצא שיעקר אמונה ע"י אמת, ואמת [ט] הוא אור הפנים כידוע [י]/[יא] כשמאיר לו אור פני מלך המלכים, דהיינו אמת מציאותו והשגחתו ית' מאיר לו כאילו הוא רואה, וכלשון מוהרנ"ת במקום אחר שאמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים :

וזה שע"י אור הפנים מתחזקת האמונה זה **שאמרו חז"ל** בגמרא **(שבת לג ע"ב)** [יב] על הפסוק **ויחן פני העיר** [יג]/[יד], שיעקב עשה עם אנשי העיר שכם איזה מעשה של מתנת חנים **חד אמר מטבע תיקן להם, וחד אמר מרחצאות תיקן להם** פירוש כשיעקב אבינו חזר מחרן ישב סוכות שבעבר הירדן (רמב"ן) ומשם נכנס לארץ והתיישב בעיר שכם וכתוב "ויחן את פני העיר" ובגמ' נחלקו מה תיקן להם יעקב כנ"ל. ורבנו מבאר **היינו הק וולא פליגי** [טו] דהיינו שרבנו למד ממה שכתוב "את פני העיר" שחנן אותם באיזה בחי' הקשורה לפנים דייקא, דהיינו שבאיזה אופן הוציאם מפנים דסט"א והאיר להם אור הפנים/טו, ועי"ז הוציא אותם מעבודת אלילים/טז, וזה הפי' תיקן להם את המטבע, דהיינו שהוציא אותם מהעבודה וזה של ממון ועי"ז נחלש אצלם תאוות ממון, ומבאר כיצד עשה זאת **כי יעקב הוא בחי' אמת/יז** **כמ"ש**

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את השי" וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואזי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אזי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אזי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיות הסט"א אבל עדיין היא בבחי' אחר באחור כלפי הקב"ה עד שתיהיה בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואזי היא הארת פנים ושלימות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את השי"י.

¹ שמות לד ו'

² בשער הכוונות שמדת ואמת מיג מידות של רחמים שהן כנגד יג תקוני הדיקנא היא במקום הלחיים הפנוי משער בשני התפוחים שתחת העינים. וזהו ח"ג דף קעה. רוא דכל אינון פנים עלאין, דאינון פנים דקשוט, פנים דאמת, דכלילין באמת דיעקב: ועיין לקמן תורה לה אות ט' ותורה מז ותורה סו אות ג' ותורה קצב

³ **מדת "ואמת"** היא המדה השביעית מיג מדות של רחמים שנגלו למשה רבנו בפרשת כי תשא (שמות לד ו) אחרי חטא העגל, וכנגדם יש יג תיקוני דיקנא כמבואר בכוונות עפ"י ספרא דצניעותא פ"ב ועיין בזה בתחילת תורה כ' עפ"י האריז"ל ומבואר שם שני תפוחין שבשני צדי החטם פנויים משיער נקראים אור הפנים והם כנגד מדת "ואמת". נמצא מי שמאמין בהקב"ה באמונה חזקה זה מכח שכאילו פני ה' פונים אליו ומאירים לו את מציאות ה' בחזק.

(ע"ש שבתשעה תיקונים שנתגלו אחרי חטא המרגלים אין מדת "ואמת" והמקום הנקרא תרי תפוחין כנגד מדת "ופשע").

הריצ"ח כג 183 דקה 22 ביאר שמידת ואמת היא בלחיים, דהיינו הדבר שמגלה את האור פני מלך חיים, והיא מידה שביעית מיג מידות, שם שופע הרצון בלא הפסק, זה הצינור שמעביר את נקודת הרצון, כמ"ש וחיים ברצונו.

ואמר שכשם שהשקר הכי גדול הוא תאוות ממון, כך לעומת זה ע"י תיקון תאוות ממון זוכים לאמת הכי גדול.

² **שבת דף לג:** כתיב ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ורבי יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם.

³ בראשית לג יח

⁴ **בראשית פרק לג** (יח) ויבא יעקב שלם עיר שְׁכֶם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵאֵל מִפְּדַן אֶרֶץ ויחן את פני העיר:

רש"י (יח) שלם – שלם בגופו שנתרפא מצלעתו (שבת לג). שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורון. שלם בתורתו שלא שכח תלמודו בבית לבן: עיר שכם – כמו לעיר וכמוהו (רות א) עד בואנה בית לחם:

בבואו מִפְּדַן אֶרֶם – כאדם האומר לחבירו יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם. אף כאן ויבא שלם מִפְּדַן אֶרֶם מלכך ומעשו שנודווגו לו בדרך: ויחן את פני העיר. ערב שבת היה – בשאלתות דרב אחאי. בר"י:

⁵ אלה דברי רבינו ולא לשון הגמ'. וכן בתורה סו אות ו'. וכן כ"פ בגמ' מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי – ב"מ יא. חולין קה. וקיד.

¹⁰ **נראה ממה** שעיר שלימה הסכימו למול עצמם שזה סבל גדול ואע"פ שהיה שלא לישמה אלא כדי להתחתן בבנות יעקב אע"כ זה נשמע מאד תמוה שהיו עושים זאת אם לא שהאיר להם קצת האמת ע"י יעקב אבינו. וגם מנין ימצא יעקב כד אלף נשים יהודיות שיסכימו להתחתן עם בני העיר שכם. ואפילו אם היו מאה נשים וכל אחד מבני שכם חשב שהוא יהיה מהיחידים שיזכה עדיין זה תמוה שגוי יסכים לעשות מעשה כזה על ספק. ועיין לקמן שכיון שהיה שלא לישמה נהרגו ויש לומר שאע"כ כיון שהיה בזה מסירות נפש מכח האמת שהאיר להם יעקב אבינו וכו' לתיקון קצת והתגלגלו בבני שבט שמעון ואח"כ בתלמידי ר"ע. כדלקמן בהערה.

¹¹ **שהיא אחת** משבע מצוות בן נח. ועיין **ילקוט ראובני** ערכים ערך תקנה אות ג' בשם העשרה מאמרות שאנשי שכם שנימולו היה להם קצת תיקון ועי"ז שייכות לדינה וכיון שהיה שלא לישמה לכן נהרגו. ועיין **עמק המלך** שער ה' פרק סט כתב בשם הרמ"ע מפאנו שהם היו כד אלף וכיון ששמעון הרגם נהרגו פעם שניה בזנות עם זמרי בן סלוא נשיא שבט שמעון, ורבי עקיבא היה גלגול זמרי ותלמידיו כד אלף היו גלגול אנשי שכם ומתו בין פסח לעצרת כי לא נהגו כבוד זב"ו. עוד שם שהכ"ד שמתו לא היו משבט שמעון אלא מהערב רב שנספחו להם וזה לשונו שם – לפי שנספחו עליהם רבים מערב רב, ונשאו אחר כך נשים מבנות שמעון. וילדו להם מעון מה שאירע לדינה בת יעקב שהטיל בה החוי <מ ב> וזהמא, קודם שנשאת לשמעון, וילדה לו זמרי בן סלוא, הוא שאול בן הכנענית, אלה איפה חטאו והחטיאו, וגם יד ה' היתה בם, ויהיו המתים במגפה כמספר הרוגי שכם, אחרי שנכנסו בברית מילה שלא לשמה, עד כאן לשונו.

¹² עיין גם **תורה מז** – והארת פנים, הוא תקון ואמת, בחינת יעקב, כמו שכתוב (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב". והוא בחינת תפלין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגונית, בחינת תפלין הנקראים פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כ"ד): "פארך חבוש" (עיין ברכות י"א:). ועקר עשירות בא מאמת, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (שבת ק"ד): 'קשטא קאי'. ואמרו חכמינו, זכרונם לברכה (פסחים ק"ט): "ואת

(מיכה ז')/יט' **תתן אמת ליעקב** פשט הפסוק מדבר מאימות הבטחתו של הקב"ה ליעקב, אבל בזוהר הרבה מקומות/כ' מביא את הפסוק הזה לומר שיעקב אבינו תיקן את מדת האמת/כ"א, כידוע שאברהם יצחק ויעקב תיקנו ספירות חסד גבורה תפארת, ואמת היא כנוי לספירת התפארת, **והוא** מדת "ואמת" הוא **בחי' אור הפנים** כנ"ל שמדת "ואמת" ביג' מדות היא כנגד הלחיים הנקראים פנים, **ותיכף כשבא יעקב אבינו שמדתו אמת לעיני, ע"י שאלו פניו התנוצץ להם אור הפנים האמת ועי"ז נתתקן אמונה** אצל כולם/כ"ב. **וזה הכוונה מטבע תיקן, ושוקים/כ"ג תקן להם שתיקן תאוות ממון. וכשתקן"י תאוות ממון** שהיא עבודה אלילים, **נתתקן פגם ע"א** עבודת אלילים. **וזה הכוונה מרחצאות** (מקוואות)/כ"ד **תקן"י להם, דהיינו שעל ידו נתעוררו לרחוץ עצמם מגילוליהם ולכפור בעבודה זרה, כמו שמצינו לשון זה בבת פרעה כמ"ש [כ"ז] ותרד בת פרעה לרחוץ, ודרשו חז"ל בגמרא (מגילה יג/כ"ח) וסוטה יב ע"ב) שירדה לנהר לרחוץ מגילולי בית אביה דהיינו לטבול לגירות [כ"ט].**

וזה ויחן פני העיר, דהיינו שהאיר להם אור הפנים והאמת ועי"ז נתחזקה אצלם האמונה ועזבו את ההפנים דסט"א עבודת אלילים ותאוות ממון וזהו פני דייקא, שהיא פנים דסטרא אחרא, שהיא מטבע, היינו תאוות ממון, כי כל עבודות זרות תחובים בממון [ל']/ל"א כי כל עבודה זרה היא

היקום אשר ברגליהם" זה ממנו, שעליו קאי: וזה שאמרו חז"ל (ברכות כ"ד): "והיו חייך תלואים" – זה התולה תפלו. גם אמרו, (מנחות ק"ג): "זה הקונה תבואה מן השוק. הינו שהדלות בא על ידי פגם התפלין על ידי פגם של אמת: וכן בתורה סו אות ג' – 'פניו', זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כ"ד): "מבקשי פניך יעקב סלה", בחינת (מיכה ז): "תתן אמת ליעקב".

^ט **מיכה פרק ז (כ) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:**

רש"י (כ) תתן אמת ליעקב – ת"י תתייב קושטיה דיעקב לבנויה כמה דקיימתא ליה בבית אל טבות אברהם לזרעיה בתרוהי כמה דקיימתא ליה בין בתריא תדכר לנא עקידת יצחק תתן לנו באמת אשר הבטחת ליעקב האמת לנו דברייך אשר הבטחת ליעקב כי לא אעובך (בראשית כט). חסד לאברהם – שכר חסד אשר לאברהם אשר צוה לבניו לשמור דרך ה' לעשו' צדקה ומשפט ולכך לא נאמר וחסד אלא חסד האמת שתאמת לנו את הבטחת יעקב היא תהיה תשלום גמול חסדו של אברהם. אשר נשבעת – בעקידתו של יצחק בי נשבעתי נאם ה' יען אשר עשית וגומר:

^כ **וזהו לך דף צו. – ואמר עוד יצחק אולידי לעילא יחזק לפי שהורו וולדתו היו נקושה לכן הוליד את נשמת יעקב מוסרש למעלה זאלילות בת"ס דז"ל, דכתיב תתן אמת ליעקב פי' שהקב"ה נתן מדת הת"ס שהוא מדת האמת ליעקב, יעקב אשלים כל'א ועל כן יעקב השלים הכל, ר"ל הוא השלים את פרקו ז"ל שהוא קו אמנעי והוליד את י"ב שבטי י"ה שהם שורש נשמות כל ישראל. (רמ"ק ומפדס)**

^{כא} **בעניין גבבת הברכות מיעקב ע"י שקר בדבור ומעשה עיין לקמן הביאור בזה בביאור הסבי דבי אתונא בעניין המחליף בדבורו כע"ז שלמדו זאת מיעקב.**

^{כב} **וכן להפך מצינו בתחילת פרשת ויצא יעקב פרש"י שפנה ויווה ופנה הדרה של העיר.**

נמצא אע"פ שלא הוציא אותם מתאוות ניאוף כידוע שבהיותו שם פגמו בדינה בתו, אבל כיון שהיה עמהם ואהבו אותו והיו מקושרים עימו הוא היה המלח ברית שהמתיק אצלם את המרירות הממון. כמבואר לקמן באות ג' בכמה אופנים.

^{כג} **צ"ע מדוע לא הזכיר רבנו שוקים שאמר שמואל, ונראה שזה כלול במטבע, כי ע"י שתיקון מטבע דהיינו תאוות ממון ממילא גם השוקים שהם המשא ומתן מתוקן. ורק על מרחצאות היה צריך להוכיח שגם הם היינו הק.**

^{כד} מתוצר-וכשתיקן

^{כה} **צ"ע בפשטות** לרחוץ מגילולי אבותם כמו בת פרעה לקמן ולפ"ז הוא רק לשון כפירה בע"ז אבל ממה שבת פרעה גם טבלה ביאור לשם גרות ממש אפשר שמרחצאות הכוונה למקוואות ממש, אלא שא"כ קשה מדוע גם לא מלו עצמם. לכן יותר מסתבר שקר התעוררו להתחזק באמונה אבל בלא מסירות נפש עד כדי גיור גמור.

^{כז} מתוצר-תיקן

^{כח} שמות ב' ה'

^{כח} **מגילה יג.** (דברי הימים א ד-יח) "ואשתו היהודיה ילדה את ירד אבי גדור ואת חבר אבי שוכו ואת יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד" אמאי קרי לה יהודיה (והלל נחמה להא נחמי כסופיה ואלה בני נחמי) על שום שכפרה בע"ז דכתיב (שמות ב-ה) ותרד בת פרעה לרחוץ (לטוטל) על היאור ואמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ילדה והא רבויי רביתיה לומר לך שכל המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו גדור שגדר פרצותיהן של ישראל חבר שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקו ישראל לאל בימיו זנוח שהזניח עונותיהן של ישראל אבי אבי אבי אבי בתורה אב בחכמה אב בנביאות ואלה בני בתיה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה.

^{כט} גם נחמיית רחללה תרגום של צוטח ונחחן שלמות האמונה

^ל עיין לק"ה יבום א' ועיין כתובות סח. המעלים עיניו מן הצדקה כע"ז.

^{לא} ועיין לק"ה יבום הלכה א – נמציא, שפגם תאנות ממון הוא פגם כל התורה בלה, פי זאת התאנות בלה מכל השבועים עבודות זרות שבועים אנפין חשוכין שהם כנגד שבועים פנים לתורה, שהוא בלל כל התורה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כל העובד עבודה זרה כאלו עובר על כל התורה בלה, ומי שנופל לתאנות ממון הוא עובר על כל העבודות זרות שבועולם. נמציא, שהוא עובר על כל התורה. עכ"ל.

שפונה לאיזה דבר שיש בו הכח להביא לו התועלת שצריך, או ההצלה שצריך, במקום לפנות להקב"ה, ועל כן נקרא עבודת אלילים כי אל פי' כח, כמו שאמר לבן ליעקב "יש לאל ידי לעשות עמכם רע", כשיש לו ממון הרבה, כולם בכיס שלו כמו שרואים בחוש ההבדל בין אדם פשוט, לאדם שיש לו כרטיס אשראי גדול, שאזי כולו בטחון וגאווה כאילו כל העולם בכיסו, כמ"ש (בקהלת) הכסף יענה את הכל, ועשיר יענה עזות. ובאמת גם האיש הפשוט כשהוא סומך על הדוקטור או על העורך דין יותר מעל הקב"ה זו עבודה זרה, אבל העשיר מרגיש שגם הם בכיס שלו נמצא שהממון כולל את כל האלילים ביחד בכרטיס אשראי אחד קטן יש בו את כל הביטחונות ביחד ואינו צריך לא להקב"ה ולא לתפלה אלא רק לדאוג ולרדוף שהכרטיס יהיה עם אשראי. ואזי הוא בתכלית העורף וריחוק מהקב"ה.

מבאר כיוון שתאוות ממון היא ע"א שכוללת את כל העבודות אלילים, לכן הנופל בתאוות זו מפיל את השכינה עימו לעבודת אלילים הנוראה הזו, ומבאר שהיא כלולה מכל העבודות של כל השבעים אומות, נמצא שמפיל עימו את השכינה לכל העבודות של כל הע' אומות, ועל זה היא צווחת ע' קלין כנגד כל ע"א של כל אומה ועוד כל צווחה היא כפולה שצועקת קלני מראשי קלני מזרועי, פי' כבד עלי ראשי על פגם המחשבה של עבודת אלילים וכבד עלי זרועי על פגם המעשה ורדיפה של העבודות אלילים שבתאוות הממון.

ומבאר שזה רמזו בשם של הממון בעצמו שהוא גמט' ב"פ ע' עבודות זרות, דהיינו שהממון בעצמו יש בו כח גדול להפיל את האדם לתכלית הריחוק מהקב"ה, ומבואר בלק"ה/ל²³ הטעם כיוון ששרשו בחלל הפנוי, ששם שרש הסתרת האלוקות.

ובשביל שהממון בעצמו מצד כח הקניה העצום שבו מפיל לתאוות ממון הכלולה מכל העבודות אלילים של כל הע' אומות, על כן כדי לרמוז את זה לכן **ממון** גמט' קל"ז עם ארבע אותיותיו גי' ק"ם, **כנגד ק"ם קלין**, שהם ב' פעמים ע' קולות **שהשכינה צווחת** על בעל תאוות הממון שנפל והפיל אותה לע' עבודות זרות, ועל כל נפילה צועקת **קלני מראשי** פגם נפילת המוחין, **קלני מזרועי** [ל²⁴] ופגם נפילת המעשה. כדמצינו בגמ' {סנהדרין מו.}/ל²⁵ במשנה שם שכל הנסקלין נתלין, בביאור הטעם שמיד צריך להורידם, אמרה התורה (דברים כא) "כי קללת אלקים תלוי", וביאר רבי מאיר במשנה ש"קללת" נוטריקון קל לית רמו שכשאדם נענש ומצטער השכינה צווחת עליו קלני מראשי קלני מזרועי, קלני פי' קל איני, רוצה לומר כבד עלי ראשי וכבד עלי זרועי, ורבנו נקט לשון זה על צעקת השכינה **על אלו**

אולי אפ"ל כי כל ע"ז היא רק סטיה מהאמת אבל מאמין באיזה כח עליון ממילא מאמין שיש אלוך על כל האלקים שהוא הקב"ה אלא שסובר שאלקים עוב את הארץ לכן עוסק באלוה התחתון שממנו רוצה לקבל וכן מובא שבכל הע"ז נאמר שבהעלם הן מוקטר ומוגש לשמי. אבל המיוחד בהע"ז של תאות ממון היא שלא מאמין בשום כח עליון וסובר שאין שום אלוך דאלוקים אלא רק כחי ועוצם ידי נמצא תאות ממון היא שכולו עורף כלפי שורש האמת ולא רק סטיה לכן היא כנגד כל העבודות זרות כולן היינו כי היא לא רק שעובד לשר משרי המלך במקום למלך כביכול בטענה מרומם הוא אלהין אלא שהוא כופר במלך עצמו שטוען הכסף יענה את הכל ואיני צריך לאף אחד.

²³ **עיין לק"ה** פקדון הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים שמשם כל הממון שהוא בחינת צמצומים ודינים כידוע בבחינת (איוב לו) מצפון זהב יאתה, צפון הוא בחינת צמצום ודין הנמשך מחלל הפנוי בבחינת (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה. כי חלל הפנוי הוא, כביכול, פנוי ופתוח מאלקותו יתברך ועל כן משם תפתח הרעה, כי משם אחיות כל הסטרא אחרא והוא בחינת הבא לטמא פותחין לו.

(שם אות יא) נמצא שהממון נמשך מהצמצום של בחינת חלל הפנוי ועל כן עקר האמונה הוא על ידי הממון, כשמשרין תאות ממון ומפורין ממון הרבה בשביל המצוה, כי שם בבחינת חלל הפנוי צריכין רק אמונה, כי הקדשה והאלקות נעלם שם מאד כנ"ל. ועל כן הממון הנמשך משם תחובים בו כל העבודות זרות שהם כפירות, כי כל העבודות זרות והכפירות עקר שרשם הוא מבחינת חלל הפנוי כנ"ל. ועקר תקון ושבירת תאות ממון הוא רק על ידי אמונה שצריך להאמין באמונה שלמה שגם שם בבחינת חלל הפנוי גם שם נמצא אלקותו יתברך. ועל כן גם בהממון בודאי נעלם אלקותו יתברך רק שאי אפשר להבין זאת. ועל כן צריך לידע שאפלו כשעוסק במשא ומתן אף על פי שנדמה לו ששם אין נמצא אלקותו יתברך, צריך להאמין שגם שם נעלם אלקותו יתברך. ועקר שלמות האמונה הוא כשאין מקפיד על ממונו בשביל ה' יתברך ומפקיר כל ממונו בשביל ה' יתברך ומפור ממון הרבה בשביל צדקה ומצות, נמצא שמאמין שגם ממון בעצמו שהוא בחינת צמצום של חלל הפנוי נמשך גם כן מה' יתברך מאחר שמפור הממון בשבילו יתברך וזה עקר יסוד כל המצות ששרשם אמונה.

²⁴ ר"ת ק"ס ק"ס

²⁵ **סנהדרין מו.** – אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים.

פרש"י קלני מראשי – כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי, וזרועי כבד עלי, והיינו קללת קל לית אני איני קל:
ועיין פרש"י חגיגה דף טו: – במדרש כי קללת אלהים תלוי (דברים כא) קל לית, איני קל, ולישנא מעליא כינה הדבר כלפי מעלה: קלני מזרועי – כבד אני מזרועי שיצרתי זה שמת בעונו:

הנופלים בתאוות ממון/לה ומפילים אותה ומרחיקים אותה מהקב"ה בריחוק נורא, **שהם ע"א** עבודת אלילים **כלולים מע"ז** מעבודות זרות **של ע' אומות** רוצה לומר כי לכל אומה יש מדה רעה (תורה לו ותורה קא) שהיא כמו עבודה זרה המיוחדת לה כי היא סטיה מהאמת וכמבואר במדרש שכל אומה בגלל המדה הרעה המיוחדת לה לא הסכימה לקבל את התורה, ועל זה אומר רבינו שתאוות ממון היא הסטיה הכי גדולה מהאמת כי היא ממש הפנית עורף לגמרי מהקב"ה. **ל"ו(וע"כ הם ק"ם קלין שהם ב"פ ע')** **כי השכינה צווחת הקלין כפולים, בחי' קלני מראשי קלני מזרועי** דהיינו שצווחת כבד עלי הנפילה למחשבת התאוה וכבד עלי הנפילה לרדיפה בפועל אחר הממון **שהוא בחי' קולות כפולים היינו שני פעמים עין קלין שצווחת השכינה על הנופלים בתאוות ממון שהיא ל"ו ע"ז כלולה מכל העבודות זרות של עין אומות/לח** דהיינו שצועקת על שהפילוה לע' עבודות זרות בשתי בחי' בבחי' המחשבה ובחי' המעשה וזהו כבד עלי ראשי מחוסר דעת וכבד עלי זרועי מחוסר דעת. ענין זה מבואר יותר בסוף התורה בביאור מוהר"ן. כי המבואר כאן שייך למה שמבואר בהמשך בענין קשין מזונותיו כפלים כילודה, ומבאר שם שכיון שבהכרח כשמשיכים ממון דקדושה ליפול תחילה לתאוות ממון, נמצא שצועקות השכינה על הנופל לתאוות ממון זה בעצמו חלק מהחבלי לידה שיש על הממון דקדושה, ולכן קלני שצועקת הם גם לשון קולות שצועקת על כבידות הראש וכבידות הזרוע מחוסר דעת של הסתפקות בחי' דעת קנית מה חסרת. ע"ש.

מה שמבואר כאן שתאוות ממון היא הקשה מכל התאוות, ולכן גם צריך לידה כפולה כדי לזכות בה בקדושה, כן מבואר גם במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות שהמלך אמר לגבור שמתאוות ממון כמעט א"א להמלט, ומבאר בלק"ה (קדושין ג' ג) כי בדרך כלל התאוות תופסות את האדם לשעתו, ובעיקר בפועל, אבל יש זמן שאפשר לדבר איתו על תשובה, אבל הנופל לתאוות ממון היא תופסת את כל מחשבתו כיצד לעשות כסף ואת כל זמנו לרדוף אחר הכסף עד שאין עם מי לדבר.

עתה יבאר שבגלל הכח העצום של הממון להפיל את האדם לתאוות ממון הנוראה כנ"ל לכן כדי להמשיך ממון בקדושה צריך להמשיך אותו עם דעת ועל כן צריך להוליד אותו בשתי לדות ועל כן גם צריך לצעוק ב' פעמים ע' קלין של היולדת. כי תחילה צריך להוליד אותו משרשו באור הצחצחות ששם חד עינא דרחמי בבחי' דעת קנית מה חסרת ואח"כ שוב ללדת אותו מבחי' דעת לבחי' בשמאלה עושר וכבוד. ועיין בסוף התורה בביאור מוהר"ן לקטע זה שמבאר שכיון שבהכרח שיפול האדם תחילה לתאוה לכן צעקותיו לצאת ממנה הם צעקות השכינה שהוא הפיל לקליפות והם צעקות היולדת שהיא השכינה שהוא משתתף עמה בצעקותיה, וצעקותיה עליו ועל עצמה הן הצעקות היולדת להתגבר על הב"פ ע' חבלי לידה של התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות בבחי' מחשבה ומעשה לכן צריך לזה ב"פ ע' צעקות היולדת.

וזה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) לט/מ קשין מזונותיו של אדם כפליים כילודה פי שנים מצער היולדת, כי האשה נתקללה בעצב תלדי והאיש נתקלל בעצבון תאכלנה, ולשון עצבון מורה על כפל/מ"א [מ"ב], ורבנו מפרש במה מתבטא הכפלים **כי היולדת ראמת עי"ן קלין** צועקת שבעים קולות **קודם הלידה [מ"ג] מ"ד, והכא** בממון הפרנסה **יש ק"ם קלין שהם שני פעמים עי"ן [מ"ה]:** עיין לק"ה

^{לה} **נראה** שהוא קל וחומר אם על עונש הרשעים מצטערת שהוא תיקון כל שכן שמצטערת הרבה יותר על יהודי שנופל מהאמונה לעבודה זרה. שזה קלוקל נורא.

^{לו} ביאור מוהר"ן בתקפא

^{לז} בתרלו- שהוא

^{לח} **צ"ע כיון** שהיא כפול שבעים מכל התאוות רעות מדוע השכינה צווחת רק כפלים ולא כפול שבעים.

^{לט} בתקפא- (פסחים קסח) בתרלו תוקן

^מ **פסחים דף קיח.** (אמר רבי) [ואמר רבי] יוחנן קשין מזונותיו של אדם כפליים כילודה דאילו ביולדה כתיב בעצב ובמזונות כתיב בעצבון. לשון עלבון משמעו שני עלבונות כלומר לער כפול.

^{מא} **ואע"פ** שהיא החטיאה אותו הוא נענש כפול כי הוא זה שנצטווה וגם יש לו דעת יותר ויוסיף דעת יוסיף מכאוב (עץ יוסף שם)

^{מב} ע"ש כי היא בעצב וזה בעצבון

^{מג} זהו פנחס רמט: ועיין לעיל תורה כא אות ז', ולקמן תורה לו אות א'.

^{מד} **וזהו פנחס דף רמט:** - **בְּשַׁעֲתָא דְּאֵתְעֵבְרַת אֶסְתִּימַת** צעקה שהאילה מתעכרת נסתמת רחמה, **פִּיּוֹן דְּמָטָא זְמָנָא לְמִילָד** כיון שמגיע זמנה ללדת, ומסתמת רחמה כחמה אינה יכולה ללדת, לכן **גָּעָת וְרָמַת קְלִין קָלָא בְּתַר קָלָא** היא נועקת ומרימה קולות, קול אחר קול. **עַד שְׂבַעֲיָן קְלִין** עד שבעים קולות, **פְּחוּשְׁבִין תִּיבִין** כמספר שבעים תיבות שיש במזמור **דִּיעֲנָה יְהו"ה בְּיוֹם צָרָה, דְּאִיהִי שִׁירְתָא דְּעוֹבְרֵתָא דָא** שהיא השירה והתפלה של מעוברת הזו, **וְקָדְשָא בְּרִיךְ הוּא שְׂמַע לָהּ** והקב"ה שומע בקשתה.

^{מז} עיין לק"ה אפטרופוס ב' ו' ונגיבה ב' אות ב' - ז'.

אפוסטרופוס ב' ו' (17) מבאר שהממון צריך שתי לידות לידת המוחין ולידת הדעת קנית מה חסרת. גם עיי"ש הלכות גניבה ב-ז/172 ששורש הממון בעינא חד דרחמי שם כולא ימין וצריך ע' קלין להמשיכם לימין של

17 ל"ק"ה אפוסטרופוס הלכה ב אות ו' - וזה בחינת צום קול ממון, בחינת תשובה תפלה צדקה מעבירין את רע הגורה, כי כלו חד, כי צום קול ממון הכל בחינה אחת בחינת קולות הנ"ל שעל ידם מולידין המחין. כי איתא בדברי רבנו זכרוננו לברכה במאמר צוית צדק עדתיך (סימן כג) שקדם שמולידין ומרויחין ממון צריכין גם כן בחינת שבעים קלין כפולין בחינת קשין מוונותיו של אדם כפלים כולדה, עין שם. כי באמת לדת והתגלות המחין ולדת ורוח הממון הכל אחד, **כי כל ההשפעות תלויים בדעת וכשצריכין להמשיך השפעת הממון צריכין להמשיך השפעות הדעת** ועל כן צריכין שבעים קלין גם כן כמו בלדת המחין (ואפשר משום זה צריכין שבעים קלין כפולין, כמו שמבאר שם, עין שם, כי צריכין שני מיני לדות והתגלות, **כי תחלה צריכין להוליד המחין והדעת ולזה צריכין שבעים קלין פעם אחת ואחר כך צריכין להוליד עוד הפעם, דהינו להמשיך ההשפעה מן הדעת למטה שיהיה נמשך ונתהוה מן הדעת השפעה גשמיות** וזה גם כן בחינת הולדה וצריכין עוד שבעים קלין ועל כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין בחינת כפלים כולדה) כי הכל תלוי בדעת, כמבאר היטב במאמר הנ"ל על פסוק נחמו נחמו בבחינת דעת קנית מה חסרת, עין שם:

18 ל"ק"ה גנבה הלכה ב (ב) ולבאר קצת אפשר לומר ענין השבעים קלין כפולים של מוונותיו של אדם בחינת כפלים כולדה הנ"ל. כי **כל ההשפעות נמשכין מהדעת בחינת דעת חסרת מה קנית דעת קנית מה חסרת** כמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה (נדרים מא) וכמו שכתוב וברעת חדרים ימלאו, הינו התורה שהיא הדעת משם נמשכין כל ההשפעות והעשירות **ועקר העשירות מבחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי ג): בשמאלה עשר וכבוד**. בבחינת (איוב לו), מצפון זהב יאתה. ועקר האדם הוא הדעת בחינת תורה בבחינת זאת התורה אדם (במדבר יט) כי מה שנקרא אדם הוא הדעת בחינת תורה כידוע והתורה, הינו הדעת הוא בחינת עינים, כמו שכתוב, מצות ה' ברה מאירת עינים. וכמו שכתוב, מאור עינים ישמח לב. פרש רש"י, הינו התורה, כי עינים על שם החכמה נאמר, כמובא במקום אחר הינו התורה בחינת הדעת היא בחינת עינים, כי הדעת הוא שתי פעמים עין, (כמובא כי הדעת כלול מיווד היות 26x10 שהם שתי פעמים עין) וזה בחינת שבעים פנים לתורה בחינת שבעים אנפין נהירין שוה בחינת עיין, כמובא בדברי רבנו במקום אחר (סימן לו). וכלליות התורה והדעת שהוא בחינת אדם הוא בחינת ימין בבחינת מימינו אש דת למו. וכמו שכתוב: בנקור לכם כל עין ימין (שמואל א) ופרש רש"י עיין ימין הוא התורה עין שם כי התורה הוא בחינת עין ימין בחינת עין פנים לתורה אנפין נהירין כנ"ל, **והעשירות שהוא נמשך על ידי מעשה ידיו של אדם בבחינת וברכך בכל אשר תעשה זה בחינת שמאל בחינת בשמאלה עשר וכבוד כנ"ל**. כי האדם עם מעשה ידיו שהוא העשירות והמשא ומתן שלו הם בחינת ימין ושמאל, כי האדם בעצמו עקר האדם הוא הדעת בחינת התורה כנ"ל זה בחינת ימין כנ"ל בחינת ארך ימים בימינה בחינת חיים ואריכות ימים בחינת אנפין נהירין אור פני מלך חיים זה בחינת ימין וזה עקר האדם, כי עקר האדם הוא החיים ואריכות ימים שלו בחינת הדעת כנ"ל. והמשא ומתן והעשירות הם בחינת עשיה, (כמובא במקום אחר שהמשא ומתן הוא בחינת עשיה) כי הם נמשכין על ידי מעשה ידיו כנ"ל וזה בחינת שמאל, כי מחשבה ומעשה הם בחינת ימין ושמאל כידוע, הינו הדעת בחינת מחשבה שוה עקר האדם הוא בחינת ימין ומעשה ידיו שהוא בחינת העשירות שהוא בחינת עשיה כנ"ל, זה בחינת שמאל כנ"ל בחינת בשמאלה עשר וכו' כנ"ל:

(שם אות ג) ועל כן קשין מוונותיו של אדם כפלים כולדה, הינו שתי פעמים שבעים קלין. כי עקר הלה של אדם שהוא בחינת התגלות הדעת שוה עקר אדם כנ"ל הוא נמשך מבחינת ימין כנ"ל שהוא בחינת התורה בחינת עין ימין בחינת שבעים פנים לתורה ועל כן צריכין קדם הלה שבעים קלין כנגד השבעים אנפין חשוכין שהם כנגד העין פנים הנ"ל והם רוצים חס ושלום, למנע ולעכב התגלות הדעת והלה וצריכין כנגדם לצעק עין קלין לשברם ולהכניעם. ואז נולד האדם בחינת דעת בחינת תורה בחינת שבעים אנפין נהירין כנ"ל בחינת עין ימין כנ"ל. אבל הפרנסה והממון שנמשך מבחינת שמאל כנ"ל בחינת עין שמאל, על כן צריכין שתי פעמים עין קלין, כי השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אורייתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל השפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזולא שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימין כנ"ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ"ל רק ששם הוא כלו אור צח ומצחצח בחינת כלא ימין כנ"ל. וכשנמשך הדעת בחינת התורה מעינא חד דרחמי מבחינת כלא ימין למטה לבחינת עינים ימין ושמאל אזי צריכין לצעק עין קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, שבעים אנפין חשוכין שאחיותם מעין שמאל כנ"ל ואז כשמכניעין השבעים אנפין חשוכין על ידי השבעים קלין אזי נתגלה הלה. ואזי דם נעכר ונעשה חלב, כי האנפין חשוכין הם בחינת דם נדוד, כמובא במאמר הנ"ל ואז כשנכניעין האנפין חשוכין בשעת לדה אז דם נעכר ונעשה חלב בבחינת עיניו כיונים וכו' רחצות בחלב (ועין בזה הקדוש באדרא רבא: כתיב הנה עין ה' אל יראיו וכתיב עיני ה' לא קשיא הא בזעיר אנפין הא באריך אנפין, עין שם):

(שם אות ד) ועל כן כשצריכין להמשיך מוונות ועשירות שהם באים משמאל כנ"ל אזי צריכין שתי פעמים עין קלין, כי הדעת בחינת התורה בכלל היא בבחינת עין ימין כנ"ל וכשממשיכין הדעת מבחינת עינא חד כנ"ל מבחינת כלא ימין למטה לבחינת ימין שלמטה צריכין בחינת שבעים קלין כנ"ל. ועל כן המוונות שבאים משמאל צריכין שתי בחינות השתלשלות כי אחר כך צריכין עוד להשתלשל מימין לשמאל על כן צריכין שתי פעמים שבעים קלין, כי עקר אחיות האנפין חשוכין שבשבייל זה צריכין לצעק השבעים קלין כנ"ל הוא מבחינת שמאל כידוע, ועל כן אפלו כשנמשך דעת בחינת תורה בחינת לדה כנ"ל שהוא בבחינת ימין, אף על פי כן צריכין שבעים קלין, כי מאחר שלמטה יש בחינת שמאל גם כן, על כן אף על פי שממשיכין דעת בחינת ימין צריכין שבעים קלין כדי שלא יתגברו חס ושלום, השבעים אנפין חשוכין שאחיותם משמאל ועל כן כשממשיכין מוונות שבאים משמאל צריכין עוד שבעים קלין בחינת שבעים קלין כפולים שלא יתגברו האנפין חשוכין ששם בשמאל עקר אחיותם ועל כן הם כפולים כנגד שתי בחינות השתלשלות מימין ומימין לשמאל ועל כן הם קשים כפולים כולדה כנ"ל:

(שם אות ה) והנה מחמת זה בעצמו שהמוונות קשים כל כך כפלים כולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ"ל, על כן אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי המוונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרוננו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה, אין אדם מת וחצי תאותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשזוכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאותו בידו מאחר שזכה לשפע כפולה והבן, הינו כנ"ל. כי עקר מה שאין חצי תאותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד

מטה בבחי' דעת ואח"כ עוד ע' קלין צריך כדי להמשיך מימין לשמאל כי בשמאלה עושר וכבוד עי"ש באריכות.

וזהו (אבות פ"ב/מ"ח) ואל תהי רשע בפני עצמך פירוש לפי רבנו אל תהי רשע, שבפנים דסט"א חשוכין חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, בפני, זהו בחי' פנים דסט"א, הבא מחמת תאוות ממון, שאין מאמין בהקב"ה, שהוא הזן ומפרנס, והוא חושב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח/מ"ט). וזה עצמך, לשון עוצם ידי :

אות ב

יבאר שתיקון הברית מציל מתאוות ממון

ודע שע"י תיקון ברית קודש, הוא ניצול מפנים דסט"א. דהיינו ע"י דם ברית מילה נתתקן דם נדה, דהיינו תאוות ממון שהיא ע"א שמטמא כנדה/כנ"ל. ואולי אפ"ל שרומז רבינו שאדם כיוון שנולד ע"י דם נידות/כ"א יש בו תאוות ממון, וע"י דם הברית מילה מתקן זאת. כמ"ש (זכרי' ט/כ"ב) גם

ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כיוולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשוזכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

(שם אות ו) כי באמת צריכין לקשר הכל אל שרשו שבקדשה, בפרט הממון והעשירות שבשרשו הוא גבה מאד מאד בחינת אור צח ומצחצח, כי שרשו במולא דכל מזונא בה תלין כנ"ל וכשמקשר הממון וההשפעה וכל העשירות שלו לשרשו שבקדשה, דהיינו להדעת כנ"ל אזי נמשך בחינת שפע כפולה, כי אז כשמקשר העשירות לשרשו ונתבטל תאוות ממון שעקר התאוה הוא למטה מחמת שנפל ונתרחק משרשו, כמובא במאמר הנ"ל ואזי כשמקשר העשירות לשרשו אזי נמשך ברכה בכל אשר הוא עושה בבחינת וברכך בכל אשר תעשה בבחינת יוסף שהיה שומר הברית, שזהו עקר תקון של תאוות ממון כנ"ל שעל ידי זה יכולין להסתכל בשרש ההשפעה של הממון, כמבאר כל זה היטב במאמר הנ"ל, עין שם.

מ"ח משנה אבות פרק ב (יג) רבי שמעון אומר, הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפלה). וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שגאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה. **ואל תהי רשע בפני עצמך:** רע"ב – ואל תהי רשע בפני עצמך – אל תעשה דבר שהיום ולמחר תרשע את עצמך בו. ורמב"ם פירש אל תהי רשע בעיניך, כלומר לא תחזיק עצמך כרשע שמתוך כך אתה יוצא לתרבות רעה לגמרי. ואני שמעתי אל תהי רשע בדבר זה שתפרוש מן הצבור ותעמוד בפני עצמך:

מ"ט דברים פרק ח (יא) השמר לך פן תשכח את ידוד אלהיך לבלתי שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום: (יב) פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת: (יג) ובקרה וצאנה ירבין וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר לך ירבה: (יד) ורם לך ושבעת את ידוד אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: (טו) המוליכה במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים המוציא לך מים מצור החלמיש: (טז) המאכלך מן המדבר אשר לא ידעון אבותיה למען ענתה ולמען נסתה להיטבה באחיה: (יז) ואמרת בלבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה: (יח) וזכרת את ידוד אלהיך כי הוא הנתן לך פח לעשות חיל למען הקים את בריתו אשר נשבע לאבותיה ביום הזה:

י' עינין לק"ה מאכלי עבדים הלכה א אות ח) מתן הוא בחינת התקון, פי בשעת המתן, דהיינו בעת הגמר שמוכר הסחורה כנ"ל, אז הוא התקון, פי אז מוליד הרוח, שהוא נקרא "לדה". והלדה היא בחינת התקון, פי בשעת לדה דם נעפר ונעשה חלב, שהוא בחינת התקון, כמבאר במאמר הנ"ל, פי כשהוא בבחינת משא שהוא בחינת פגם, בחינת בעצבון כנ"ל, אז היה בבחינת פגם הדמים, בחינת דם נדות. כמבאר במאמר "צוית צדק", שבחינת בעצבון הוא בחינת דם נדות, פי הוא בחינת בעצב תלדי בנים. עין שם מה שפירש רבנו, גרז יאיר, על פסוק, "גם את בדם בריתך וכו'". שהפגם הוא בבחינת וזהבם לנה. ועל פן בשעת הגמר, שיוצא מהעסק מבחינת בעצבון, שנה בחינת מתן כנ"ל, שאז הוא בחינת לדה, שמוליד הרוח כנ"ל, אזי הוא בחינת דם נעפר ונעשה חלב, שנתתקן הדם נדות הנ"ל בחינת בעצבון הנ"ל. ועל פן אז הוא התקון כנ"ל:

יא יותר נראה שמצד התאוה שבהולדה כמ"ש בחטא יחמתי אמי, אבל ממה שנקט דם נדה וכוונתו דם ברית ומסתמא הכוונה לברית מילה, ועוד גם מצד שדם נדה הוא חלק מהקללה שנתקלה חווה הרבה ארבה עצבוןך (בראשית ג' טו כמבואר ברבנו בחיי שם), נראה שגם דם הנדות יש לו חלק בתאוה של הנולד. עוד אולי אפ"ל טעם לטומאת דם נדה כיון שהיה זמן המיועד להתעבר ולהוליד אדם וכשעבר יצא כפסולת דם, לכן יש אחיות הקליפות כמבואר בהאריז"ל טעם הרוח רעה של על הידים כשמתעורר משינה. והכי נמי יולדת מטמאה כנדה באבן מסמא כנ"ל בגמי שבת הנ"ל פב. כיון שהיה בה אדם ויצא נשאר שם אחיות הקליפות.

עיון רבנו בחיי בראשית ג (טו) הרבה ארבה עצבוןך. היה ראוי לומר עצבון הריוןך. אבל יתכן לפרש כי עצבוןך והריוןך שני דברים הם, כי ענין העצבון הוא צער האורח שהוא חולי טבעי באשה, כענין שאמר ז"ל (נדה ט). ראשה ואבריה כבדין עליה, ולפי שהחולי הזה יתמיד לבוא עליה מחדש לחדש, על כן כפל הלשון הרבה ארבה, והריוןך הוא צער הריוןך. בעצב תלדי בנים, הוא צער הלידה:

כ"ב זכריה פרק ט (ט) גילי מאד בת ציון הריעי בת ירושלים הנה מלכה יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר בן אנתות: (י) והברתי רכב מאפרים וטוס מירושלם ונכרתה קשת מלחמה ודבר שלום לגוים ומשלו מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ: (יא) גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו:

רש"י (יא) גם את – תוושעי עמו כמו שהוא צדיק ונושע כי בדם בריתך הרי נבאתי לכם לעתיד וגם עתה מגלות בבל שאתם עכשיו בתוכה. בדם בריתך – בזכות דם הברית שנוקע עליכם בסני הנדה דם הברית אשר כרת. שלחתי אסיריך – מן הגלות:

בדם בריתך, ע"י ברית, שלחתי אסיריך מבור פשט הפסוק מדבר על הגאולה שבזכות דם הברית הוציא הקב"ה את ישראל מבור הגלות, ונחלקו המפרשים באיזה דם מדובר האם דם מילה ששמרו ישראל בכל אורך הגלות או דם הברית שזרק משה רבנו על ישראל בסיני והוא דם הפרים שהקריבו/ג'. ולפי רבנו הפירוש שבזכות דם ברית מילה דהיינו תיקון הברית מוציא הקב"ה את האסורים בבור תאוות ממון דהיינו שמוציא אותם מהרגשת החסרון הנמשל לבור שגורמת תאוות הממון/ג'. **בור** דהיינו הרגשת החסרון **דא טחול (יה)/ג'**, הוא בא מהטחול שממנו בא **מרה שחורה** דהיינו עצבות, כמבואר בזוהר [י] ובמרה שחורה, לילית, שבת, שולטנותא בטחול, דאיהו עציבו, שאול תחתית, עניותא, וחשוכא, בכיה, והספדא, ורעבון. וזו הקללה שנתקלל אדם **בעצבון תאכלנה** [יח/ט] דהיינו קושי הפרנסה, כנ"ל שבלא תיקון הברית וקי"מ קלין, אזי פרנסתו היא בור וחסרון וחושך ועצבות והתאוה הידועה (שליטת הקליפה ל"ל נוק'

מצודות דוד (יא) גם את - ר"ל כמו המשיח אשר בעבור צדקתו יהיה נושע ומוצלח במלחמותיו כן גם אתה ישראל בכלל בעבור זכות דם בריתך היא מצות מילה שהחזקת בה בהיותך בגולה בזכות זה אשלח אסיריך עבור אשר אין בו מים ר"ל אוציאך מעומק הגלו' והמשיל הגלות בבל לבור שאין בו מים לפי שבבור כזה מצויים נחשים ועקרבי' המזיקים וכן היו בגולה בין הבבלים המריעים להם:

שמות פרק כד (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת ויזרק על הדם וזרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה:

ליקוטי הלכות קדושין הלכה ג ג' - שעקר נסיון האדם הוא בתאוה זאת של משגל, אבל מי שאינו זוכה לעמוד בזה ופוגם בברית, חס ושלום, אזי נופל על ידי זה לתאוות ממון שנקרא בור אין מים בו וכו', שאי אפשר להציל משם כי אם על ידי שמירת הברית בבחינת גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו, כמבאר בהתורה "צוית צדק" וכו', עין שם. וכשנופל, חס ושלום, ונשתקע בתאוות ממון אז חס ושלום, כמעט אפס תקוה להוציאו משם. והוה בחינת מה שהבאתי לעיל דברי רבנו זכרוננו לברכה בהמעשה של הבעל תפלה שאמר שמי שנופל לתאוות ממון אי אפשר להוציאו משם, ומכל התאוות יכולין להוציא, אפלו מתאוות נאוף, חוץ מתאוה זאת של ממון, ובה גרוע תאוות ממון גם מתאוות נאוף, כי תאוות ממון היא עקר הנפילה של האדם שבא לו על ידי תאוות נאוף, הינו מי שלא התגבר על יצרו ופגם בתאוות נאוף, אזי עברה גזירת עברה, וכשאינו זוכה להתגבר לשוב אזי מפילין אותו נפילה גדולה, דהיינו שמפילין אותו לתאוות ממון, ונופל עליו על הפרנסה ורבו העטרכותו, ובאין עליו טרדות גדולות ויגיעות רבות ודאגות עצומות וכעס ומכאובות ובלבולים רבים בענין הממון, בחינת בעצבון תאכלנה, בחינת בועת אפי' תאכל לחם וכו', ונטרד כל ימיו, חס ושלום, בתאוות ממון, בחינת משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים וכו', ואז כשנטרד בתאוות ממון אז אי אפשר להוציאו משם עוד כי אם על ידי הדרגה שיש להגבור הנ"ל אם יזכה להתקרב לצדיק גדול ונורא כזה שיזדע מהדרגה הנה:

שם אות ד) וכן אנו רואין בחוש שכל זמן שאין האדם נופל עדין לתאוות ממון, אף על פי שהוא משקע בתאוותיו, עדין אפשר לדבר עמו ביראת שמים ולהמשיכו ולקרבו להשם יתברך ולהוציאו מתאוותיו הרעות, אבל כיון שנופל ונשקע בתאוות ממון, בפרט כמו ששכיח עכשו שכל אחד רוצה דיקא להרבות צרכיו להתנהג בדרך הנגידים, ואפלו עניים ואביונים וקטנים במעלה מסתכלין בכל עת להתנהג בגדולות במלבושים נאים ובדירות וכלים נאים, ומכל שכן מי שיש לו עשירות קצת, שהוא עכשו עני ביותר, מקמת שמתפלל תפלה בגדולות, ולא תשבע עינו לעולם במה שיש לו, כי תכף שיש לו מאה אדומים הוא מתנהג כף שמכרח לו לפרנסתו יותר ממאתים אדומים.

עין תיקון מח [דף פה. תמן עציבו דטחול וכעס דמרה... שבתאי איהו טחול עליה אתמר והבוא ריק וכו']

עין תיקון מ"ח דף פה. - יציאות השבת שתיים אינן עקירה והנחה, דעביד לון בבת אחת, מאן דאעקר חפץ מאתריה ואנח ליה לבר מאתריה ומרשותיה, כאלו אעקר אילנא דחיי דאיהו אות ברית יסוד ז"ל, ואנח ליה ברשו נוכראה, מאן דעביד דא גרים דאעקר נשמתיה מרשות דילה, ואנח לה ברשו אחרא דאיהו מרה וטחול הן שמי הנקבות של הס"מ, ודא עון מילול שנת גרם לישראל דאתעקרו מארעא דישאל, ואתגליאו בארעא נוכראה דאיהו רשות הרבים, והכי איהו מאן דאעיל אות ברית קדש דיליה ברשו נוכראה, להיט נגויה, נחש לו שהולך הטפות משנות ימיו על עולם לנשות הסט"א.

שבתא"י אחד מו' ככזי לכת שולט כניסת שנת איהו כנגד טחול שהוא נחמי רחל דסט"א חמ"ה שז' ככזי לכת, היא נחמי אתתא בישא מרה ללא דסט"א, שבתא"י נחמי היכל ראשון דסט"א והוא כנגד הגוף הקדושה לית לה מנחמא כלום, אבל כל הספירות משפיעות לה והיא מלאה מכל לוחות הספירות, אבל שנתאי שהוא הלעומת זה עליה אתמר והבור רק אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו, ואיהו ממנו יולאים כל מיני ענשים על רעב וצמאון וקינה והספד: [דף פה:] וחשוכא וקבלא אפלה ואיהו גלותא לישראל. חשי כון עשה דכיים כנגד ויק עשה שהם הפך של טעונגי שנת.

¹² וזה רע"ב פנחס רכו: ובמרה שחורה לילית שבת שולטנותא בטחול דאיהו עציבו שאול תחתית עניותא וחשוכא בכיה והספדא ורעבון

¹³ בראשית ג יז

בראשית פרק ג (יז) ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתיה לאמר לא תאכל ממנו ארוהה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך:

רד"ק - בעצבון תאכלנה, שתהיה צריך לעבוד את האדמה עד שתאכל תבואתה ועד עתה בלא עמל היית אוכל פירות עצי הגן, ומה שאמר לעבדה ולשמרה לא היה צריך אלא לעבודה קלה אבל מעתה הוא צריך לעבודה קשה כמו שאמר בועת אפיך תאכל לחם. תאכלנה.

פרדס יוסף - [פה] בעצבון תאכלנה (ג, יז). עצבון לשון עמל ויגיעה, כמו שפירשו בקהלת [י, ט] על פסוק מסיע אבנים יעצב בהם [רש"י שם]. ורמו למאמר חז"ל אבות [פ"א מ"י] אהוב המלאכה, ועיין בלחם שמים (שם) שאף תלמיד חכם צריך לעסוק קצת במלאכה משום בריאות טוב לעיכול, עיין שם. ובאמת כן כתב כאן הכלי יקר [בראשית ג, י"ט] בועת אפיך תאכל לחם, דיש סמך לדברי הרופאים שקודם אכילה צריך לעסוק במלאכה וזה עוזר אל העיכול, וכמו שנאמר [תהילים קכ"ח, ב] יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך:

פסחים קיח. - בעצבון תאכלנה. א"ר יוחנן, קשים מזונותיו של אדם כפלים כילודה, דאלו ביולדה כתיב בעצב ובמונות כתיב בעצבון.

דס"מ), שעל כן כל השתדלותו ברדיפה אחרי פרנסתו רק ממלא אותו בעוד חסרון בבחי' יש לו מנה רוצה מאתים.

כי ברית שהוא החיבור ודעת/י וקשר להקב"ה, הוא בחי' מלח הממתיק/א⁹ מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזוהר (ויחי דף רמא ע"ב/ב¹⁰) אלמלא מלחא דהיינו היסוד לא היו עלמא יכלי למסבל מרירותא דהיינו את הדינים הקשים של המלכות. וזהו שכתוב במתנות כהונה שצוותה התורה לתת לכהנים (במדבר יח/י¹¹) ברית מלח עולם הוא, פשט הפסוק שהקב"ה כרת ברית/י¹² לאהרן הכהן שכל זרעו יקבלו כד מתנות כהונה/י¹³, ונתינתם לכהן ממתיק ומתקן את כל הנשאר לישראל.

⁹ בבחי' דעת קנית מה חסרת משמע שהברית כלול בו דעת וכמבואר לקמן מתורה לו עה"פ בקרוב עלי מרעים סלוקא דיסודא עד אר"א.

¹⁰ נראה כיון שכל דבר גשמי משתלשל מהרוחני נמצא שתכונותיו הן כעין הרוחני ובמלח הגשמי מצינו שמלבד הטעם העצמי שלו הוא מגביר בכל מאכל את הטעם החבוי בו דהיינו שאוכל בלי מלח לא רק שאינו מלוח אלא אין לו טעם כלל וכשיש בו מעט מלח גם אינו מלוח אלא מתעורר בו הטעם העצמי וא"כ לפ"ז מסתמא גם ברוחניות כך שבממון נמצא כבר השמחה בחלקו אלא שזה חבוי בגלל התאות ממון שנפל בהן בגלל פגם הברית אבל מיד כששומר הברית אזי מתעורר הטעם העצמי והשמחה שחבויה בממון עצמו ואולי הביאור בזה שבאמת הקדושה העצומה שיש בממון היא בעצמה יכולה להתפרש כהסתפקות ושמחה עצומה ויכולה להתפרש כחסרון עצום דהיינו שהבחי' שפע כפול שבממון הוא בעצמו הבחי' יש לו מנה רוצה מאתים והכל תלוי אם הוא באמונה ע"י תיקון הברית או שהוא בעורף ע"י פגה"ב כמבואר במקום אחר ששפע כפול אין הכוונה שיש לו שתי פעמים אלא לשון מושאל שרוצה לומר שאינו צריך כלום שזה בחי' כלום חסר בבית המלך בחי' דעת קנית ולעומת זה בעורף אזי אין חסרון יותר גדול מתאות ממון כי בכל התאות יש איזה זמן קצר שהוא שבע אבל בתאות ממון לעולם הוא חסר כפול ממה שיש לו ויותר כמבואר בלק"ה גניבה ב' אות ו' ז'.

עוד נקודה שהמלח מצד אחד ממתיק ומשלים הכל וזה דווקא כשבטל לדברים אחרים אבל מאידך כשאוכל את המלח בעצמו לבד אזי להפך נעשה צמא וחסר מאד וזה כמו הממון כשרוצה בו רק בביטול לדבר אחר כגון לדבר מצוה או צדקה אבל כשרוצה את הממון בעצמו אזי יש לו מנה רוצה מאתים

הקשר בין מלח לברית – עפ"י הפשט נראה שהוא שם מושאל לענין של דבר הקיים לעד, שגם מקיים דברים אחרים, שכמו שמלח משמר בשר שלא יסריח, כך הברית ברוחניות משמר את האדם שלא יסריח מתאות ממון, (כמבואר במעשה מבעל תפילה). כי רשעים בחייהם מתים, אבל השומר ברית הוא חי ומאיר ושמח כנ"ל.

עוד עיין לקמן רבנו בחיי שמבאר הדמיון בין מלח לכריתת ברית כי מקום המלח הוא נכרת מכל צמיחה וחיים. ונראה כוונתו כי כמו שכריתת ברית היא דבר והפוכו כי כריתתה היא הפרדה וברית היא קשירה. כך המלח הוא סמל הברית מצד תכונת הקיום שלו והוא סמל הכריתת מצד שאינו מגדל. והביאור שמעתי מהריצ"ח טעם לשון לכרות ברית הוא כי א"א להיות בברית עם יותר מאחד, לכן בעצם הברית עם מישוד כלול גם הכריתת מכל ברית אחרת, וזהו הברית מילה שנעה ע"י חיתוך דייקא דהיינו שחיתוך את הערלה היא בחי' חיבור לתאות עולם הזה, כדי שכל החיבור יהיה רק להולדת כבוד שמים והתחברות להקב"ה.

¹¹ **זוהר ויחי רמא** – רבי אחא אמר, כתיב (ויקרא ב' יג) ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, על כל קרבנך תקריב מלח, וכי אמאי מלח, אלא בגין דאיהו ממרק ומבשם מרירא לאטעמא כי מלח רומז ליסוד לפי שיש בו ג' חסדים שהם ג' היות גמט' מלח וס' יודות הגנונות ונחתות ע"י החסדים, ואי לאו הוי מלחא דהיינו היסוד, לא יביל עלמא למסבל מרירא את דיניס הקשים של המלכות, הדא הוא דכתיב (ישעיהו כ' ט) כי כאשר משפטיך לארץ, דהיינו כאשר נשפע שפע מהת"ת שנקרא נשפט נדן היסוד אל המלכות שנקראת ארץ אז צדק למדו וישובי תבל הינו שאז יושגי תכל יוכלו לסטול את דיני המלכות בחי' נדק, וכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון בסאך נדק ומשפט ס' ז' ונשפט ציחוד אזי העולם יוכל להתקיים, ומלח איהו ברית היינו היסוד דעלמא היא המלכות קיימא ביה מתקיימת ע"י השפע שמשפט נה, דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי גוי שקיים העולם ע"י הנתיב שהוא היסוד, בגין כך אקרי היסוד ברית אלהיך דהיינו נתיב המלכות, ואקרי המלכות ים המלח לפי שמקבלת מהיסוד, וימא ים המלח אקרי על שמיה על ס' המלכות. רבי חייא אמר, כתיב (תהלים יא ז) כי צדיק יהוה"ה צדקות אהב הצדיק הוא היסוד והוא את המלכות הנקראת נדק, דא מלחא בימא זה מלח שהוא היסוד עם היסוד שהוא המלכות (ס"א במיאי), ומאן דפריש לון גרים לגרמיה מיתה, בגין כך כתיב לא תשבית מלח שהיא חסור להקיימ קיצו נלל מלח שהוא היסוד שעל ידו תיקון המלכות שהיא סוד הקיצו, דהא דא המלכות בלא דא היסוד לא אולא אינה יכולה לפעול.

¹² **במדבר פרק יח** (יט) כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לידוד נתתי לך ולבנך ולבנותיך אתך לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפניך ידוד לך ולזרעך אתך:

רש"י (יט) כל תרומת הקדשים – מחיבתה של פרשה זו כללה בתחלה וכללה בסוף ופרט באמצע:

ברית מלח עולם – כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים:

ברית מלח – כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם:

¹³ **עיין רבינו בחיי שם** – (יט) ברית מלח עולם היא לפני ה' – ע"ד הפשט ברית כרותה, כי מקום המלח נכרת, וכד"א (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב: **וע"ד הקבלה** ברית מלח עולם היא, יאמר כי הברית מלח עולם היא, כלומר קיום הברית, והמלח עקרו מים ובכח השמש השולט עליו נעשה מלח, וא"כ יש בכח המלח מים ואש, וכן הברית כלולה ממדת הרחמים וממדת הדין, וזה סוד (בראשית לו) בת מי זהב, ויבאר לנו הכתוב כי הברית הזאת מלח העולם היא, כלומר קיום העולם, כי בו יתקיים ויכרת, כשם שהמלח המקום שבו נעשה הוא נכרת ולא יעלה בו שום צמח, וכענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב, וכתיב (דברים כט) גפרית ומלח שרפה כל ארצה, וגם היא מקיימת הדבר כמליחה, והנה זה דבר והפכו האחד כלול בחברו והפעולות משתנות, אבל הענין אחד:

¹⁴ **בפסוק עצמו** לא נזכר אלא מתנות שחייב ישראל להפריש מכל קרבן שמקריב חוה ושוק לכהן, ולמדו חז"ל שהברית שהבטיח כאן לאהרן כוללת את כל הכר מתנות (משכיל לדוד). עכ"פ ממה שזכר כאן מתנות הקרבן אולי יש רמז להנ"ל שברית מלח ממתיק את

ולפי רבנו "ברית מלח עולם הוא" הכוונה כנ"ל שתיקון הברית הוא המלח הממתיק את מרירות העולם. **וזהו (ויקרא ב')/ס' אל תשבית מלח ברית אלקיך**, פשט הפסוק עפרש"י שביום השני לבריאה הבדיל הקב"ה בין מים התחתונים למים העליונים ונצטערו התחתונים שגם הם רוצים להיות לפני המלך/ס'.

מרירות העולם, הכי נמי החוה ושוק שנותן לכהן הוא הברית מלח שממתיק את כל הקרבן, דהיינו אפילו קרבן שיש בו אימורים שעולים למזבח צריך ליתן לכהן מתנה כדי שהשאר הנאכל לישראל יתוקן בבחי' שיריים של הצדיק. וכן כל המתנות הן חלק קטן שמפרישים לכהן כדי להמתיק את כל הנשאר, שנעשה שיריים של הצדיק דהיינו הכהן, שליחי דרחמנא. ועיין תורה לד' אות ז' שנקודת אהבת ה' נקראת כהן, והיא אור החסד שנשאר ביסוד דאצילות.

ס' ויקרא פרק ב' (יג) וְכָל קָרְבַּן מִנְחַתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלֹךְ וְלֹא תִשְׁבִּית מִלַּח פְּרִי־תְּאֵדָהּ מֵעַל מִנְחַתְךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח:

רש"י (יג) מלח ברית – שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח (ס) וניסוך המים בחג: על כל קרבנך – על עולת בהמה ועוף ואימורי כל הקדשים כולן:

שפתי חכמים (ס) פירוש על ידי מלח המים נקרבים במזבח כי המלח מתולדות המים:

הכתב והקבלה – (יג) מלח ברית אלהיך. חבור נפלא (גאטטליכע וואונדערבארע צוזאמענועטצונג), הפעל משם מלח הוא ממלח טהור קדש (כי תשא) שתרגום ממולח מעורב, דומה לו ויראו המלחים (יונה) מלחך וחובליך (יחזקאל כ"ו) ע"ש שמנהיגי הספינה מהפכים ומעריבים את המים במשוטות. ויראה ששימוש שרש מלח על החורבן והשממון כמו ארץ מלחה, משכנותיו מלחה (איוב ל"ט) הוא ג"כ מענין תערוכות, וכמו שהונח שם תערוכות על החורבן והשממון, כמו ארץ ציה וערבה, שמתו ערבה ביתו (שם) במדבר בערבה, ע"ש שנשתנו שם סדרי מעשה בראשית ונתבלבלו ונתערבו שם יסודות וכחות הטבע לבלי הוציא פרי ותבואה למאכל אדם ובהמה, ואמר על בלבול סדר מאורות השמים (ישעיה נ"א) שמים כעשן נמלחו כלומר כוכבי השמים וכסיליהם נתבלבלו וישנו את סדר תפקידם ומשטרם בארץ (ע"ש רש"י), ואמר על סמרטוטי הבגדים הישנים הקרועים (ירמיה ל"ח) בלויי סחבות ומלחים, קרויים סחבות, ע"ש שנסחבים ונשלכים ממקום למקום, ונקראים מלחים ע"ש בלבול סדר הנחתם במקום מיוחד כראוי לבגד המצטרך לצורכי אדם, ורז"ל ישמשו שורש מלח ג"כ לענין התערבות והתדבקות הדברים יחד כאמרם (בויקרא רבה) כאדם שמלחים שני נסרים שני כרעי המטה ומדביקים זה בזה (והערוך מצא דומה לזה בלשון ישמעאל, ע"ש). **והמלח בעצמו נקרא בשמו ע"ש תערוכות שני יסודות הפכיות שבו, כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יחד בפרט, יסוד האש עם יסוד המים, ולהתברות יסודת אש שבו נמנה המלח (פ"ד דשבת) למוסוף חום והבל, והנה להתערבות שני היסודות הפכיות שבו כי בעצם המלח נתערבו ונתאחדו בו יסוד התחתון עם יסוד העליון קרא את המלח בשם ברית אלהים, כלומר חבור נפלא (וואונדערבארע צוזאמענועטצונג), ולהגדיל הדבר סמך אותו לאלהים, כמו עיר גדולה לאלהים, חרדת אלהים.**

רבינו בחיי – ודעת הרב רבינו משה ז"ל בטעם המלח, כי מנהג עובדי עכו"ם להרחיק המלח מן הקרבנות ומואסים בו ולא יקריבוהו כלל מפני שהמלח בולע הדם, והרחיקוהו כדי שלא ילך אפילו טפה מן הדם לאבוד, כל כך היו נמשכין אחר מאדים וכחותיו, וכדי להרוס כוונתם תצוה התורה לא תשבית מלח:

וע"ד המדרש יש בו באור לדרך הקבלה, ברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו מים התחתונים ליקרב במלח ונסוך המים בחג, וכן אמרו במדרש מים התחתונים נקראו מים בוכים, ולמה נקראו מים בוכים, כי בשעה שחלק הקב"ה את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה התחילו מים התחתונים בוכים וזהו שכתוב (איוב כח) מבכי נהרות חבש. אמר רבי אבא בבכי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו העיוז פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות, עד שגער בהן הקב"ה שנאמר (ישעיה מג) הנותן בים דרך ובמים עוים נתיבה, (נחום א) גוער בים ויבשהו, אמר להם הקב"ה הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, שנאמר (תהלים צג) מקולות מים רבים אדירים משברי ים, ומה הם אומרים אדיר במרום ה', ולא עוד אלא שעתידין אתם ליקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים. ועוד דרשו במקום אחר, העולם כלו שלישי מדבר שלישי ישוב שלישי ים, עמד ים לפני הקב"ה אמר לפני, רבש"ע במדבר נתנה תורה בישוב נבנה ביהמ"ק אני מה תהא עלי, אמר לו עתידין ישראל שיקרבו מלח על גבי המזבח:

וע"ד הקבלה יש במלח שני כחות משתנים זה הפך זה, והם המים והאש, ובכח חמימות האש המיבשו והמגלידו חוזר מלח, ואם כן יש בעצם המלח כח המים והאש שהם כנגד שתי המדות שבהם קיום העולם והם מדת רחמים ומדת הדין, ומטעם זה אמר ולא תשבית מלח ברית אלהיך, קרא ברית אלהיך מלח לפי שבו יתקיים ויכרת העולם, וכמו שאמרו ראה שאינו יכול להתקיים בדין שתף עמו מדת רחמים, וכן המלח מקיים ומכרית, כי הוא מקיים ומעמיד הבשר זמן מרובה ונותן טעם בכל המאכלים, והוא מכרית גם כן כי המקום המלוח לא יעלה בו כל עשב. וכענין שכתוב (ירמיה יז) ארץ מלחה ולא תשב, וכתוב (דברים כט) גפירת ומלח שרפה כל ארצה:

וכן ידוע שזיסוד יש חו"ג והציוור שמעתי מהר"ח (יתרו תשנז) כי לריך להשפיע זה חסד וצדיק לשמור מלהשפיע במקום שלא יעשה פרי של כבוד שמים. וכן הצנית נקרא כתיבת צנית ונקרא צנית מילה שזה תרתי דספתי, כי צנית היא קשה, לכל כתיבת היא הצללה, וכן מילה היא לשון למוכל ולפורה, אלא הכוונה כנ"ל כי כל צנית היא חיבור להיכן שצריך וזוה בעצמו גם יש כתיבת מכל חיבור אחר, וזוה ציור הר"ח כי יתכן שצברה צניו הלך להתייעץ על המילה עם ענר ואשכול וממלא, אלא כיון שהיו בעלי צנית אברהם לכן כדי לכרות צנית עם הקב"ה היה לריך לבעל הצנית עימהם. וזה גם השני כוחות שנמלא במלח כנ"ל בצדדי צניו כחיו שהוא מכרית ארמה מלגלל ומאידך הוא משמר צקר מלהקצב וכן ממתיק ונתן טעם בצוכל.

עוד עיין רבינו בחיי (בראשית יז יג) – והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם – וע"ד הקבלה, יאמר בריתי בבשרכם תהיה דוגמא לברית עולם, הוא הנקרא צדיק יסוד עולם, ועליו יאמר ברית מלח עולם, כי הוא קיום העולם, כי הכתוב היה ראוי לומר והיתה בריתי בבשרכם לעולם, אבל אמר לברית עולם וברית עולם זה הוא בין הרגלים הנקראים נצח והוד, ועל זה בא המאמר המאיר עיני הלב לרז"ל חכמי האמת אמרו (איכה ב) ולא זכר הדום רגליו ביום אפן, הדום שבין רגליו. ולפי שסמוך לו מלכות שכנגדן הפריעה, על כן אמרו מל ולא פרע כאלו לא מל, לפי שהוא כמפריד ומקצץ, והרי שלמות המצוה בשניהם הוא היחוד, וזה מבואר:

ס' כמבואר בתקון ה' דף יט: – רישא דילה לעילא ברזא דטעמי, וגיו דילה באמצעייתא ברזא (נ"א כללא) דאָתוון, גופא לתרוייהו, וקוצא דילה לתתא ברזא דנקודי, ולתתא איהו האי נקודה מים נוקבין, ולעילא מים דכורין, רקיע באמצעייתא כגוונא דא א. עֵלָה אָתָמָר (בראשית א' 1) ויהי מבדיל בין מים למים. והוא איהו מחלוקת שהיא לשם שמים, דאיהו סופה להתקיים, ולעילא שלם ויחודא בתרוייהו, ולא מחלוקת דפרודא, כגון מחלוקת קרב ועדתו באהרן, ומחלוקת האי דאיהו לשם שמים, כגון דמים תמאין אינון בוכין

וכרת עמדם הקב"ה ברית שגם הם יזכו ע"י שעם כל קרבן שיעלה על המזבח יעלה גם המלח שהוא מתולדות המים, וזהו אל תשביט מלח ברית אלקיך דהיינו אל תבטל את הברית שכרת הקב"ה עם המים התחתונים להיות גם הם לפני האלקים, ורבנו דורש כנ"ל עפ"י הזוהר שמלח הכוונה לתיקון הברית/ס"ח, וזהו אל תשביט מלח של תיקון הברית אלקיך, **אלקיך דייקא, כי עי"ז** ע"י תיקון הברית **נתקשר באלקות, ונתפרש מע"א, כמ"ש (איוב יט) מבשרי אחזה אלוק (ט"ו) /** דהיינו ע"י תיקון בשר קדש דהיינו תיקון הברית/ע"א עי"ז אחזה אלוק. **כי ע"י תיקון הברית, מאיר לעצמו אור פני מלך חיים [ע"ב]:**
וזה (כתובות סו ע"ב) /ע"ב מלח ממון חסר פשט הגמרא שקיום הממון אצל האדם זה ע"י שיחסר ממנו לצדקה, וזהו שיש גורסים ממון חסד במקום ממון חסר, ורבנו דורש לפי הנ"ל מלח דהיינו תיקון הברית מחסר את תאוות הממון, דהיינו **ע"י מלח, נתמעט אצלו תאוות ממון** והיינו גם מלח ממון חסד כי הצדקה היא תיקון הברית ועיין בזה פל"ח/ע"ה שהאריך בזה:

לפי שמים התחתונים שהם סוד המ"ן נזכרים, וְאֶמְרִין אֲנִן בְּעֵינֵי לְמַהוּי קָדָם מְלָכָא עֵלְתָּ הָעֲלֹת וְאוֹמְרִים אֲנוּ וְלוֹאִס לְעֹלֹת לְהֵיטֵר לְפָנֵי עֵילַת הָעֵילֹת שְׁהוּא הַכְּתָר, כְּדִי לְהַגְדִּילוּ וּלְגַמּוּס אֶת הַיַּחֲוֹד, לְכֹן וּבְעֵינֵי לְסַלְקָא לְעֵילָא הַסּ וְלוֹאִס לְעֹלֹת לְמַעַלְהָ עַד הַכְּתָר עֵינֵי הַמַּלְאָכִים, אֲחַל רְקִיעַ אֶפְרַיִם בִּינְיָמִין הַיַּסּוּד הַקָּמָר לְקִיעַ מַפְרִיט בֵּין הַמַּלְאָכִים וְהַמַּלְאָכִים, עַד דְּעֵלְתָּ הָעֲלֹת שְׁוִי לֹאֵן שְׁוִין עַד שְׁעֵילַת הָעֵילֹת שְׁהוּא הַכְּתָר עוֹשֶׂה אוֹתָם שְׁוִים, כִּי שְׁנֵיסָה גּוֹרְמִים הַיַּחֲוֹד, (עין נזכר פ' נחלשית דף כל סע"א, ולקמן ח"י כל דף מד ע"ב).
 י' מְסַטְרָא דָא, וְי' מְסַטְרָא דָא, וְי' בְּאֶמְצָעֵיתָא, בְּגוֹנוֹא דָא יו"י דְּאִיְהוּ א, וְאֵלִין פְּלֹהוּ קָרְבִין לְעֵלְתָּ הָעֲלֹת, וְרָזָא דְמְלָה וְיַעַשׂ אֶלְהֵיִים אֶת שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת הַגְּדוֹלִים, וְאֵינִין שְׁוִין, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה ל כא) וְהָיָה אֹר הַלְּבָנָה כְּאֹר הַחֲמָה.

ס"ח מלח בחי' ברית – עיין הכתב והקבלה שמלח לשון ערוב כמו מלחי הספינה שמערבבים את המים במשוטים, כי יש בו כח האש וכח המים. ולפ"ז מבואר נפלא מדוע הוא בחי' תיקון הברית כי ברית מרכבה ליסוד (תורה לד) וביסוד מבואר בכהאריו"ל שיש חסדים וגבורות, דהיינו שני הפכים, וכן הפסוק כי כל בשמים ובארץ רומז ליסוד כידוע, דהיינו שני הפכים בדבר אחד.

ע"י בראשית רבה פרשה מח פסקא ב' ובוהר לך לך צד. ובתיקון יט דף טא: ובתיקון כד דף ע.

ע"י בראשית רבה פרשה מח פסקא (ב) (איוב יט) "ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה" אמר אברהם אחר שמלתי עצמי הרבה גרים באו להדבק בזאת הברית, "ומבשרי אחזה אלוה", אילולי שעשיתי כן, מהיכן היה הקב"ה נגלה עלי, "וירא אליו ה'":

זוהר לך לך צד – פתח אידך וְאֶמְרִין (איוב יט) וּמְבַשְׂרֵי אֶחָזָה אֶלֹּהִים, מאי וּמְבַשְׂרֵי, וּמְעַצְמֵי מְבַעֵי לִיה. אֶלָּא מְבַשְׂרֵי מְמַשׁ. ומאי היא. דְּכְתִיב, (ירמיה יא) וּבִשְׂרֵי קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מֵעֵלְיָךְ, וְכְתִיב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם. דְּתַנַּיָא בְּכָל זְמַנָּא דְּאֶתְרָשִׁים בַּר נֶשׁ בְּהַאי רְשִׁימָא קְדִישָׁא דְהַאי אֶת, מְנִיה חֲמִי לְקוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. מְנִיה מְמַשׁ. וְנִשְׁמַתָּא קְדִישָׁא אֶתְאַחֲדִית בֵּיה.

תרגום – פתח אחר וְאֶמְרִין (איוב יט) וּמְבַשְׂרֵי אֶחָזָה אֶלֹּהִים. מה זה ומבשרי? הִיא צְרִיךְ לְהֵיטֵר וּמְעַצְמֵי! אֶלָּא מְבַשְׂרֵי מְמַשׁ, וְמַה הִיא? שְׁכֵתוֹב (ירמיה יא) וּבִשְׂרֵי קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מֵעֵלְיָךְ, וְכְתוּב (בראשית יז) וְהָיְתָה בְרִיתִי בְּבִשְׂרְכֶם. שְׁשִׁנְיָה, בְּכָל זְמַן שְׁנֵי שְׁנָשִׁים אֶתְרָשִׁים בְּרָשִׁים הַקְדוּשׁ שֶׁל הָאוֹת הַזֶּה, מְפָנָה רוֹאֶה אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְפָנָה מְמַשׁ, וְהַנְשָׁמָה הַקְדוּשָׁה נֶאֱחָדֶת בּוֹ.

ע"י עיין סוף תורה לו – בביאור הפסוק בקרוב עלי מרעים עלי בשרי היינו בשר קדש דהיינו הברית כי סלוקא דיסודא היינו תקונו מגיע עד המוחין שהם אבא ואמא.

ע"י לשה"כ משלי טו טו

ע"י כתובות סו: – ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי **ממון של בית אביך היכן הלך? אמרה לו רבי לא כדון מתלין מתלא בירושלים, מלח ממון חסר, ואמרי לה חסד. ושל בית חמיך היכן הוא? אמרה לו בא זה ואיבר את זה.** אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי והב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרין ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עלי על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו [סז]. מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחוריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא כדבעי ליה למיעבד לא עבד כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא תניא אמר ר' אלעזר ברבי צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא זה (שיר השירים א-ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גיוותיך:

פרש"י – מלח ממון חסר – הרוצה למלוח ממונו כלומר לגרום לו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו:

ואמרי לה חסד – יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה ממונו בא זה ואיבד זה לפי שנתערב בו:

ע"י בתשכ"ט - כי ע"י מלח

ע"י פרפראות להכמה אות יא – בענין מלח ממון חסר המבואר שם שרוצה לומר על ידי תיקון הברית שהיא בחינת מלח נתמעט תאוות ממון וכן מבואר גם בסוף המאמר ובאמת הפירוש הפשוט בגמרא שם הוא למלוח את הממון שיתקיים אצלו הוא לחסרו על ידי צדקה וזה שכתוב שם ואמרי לה חסד לעשות ממנו חסד וכפירש"י שם אך האמת שגם רבינו ז"ל פירש כפשוטו גם כן, רק שגילה לנו סוד פנימיות כוונת לשון חז"ל שאמרו בלשון זה מלח ממון חסר כי באמת על ידי צדקה זוכין גם כן לשבר תאוות ממון כמבואר בס"י י"ג במאמר להמשיך השגחה וכו', כי צדקה הוא גם כן בחינת תיקון הברית כמבואר לקמן בס"י רס"ד וכמוכח גם בתיקונים, וכן על ידי צדקה נמשך עליו הארת כח וזכות בחינת צדיק בחינת (תהלים לו) וצדיק חונן ונותן כידוע, ועל ידי זה זוכה לבטל תאוות ממון ואז נתקיים אצלו העשירות כי עיקר קיום העשירות נמשך רק משבירת תאוות ממון שהוא בחינת אמת בחינת קושטא קאי אבל שקרא לא קאי כי שקר אין לו רגלים, כי על ידי תאוות ממון שהוא בחינת עבודה וזה בחינת שקר אינו יכול להמשיך עשירות שהוא בחינת רגלין, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, ואפילו כשנדמה לו שיש לו איזה עשירות אבל אין לו קיום אצלו כלל בבחינת

אות ג

יבאר יסוד שלא רק שומר הברית יש לו מלח להמתיק מרירות תאוות ממון אלא גם מי שמקושר לשומר הברית יש לו מלח להמתיק המרירות, נמצא שמי שחולק על יהודי ששומר הברית יותר ממנו אזי אין לו מלח להמתיק מרירותו ונופל בתאוות. ובוהו מבאר שמח זבולון ע"י שהיה אוהב ומקושר ליששכר הצדיק לא הפיל אותו העסק בפרקמטיא לתאוות ממון ועצבות. וכן רחב אחרי ארבעים שנה של פגם הברית זכתה למלח להמתיק המרירות וע"י לאור וחיים ונבואה ע"י התקשרות למשה רבינו והצלת שני הצדיקים פנחס וכלב מרגלי יריחו.

לקטע זה יש ג' השמטות אחת בסוף לשון רבינו ועוד שתיים בסוף התורה.

וזהו מה שברך משה לפני הסתלקותו את ישראל, **(דברים לג/י"ז)** מעונו של הקב"ה ברקיע שחקים, ותחתיו עוג וסיחון ואימת הגבוה על הנמוך, **ויגרש מפניך אויב**, פשט הפסוק מדבר בכבוש הארץ שהקב"ה יגרש את האויב "ויאמר השמד" פי' שציווה על ישראל להשמיד את שבעת העמים שהיו בארץ. ורבינו דורש "מפניך" דהיינו **מפניך דקדושה**, דהיינו שהקב"ה יגרש מפניך המאירים, את אויבך לתאוות ממון, שהיא בחי' שמד ועבודה זרה, וזהו המשך הפסוק **ויאמר השמד [י"ז], לשון שמד לשון ע"ז, היינו תאוות ממון. כי כל ישראל נקראים צדיקים [ע"ח/ע"ט], על שם הברית [ב] דהיינו מכח הברית שכרת הקב"ה עם ישראל במתן תורה בסיני (כמבואר בבסוף פרשת משפטים/א"ט) שם נזכר ברית ביחס לכלל ישראל. אבל בזוהר לך לך/כ"ג ובפרי עץ חיים/כ"ג מבאר שעמך כולם צדיקים כיוון שהם נמולים.**

שקרא לא קאי נמצא כי הפירוש כפשוטו גם כן, כי על ידי שמחסר ממנו על ידי צדקה שזה בעצמו בחינת שבירת תאוות ממון כי מחסר ממנו לעשות צדקה, על ידי זה דייקא יש קיום לממונו ועשירותו אך אגב רמוז לנו רז"ל שרשי הדברים, שלתקן תאוות ממון ולחסר ממנו וליתן צדקה בשלימות ולהנצל מאנפין חשוכין פנים דסטרא אחרא ולהתקשר באלקותו באור הפנים דקדושה, זה זוכין על ידי מלח שהוא בחינת צדיק בחינת תיקון הברית, שמחמת זה עצמו הצדקה מסוגל לקיום העשירות כי הוא גם כן מבחינה זו כנ"ל ויש לומר שרמוז בוהו שאמרו מלח ממון חסר ואמרי לה חסד, והחילוק בין לשון ראשון לשני הוא רק בין ריש לדלת, לרמוז שעל ידי שמחסר ממנו ועושה עמו צדקה וחסד, על ידי זה ממשיך עליו בחינת ברית מלח עולם בחינת צדיק שהוא בחינת קוצא דאות ד' כידוע, וכמובא גם בדבריו ז"ל בסי' יו"ד במאמר ואלה המשפטים, ובסי' ל"ו במאמר בקרוב וכו', ואז נעשה מאחר בריש אחד בדלית, היינו שניצול מפנים דסטרא אחרא בחינת אל אחר וזוכה לאמונת אלקות בחינת ה' א' ה' אחד ואז יש קיום לממונו.

ועיין בוהר הקדוש ויחי דף רמ"א: בענין אלמלא מלחא לא הוי יכיל עלמא למסבל מרירותא, הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו יושבי תבל וכו' ומלחא איהו ברית וכו' ר' חייא אמר כתיב (תהלים י"א) "כי צדיק ה' צדקות אהב" דא מלחא בימא מכוון לענייניו ועיין מקדש מלך שם, שמלח או יסוד ויס מלכות וזהו אלמלא מלחא לא יכול העולם לסבול את דיני המלכות וזה גם סוד המלח שניס וחסר להפריד עיניו כי מלכות נלא יסוד לא יוכלה לפעול כלום ועיין גם כן בוהר בלק קצ"ח:

בענין היינו צדק היינו אמונה וכו' אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וכו', ומביא שם גם כן הפסוק (ישעיה כ"ו) כי כאשר משפטך לארץ צדק למדו וכו' ועיין זוהר בחוקתי קי"ג: דהא צדק לא אתתקן ולא אשתלים אלא בצדקה וכו' ועיין באידרא זוטא האינו דרצ"ב כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדין אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד וכו' ועיין בוהר אמור פ"ט: לך ה' הצדקה וכו' מאן צדקה אתר דכל אנפין נהירו אחידת ביה וכו' צדקה אמת קשוט ונהורא דכולא ונהירו דאנפין חידו דכולא וכל הנ"ל מכוון לענייניו:

י"ד דברים פרק לג (כו) אין כָּאֵל יִשְׂרָאֵל רֶכֶב שָׁמַיִם בְּעֹרֶף וּבְגָאוֹתוֹ שְׁחָקִים: (כו) מְעַנֶּה אֱלֹהֵי קָדְשׁ וּמִתַּחַת יָרַעַת עוֹלָם וַיִּגְרַשׁ מִפְּנֵיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמַד: (כח) וַיִּשְׁכַּן יִשְׂרָאֵל בְּטַח בְּדָד עַיִן יַעֲקֹב אֶל אֲרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶף שָׁמַיִם יַעֲרֹפוּ טָל:

פרש"י (כו) מעונה אלהי קדם – למעון הם השחקים לאלהי קדם שקדם לכל אלהים ובירר לו שחקים לשבתו ומעונתו ומתחת מעונתו כל בעלי זרוע שוכנים: זרועות עולם – סיחון ועוג ומלכי כנען שהיו תקפו וגבורתו של עולם לפיכך על כרחם יחרדו ויועזו וכחם חלש מפניו לעולם אימת הגבוה על הנמוך והוא שהכח והגבורה שלו בעורף: **ויגרש מפניך אויב – ואמר לך השמד אותם:** מעונה – כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה:

¹⁷ סוף הפסוק הנ"ל

¹⁸ ישעיהו ס' כא, עמך כולם צדיקים. ועיין תורה לד אות ד' ותורה עג

¹⁹ ישעיה ס' (ב) לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף פי' יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבליך: (כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעו ומטעו ידי להתפאר: (כב) הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אגני יהיה בעתה אחישנה:

מצודות דוד (כא) ועמך – העם הנשאר כך יהיו כולם צדיקים כי הרשעים יכלו בחבלי המשיח. לעולם יירשו ארץ – הם ירשו הארץ לעולם ולא יגלו עוד ממנה. נצר מטעי – הענף אשר נטעתי מעשה ידי הוא ויש מה להתפאר בו ר"ל העם אשר בחרתי אתפאר בו כי יהיו צדיקים ותמימים:

²⁰ עיין זוהר ריש פ' ויחי, ופרי עץ חיים שער העמידה פ"ב ד"ה על הצדיקים, * עיין זוהר לך לך דף צג. וזהו לך לך לין הטרייער-כז ששטתה כסוף התורה ולמורה היה לך לין זאת כאלו ולכן הכי קרמי לין אותה גם כאלו.

²¹ **שמות פרק כד** (ה) וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: (ו) ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח: (ז) ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: (ח) ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה:

²² **זוהר לך לך דף צג.** – פתח רבי אבא ואמר כתיב ועמך כלם צדיקים וגו' הנה מלך דא הא אוקמוה חב"י דבר זה כבר העמידו ופירשו החברים, מאי טעמא כתיב ועמך כלם צדיקים כי לכאורה קשה וכי בלהו ישראל צדיקי גינהו וכי כל ישראל הם צדיקים, והא כמה חייבין אית בהו

ובזוהר ויחי/ד¹⁷ מבואר שמצד שנשמות ישראל משרשות בהקב"ה הם בברית. **ובשביל זה, כשמגרש מפניהם דקדושה, את האויב, הוא מפיל אותם האויבים, בפנים דסטרא אחרא, היינו השמד :** וצ"ע לפי הכלל הראשון של ח"י כללי הראב"ן שהדרש והפשט מבארים זה לזה, לכאורה צ"ל שכוונת רבינו שגם הפשט הוא שהכנענים יושבי הארץ נפלו לתאוות ממון מפני בני ישראל שכולם צדיקים על שם הברית. וקשה הרי הגוים מצד טבעם תמיד בתאוות ממון וע"ז, ועוד כתיב (דברים ט' ה') לא בצדקתך וכו' אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים וכו' ולמען הקים הדבר אשר נשבע לאבותיך וכו'.

נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקב"ה רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא/פה¹⁸ מפיל/ב¹⁹ את האויב בתאוות ממון ע"י שמפילו לפגם הברית/ב²⁰ ואזי אין לו מלח להמתיק תאוותו [פ"ח]. **כי צדיק הוא ברית עולם** [פ"ט] כמבואר בזוהר צדיק הוא מאן דנטר ברית, ועל ידו נמתק מרירות תאוות ממון, **וזוה האויב של צדיק, שחולק על צדיק/ב²¹, אין לו מלח להמתיק מרירותו. כי מלח ממון חסר כנ"ל שהמלח ברית הוא המחסר את תאוות הממון, כי עיקר תאוות ממון שנתמעט, אינו אלא ע"י**

בישראל והרי כמה חייבים יש בישראל, **כמה חטאים וכמה רשעים** שעוברים על מצות התורה, ואין יכללם בשם צדיקים, **אלא הכי תנא ברזא דמתניתין** אלא כך למדנו בסוד המשנה, **זכאין אגון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקדשא בריה הוא אשריהם ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב"ה, והיינו דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא שמקריבים את בניהם לשמונה ימים לקרבן, כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתתו ביום השמיני ללידתו לזכות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, וכד איתגורו עאלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריה הוא וכשנמולים ונפרעים כדן אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה שהוא מדת היסוד, דכתיב וצדיק יסוד עולם הרי שהיסוד נקרא צדיק, וכיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרין צדיקים וכיון שע"י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, ודאי כלם צדיקים לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, ועל כן כתיב אח"כ לעולם יירשו ארץ היינו ארץ העליונה שהיא השכינה, כי ע"י המילה נכנסים במלכות וע"י הפריעה נכנסים ביסוד, כדכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע"י המילה, וכתיב זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו רצה לומר כי אגון דאתגורו ואקרין צדיקים אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (מ"ק ו"ט ומפ"ט)**

¹⁷ **פרי עץ חיים** – שער העמידה – פרק כ – על הצדיקים – הם צדיק וצדק, יסוד ומלכות. ועל החסידים – הם נ"ה, הנקראים חסדי דוד הנאמנים. ועל שארית עמך בית ישראל – מצד הת"ת. ועל גירי הצדק – מצד חסד לאברהם אב הגרים. ועליו יהמו נא – מצד הגבורה, יהמו הרחמים ויתגברו על הדינין. ותן שכר טוב וכו', בא"י משען ומבטח לצדיקים – ר"ת ימול, כל מי שימול מישראל, נקרא צדיק, שנאמר ועמך כולם צדיקים. ויש בברכה זו מ"ב תיבין, נגד שם מ"ב, שבו נברא העולם בשביל הצדיקים, וכאן יכיון ליסוד שלו:

¹⁸ **זוהר ויחי דף רטו.** – ויחי יעקב וגו', **רבי תיציא פתח ואמר לפרש מש"כ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגומר** ואמר **זכאין אגון ישראל יתיר מפל עמין** אשריהם ישראל יותר מכל העמים המתגיירים, (פי נשמות ישראל הם מגוף הת"ת, לכל נשמת הגוים נמשכת רק מגופי השכינה, כמבואר לעיל דף יג סו"ט¹⁶). **דקדשא בריה הוא קרא לון צדיקים** שהקב"ה קרא אותם צדיקים, והיא מעלה גדולה שהקב"ה בעצמו מעיד על ישראל שהם צדיקים, והיינו שבטבעם ובשורשם המושרש בהם מאבותיהם הקדושים הם צדיקים, ואם יצאו מן הכלל כמה בני בליעל לא מפני זה יאבד מהם שם צדיקים, לאחסין לון ירותת עלמין להנחיל להם ירושת עולם כדן ירושה שאין לה הפסק, בעלמא דאתי וזו הירושה היא נחלת ש"י עולמות שבצנינה הנקראת עולם הבא, וז"ש לעולם יירשו ארץ, פי" כי מאחר שהוא בלשון ירושה היא לעולם, ומלת ארץ היא ארץ העליונה שהיא הצנינה, לאתענגא בההוא עלמא להתענג בעולם העליון בש"י עולמות שבצנינה, כמה דכתיב אז תתענג על יהוה כלומר צנינה שהיא למעלה מז"ל הנקרא יהוה, ואמר מאי טעמא מה הטעם שישראל יורשים כן ולא הגרים, בגין דמתדבקין בגופא דמלכא לפי שמתדבקים בגוף המלך, ר"ל לפי שגשמתם היא מגוף הת"ת שגם מתגלים אורות גדולים מצנינה, שממנה יוצאים הש"י עולמות דכתיב ואתם הדבקים ביהוה אלהיכם היינו צו", חיים כלכם היום מלך החיים הגמשכים מהצנינה, ואפשר שלכן פתח צפסוק ויחי יעקב, לומר שישאל דקים צ"ח שהוא סוד יעקב, והוא חי מלך החיים הגמשכים מהצנינה, והצדק בו נחשך לו כאלו דזוק בחיים העליונים. (מ"ק ו"ט ומפ"ט)

¹⁹ **הוא** – דהיינו הקב"ה מפילו. וצ"ע בהמשך מבאר שטעם שנופל לתאוות ממון כי כיון שחולק על חבריו שהוא צדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו. ואולי הכוונה שהחולק על חבריו שחולק על הצדיק כי הטוב שבחברו הוא בחי' צדיק ואזי הקב"ה מסה אותו בתאוות ממון ובאמת אם חוזר בתשובה אזי יצליח לעמוד בנסיון ע"י חבריו שנכלל בו אבל אם עדיין חולק עליו אזי אין לו מלח להמתיק מרירות התאוה ולא יעמוד בנסיון.

²⁰ **וכן מבואר לקוטי עצות** ערך ממון ופרנסה אות יא. כל הנפילות שאדם נופל ממדרגתו הם על ידי תאוות ממון, כי זה עקר הנפילה שנופל לשמד ועבודה זרה. על כן כשחולקין על צדיק האמת והקדוש ברוך הוא רוצה לגרש אויביו של הצדיק, הוא מפיל את האויב לתאוות ממון כי אין נפילה גדולה מזו. והכלל כשיש מחלוקת, כל מי שהוא שומר את הברית יותר מחברו וכו' וכל המקורבים לצדיק זה שהוא שומר את הברית ביותר, יכולים להפיל את חבריהם ממדרגתם, והנפילה היא שנופלים לתאוות ממון. על כן צריך האדם לזוהר ביותר כשיש מחלוקת עליו שלא יפול לתאוות ממון, חס וחלילה (שם ג').

²¹ **עיין תורה קפא** כשמפילים אדם מפילין אותו לתאוות ניאוף. וכאן מבואר כשמפילים מפילים לתאוות ממון. ובלק"ה קדושין ג' ג' מקשה זאת באופן אחר קצת אבל התירוץ שע"י תאוות ניאוף נופל לתאוות ממון וכמבואר באות ב' שהברית היא המלח ממון חסר.

¹⁶ עיין לק"ה קדושין ג' ג' ד'

¹⁷ * תיקון מ"ח דף פה. ועיין גם זרר חדש ויצא דף מה:]

¹⁸ **צדיק דייקא** ולא הצדיק, כי הכוונה לכל אחד מישראל כיון שיש בו נקודת צדיק אם חולק עליו זה נקרא שחולק על צדיק ועיין לקמן.

ברית נמצא תמיד תאוות ניאוף קודמת לתאוות ממון/א^כ: "צ"ע לכאורה מדבר כאן מצדיק דווקא, אע"פ שלעיל אמר שכל ישראל צדיקים על שם הברית לכאורה הכוונה ביחס לגויים דווקא, אבל ישראל אחד כלפי חבירו לכאורה שווים, ואע"פ שיש חילוקי מדרגות בשמירת הברית של כל אחד ביחס לחברו. **אבל עיין השמטה בסוף התורה**/א^כ שם מפורש שכל אחד מישראל שחולק על ישראל חבירו ששומר הברית פחות ממנו, יכול להפילו לתאוות ממון, לכן זה שחולקים עליו צריך להזהר מאד שלא ליפול לתשוות הממון.

ומבואר שאם החולק קטן ממנו בשמירת הברית אזי החולק נקרא אויב ויגורש לשמד הע"ז של ממון. והטעם לכאורה מבואר כאן כיון שהחולק הוא הבן ברית של הקב"ה ממילא זולתו נקרא אויב ומגורש מפני ה' לשמד העבודה זרה. ואין לו מלח להמתיק מרירות התאוות ממון ולכן היא תתגבר עליו. אבל זו תימה מאד לכנות אויב רק בגלל שחולק עליו יותר שומר הברית ממנו. לכן נ"ל כוונת רבנו שם שיזהר שלא ליפול לשנוא את החולק עליו, ואם יצליח להתגבר על תאוותו להחזיר במחלוקת אזי אינו נקרא אויב, ולא יגורש מפניו דהיינו מפני ה' ומדת האמת שהיא המלח ברית. הקושיות בסוגיה זו וביאורה ביתר עומק עיין בהקדמה לתורה ובסוף התורה בהשמטה השייכת לכאן.

ובשביל זה, זבולון שהיה אוהב ליששכר לפי הנ"ל משמע שיששכר היה צדיק ביחס לזבולון וע"י שזבולון אהב את יששכר היה לו מלח להמתיק מרירות התאוה ועל כן, **נאמר בו** בברכת משה לשבטים לפני הסתלקותו **(דברים לג)**/א^ג ולזבולון אמר **שמח זבולון** בצאתך. דהיינו שאע"פ שיצא לעסק המשא ומתן, אבל ע"י שהיה מקושר ליששכר היה לו מלח להמתיק מרירות הממון והיה שמח, **שמה, היפך בעצבון** שגורמת תאוות הממון, ואדרבה זכה לפנים מאירות וע"י לשמחה שאין לה קץ שהיא שמחה של לעתיד לבא בחי' **שובע שמחות את פניך [צד]/א^ה**:

^א **עיין לק"ה קדושין ג' ב'** – מה שהלכ בו'ער לממון שהוא בעצמו בחינת חמימות תאוות המשגל, כי תאוות נאוף ותאוות ממון הם בחינה אחת וכל אחד תלוי בחבירו, כמוכא בדברי רבנו זכרוננו לברכה שעקר תאוות ממון נמשך מתאוות נאוף, כמו שמוכא בהתורה צוית צדק – עדת'יר וכו' (סימן כג). וכן להפך כשאנו אומרים שעל – ידי צדקה מתקנין ומשכנין חמימות הלב הבוער לממון ועשירות (כמבואר בתורה יג) נכלל בזה ממילא מה שנשכר תאוות נאוף על ידי הצדקה, כי בודאי אי אפשר לשבר תאוות ממון כי אם כשמשכרין מקדם תאוות נאוף ואף הצדקה יש לה זה הכח שמשככת חמימות הלב לגמרי עד שנשכר גם תאוות ממון וממילא נכלל בזה בודאי שמשככת תאוות נאוף, כי בלא זה לא היה אפשר לשכך חמימות תאוות ממון, כי אי אפשר לשבר תאוות ממון כי אם כשמשכרין מקדם תאוות נאוף, כמבאר בהתורה "צוית צדק" הנ"ל:

עוד שם באות ג' – שעקר נסיון האדם הוא בתאוה זאת של משגל, (כמבואר בתורה לו) אכל מי שאינו זוכה לעמוד בזה ופוגם בברית, חס ושלום, אזי נופל על ידי זה לתאוות ממון שנקרא בור אין מים בו וכו', שאי אפשר להנצל משם כי אם על ידי שמירת הברית בבחינת גם את בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו,

עוד שם אות ד' – (ד) וכן אנו רואין בחוש שכל זמן שאין האדם נופל עדין לתאוות ממון, אף על פי שהוא משקע בתאוותיו, עדין אפשר לדרב עמו ביראת שמים ולהמשיכו ולקרבו להשם ותברך ולהוציאו מתאוותיו הרעות, אכל כיון שנפל ונשקע בתאוות ממון, בפרט כמו ששכח עכשו שכל אחד רוצה דיקא להרבות צרכיו להתנהג בדרך הנגידים,

נמצא, שהנסיון של האדם העקר הוא תאוות נאוף, ותאוות ממון הוא נפילה הנמשכת מפגם תאוה זאת שעל ידי שפגם בתאוות נאוף, חס ושלום, גרם שהפילו אותו בתאוות ממון, שהוא בור אין מים בו שמשם אי אפשר לצאת כי אם על ידי הדרך של הגבור הנ"ל (המבואר במעשה מבעל תפלה)

^ב **השמטה בסוף תורה כג** – (שיף לאות ג): ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית וכו' עין שם. ועל פן יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו, להפיל את חבירו, כי הוא בחינת צדיק פנים דקדשה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן: ויגרש מפניך אויב וכו'. ועל פן צריך לזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפול לתוך תשוות הממון, כי אולי חבירו פנים דקדשה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו, והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ"ל, על פן צריך לזהר מזה: שם כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר שכל ישראל על ידי שהם נמולים על פן כלם נקראים צדיקים:

^כ **דברים פרק לג** (יח) ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך: (יט) עמים הר יקראו שם ויבחו ויבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפני טמוני חול:

רש"י – (יח) שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך – זבולון ויששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה: שמח זבולון בצאתך – הצלח בצאתך לסחורה: ויששכר – הצלח בישיבת אהליך לתורה לישוב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועיבוריהם:

^ט תהלים טו יא

^ה **תהלים פרק טז** (ח) שויתי ידוד לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט: (ט) לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשירי ישכן לבטח: (י) כי לא תעוב נפשי לשאול לא תמן חסידך לראות שחת: (יא) תודיעני ארח חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח:

רש"י (יא) תודיעני ארח חיים – לשון עתיד הוא ואינו לשון תפלה. שבע שמחות – שמחה שאין לה קץ ותכלה היא השמחה של עתיד (סא"א). את פניך – שמחות אשר לפניך בכת הקרובה לך:

מבאר על פי הנ"ל את המעשה ברחב והמרגלים את יריחו מה שבקשה ומה הבטיחו לה. בספר יהושע פרק ב', יהושע שולח מרגלים את כלב ופנחס לרגל את הארץ, ובפרט את יריחו שהיתה קשה מכולן. ועשו עצמם קדרים, שהם אנשים פחותים, ועשו עצמם חרשין, שלא יחששו לדבר על ידם. והם נמצאים אצל רחב – על שם שהיתה רחבה בזכויות. שרצתה להתגייר כבר כששמעה קריעת ים סוף ולא יכלה עד שעברו את הירדן. ובמדרש שהמליכה את הקב"ה יותר מיתרו, במה שאמרה ולא קמה עוד רוח באיש, ואמרו בגמ' שידעה כיון שלא היה שר ונגיד שלא היה אצלה ארבעים שנה מגיל עשר כשיצאו ישראל ממצרים ארבעים שנה, וכל המכיר אותה ושמע את שמה היה רואה קרי. ונודע הדבר למלך ושלח אל רחב לתפסם. וכתוב "ותצפנו" כיון שהיתה שעת הדחק, שבאו לחפשם בפתע, לכן הצפינה רק את כלב. וכתוב "ותטמנם" כשהלכו הטמינה גם את פנחס בפתע. פשתן דייקא שיש בו סגולת שמירה. ואמרה לאנשי המלך שהמרגלים הלכו מאצלה. ואז רחב מבקשת שיעשו עמה חסד, שכשיכבשו ישראל את הארץ יצילו אותה ובית אביה, ושיתנו לה אות אמת על זה, והם הבטיחו לה בתנאי שתאסוף את הוריה ואחיה לביתה, ואת תקות חוט השני הוזה תקשרי בחלון, ותאמר כדבריכם כן הוא, ותקשור את תקות השני בחלון. (נמצא בקשה אות אמת, והבטיחו לה תקות חוט השני, והסכימה, ואעפ"כ קשרה רק תקות השני)

ובזהר ויחי דף רמא: שאל הינוקא למה לא נתנו לה מה שבקשה? וביאר שהיא ביקשה אות אמת, היינו אות ו' שבשם הויה, בחי' ת"ת, שבו שורה החיים, כי הוא סוד עץ החיים, בחי' משה. והם ענו לה משה נאסף ומאיר בירח ביהושע במלכות (בחי' שכעת אור הפנים מאיר דרך האמונה) שהוא בחי' תקות חוט השני, בחי' אמונה, ובהיות המלכות אמונה בשלימות היא גם כן מורה על חיים, לכן אל תפחדי כי סימן חיים אנו נותנים לך. הרמ"ק¹⁵ שואל מנין לה כל החכמה הזו ומתרץ לפי דרכו אבל מהאריז"ל משמע שבאמת היתה חכמה מאד.

עוד עיין זוהר ויקרא דף ב. במתוק מדבש שם – שרחב בקשה נשמה של ישראל מו"א כמו לבני ישראל ולא נשמת גרים ממלכות. נראה הכוונה שלא רצת להיות גר צדק אלא בחי' גר אמונה.

וכן מבואר בשער הגלגולים הקדמה ל"ו/י¹⁶ זה לשונו – בספר הזוהר בפסוק ונתתם לי את אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי את אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. (עיין תורה לח שזה אות התפילין) והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר,

¹⁵ **עיין אור יקר** לרמ"ק על זוהר כאן ששואל תימה מנין לה לרחב חכמה זו ומתרץ שהיא שאלה סתם חיים ורצתה שיתפשטו החיים בכל מקום שנמצאים קרוביה והם הבינו שזה אפשר רק מצד עץ החיים אות אמת דמשה דחיי ארוכים נוצחים והשיבו לה שעתה עת מלחמה וזה נעשה ע"י דיני המלכות שלא מבחינים בין צדיק לרשע וצריך להחבא כמעט רגע עד יעבור זעם, לכן תאספי את כל קרוביך לבית דווקא, ואת תקות חוט השני תקשרי בחלון, שדומה לפתח פה השכינה, ששם נשיבו דחיי, והרי הוא כעין הדם על המשקוף ואל ב' המזווחות וימצא שם חיים ע"י ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו.

¹⁶ **שער הגלגולים** – הקדמה לו – עוד דע, כי רחב הזונה, היתה נשמה קדושה מאד, ולא לחנם נשאת ליהושע בן נון, וכמו שנודע ממ"ש ו"ל ששרתה עליה נבואה, כשאמרה ונחבאתם שמה שלשה ימים עד שוב הרודפים. גם בס"ה בפסוק ונתתם לי את אמת, הפליגו לדבר בחכמתה, שנתכוונה בשאלתה זאת. והענין הוא, כי רחב הזונה באה משרש קין הנז"ל, ולכן שאלה מהם ונתתם לי את אמת, כנגד מ"ש לו וישם ה' לקין אות, ואמרו רז"ל שהוא אות ו' של ההוי"ה שבתפארת הנקרא אמת. והענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, אשר משם נשמות בני ישראל. והם השיבו לה, הנה אנחנו באים בארץ, שהיא בחי' המלכות. ועוד כי משה שהוא מן הת"ת כנודע, מת במדבר, ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותך, האמנם **יכולים אנו להעלותך עד היכל הרצון של הנקבה**, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיך, כנזכר בזוהר בפרשת פקודי וו"ה את תקות חוט השני הזה. **אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר**, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי: **והנה ענין החוט הזה**, הוא מ"ש בס"ה בפסוק אם מחוט ועד שרוך נעל, שהוא חוט של חסד של אברהם, אשר על ידו מתעוררים נפשות הגרים, בסוד ההוא אתערו דעבד אברהם בסטרא אחרא, כנזכר בפרשת תרומה בפסוק ועורות תחשים ונקרא חוט השני, להיותו בנקבה, וכמ"ש"ה כחוט השני שפתותיך, שהוא דין, להיותו בנקבה. ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור **תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקודה**, ולא **החוט שהוא היסוד לבדו**, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דיגורי, אמנם ותקשור **תקות השני בחלון**, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנז"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתנבא מנצח והוד. וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא. ואמנם יעל אשת חבר הקיני, זכתה גם היא ונתגלגלה בזכר, והוא עלי הכהן, הפוך יעל שמשם באהל שילה כנודע שהיה אהל ולא בית, וו"ה"ה אשת חבר הקיני, כי יעל נתברכה יותר משאר נשים, וזהו תבורך מנשים יעל. וביאר מה ענין ברכה זו אשר לה על שאר הנשים, ואמר מנשים באהל תבורך, כי מהיותה תחלה ממדרגת נשים נהפכה לזכר, ושמש בכהונה באהל שילה כנזכר: **(הגהה)** – אמר שמואל, נלע"ד לומר, כי להיות כי חבר הקיני נתגלגל בחנה אם שמואל, לכן היתה חנה עקרה, להיותה גלגול איש כנודע לנו, ולא נפקדה עד שהתפלל עליה עלי הכהן, שהיה גלגול אשה, והיא יעל אשת חבר. ומסטרא דיליה נפקדה חנה, וזה אצלי כפתור ופרח כן נראה לענ"ד: עכ"ל שער הגלגולים

ואנו הבאים בארץ שהיא המלכות, אין בנו כח להעלותך, האמנם יכולים אנו להעלותך עד היכל הרצון של הנקבה, דכתיב ביה כחוט השני שפתותיך, כנזכר בווהר בפרשת פקודי וז"ה את תקות חוט השני הזה. אבל היא היתה רוצה לעלות בהיכל הרצון העליון הזכר, הנקרא ת"ת, אשר שם אתגניז נשמת מרע"ה כנודע שם בפרשת פקודי:

... ואמנם היא בראותה שאינה יכולה לעלות עד הת"ת, לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיורי, אמנם ותקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד. ואח"כ נתגלגלה בזכר, והוא חבר הקיני, ורחב נהפכה לחבר. וגם הוא משרש קין כנו"ל. ואח"כ נתגלגל חבר הקיני בחנה אם שמואל, ולפי שקשרה תקות השני שהם נצח והוד כנזכר, לכן ילדה את שמואל שנתבא מנצח והוד. וזהו מה שרמזה חנה הנביאה בשירה שלה, רחב פי על אויבי, גם אמרה אשה קשת רוח אנכי, ר"ל, כי בהיותה תחלה בגלגול רחב הזונה, היתה קשת רוח מסטרא דמסאבא.

אבל מרבינו כאן לכאורה משמע שאדרבה ממה שקבלה מוכיח מה בקשה. אבל כיוון שקשה לומר שרבינו לא ילך בדרך הברורה בווהר והאריז"ל נראה לכווין דבריו על פיהם שבקשה יותר ממה שקבלה, אמנם גם קבלה יותר ממה שהבטיחו לה. כמבואר בשער הגלגולים הנ"ל.

ועיין **פרפראות להכמה** מבאר שהיא בקשה אור הפנים ממש כמו שזוכה צדיק והם אמרו לה שא"א אלא ע"י אמונה כמו המקורב לצדיק. ועי"ש מבאר החילוק שהצדיק בכוחו להסתכל בשורש הממון ששם הוא אור צח ומצוחצח (כמבואר לקמן בשליא דכדניתא). אבל המקורב לצדיק זוכה בבחי' אמונה. עיין לקוטי הלכות גניבה ב' מבואר ששרש הממון אורות הצחצחות הכוונה לאריך אנפין, וזה יכול לזכות רק הצדיק הגדול שתיקן הברית בתכלית וכן מבואר בתורה קה. ועיין תורה יח שהצדיק יכול לקרב לשכלו של המקורב אליו את השגת התכלית כפי שרשו בצדיק.

ותימה אחרי ארבעים שנה של ניאוף (כמבואר במגילה טו. וזבחים קטז.) איך חשבה לזכות לאור פני מלך חיים שהתנאי לזה הוא תיקון הברית דייקא.

אבל האמת לפי הנ"ל שע"י התקשרות לצדיק גדול זוכים למלח הממתיק את מרירות התאוה והיא הרי בקשה להיות קשורה במדרגת משה רבינו ועוד כיוון שהתגיירה היא כנולדה מחדש דהיינו שברגע שהכירה האמת והתגיירה מיד יצאת בקיצוניות לצד השני בבחי' במקום שבע"ת עומדים וכו', וכמו שמצינו ברות המואביה שהיתה גרה וזכתה למדרגה עצומה אלא ששם מבואר יותר על מדותיה הטובות. ואילו רחב מסופר יותר על חכמתה. ואע"פ שמבואר בשמות רבה כז ד' וביפה תאר שם שרחב כבר בקריעת ים סוף חשבה להתגייר רק שלא יצא לפועל עד עכשיו וא"כ הרי הכירה האמת ואעפ"כ זנת. ועוד מבואר בחז"ל טעם שגרים טובלים כיוון שהמתינו עד שהתגיירו, אעפ"כ זכתה הרבה יותר מכל גר אחר. ואולי כיוון שגרות צריכה בית דין של ישראל היה צריכה לבוא אל מחנה ישראל והיא אשה שלא יכולה ללכת לבדה אליהם כמו יתרו. אבל ללא דברי היפה תאר אולי אפשר לומר שדייקא ע"י שבאו אצלה שני צדיקים גדולים כפנחס וכלב שהם בחי' אור הפנים נתעוררה לתשובה וכנ"ל עה"פ ויחן את העיר שאנשי שכם התעוררות בתשובה ע"י ראיית פני יעקב אבינו.

אבל עיין שער הגלגולים הנ"ל שרחב היתה נשמה גבוהה מאד וחכמה מאד כמבואר עה"פ ונתתם לי את אמת וזכתה לנבואה כשהיו המרגלים אצלה שאמרה להם ונחבאתם שלשה ימים וזכתה להנשא ליהושע ושמונה נביאים יצאו ממנה, וזכתה להתגלגל בזכר הוא חבר הקיני ואח"כ בחנה ע"ש. (ויש קצת משמעות בשער הגלגולים שבזכות שהתעקשה ולא קבלה בשלימות את עצת המרגלים כלב ופנחס אלא בקשה יותר, זכתה שיצא ממנה שמואל שזכה לחדש בהנבואה מנצח והוד)

מדסמיך לסוגיא לעיל שהחולק על צדיק אין לו מלח להמתיק מרירות התאוה. נראה שכוונת רחב היתה שבזכות ההתקשרות למשה רבנו ושהצילה שני צדיקים שהם בחי' ברית מלח, ימתיק לה את מדרגת הגר הצדק שהיא מדרגת הגרים, עד שיאיר בה האמת בבחי' אור פני מלך חיים, ותזכה להיות גר אמונה עם נשמת ישראל ממש. ותינצל היא ובני משפחתה שלא ישלוט בה המוות בכיבוש יריחו.

וזה שנתבאר לעיל שע"י התקשרות ואהבה לצדיק שומר הברית זוכים למלח הברית שממתיק מרירות המוות של עה"ז והתאוות שבו, זה מבואר במעשה **צ"ח שבקש/צ"ט רחב סימנא דחיי (ק/קאין קיין)**

¹³ בתולד - כשבקשה, בקרן הורוכיז תססז - כשבקשה

¹⁴ **כשבקש רחב** - נקט לשון זכר, אולי כיוון שבעת שבקשה זאת כבר נתגיירה ומצד גודל נשמתה וחכמתה וגדול רצונותיה להיות קשורה בהיכל הרצון של זכר היכן שנסתלק משה רבינו, היתה כבר בבחי' זכר. ובאמת זכתה להתגלגל בזכר בחבר הקיני חבר אותיות רחב, כמבואר בשער הגלגולים.

¹⁵ **עיין זוהר וחי דף רמא:**

¹⁶ **זוהר ח"א דף רמא:** - אדהכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמייהו וא' כזי עון המזכר ציוקלמי וכזי אצין צנצלי צסומו יל קטן, אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב יג) והחיייתם את אבי ואת אמי וגו', וכתיב ונתתם לי את אמת, מאי קא בעאת מנייהו, אמר רבי אבא יאות שאלת, אבל אי שמעת מידי אימא ברי. אמר תו שאלתא, דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו, עכתי נקשה לות אמת וסס הצטומו לה תקות חוט דכתיב את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו', אלא הכי אוליפנא, היא בעאת סימנא דחיי, דכתיב והחיייתם את אבי וגו', ואמרה סימנא

מפנחס וכלב שני המרגלים ששלח יהושע לרגל את יריחו שהתחבאו בביתה, הבטחה וסימן שכשיכבשו ישראל את העיר לא יהרגו אותה ומשפחתה, **כמ"ש (יהושע ב')/ק"ג** **והחיותם את אבי ואמי וכו', אמרה ונתתם לי אות אמת** [ק"ד/ק"ה/ק"ו]. **כי אמת הוא בחי' חיים** [ק"ז/כנ"ל, דהיינו שבקשה שלא תידיה גר צדק ככל הגרים שהם במדרגת הצדק הנמוכה כנ"ל. אלא שתקבל נשמה מנשמות ישראל שבז"א. דהיינו את האות ו' משמו ית', כמו ששם הקב"ה לקין על מצחו להצילו ממוות/ק"ח, (ובתורה לח אות ו' מבואר שהוא אות התפילין) דהיינו תפארת הזכר. כי בקשה עי"ז להיות נקשרת בהיכל הרצון היכן שגנוז נשמת משה רבנו (ש' הגלגולים) **ואמר לה** אין בכוחינו להבטיח לך אלא **את תקות חוט השני תקשרי לך** שהיא להיות קשורה בהיכל הרצון דנוקבא. והיא לא הסכימה כי לא רצתה לקשור תקות חוט שהיא המלכות הנקראת תקוה, ולא החוט שהוא היסוד לבדו, בסוד חוט דאברהם דאתער לנפשי דגיורי, אמנם הסכימה לקשור תקות השני בחלון, שהם שני היריכים נצח והוד (ש' הגלגולים) **תקוה/ק"ט**, **זה בחי' אמונה** דהיינו שמקוה לדבר שאינו יודע אלא מאמין בו, **כמ"ש הנביא (ירמיה לא') ויש תקוה**

דחי לא שרייא אלא באות אמת, ומאי איהו אות אמת, דא את ו' שנסק הוא שז"א שא"ה סוף בגין דביה שריין חיינן שזו שז"א חיים כי הוא סוד עץ החיים, הכי אוליפנא סימנא דמשה המושק שז"א קא בעאת. ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני שהיא נמלטת, אלא אינון אמרי משה הא אסתלק מעלמא, דהא אתכניש שמשא, והא מטא זמנא דסיהרא למשלט סוד המלכות, סימנא דסיהרא אית לך למיהב לך, ומאי איהו תקות חוט השני הזה, כמה דאת אמר (שיר ד ג) כחוט השני שפתותיך ל"ל שהמלכות נכנית מהגבורות שכינתם חמוס כמוט השני וכמו השפתיים, והיא בחי' שפה (שכינה גמט' שפה), סימנא דיהושע יהא גבך, בגין דשולטנותא דסיהרא השתא ובהיותה נשלימות היא גם מורה על חיים לכן אל תפחדו כי סימן של חיים לטו נתניס לך.

^{ק"ב} עיין שער הגלגולים הקדמה לו. גם עיין מ"ש שם - הענין הוא, כי כל נפשות הגרים הם מן המלכות נקבה, בסוד גר צדק, והיא שאלה מהם, שיעלו אותה על הת"ת הזכר, הנקרא אמת, ואולי לה רמז נביט כלשונן כשנקש רחב.

^{ק"ג} **יהושע פרק ב** (א) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר לכו ראו את הארץ ואת יריחו ויכלו ויבאו בית אשה זונה ושמה רחב וישכבו שמה: (ט) ותאמר אל האנשים ידעתי כי נתן ידוד לכם את הארץ וכי נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל ישיבי הארץ מפניכם: (יא) ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ידוד אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת: (יב) **ועתה השבעו נא לי בידוד כי עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת:** (יג) והחיתם את אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחותי ואחיותיו ואת כל אשר להם והצלתם את נפשתינו ממות: (יד) ויאמרו לה האנשים נפשנו תחיתם למות אם לא תגידו את דברנו זה והיה בנת ידוד לנו את הארץ ועשינו עמך חסד ואמת: (יז) ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך והיה אשר השבעתנו: (יח) הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמוך ואת אחיך ואת כל בית אביך תאספי אליך הביתה: (יט) והיה כל אשר יצא מדלת ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אם יד תהיה בו: (כ) ואם תגידו את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: (כא) ותאמר כדבריהם בן הוא וישלחם ויכלו ותקשר את תקות השני בחלון:

^{ק"ד} וזה ויקרא ב. וזה ח"ב רסט.

^{ק"ה} **זוהר ח"ב** דף רסט. שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברוא דאתון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ו', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי.

^{ק"ו} **זוהר ויקרא דף ב**. עס מתוק מדבש - שאל לך אות, אות ממש, דכלהו הוו נטלין ברוא דאתון. וכן ברחב מה כתיב (יהושע ב יב) ונתתם לי אות אמת, דא את ו', דדא אקרי אות אמת, ואי תימא שאר אתון לאו אינון אמת, אין, אלא אות דא אות אמת אקרי **עס** האות ו' שנסק נקלחת אמת לפי שהיא אות ו' לשם הויה שז"א הנקרא אמת נסוד הפסוק תתן אמת ליעקב אבל שאר אותיות לא מרמזות אל ז"א. הפיוט שכתב בקשה מהם שימשיכו לה נשמה מז"א כמו שיש לכל בני ישראל ולא רק ממלכות כמו שנמשכת לגרים.

עוד עי"ש לפני כן קצת מבואר שסוד האותיות נמטר למשה בסנינו ועל זה אמר הנביא ישעיהו לאחו "שאל לך אות: ומבאר זוהר דכולהו הוו נטלין ברוא דאתון פירוש שכל בני הדור ההוא היו מתנהגים בסוד צרופי האותיות ועל סמך זה היו קוראים שמות ילדיהם לכן א"ל ישעיהו הנביא שאל לך אות שתקבע בשמך אשר היא תשנה את מולך לטובה דהיינו אות מהשם הויה הקדוש שתוסיף אות ה' או אות י' כגון שתקרא אחזה ועי"ז יהיה לך הצלחה בעוה"ז או שתקרא יאחז ויהיה הצלחה בעיני עוה"ב

צ"ע משמע לפ"ז שרחב בקשה שיתווסף לה אות ו' בשמה ואולי זה הכוונה הנ"ל שבקשה ואמרו לה שא"א וצ"ע.

עיין נחמיה יב שרחוב הוא שם של איש ואולי לכן כתב רבינו באן לעיל וזה שביקש רחב שנקט בה לשון זכר לגבי שבקשה סימנא דחיי כי בקשה להקרא בשם איש וצ"ע.

^{ק"ז} עיין סנהדרין צו. בקושטא לא משני בדבוריה ולא מיית איניש ועיין סוטה מו:

^{ק"ח} **בראשית פרק ד** (יג) ויאמר קין אל ידוד גדול עוני מנשוא: (יד) הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יחרגיני: (טו) ויאמר לו ידוד לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם ידוד לקין אות לבלתי הכות אתו כל מצאו:

רש"י - וישם ה' לקין אות - חקק לו אות משמו במצחו (ס"א ד"א כל מוצאי יחרגיני הבהמות והחיות אבל בני אדם עדיין לא היו שיירא מהם רק אביו ואמו ומהם לא היה ירא שיהרגוהו אלא אמר עד עכשיו היה פחדתי על כל החיות כמ"ש ומוראכם וגו' ועכשיו בשביל עון זה לא ייראו ממני החיות ויהרגוני מיד וישם ה' לקין אות החזיר מוראו על הכל):

^{ק"ט} **עיין מלבי"ם** (תהילים לט ח') קויתי, תוחלתי - המקוה על דבר בלתי ידוע, והמיחל הוא על דבר ידוע שבודאי יבא (כמ"ש ישעיה נ"א ה', מיכה ו', ולקמן ק"ל ובכ"מ):

^{ק"י} **ירמיה פרק לא** (יד) כה אמר ידוד קול ברמה נשמע נהי בכי תמוררים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו: (טו) כה אמר ידוד מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שקר לפעלתך נאם ידוד ושבו מארץ אויב: (טז) ויש תקוה לאחרייתך נאם ידוד ושבו בנים לגבולם:

לאחריתך דהיינו יש אמונה שתיהיה גאולה לעם ישראל וישבו בנים לגבולם. **ואמונה, היא [קיא]**
אחרית הימים ימים בפשט הכוונה לזמן ועפ"י הסוד ימים הכוונה מדות/ק"י, ואחרית הכוונה לאחרונה
 שבהן שהיא המלכות אמונה (ק"י/ק"ד). **כי עליה עומדת ק"י כל המדות** ומאירות בה, **כמ"ש** בגמ'
(מכות כד/קט"ו) בא חבוק והעמידן על אחת וכו' כמו שכתוב "וצדיק באמונתו יחיה" [ק"י/ק"י]

מלבי"ם (טז) יש תקוה לאחריתך - יש תקוה על אחרית הימים בעת קץ שאו וישבו בנים לגבולם - ר"ל הגם שהם עצמם לא ישובו, הבנים שלהם שהם הדור האחרון, ישובו לגבולם, (ובזה לא אמר וישבו מארץ אויב כי עשרת השבטים אינם בארץ אויב כי שוכנים לעצמם בארץ רחוקה מגבולם, וישבו באחרית לגבולם):

מלבי"ם (ירמיה כט יא) באור המלים - אחרית ותקוה - שם אחרית יציין ג"כ האושר האחרון והתכלית, כי אם יש אחרית (משלי כ"ג), **וכפי דרכי האמונה, הרשעים יש להם ראשית, והצדיקים יש להם אחרית**, ר"ל הרשעים מצליחים בעוה"ז ולבסוף תאבד אחריתם, כמ"ש כי לא תהיה אחרית לרע (משלי כ"ד כ'), הנה אחרית גוים מדבר (לקמן נ' י"ב), והצדיקים מצליחים בסוף, כמ"ש להטיבך באחריתך (דברים ח'), ועז"א (לקמן ל"א) ויש תקוה לאחריתך:

ק"י לשה"כ בראשית מט א' ונזכר יג פעמים בתנ"ך

ק"י **עין תורה לג** אות ג' והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים ל"ט): "ומדת ימי". וכעין זה כתב בתורה נו אות ג'.

ק"י **עין זוהר כי תשא דף קפט: זוהר ואתחנן דף ער.** [ועיין גם שערי אורה שער א' ספירה עשירית]

ק"י **זוהר כי תשא דף קפט:** ותבו להיכלא דמלכא בכסופא, ואימא קדישא ערכת לון. נניט שני חאבו כמלקדמין, מה עבד קודשא בריך הוא, אפיק להאי ברא כמלקדמין מהיכליה, ואמיה השמינה הקוטה בהדיה, אמר, מכאן ולהלאה אימא וברה יסבלון כמה בישין כחדא, הדא הוא דכתיב (ישעיה נ א) ובפשעיהם שלחה אמכם, ועל דא כתיב (דברים ד ל) בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים, מאי באחרית הימים, אלא דא היא אימא קדישא השמינה הקוטה דהיא אחרית הימים כי היא אחת הספירות העליונות הנקראות ימים, ועמה סבלו כל מה דסבלו בגלותא ועל ידא יש לנו תקוה על האולה.

ואילו יהדרון בתיובתא, אפילו חד ביש או חד צערא דיעבר עלייהו, אתחשב עלייהו כאלו סבלו כלא, (ס"א ואי לאו סתים קיצא) ואי לא, כד יסתים קיצא (בישא) וכל דרין דיליה, כמה דאמר בוצינא קדישא, דכתיב (ויקרא כה ל) לצמיתות לקונה אותו לדורותיו, וכל דא בתיובתא תליא מילתא, אמר רבי חייא, ודאי הכי הוא, ועל דא גלותא אתמשך. אבל קודשא בריך הוא כל מה דמחא (נ"א דלקא) לון לישראל, בהאי אחרית הימים נחם השמינה הקוטה הנקלאת אחיה שמיס שטא מלקא את ישאל נחמיס, ובהאי אחרית הימים יעביד לון נסין ונוקמין, דכתיב (ישעיה ב ב) והיה באחרית הימים, נכון יהיה הר בית יהו"ה היינו שהמלכות תהיה מתוקנת בראש ההרים,

זוהר ואתחנן דף רע. וזמין קב"ה בסוף יומייה לאהדרא לישראל לארעא קדישא ולאכנשא לון מגלותא ומאן אינון סוף יומייה הוא דהיא אחרית הימים. בהאי אחרית הימים ישראל סבלו גלותא הה"ד בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים וכתיב וקראת אתכם הרעה באחרית הימים. באחרית הימים דייקא. ודא היא כנסת ישראל בגלותא. ועם אחרית הימים דא קבילו עונשא בגלותא. ובדא יעביד קב"ה נוקמין לישראל תדירא הה"ד אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים. ובכל אתר דא היא וקב"ה זמין לאתבא לה לאתרהא הה"ד והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית י"ו וגו דא הוא יום.

ק"י גם בדפ"ד ותולד - עומדת ומתולדו - עומדים

ק"י **מכות כג:** - דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאיתם וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא [דף כד]. שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): **בא דוד** והעמידן על אחת עשרה דכתיב (תהילים טו-א) מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם וכו' **בא ישעיהו** והעמידן על שש דכתיב (ישעיה לג-טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע וכו' בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו-ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך וכו' **חזר ישעיהו** והעמידן על שתיים שנאמר (ישעיה נא-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה **בא עמוס** והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ד-ה) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה. אלא **בא חבוק** והעמידן על אחת שנאמר (חבוק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה.

עפרש"י הטעם כי בכל שעה היו הדורות מתמעטין

גמ' עם ביאור חברותא הערה 1 - כתב הרמ"ה [הביאו הכותב בעין יעקב], שאין הכוונה שעל ידי מצות אלו בלבד יזכה לחיי העולם הבא, אלא שבתחילה רק מי שהיה מקיים את כל התורה כולה, היה הקב"ה מסייע לו להגן עליו מיצר הרע, וכיון שראה דוד שהדורות מתמעטים והולכים, ביקש רחמים והעמידם על י"א מצוות, שעל ידם יגן עליו הקב"ה מיצר הרע. ויש שכתבו לפרש, שעל ידי מצוות אלו יגיע לקיום כל המצוות כולן. ויש שכתבו שאלה הם כללים הכוללים את כל התורה כולה. ויש שכתבו שדוד פירש המצוות שיש בהם שכר גדול.

שם הערה 17 - הריטב"א מבאר שזו היא האמונה בה' כראוי, בקבלת אלהותו ועול מלכותו, כדרך שנצטוונו בקריאת שמע, הכוללת כל התורה, והמקיימה הרי הוא מקיים את כל התורה. והמאירי כתב: כל המצוות פונות אל תכלית אחת, והוא התכלית שראוי לכל משכיל להדריך עליו כל פעולותיו, והוא הכונה לעבודת השם. והוא שאמרו "וכל מעשיך יהיו לשם שמים". והוא שדרשו בבאן על כלל המצוות, בא חבוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה":

עוד ביאורים בזה עיין בסוף הגליון. ביאור העיני יצחק ובעל העיקרים וכד הקמח ומהר"ל.

ק"י חבוק ב' ד' צדיק באמונתו יחיה

ק"י **חבוק** בפרק ב' מתחיל על משמרתו אעמודה וכו' פרש"י שעג עוגה ואמר שלא יצא עד שיתגלה לו סוד רשע וטוב לו כדי שיהיה לו מענה למתוכחים עמו והקב"ה א"ל שמאריך אף לרשע אבל בסוף יקבל הרשע את כל ענשו עוד אומר לו הקב"ה הנה עופלה לא

דהיינו שאת כל התרי"ג מצוות העמיד על בסיס האמונה/קייט, דהיינו בהתמעטות הדורות ואין בכח רוב העולם לקיים את המצוות בשלימות כמו הראשונים חיזק אותם חבוקק שהעיקר היא הכוונה שאם היה תיהיה אם אמונה שלימה יאיר האמת בכל המצוות שמכח האמת המאיר באמונה יזכה להחיות את כל עבודת ה' שלו וקיום המצוות. **וחוט השני**, בפשט הכוונה לחוט צמר הצבוע באדום הנעשה מתולעת השני/קייט, שהנביא קרא לו תקוות השני הנ"ל, ורבנו דורש **זה בחי' זריחת אור הפנים/קייט** שמאיר באמונה. **כמ"ש** ברות המואביה כשילדה את פרץ וזרח שתחילה הוציא זרח את ידו לחוץ ותקשור חוט שני בידו לסימן שיצא ראשון והוא החזיר ידו ונולד פרץ ראשון וכתוב ששציצא הוולד השני **(בראשית לח)/קייט** **ותקרא שמו זרח וכו'** על שם חוט השני שהיה קשור בידו, נמצא שהשני רומז לזרח, דהיינו לזריחת האור כמו שכתוב **כי החשך יכסה ארץ ועליך יזרח ה' (ישעי' ס)/קייט** הפשט שבזמן הגאולה יתרבו הצרות אבל לישראל יאיר אור הישועה. וגם רבינו דורש את הפסוק בבחי' זה לעומת זה שכלל העולם הם בפנים חשוכים תאות ממון אבל ישראל בפנים מאירים תיקון תאות ממון. נמצא כשבקשה רחב אות אמת, דהיינו אות חיים, בקשה בעיקר שמחה ואמונה ואור פני מלך, דהיינו שתמיד יהיה לה רצון וכסופים לדביקות בהקב"ה מקור החיים והשמחה והאור, **כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאוות הפרנסה, צער כפלים כולדה, אנפין חשוכין ע"ז. ועליך יזרח ה'**, זה אמונת

ישרה נפשו של הרשע שתמיד הוא בכעס וחוסר בגלל תאוותו שעי"ז מרשיע שאין נפשו מתקררת עליו לומר די במה שקניתי כבר. נראה שרומזו שהרשע ענשו כבר מקבל מיד במה שאינו שמח בחלקו תמיד ואעפ"כ לבד מזה בודאי בסוף יקבל כל ענשו גם על העברות שעשה וכנגד זה אומר מיד אבל צדיק באמונתו יחיה כי נפשו כן ישרה וע"י אמונתו שמח בחלקו תמיד וזוהו מתקשר כאן הכל לדברי רבינו בתורה שאמונה הפך העצבות של תאוות ממון.

חבוקק פרק ב (א) על משמרתִי אֶעֱמְדָה וְאֶתִּיצְבָּהּ עַל מְצוֹר וְאֶצְפֶּה לְרֵאוֹת מֵהַ יַדְבָּר בִּי וּמֵה אֲשִׁיב עַל תּוֹכְחָתִי: (ב) וַיִּעֲנֵנִי יְדֹד וַיֹּאמֶר כְּתוֹב חֲזוֹן וּבְאֵר עַל הַלְחָוֹת לְמַעַן יִרְוַח קוֹרָא בּוֹ: (ג) כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד וַיִּפַּח לִקְיָן וְלֹא יִכָּזֵב אִם יִתְמַהֲמַה חֲפָה לוֹ כִּי בֹא יִבֹּא לֹא יֵאָחֵר: (ד) הִנֵּה עֲפֹלָה לֹא יִשְׁרָה נִפְשׁוֹ בּוֹ וְצַדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחִיה: רש"י – הנה עופלה – נפש שלו תמיד היא נכעס ונתאוה שואף לזלוע ולא שצד עופלה לזון עזות כמו (נמלכז יז) ועפילו וכן עופל וזוהו (ישעיה לב). לא ישרה נפשו בו – אין רוחו מתקררת עליו לומר די במה שקניתי כבר לכן יצא עליו הפורענות. (ה) וְאֵף כִּי הִיָּן בְּגֵד גָּבֵר יִהְיֶה וְלֹא יִנְהָה אֲשֶׁר הִרְחִיב בְּשָׂאוֹל נִפְשׁוֹ וְהוּא כְּמוֹת וְלֹא יִשְׁבַּע וַיֵּאָסֶף אֵלָיו כֹּל הַגּוֹיִם וַיִּקְבֹּץ אֵלָיו כֹּל הָעַמִּים: רש"י – כשאלו נפשו – להשיג כל תאוותו נכזב לב. והוא כמות – כמללך האמת שאינו שצד מלהמית כך זה אינו שצד ככל קניינו:

קייט **צ"ע נראה** פשוט שאין הכוונה לומר דרחמנא ליבא בעי והעיקר האמונה בלב וא"כ קשה מאי באמונתו יחיה הרי חייב לקיים את כל המצוות ועוד איזה אמונה יש לו למי שלא מקיים כל המצוות

עוד צ"ע הרי לפי מה שמפרש אחרית הימים הרי גם לפני חבוקק עליה עמדו כל המידות ומה בא חבוקק לחדש אבל נראה הכוונה שרק כיון שעל האמונה עומדות כל המידות לכן יכול היה חבוקק להעמיד את כל המצוות על האמונה דהיינו לומר שכל המצוות נבחנו כפי האמונה שעושה אותן דהיינו בבחי' כל מעשיך לשם שמים ובכל דרכך דעהו דהיינו כל מידה שמשתמש בה לעבודה"ש עיקר שלימותה הוא כפי האמונה שמלביש אותה ואולי החידוש כאן לאפוקי משכל וכוונה שהיו מכוונים בזמנים שלפני כן.

קייט **עין ישעיה פרק א (יח)** לְכוּ נָא וּנְוֹכְחָה יִאמֶר יְדֹד אִם יִהְיֶה חֲטָאִיכֶם בְּשָׁנִים בְּשִׁלְגָה יִלְבְּנוּ אִם יִאֲדִימו כְּתוֹלַע בְּצִמְרָה יִהְיוּ:

פרש"י – כתולע – צבע שצובעים בו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד:

ועי"ש רד"ק שהשני הם גרגרים אדומים והתולעת הגדלה עמו היא עוד יותר אדומה.

קייט לכאורה צ"ע הרי שני זה צבע אדום ומרמז לדין וגם חוט לכאורה מרמז לצמצום וקו דק.

אבל עין רשב"ם על בראשית לח (ל) זרח – בשביל השני שהוא אדום. וזרח לשון אדמומית הוא כדכתיב והצרעת זרחה במצחו וכן כל זריחת שמש בבקר ובערב אדום הוא וכתוב ויהי בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדומים כדם. וכן בבבא בתרא בהמוכר את הספינה. האי שמשא סומקתא היא והאי דלא סמקא אלא בפניא ורמש' משום דנהורין לא ברי בשביל מאור היום הגדול:

ועין רש"י שם – ויקרא שמו זרח. ע"ש זריחת מראית השני:

ונראה שרבינו מתכווין כפרש"י מצד הזהר שיש בו בסוג האדום הזה של חוט השני וכן מצינו בלידת תמר את פרץ וזרח שנקרא זרח על שם זהר החוט שני שקשרה המילדת על ידו.

ועין גם העמק דבר שם (ל) ויקרא שמו זרח. דטבע חוט השני שנפול זהרותו על הפנים ומזריח עליו כמש"כ התוס' כתובות עב: ד"ה בטווה ורד נגד פניה:

קייט **בראשית לח** (כו) וַיְהִי בַעַת לְדִתָּהּ וְהִנֵּה תְאוּמִים בְּבִטְנָהּ: (כז) וַיְהִי בְלִדְתָהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמַּיְלֶדֶת וַתִּקְשֶׁר עַל יָדוֹ שְׁנֵי לְאָמֵר זֶה יֵצֵא רֵאשֹׁנָה: (כט) וַיְהִי כִּמְשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יֵצֵא אַחִיו וְתֹאמֶר מֵהַ פְּרִצֶת עֲלֶיךָ פְּרִץ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פְּרִץ: (ל) וְאַחֵר יֵצֵא אַחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשְּׁנֵי וַיִּקְרָא שְׁמוֹ זֶרַח:

פרש"י – על שם זריחת מראית השני.

קייט **ישעיה פרק ס (א)** קוֹמִי אוּרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וּכְבוֹד יְדֹד עֲלֶיךָ וְרַח: (ב) כִּי הִנֵּה הַחֲשֶׁךְ יִכְסֶה אֶרֶץ וְעָרְפֶל לְאֲמִים וְעֲלֶיךָ יִזְרַח יְדֹד וּכְבוֹד עֲלֶיךָ יִרְאֶה: (ג) וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ וְרַח:

מצודות דוד – (ב) החשך יכסה ארץ – רצה לומר צרות יתרבו בעולם. וערפל לאמים – כפל הדבר במ"ש. יזרח ה' – יאיר לך אור הישועה. וכבודו וכו' – ר"ל ישרה השכינה עליך:

אלקות, אור הפנים, בחי' ויחן פני העיר, שכתוב ביעקב אבינו כנ"ל שתקן קיבי המטבע, דהיינו תקן תאוות ממון, ע"י בחינות שמח זבולון דהיינו שאוהב את הצדיק ועי"ז יש לו מלח להמתיק המרירות שבממון :

עוד בעניין הנ"ל שגם מי שלא זכה בעצמו לתקן הברית אפשר שיהיה לו מלח ברית לתקן מרירות תאוות ממון ע"י שמקושר לצדיק שומר הברית ואפילו לחבירו המתקן ממנו מועיל קצת. וכאן מבאר זאת על הסתירה בין הפסוקים שכתוב במשלי "מצא אשה מצא טוב" וכתוב בקהלת "מוצא אני מר ממוות את האשה"^{קכ"א}, ולפי הנ"ל מבואר שהכל תלוי בו שאם הוא שומר הברית אזי הוא ממתיק את המרירות של האשה ואם לא אזי ח"ו המרירות שלה היא יותר מהמוות.

וזוה בחי' (ברכות ה.) קיבי מצא [קיבי] או מוצא [קיבי] פשט הגמ' שהיו שואלים חתן למחרת החתונה אם בת זוגו היא טובה כמ"ש "מצא אשה מצא טוב" או שהיא ח"ו רעה כמ"ש "מוצא אני מר ממוות את האשה"^{קכ"א}, וקשה לבאר זאת כפשוטו ממש שהרי זה לשון הרע/קל, ונראה שרבנו למד שהכוונה ששאלו אותו על עצמו/קל, לרמוז לו שזה תלוי בו/קל, שעם שמירת הברית אזי בת זוגו היא מצא טוב ובלא שמירת הברית זה מר ממוות, וכפי שנתבאר לעיל על הפרנסה שעם תיקון הברית שממתיק את מרירות תאוות הממון אזי היא "מצא טוב" וכלי תיקון הברית היא "מוצא אני מר ממוות" **כי הפרנסה הוא בחי'**

^{קכ"א} בדפוס ובתולד - תקן המטבע תקן תאוות. בתולד - תיקון המטבע תיקון תאוות, בתרצו - תיקון המטבע תיקון תאוות ובתשכ"ט - תיקון המטבע תיקון תאוות

קכ"א **צ"ע מה** יותר מר ממוות ונראה שהכוונה שמעדיף למות ולא לסבול הצער ממנה. אבל הריצ"ח ביאר שכוונת רבנו שלהיות מת חי זה יותר גרוע ממת ממש, כי כשכל החיות האדם הוא בבחי' מפרכסת כשהוא מנותק ממקור החיים זה מר ממוות.

קכ"א **ברכות דף ה.** (תהילים לב-ו) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא אמר ר' חנינא לעת מצא זו אשה קימלל את זיווגו צעט האורן שנא' (משלי יח-כב) מצא אשה מצא טוב. במערבא כי נסיב אינש אתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' מוצא דכתיב (קהלת ז-כו) ומוצא אני מר ממוות את האשה וגו' ר' נתן אומר לעת מצא זו תורה שנאמר (משלי ח-לה) כי מוצאי מצא חיים וגו' רב נחמן בר יצחק אמר לעת מצא זו מיתה שנא' (תהילים סח-כא) למות תוצאות.

ועי"ש ביאר חברותא שם עיין יעקב שלא הייתה השאלה כפשוטה, שהרי עדיין לא יכול לדעת, ולשם מה ישאלו שאלה זו, אלא שהיו מרמוזים לחתן שכעת זכה שנמחלו עוונותיו, ובידו להמשיך בדרך הישר ולמצוא טוב, או חלילה לשוב לכסלה ואז יקרא בו מר ממוות. ובנחלת יעקב [לבעל נתיח"מ פר' בראשית], ביאר שרמוז לחתן שהאשה יש בה מצא ויש בה מוצא, ואם כוונתו לש"ש הרי זה מצא, ואם לא ח"ו הרי מוצא וכו'. וראה ערוך לנר יבמות [סב ב].

קכ"א משלי יח כב

קכ"א קהלת ז' כו

קכ"א **יבמות דף סג--** מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה ומוצא אני מר ממוות את האשה אמר ליה כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורייך ואמר ליה כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה היכי דמי אשה רעה אמר אביי מקשטא ליה תכא ומקשטא ליה פומא רבא אמר מקשטא ליה תכא ומהדרא ליה גבא אמר רבי חמא בר חנינא כיון שנשא אדם אשה עונותיו מתפקקין שנאמר מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' במערבא כי נסיב אינש איתתא אמרי ליה הכי מצא או מוצא מצא דכתיב מצא אשה מצא טוב ומוצא אני מר ממוות את האשה אמר רבא אשה רעה מצוה לגרשה דכתיב גרש לך ויצא מדון וישבות דין וקלון ואמר רבא אשה רעה וכתובתה מרובה צרתה בצדה דאמרי אינשי בחברתה ולא בסילתא ואמר רבא קשה אשה רעה כיום סגריי שנאמר דלף טורד ביום סגריי ואשת מדינים נשתוה ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה וכמה רעה אשה רעה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה כמה רעה אשה רעה דכתיב ומוצא אני מר ממוות את האשה אי בגוה משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אי בגיהנם משתעי קרא כמה רעה אשה רעה שגיהנם נמשלה בה הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבובו זו אשה רעה וכתובתה מרובה נתנני ה' בידי לא אוכל קום אמר רב חסדא אמר מר עוקבא בר חיאיא זו אשה רעה וכתובתה מרובה.

קכ"א **עיין בהפני חיים** [הלכות לשה"ר כלל א' בבאר מים חיים שם אות יג] שמתרץ שאם היא מר ממוות אזי זה יתפרסם ברבים ולכן מותר בתנאי שלא מתכווין להעביר הקול ולגלותו יותר. וזה נשמע מאד דחוק להתיר דבר כזה הרי רוב נשים הן לא מר ממוות וא"כ מה יאמר להם אם עדין לא מצא את הטוב, וזה לפני עוור לא תתן מכשול לעורר אצלו מחשבות על אשתו שהיא יותר רעה, ועוד מנין הוא יודע איך היא תתנהג לאחר זמן ולמה לעורר אותו לחשוב על צד רע. וצ"ע על עצם השאלה דזה נראה גסות גדולה לדבר עם חתן טרי מיד למחרת חתונתו על אשתו באופן כזה במקום לשבח אותה ולעזור לו לחשוב טוב. לכן נ"ל פשוט שעל כן רבינו מפרש שזה תלוי בעיקר בו לבד מקרים יוצאים מהכלל. כמובא ביבמות סג. הנ"ל.

קכ"א ועיין **שיש"ק ח"א אות תשה** שלרבינו תמיד מצא אשה זה מצא טוב. ובלא אשה הוא נקרא לא טוב כמ"ש לא טוב היות האדם לבדו. עי"ש שא"א להיות יהודי כשר בלא אשה. ועי"ש שאמר לְאָחָד שְׁהִיָּה שְׂרִי בְּלֵא אִשָּׁה: "דוא בִּיֶּסֶט דְּאָךְ נִישֶׁט קִיין גוֹטְעֵר" כי הַתּוֹרָה אֶמְרָה: "לֹא טוֹב הָיִית הָאָדָם לְבָדוֹ". (אֶבְרָהָם בְּרָחֵל, שם עמ': תצ"ח תצ"ט). ועיין שיש"ק ח"ג אות פד שמיד שנתאלמן רבינו רצה לשאת אשה כדי לא להיות רגע אחד "לא טוב".

קכ"א **עיין תורה פז תנינא** שכשהוא פונה מה' האשה פונה ממנו. וכן אמרו חז"ל מעולם לא ראתה חמה פגימת הלבנה, וידוע שהאיש בחי' חמה כלפי אשתו שהיא בחי' לבנה נמצא שאם רואה פגימה בה זה החסרון שלו שלא מאיר שם. ועיין **תורה צ' תנינא** שרבינו אמר לעשות הכל ולא לגרש את אשתו אפילו כשהיא רעה.

אשה/קל"ג, כמ"ש חז"ל בגמ' (סנהדרין פא.) [קל"ד/קל"ה] על הפסוק ביחזקאל/קל"ו "ואת אשת רעהו לא טמא" דרשו שהכוונה שלא ירד לאומנות חבירו, פירוש שהמתחרה עם חבירו בפרנסה כגון שמוכר אותה סחורה כמוהו באותו מבוי ועי"ז מקפח פרנסתו יש בזה בחי' כאילו לקח לו את אשתו, כי הפרנסה נמשלה לאשה, לכן **היורד לפרנסת חבירו כאלו בא על אשתו** בתורה סט/קל"ו מבאר רבנו שפרנסת האיש מאור נפשה של אשתו והחומד ממון חבירו וגולו אפשר שתימשך אשת הנגול אחר הגיולה אל הגולן. **ופרנסה שהוא בעצבון** כשחסר בתיקון הברית, **היא בחי' [קלח"/קלט] מוצא אני מר ממות את האשה**, ואת הפרנסה. קמ"כ (כי אשה ופרנסה הם בחי' **מרירותא דעלמא שצריך להמתיקה ע"י מלח כנ"ל** דהיינו תיקון הברית, כמ"ש בתיקוני הוזהר **אלמלא מלחא לא הוי יכול קמ"א עלמא למסבל מרירותא. וע"כ קמ"ב להיפוך בפרנסה דקדושה** דהיינו של מי ששומר הברית, עליו **כתיב מצא אשה מצא טוב {משלי יח}/קמ"ג. טוב זה בחי' צדיק, כי צדיק נקרא על שם שהוא שומר הברית, בחי' ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, היינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה שהוא בחי' שמח זבולון בצאתך, דהיינו כנ"ל כמו זבולון שע"י שאהב את יששכר הצדיק היה לו עי"ז ברית מלח להמתיק מרירותא דעלמא שהיא תאוות הממון, אזי **הוא בחי' מצא אשה מצא טוב. ואין טוב אלא צדיק** כמו שדרשו בגמרא **{יומא לח:}/קמ"ד. היינו ברית, כמ"ש {ישעי' ג}/קמ"ה אמרו****

קל"ג **עיין תורה סט** שעיקר הממון ברוחניות הוא בא לו ע"י אשתו כי ע"י אור נפשה בא לו הממון, ובוה מבאר שם את מאמר חז"ל אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו דהינו שהמכבד את אשתו נעשה עשיר, עוד מבאר שם שהגול ממון מחבירו בא להרהורים באשתו של הנגול ובוה מבאר שם מאמר חז"ל היורד לאמנות חבירו כאילו בא על אשתו, דהיינו ברוחניות, ואם חמדתו ללממון חבירו גדולה מאד אפשר אפילו שתימשך אשת הנגול אליו ממש. גם עיין תורה ס' אות ד' שעיקר הממון הוא בשביל זכות על ידו להתבוננות בהשגות אלוקות ומי שלא זוכה לזה אזי אצלו עיקר הממון הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן. גם עיין ב"מ דף נט. אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישיבעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא.

קל"ד ואת אשת רעהו לא טמא {יחזקאל יח ו} שלא ירד לאומנות חבירו. ע"ש מהר"ש"א שמבאר עפ"י קדושין ל: ועיין תורה סט כיצד רבנו טבאר היורד לאומנות חבירו.

קל"ה **סנהדרין פא.** – דרש רב אחא בר' חנינא מאי דכתיב {יחזקאל יח-ו} אל ההרים לא אכל ולא אכל בוכות אבותיו ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל שלא הלך בקומה וקופה ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו ואל אשה נדה לא קירב שלא נהנה מקופה של צדקה וכתיב {יחזקאל יח-ט} צדיק הוא חיה יחיה.

קל"ו **יחזקאל יח יא** – (ו) אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב:

קל"ז **עיין תורה סט** – ודע, שעל ידי זה שגול את חברו הוא בא להרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגולו, על ידי הממון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. וכן היא מהרהרת אחריו, על ידי שמשך אותה אליו, על ידי שמשך לעצמו אור נפשה. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין פ"א) 'היורד לאמנות חברו, כאלו בא על אשת איש', שנאמר: "ואת אשת רעהו לא טמא" וכו'. כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו, על ידי הגולה כנ"ל.

וגם יוכל הגולן לפעמים לגול מחברו, אפלו הבת זוג של הנגול. והכל לפי תקף וחוק תאוותו וחשקו והתגברותו על ממון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בת זוג של חברו הנגול. כי מאחר שהתגבר וגול ממון חברו, שהוא אור נפש בת זוגו כנ"ל, על כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם כן אחר הממון שגול זה הגולן מבעלה. ועל כן לפעמים הגולן גול גם אשת חברו, על ידי הממון שגול ממנו בידים, או על ידי חמדה:

קל"ח קהלת ז' כו

קל"ט **קהלת ז' כו** – ומוצא אני מר ממנות את האשה אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה טוב לפני האלהים ימלט ממנה וחוטא ולקח בה:

רש"י – ומוצא אני מר ממות. שהיא קשה מעשרה דברים הקשים שנבראו בעולם כדאיתא בבבא בתרא בהשותפין ומוצא אני מר וקשה ממנה את האשה זו המינות : **וחרמים לבה.** לשון מכמורת כמו (חבקוק א) יגורוהו בחרמו יאספיהו במכמרתו : **אסורים ידיה.** ומשהחזיקה באדם הרי הוא כנקשר בקשורי עבותות : **אסורים.** שם דבר של קשורים כמו (שופטים טו) וימסו אסוריו קשריו כן פירשו מנחם :

ק"ס סוגרים אלה נמצאים כבר בדפוס

קס"א גם בדפוס יכיל, בתולד-יכול

קס"ב גם בדפוס להיפוך, מתוצר-להפך

קמ"ג **משלי יח כב** – מוצא אשה מוצא טוב ויפק רצון מה:

רש"י – מוצא אשה מוצא טוב. מצא תורה, וכמשמעו אשה טובה: **ויפק רצון.** ויוציא, זה פשוטו, ד"א אדם שמצא אשה ומוצא טוב ויפק רצונו אותו האיש מוציא רצון מהקב"ה, רבי יוסף קרא:

מצודת דוד מוצא טוב. כי היא עורתו בעמלו : **ויפק רצון מה.** כי מצילתו מן החטא :

קמ"ד **יומא לח:** – (אמר) ר' אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא שנאמר (בראשית א-ד) וירא אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג-י) אמרו צדיק כי טוב.

קמ"ה **ישעיה ג' י** – אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו:

רש"י – אמרו. למי שהוא צדיק כי טוב עשה :

צדיק כי טוב, וכמ"ש כשבתיה בת פרעה מצאה את משה בתיבה ביאור (שמות ב) **ותרא אותו כי טוב הוא**, ודרשו במדרש שראתה **שנולד מהול/קמו** {מ"ר שמות פ"א [קמו]} /קמח. וממשיך המדרש הנ"ל לדרוש שבתיה הביאה את משה לביתה ומיד נתמלא הבית אור כי ואין טוב אלא אור {שם [קמו]}, **כמ"ש (בראשית א)** /ק"י **וירא אלקים את האור כי טוב וכו'.** זה בחי' שמי שמקורב לצדיק זוכה לאור הפנים שמאיר לו באמונה כנ"ל עה"פ **ועליך יזרח ה', בחי' חוט השני** והבטיחו לרחב שתזכה לחיים ואור ע"י האמונה החזקה שלה בה' :

אות ד

מבאר שמוזוה היא שמירה מתאוות ממון. ובסוף התורה בהשמטה מבאר עוד בזה עי"ש/קכ"א. ובפל"ח ביאר בזה נפלא עי"ש שהביא את הגמ' שהמוזוה נקראת אמיתה של תורה/קכ"ב. מבואר נפלא שמאיר בה אור האמת שממנו מידת ההסתפקות שמבטל תאוות ממון. גם מבאר הטעם שהמוזוה בפתח הבית כיון משם יוצא לעסוק במסחר ומתקשר על ידה בצאתו לאור הפנים מדת ואמת וכן בבואו עם הממון צריך שמירה יתירה וזוכה על ידה בכניסתו לבית /קכ"ג. עוד עי"ש מציין לכמה מראה מקומות בחז"ל שמבואר בהם כדברי רבנו כאן/קכ"ד.

מצודת דוד אמרו צדיק. שבו ורוממו את הצדיק כי עשה את הטוב כי הצדיקים יאכלו גמול מעשיהם ולזה שבחוהו למען ילמדו ממנו לטוב להם :

קמ"י **ספר המידות** – ערך בנים חלק שני אות ל. ובערך מוהל אות ה – מי שנולד מהול, בידוע שכח המדמה שלו טוב ויפה.

קפ"ו פסקה כ'

קמ"ח **מדרש רבה שמות** – פרשה א פסקה כ – ותרא אותו כי טוב הוא תני ר"מ אומר טוב שמו רבי יאשיה אומר טוביה שמו רבי יהודה אומר הגון לנביאות אחרים אומרים שנולד כשהוא מהול ורבנן אמרי בשעה שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אורה כתיב הכא ותרא אותו כי טוב הוא וכתיב התם (בראשית א) וירא אלהים את האור כי טוב.

קכ"ט בשמות רבה א' כ' הנ"ל ותרא אותו כי טוב – שנתמלא הבית אורה כמ"ש את האור כי טוב

קכ"י **בראשית פרק א** (ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור: (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך: (ה) ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:

רש"י (ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל – אף בזה אנו צריכין לדברי אגדה (חגיגה יב) ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו ראהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשין בערבוביא וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

קכ"א **השמטה** בסוף תורה כג – (שיך לאות ד): וזה בחינת מוזה וכו'. וזהו 'והיה שדי בצריך וכסף' וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו' עין שם. וזה בחינת שדי 'שאמר לעולמו די', דהינו ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינו מתאוה יותר, שזהו בחינת שבירת תאות ממון שזוכין על ידי שמירת הברית כנ"ל:

(גם זה שיך לאות ד): מבאר שם שעל ידי מצות מוזה נתבטל חמדת הממון, ועל כן "וכתבתם על מוזהות וכו' כנגד "לא תחמד" כנ"ל עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובבראשית רבה פרשה ל"ה): 'ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח ליה רבי חדא מוזהו'. ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מוזה דיקא, ולא מצוה אחרת. אך על פי מה שגלה רבנו, זכרונו לברכה, בהתורה הזאת מבאר הענין היטב, כי מוזה דיקא מבטל חמדת הממון, ועל כן שלח לו מוזה דיקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות וממון, כי היה שוה ממון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה. על כן שלח לו רבי כנגד זה מוזה דיקא, כי מוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל:

קכ"ב **פרפראות לחכמה** אות ט' – עיין מסכת מגילה ט"ז: דברי שלום ואמת, מלמד שצריכה שרטוט כאמתה של תורה ופירושו התוס' בגיטין ו: ד"ה אר"י, ובסוטה י"ז: ד"ה כתבה איגרת, ובמנחות ל"ב: ד"ה הא מורידין בשם רבינו חננאל ורבינו תם דרוצה לומר כמו מוזה שצריכה שירטוט והיא נקראת אמתה של תורה מפני שיש בה יחוד מלכות שמים וכו' הרי מצינו שמוזה היא בחינת אמת שזה בחינת שלימות האמונה וקבלת מלכות שמים כי אמונה אתקריאת כד אתחבר בה אמת וגם מוזה גימטריא אד"ני שהיא בחינת מלכות בחינת אמונה ורשום בה אמת ואמונה וברית, שכל הבחינות האלו הם בחינת שבירת תאוות ממון:

קכ"ג **פרפראות לחכמה** אות י' – **ועל פי פשוטו** יש לומר דהענין הוא, כי המשא ומתן נקרא צאתך בחינת שמח זבולן בצאתך, והאדם יוצא דרך פתח ביתו אל החוץ לעשות משא ומתן ולהרויח בו, ולהכניס את השפע אל הבית פנימה גם כן דרך הפתח, ומחמת שהבעל דבר אורב על זה מאוד בצאת האדם אל החוץ לעשות המשא ומתן לבלבל את דעתו בעצבון הפרנסה ומרירות דעלמא מאוד, ושירדוף אחר פרנסתו ביגיעות גדולות ולסכן עצמו בסכנות דרכים בשביל איוה ריווח מעט כאילו הקולר תלוי בצאוורו לשלם איוה חוב המוטל עליו לשלם בחיוב גמור במסירת נפשו חס ושלום, ואם האדם נמשך אחר זה חס ושלום יוכל לכללות ולבללות בזה כל ימיו חס ושלום בטרדות תאוות ממון וכן בהכניס האדם השפע אל הבית פנימה אורב עליו גם כן הבעל דבר להכניס במחשבתו אשר בכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ועל ידי כל הנ"ל נקשר הוא חס ושלום בפנים דסטרא אחרא אנפיך חשוכין עבודה זרה המשמש שכלולים בה כל העבודה זרות שבעולם רחמנא ליצלן ועל כן צריך האדם בצאתו לחוץ בשביל המשא ומתן וכיוצא, וכן כשנכנס לביתו פנימה לקשר את עצמו אל קדושת מצוות המוזהו הכתובה בפתח ביתו, ולהזכיר את עצמו היטב בפשיטות במה שנכתב בפרשיות המוזהו שהוא יחוד מלכות שמים ואמונת אלקות ולא הבה את ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו מקראת הממון מאוד שלשון זה מורה על ריבוי מופלג מלשון מאד מאד, כי טבע האדם להיות להוט אחר תאוות ממון בענין מופלג מאד, עד שאינו יכול למלאות תאוותו בזה לעולם, כמאמר רז"ל יש לו מנה רוצה מאתים וכן לעולם והזהירה התורה להאמין בהשם יתברך ולא הוב אותו

וזה שלמדנו לעיל שתיקון הברית ממתיק מרירות תאוות ממון זה **בחי' מזוזה/קני' כי איתא במדרש [קני' (במדבר פ' כב) קני/קני'] למה נקרא שמן זווי מפני שזוין מזה לזה** נמצא שמוזוזה/קני' לשון זווי דהיינו ממון, רמוז שעל ידי מזוזה נמתק מרירות תאוות ממון. **וזה** מה שאומר אליפו לאיוב שאם ישוב בתשובה אזי **(איוב כב/קס') והי' שדי בצריך** הפשט שהקב"ה יהיה המבצר שלך

יתברך גם בכל מאורו, ובפשיטות הוא להיות מרוצה להפקיר כל ממונו בשביל קידוש שמו יתברך, ולעשות משא ומתן באמונה שלא ליגע בממון של חברו חס ושלום, ושלא להחליף בדיבורו בשביל תאות ממון וליתן צדקה מממונו וכן כל כיוצא בזה ועל ידי זה בעצמו נתקשר באור האמת אור הפנים אמונת אלקות, ויודע שהכל רק בהשגחת השם יתברך והוא יתברך יכול לפרנס את האדם בסיבה קלה כי רק הוא יתברך הנותן כח לאדם לעשות חיל וגם צריך לקשר עצמו אל פנימיות קדושת מצוות מזוזה שסגולתה לבטל חמדת הממון כנ"ל:

קיד' פרפראות להכמה אות ח' – בענין מזוזה המבואר באות ד' עיין רעיא מהימנא זוהר פרשת פנחס דף רנ"ז שכינתא אתקריאת מזוזה מסטרא דעמודא דאמצעייתא דאתון דהוי"ה ומסטרא דצדיק רזא דברית אתקרי שדי וכו', ועיין שם גם בדף רנ"ח מזוזה רשים שדי צדיק ושכינתא תרעא דמזוזה וכו' ועיין בדף רס"ו וקפו רישא ומסתכלין ברשימו קדישא ובפירוש הרמ"ז שם ועיין בתיקונים תיקון כ"ב ד' ס"ו מענין שקר אין לו רגלים ומענין אל אחר וכו' אבל ציורין דחיון אינון רשימין בשמא דקודשא בריך הוא בהאי רשימא דמזוזה דאיהו שדי מלבר הוי"ה מלגאו והאי איהו רשימו דברית מילה ועיין שם עוד ותבין לענינינו ועיין בלקוטי תורה להארי"ז ז"ל פרשה ואתחנן מזוזה עולה אדני וכו' וענין שדי מלבר והוי"ה מלגאו ועיין שם בליקוטי איוב על פסוק והיה שדי בצריך אל תקרי בצריך אלא בציריך בחינת צירים ודלתות וכו' ומזה תבין מה שכתוב גם בכאן במאמר זה וזה (איוב כ"ב) והיה שדי בצריך היינו על ידי מזוזה וכו', כי מזוזה הוא בחינת והיה שדי בחינת והיה מלגאו שדי מלבר (כי שם שדי נכתב מבחוץ על המזוזה כנגד תיבת והיה אם שמוע וכו' שמבפנים) ובצריך כנ"ל:

קיד' מבואר בכתבי האריז"ל (טעמי המצוות ואתחנן) ששתי מזווות הפתח הן נצח הוד בחי' שתי רגלי ז"א והמשקוף שעליהן בחי' תפארת דהיינו הגוף שלו ובמשקוף מאיר שם הויה והמזוזה היא בחי' רחל וכיון שמקומה כנגד שלישי עליון דת"ת שלו לכן מקומה בשלישי עליון דמזוזה (אע"פ שלבאורה לפי הנ"ל הצ"ל בשלישי המשקוף). ולקמן יתבאר עוד שבמזוזה בפנים מאיר הארת ז"א בכח"ב דרחל ובחוץ הארת יסוד הבינה בז"א, שזה רמוז במילה "והיה" שבפנים וכנגדה בחוץ שם שד-י (הארת ז"א בכח"ב דרחל אין הכוונה ממש הארה כי באמת הם דבוקים אחר אחר אלא שאופן דיבוקם רמוז במילה "והיה" ו' הוא ז"א ה"ה"ה הם כח"ב דנוק')

ספר טעמי המצוות – פרשת ואתחנן – מצות מזוזה שמעתי בשם מוהר"א ז"ל כונה כשיצא אדם מפתח ביתו ונותן ידו במזוזה ונושק כיון ככוונתו להצילו מיצה"ר שיצר במלויו יוד" צד"י רי"ש ס"ת שדי שיוכין בשם שדי הכתוב על המזוזה להצילו מיצה"ר ונכנס בתוכו להכניעו: **מקום** המזוזה הוא מתחלת שלישי העליון פי' כאשר תצייר שלישי העליון אח"כ תחילת מטטה למעלה באותו שלישי העליון והוא סוד המ"ל שיצאה מן החזה מתחלה שלישי העליון מתתא לעילא: **ענין המזוזה** הנה מזוזה עולה אדני"י והוא בחי' רחל שהיא בחי' דל"ת כנודע כי היא מכסה אחריו דו"א שלא יתאחו בהם החיצוני' באחריו כי הנה אין אחיזה לעולם אלא באחוריים כי באור הפנים אין יכולים להתאחו בו ודוחה אותם ולכן רחל יוצאת עמו אחר באחור לכסות עליו כדלת זה שהיא סוגרת וסותמת לפתח הרי שייך דלת על בחי' זו שסותמת ומכסה כמו הדלת ועוד נקרא דלת ע"ש שהיא נגד ד' מרות של תנח"י **והנה** נ"ה שלו הם שתי מזווות שהם עומדים ופתוח בין זה לזה כב' מזווות שבפתח ולפי שרחל יוצאת בשלישי העליון דת"ת אחר סיום יסוד דאמא כנודע לכן גם המזוזה מקומו בשלישי העליון שבפתח, והנה הת"ת שלו הוא המשקוף כי שם הוי"ה שם בת"ת שלו כנודע ויצאה מן האורות שיוצאים מן שם הוי"ה פי' י פעמים י הפ"ה ופי' הפ"ה הכל גי' מקרם ומן הכאות האלו יוצאת היא במקום הזה והוא משקוף כי היא ש"ם מ"ש ממשקוף ויוצאת מקר"ף שהוא מקר"ם כדאמרן: **סוד המזוזה** כדי להבריא נגעי שבאו ע"י אדה"ר שהוליד כשפירש מאשתו והם נמצאי' בבתי כסאות: **סוד שם שדי** שכותבין נגד והי' אם שמוע וזכר ג"כ בוהר שדי מלבר והי' מלגאו יובן במ"ש בס' איוב בפסוק והי' שדי בצריך:

^{קיד'} במדבר רבה פרשה כב ז'

^{קיד'} בתקפא- (במדבר פ' א) בתולו תוקן

קיד' מדרש רבה במדבר – פרשה כב פסקה ז זה שאמר הקתוב (תהלים עה, ז ח): כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים, מהו כי לא ממוצא וממערב, לא ממה שאדם יוצא ועמל בסחורה והולך ממזרח למערב נעשה עשיר, אפלו פורש בספינות והולך ממזרח למערב וחוזר על המדברות ועל ההרים, אינו נעשה עשיר, מהו ולא ממדבר הרים, אמר רבי אבא מרומניא, כל הרים שבמקרא הרים הם, חוץ מזה שהיא רוממות, שאין אדם מתרומם מן הדברים האלו, מה הקדוש ברוך הוא עושה נוטל נכסים מזה ונותן לזה, שנאמר: כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים, לכך נקרא שמם נכסים שנכסים מזה ונגליו לזה, **ולמה נקרא שמם זוין, שזוים מזה ונתנין לזה**. ממון, מה אלה מונה אינו כלום. מעות, מה לעת, וכלשון הזה אלה דורש. וכן חנה אומרת (שמואל א ב, ו ז): ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. מה אף מרומם, באף שהוא מביא לזה, מרומם את זה. שאלה מטרונה אחת את רבי שמעון בן חלפתא, לכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, אמר לה לששת ימים, שנאמר (שמות כ, יא): כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, אמרה לו מאותה שעה ועד עכשיו מה עושה, אמר לה יושב ועושה סלמות, מעלה לזה ומוריד לזה, לכך נאמר: כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים. תדע לך כשבקש שיעשירו בני ראובן ובני גד הפיל את המדיינים לפני ישראל כדי שיעשירו בני גד ובני ראובן, מה פתית למעלה (במדבר לא, ט): וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם, ואחר כך (במדבר לב, א): ומקנה רב, הא שהשפיל הקדוש ברוך הוא את המדיינים ורומם את ישראל, לקים מה שנאמר: כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים, אלא כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים.

קיד' בפשט נראה שהדמיון מצד האותיות, אבל לפי הסוד נראה שיש דמיון למזוזה עם זווי מצד גם מצד ששתי המזווות הן נצח והוד דו"א כנ"ל, ונצח והוד הם רגלין כידוע דהיינו כח ההליכה והיינו זווי שזוים ממקום למקום. וכן מקום המזווות בכניסה ויציאה מהבית שזה ע"י כח ההליכה בחי' נצח והוד.

קיד' איוב פרק כב (כג) אם תשוב עד שדי תבנה תרחיק עולה מאלהיך: (כד) ושית על עפר בצר וכצור נחלים אופיר: (כה) והיה שדי בצריך ונסף תועפות לך: (כו) כי אז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך: (כז) תעתיך אלו וישמעך ונדריך תשלם: (כח) ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור:

וישמור אותך מכל צר ואויב, ורבינו וכן בכהאריז"ל/ספ" דורש ששם שדי רומז למזוזה, **היינו ע"י מזוזה** שכתוב בה מבחוץ שם שדי, ע"י מתקיים **וכסף תועפת לך [קס"ב]**, דהיינו **ע"י פרנסתו** דקדושה **מעופפת לך. כי שדי הוא בחי' ברית (קס"ג)/קס"ד**, **כמ"ש** אחרי שעלה יעקב אבינו וביתו משכם לבית אל הבטיח לו הקב"ה (**בראשית לה**) **אני אל שדי פרה ורבה** ופרש"י שהכוונה לבנימין שנוולד בסמוך, ומדנקט בשם שדי משמע שפרו רובו הוא מכח השם הזה/קס"ד:

וזה שדרשו חז"ל (ירושלמי ברכות פרק א [קס"ו]) **שעשרת הדברות הם רמוזים בקריאת שמע, ודבור לא תחמוד** בית רעך [קס"ח]/קס"ט **כנגד וכתבתם על מזוזות [ק"ע]** מדכתיב על מזוזות ביתך משמע שמצווה לקבוע מזוזה בביתך דווקא ולא בבית רעך שחמדת. וטעם שהם זה כנגד זה לרמוז **כי**

מלבי"ם (כה) והיה שדי בצריך – ה' יהיה המבצר שלך, בו תמצא מעוז ומחסה מכל צר ואויב, והוא יהיה לך כסף תועפות – לא כסף הקבור באדמה רק כסף העף למעלה, שהוא כסף הכוסף כסף עליון רוחני: והיה חוסן מבצריך כמו ושית על עפר בצר כלומר הון עתק תהיה נבצר ולפי הענין כן פתרונו שהרי סופו מוכיחו וכסף תועפות לך לשון חוסן כמו ותועפות ראם לו (במדבר כג):

לקוטי תורה (להאריז"ל) – בראשית – וענין עץ הדעת ט"ר הוא בו"ן, ובו"א הוא מקום שמסתיים יסוד בינה ששם החסדים המגולים ומשם ולמטה יונקים החיצונים להיותם מגולים ונקרא רע ומשם ולמעלה מכוסים ביסוד הבינה ואין שולטין בה החיצונים כנוע ונק' טוב וז"ס המזוזה הנתונה בשליש העליון של הפתח, והענין כי פתח הוא אחוריים דת"ת דז"א כי שם האורות מגולים ונפתחין ויוצאים אל האחוריים ויונקים משם הקליפות לכן נקרא רע כנ"ל לכן ניתנה שם המזוזה להבריח המזיקים והקליפות משם שלא יוכלו לינק משם ונתנין בשליש העליון במקום שנקרא טוב וז"ס והיה שדי בצריך פי' כי שדי סוד המזוזה ששם שדי כתוב מאחוריה בעבור שלא ינקו החיצונים הנקרא' רע צריך ואויבך וזהו שנאמר בצריך, וענין מזוזה הוא סוד מ"ל כמ"ש לך במקום אחר טעם הנסירה כי למה האציל את האצילות ז"ן אב"א לשיצטרך אח"כ נסירה והענין כי ע"י מעשה אדם עובד אדמה ומסיר הקוצים הם הקליפות מן הכרם וקודם יצירת האדם היה אפשר לינק לחיצונים מאותן האחורים המגולים הנקרא רע כנודע לכן ניתנה למ"ל שהוא סוד מזוזה אב"א בפתח ההוא וסתמה ולא יכלו החיצונים להתאחו באחורים המכוסים זה בזה כי בפנים אין להם אחיזה וגם לא באחוריים להיותם מכוסים ע"י המלכות שהוא המזוזה, אמנם האחיות שיש אל החיצונים במקו' ההוא הוא נגד הראש של הנוק' כי הראש עגול ואינו רחב לכן אינו נדבק בגופא דז"א ושם יש אחיזה אל החיצונים גם בז"א וכנגד התפשטות זרועות ושוקיים של הנוק' כי נודע כי הנוק' אין נדבקת בז"א רק בגופא לבד קו האמצעי רק זרועות ושוקיים דידה נגד זרועות ושוקיים דידיה היו אפשר להתאחו משא"כ עתה.

^{קס"ב} סוף הפסוק הנ"ל

^{קס"ג} עיין זוהר פנחס רנז.

^{קס"ד} זוהר פנחס רנז. – ואיחי פקודא תמינאה והמלכות היא מלוא שמינית, שהיא מלוא מזוזה, כי שכינתא אתקריאת מזוזה השכינה נקראת מזוזה (כי מזוזה"ה מספרה כ"ה כמספר שם אלה"י שבמלכות), **מספרא דעמודא דאמצעייתא דאתון דיהו"ה מלך עמוד האלמעי שהוא התפארת שיש בו אותיות שם הוי"ה**, כי עלם המזוזה שהיא מצ' פרשיות שמע והיא אלם שמע, שהיא עם התפארת הכולל חסד שהוא פרשת שמע, וגזירה שהיא פרשת והיא אלם שמע, ואותיות השם הוי"ה שיש צפנים במזוזה נוטלת המלכות מלך התפארת. ומספרא דצדיק דז"א דברית אתקרי שד"י ומלך היסוד דז"א הנקרא לדיק שהוא סוד הברית, נקראת המלכות צס שד"י, כי שם שד"י, חותמא דמלכא דאיהו יהו"ה הוא חותם המלך ז"א שהוא השם הוי"ה, כי המלכות מקבלת שם זה מהיסוד הנקרא חותם, צסוד יחודה עם התפארת שהוא שם הוי"ה, ולכן יש במזוזה שם הוי"ה צפנים כנגד התפארת, ושם שד"י כנגד צחון כנגד היסוד, ואלם צקביעת המזוזה בפתחו, מראה הנהגת המלכיל צבחינות אלו על ידי המלכות. (מ"ק ומפ"ש)

^{קס"ה} **שמעתי מהריצ"ח** עפ"י חז"ל ששם שדי רומז לגבול ודי אזי לענין פרו רובו שהיא מצווה על האדם זה כמו שאומר לו עד כאן רק אני ומכאן אתה ואני, כמובא ג' שותפין באדם.

^{קס"ו} הלכה ה'

^{קס"ז} **ירושלמי ברכות** דף ט. מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום. רבי לוי ורבי סימון. רבי סימון אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה רבי לוי אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן. אנכי ה' אלהיך שמע ישראל ה' אלהינו. לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ה' אחד. לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא ואהבת את ה' אלהיך. מאן דרחים מלכא לא משתבע בשמיה ומשקר. זכור את יום השבת לקדשו למען תזכרו. רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה דכתיב ואת שבת קדשך הודעת להם ומצות וחוקים ותורה צוית וגו' להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. כבד את אביך ואת אמך למען ירבו ימיכם וימי בניכם. לא תרצח ואבדתם מהרה מאן דקטיל מתקטיל. לא תנאף לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם א"ר לוי ליבא ועינא תרין סרטורין דחטאה דכתיב תנה [ט]: בני לברך לי ועיניך דרכי תצורה אמר הקב"ה אי יתבת לי לברך ועיניך אנא ידע דאת לי. לא תגנוב ואספת דגנך ולא דגנו של חבירך. לא תענה ברעך עד שקר אני ה' אלהיכם וכתוב וד' אלהים אמת מהו אמת אמר רבי אבון שהוא אלהים חיים ומלך עולם. אמר רבי לוי אמר הקב"ה אם העדת לחבירך עדות שקר מעלה אני עליך כאלו העדת עלי שלא בראתי שמים וארץ. **לא תחמוד בית רעך וכתבתם על מזוזות ביתך ולא בית חבירך.**

^{קס"ח} יתרו כ' יד לא תחמוד בית רעך

^{קס"ט} **שמות פרק כ' (יד)** לא תחמוד בית רעך (ט) לא תחמוד אשת רעך ועבדו ונאמתו ושורו וקמרו וכל אשר לרעך:

דברים פרק ה' (יח) ולא תחמוד אשת רעך (ט) ולא תתאנה בית רעך שךדו ועבדו ונאמתו ושורו וקמרו וכל אשר לרעך: (ט) **לפי מה** שנתבאר לעיל שאשה בחי' ממון ופרנסה מובן שגם לא תחמוד אשת רעך כנגד וכתבתם על מזוזות ביתך, ועוד כי המזוזה בחי' תיקון הברית שמבטל תאוות ממון ע"י שמבטל תאוות ניאוף.

^{ק"ו} ואתחנן ו' ט' ועקב יא כ'

ע"י מזוזה נתבטל חמדת הממון כנ"ל, בבחי' **מלח ממון חסר** שהמלח דהיינו תיקון הברית מחסר וממתיק את מרירות תאוות ממון:
וזהו רמוז גם בהכתוב (תהלים נ) קע"א, **וזיז** פשט הפסוק מדבר מחיות קטנות הזזות ממקום למקום בשדה, ורבינו דרוש כנ"ל **היינו ממון** כנ"ל שנקרא זוז כי הוא זו מזה לזה, נמתק ע"י **שדי עמדי**. דהיינו **ע"י** שיש שלי **שמירת הברית**, **ע"י מזוזה** שכתוב בה מבחוץ שם שדי, ע"יז יש לו מלח להמתיק מרירות הממון **וזוכה לבחי' שמח זבולון** שזכה לעסוק במשא ומתן בשמחה כי ע"י התקשרות שיששכר הצדיק היה לו למלח שהמתיק לו את מרירות הממון:
וזה שאמרו רז"ל וכתבתם רמוז שיהא כתיבה של המזוזה תמה {שבת קג: מנחות לד.} קע"ב,
וזה רמוז על בחי' [קע"ג] קע"ד יעקב איש

^{קע"א} **תהלים** פרק נ (ח) לא על זבחיך אוכיחך ועולתיך לנגדי תמיד: (ט) לא אקח מביתך פר ממכלאתיך עתודים: (י) כי לי כל חיתו וער בהמות בהררי אלה: (יא) ידעתי כל עוף הרים וזיז שדי עמדי: (יב) אם ארעב לא אמר לך כי לי תכל ומלאה:
מצודות דוד (יא) ידעתי – מה שאינם ידועים לך. וזיז שדי – הבריות הזזים ממקום למקום ע"פ השדה המה עמדי וברשותי:
מצודות ציון (יא) וזיז – ר"ל הזו ממקום למקום וכן וזיז שדי ירענה (תהלים פ). שדי – כמו שדה:

^{קע"ב} **שבת קג:** – מיתבי (דברים ו-ט) **"וכתבתם" שתהא כתיבה תמה**, שלא יכתוב אלפין עיינין עיינין אלפין ביתין כפין כפין ביתין גמין צדין צדין גמין דלתין רישין רישין דלתין היהין חיתין חיתין היהין וזין יודין יודין וזין זיינין נונין נונין זיינין טיתין טיתין כפופין פשוטין פשוטין כפופין מימין סמכין סמכין מימין פתוחין פתוחין פתוחין פתוחין פתוחין פתוחה לא יעשנה סתומה סתומה לא יעשנה פתוחה כתבה כשירה או שכתב את השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב את האזכרות בזה הרי אלו יגנוו.

פרש"י – **וכתבתם**. דתפילין ומזוזה: **תם**. שלם כהלכתה: **אלפין עיינין**. יש שכותבין כן מפני שדומין בקריאתן: **ביתין כפין**. דומין בכתיבתן: **גמין צדין**. דומין בכתיבתן אלא שזה למעלה וזה למטה: **זיינין נונין**. פשוטין: **כפופין**. כף פה צדי נון: **פשוטין**. הכפולות שלהן פשוטות: **ממין סמכין**. מ"ם סתומה שדומה לסמך: **סתומין**. מ"ם סתומה: **פתוחין**. מ"ם פתוחה: **כתבה**. לספר תורה: **כשירה**. בדילוגין אריח ולבינה:

^{קע"ג} בראשית כה כז

^{קע"ד} **בראשית פרק כה** (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש ישב אהלים:
 רבנו בחיי – ועוד יש להתבונן שהיה ראוי לומר יעקב איש אמת כיון שמדתו אמת, ממה שאמר הנביא (מיכה ז, כ) תתן אמת ליעקב, אבל הוסיף ביאור במלת תם שהיא רומות על מדת אמת, ורומות עוד שהוא המכריע, מלשון תיומת שהוא אמצעית בין העלין לימין ולשמאל, וכבר ידעת כי מספר יעקב עם ארבע אותיות עולה ק"ף, ואמר רבי עקיבא ק"ף זה הקב"ה, והבן זה:

תם נמצא רמוז באופן כתיבת המזווה שמאיר בה בחי' יעקב אבינו שמדתו אמת בחי' אור הפנים, **כי על ידו ויחן פני העיר, על ידו א' תיקון המטבע כנ"ל:**

וזהו שאמרו חז"ל בגמ' שבת לב: [ג'/א] **ישאריכת ימים זוכים ע"י** קיום מצוות **מזווה/ה' כי** בסוף פרשה שניה של ק"ש **סמוך לוכתבתם [נ'] כתוב למען ירבו ימיכם [נ']** שם בגמ' יש מאן דאמר שבנים מתים בעוון ביטול מצוות מזווה כי המקרא "למען ירבו ימיכם וימי בניכם", נדרש שמתייחס למקרא שלפניו שהוא "וכתבתם על מזוות ביתך" ולא לפני פניו שהוא הפסוק הקודם "ולמדתם אותם" דהיינו עוון ביטול תורה. ורבינו מבאר עפ"י הנ"ל **כי ע"י** וכתבתם דהיינו מזווה מאיר הארת האמת של יעקב איש תם וזוכים **לאמונה במשא ומתן,** וע"י הכלי של אמונה **בא אור החיים** ואריכות ימים/י **כנ"ל:**
וזה שע"י מזווה זוכים לאור של אריכות חיים, זה רמוז גם בלשון **שאמרו** בגמ' הנ"ל **(שבת לב ע"ב)** **מקרא נדרש לפניו כי לפניו היינו בחי' אור הפנים שהוא סמנא"ט דחי** סימן של חיים :

ובשביל זה קביעות המזווה בשליש העליון של גובה הפתח **{מנחות לג.} א', כי אמרו חז"ל (בב"מ מב/א) לעולם ישלש אדם את מעותיו לשלש חלקים שלישי בפרקמטיא ושליש בקרקע ושליש בידו וכו'.** ושליש העליון דהיינו המשובח הוא כנגד השליש שבפרקמטיא דהיינו במסחר, כמאמר חז"ל **(ירו' פאה פ"ח) ב' א' טבין חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין** טוב חמישים זוז

^א בתרלד - תיקון

^ב * שבת לב: [וילקוט שמעוני דברים יא רמז תתע]

^ג **שבת לב:** - פליגי בה (נלחז עוון כניס ממיס) ר' חייא בר אבא ור' יוסי חד אמר בעון מזווה וחד אמר בעון ביטול תורה למ"ד בעון מזווה מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ולמ"ד בעון ביטול תורה מקרא נדרש לפניו ולפני פניו: פליגי בה ר"מ ור' יהודה חד אמר בעון מזווה וחד אמר בעון ציצית בשלמא למ"ד בעון מזווה דכתיב (דברים יא-כ) וכתבתם על מזוות ביתך וכתוב בתריה למען ירבו ימיכם וימי בניכם אלא וכו'.

פרש"י - מקרא נדרש. למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו קאי אקרא דלקמיה דמשתעי במזווה ולא לפני פניו ולמדתם אותם את בניכם: ולפני פניו. ואף בעון בטול תורה קאמר:

^ד בתרלד - שאריכות

^ה **עיין קדושין לד.** מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מנלן מתפילין וכו' ... ונקיש מזווה לתלמוד תורה שגנסי פטויות נה. לא סלקא דעתך, דכתיב במזווה למען ירבו ימיכם, גברי בעי חיי נשי לא בעי?

פרש"י - לא ס"ד - לפטור נשים מדתלה מתן שכרה בריבוי ימים ונשי נמי בעי חיי:

ולפי רבינו נראה אדרבה שדייקא בחי' נשים דהיינו פרנסה בעי חיי כנ"ל אות ג' שפרנסה דקדושה בחי' מצא אשה מצא טוב אבל בלי חיי אזי היא מוצא אני מר ממות את האשה.

^ו דברים יא כ'

^ז דברים יא כא

^ח **משמע** שהחיים הם מכח האמונה. אבל במקום אחר מבואר שהאמת עצמה מפקיע ממיתה. בבחי' אמת ליעקב אותיות יעקב לא מת. ובעיר קושטא היא העיר לזו ע"י שמעולם לא דברו בה שקר שום אדם לא מת והיא בעצמה מעולם לא נחרבה כמבואר בסנהדרין צז. ועיין תורה פה תנינא בהערות הארכנו בזה.

^ט מתרלו - סימנא

^י **מנחות לג.** - א"ר זירא אמר רב מתנא **אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שלישי העליון** ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזווה. **מיתבי** מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזווה דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה. בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה, אלא לשמואל דאמר כמאן, לא כר' יהודה ולא כר' יוסי. אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי [לג:]: **ומאי תחילת שלישי העליון דקא אמר להרחיקה שלא להרחיקה מן הקורה של מעלה יותר משליש.**

פרש"י - בתחילת שלישי העליון. ימדוד מלמטה שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שלישי העליון יתן המזווה: **מה קשירת תפילין בגובה הראש.** כדאמר'י בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: **אף נתינת מזווה בגובה הפתח.** ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שלישי העליון מלמטה למעלה: **להרחיקה.** כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי.

^{יא} **בבא** מוציעא מב. ואמר רבי יצחק לעולם ישליש אדם את מעותיו, שלישי בקרקע, עיין מהכס"א פי' א' לטמון נקרקע ופי' ב' לקנות קרקע ושליש בפרקמטיא קונה זוזל ומוכר ציוקה, ושליש תחת ידו לתקח מזומן.

^{יב} המ"ם הזה בתקפא נמצא בין שני הסודים ובמקומו סומן עיגול

^{יג} **ירושלמי** מסכת פאה פ"ח דף לז. - הלכה ח מתני' מי שיש לו חמשים זוז והוא נושא ונותן בהן קונה סמורה ומוכר ציוק זה לא יטול מתנות עניים, כי כסכוס זה ינאלא פנסתו לנה. וכל מי שאינו צריך ליתול ונוטל אינו מת מן הזקנה עד שצריך לבריות וכל מי שהוא צריך ליתול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס לאחרים משלו ועל זה נאמי הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו וכן דייך שדן דין אמת לאמיתו וכל מי שאינו לא חיגר ולא סומא ולא פיסח ועושה עצמו כאחד מהן אינו מת מן הזקנה עד שיהא כא' מהן שנאמר

שעובדין דהיינו לקנות בזול ולמכור בריוח, מכמעט מאתים וזו שמונחים לשעת הצורך. **ועיקר האמונה צריך להיות במשא ובמתן**, כי שם עיקר הנסיון להאמין שהכל תלוי רק ברצונו ית' ועל כן א"צ יותר מהשתדלות קלה והרבה אמונה וכמ"ש **"(שבת לא)"/** ששאלה ראשונה שואלים למעלה את הנפטר היא האם **נשאת ונתת באמונה. נמצא שעיקר הממון ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא** לכן שם קובעים את המזווה שבפתח יציאתו אל המסחר כי על ידה זוכים לברית ואמת ואמונה במשא ומתן וינצל מתאוות הממון:

אות ה

אע"פ שבמהלך התורה הזו נראה שדברי רבנו כאן הם עניין צדדי, אבל באמת נ"ל שזה הנושא העיקרי שעליו מדברת התורה הזו, שעל כן כך היא נקראת "צוית צדק עדותיך". כי כולה עוסקת לבאר את מגרש ההיתר והרשות שבו נמצא מי שמדרגת אמונתו היא רק צדק/י, שנדמה לו שהוא יהודי כשר ובאמת אפשר שהוא נפל ברשת הרשות של התורה עד שאפשר שהוא נבל ברשות התורה/י ועוד גם אפשר שנדמה לאיש מצליח ובאמת הוא עובד את כל העבודות זרות שבעולם במסווה של מצווה לפרנס את הבית.

ועיקר מבחן האמונה הוא בממון עד כמה רוצה להוציא ממון על מצוות לשם שמים.

וכל המצות שאדם עושה אותם בלא ממון, היינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק דהיינו מדרגה הנמוכה ביותר של המלכת הקב"ה/י, **וזה "צוית**

דורש רעה תבואנו ונאמר צדק צדק תרדוף וכל דיין שלוקח שוחד ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה עד שיהא עיניו כרות שנאמר ושחד לא תקח כי השוחד יעור עיני חכמים וגו'.

גמ' הדא אמרה למנו מחילת משנתנו שחמשין דעבדן טבין מן מאתים דלא עבדין: כנ"ל שמי שיש לו כמעט מאתים וזו כלל נחש עני כי אין לו פתנסה למשך שנה, ואילו מי שיש לו רק חמשים וזו ועושה נהם רוחים ע"י שקונה ומוכר כרוח נחש עשיר שאינו רואי למחנות עניים כאלו יש לו מאתים וזו שלמים שהיא פתנסה למשך שנה.

¹⁰ המ"ם הזה בתקפת נמצא בין שני הסורים ובמקומו טומן עיגול

¹⁰ **שבת לא**. אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה לפלגת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפ"ה אי יראת ה' היא אוצרו אין אי לא לא.

¹⁰ **ביאור** מדרגה זו באריכות בארנו לעיל באמצע אות א' בעניין שאמונה נקראת כד אתחבר בה אמת

¹¹ **ענין רמב"ן** ריש פרשת קדושים (ויקרא יט ב) וענין טור הארוך. וזה לשון המושב זקנים - כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה ביאת איש ואשתו ואכילת בשר ויין וא"כ ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזמת אשתו או להרבות נשים ולהיות מסובאי יין ואוכלי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה. **והנה יהיה נבל ברשות התורה.**

צ"ע כוונתם שם דמשמע קצת שעיקר הנבלות היא שכיון שנפל בתאוות ניאוף ואכילה נופל לדבר בהן וזה הגרוע מהכל, כשנעשה לו היתר ולא מתבייש לדבר מזה. וצ"ע.

¹¹ **ענין בעניין** זה בוזה תרומה דף קכח. - פתח רבי שמעון ברישא ואמר, ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, ויקחו לי, האי מאן דבעי לאשתדלא במצוה, ולאשתדלא ביה בקודשא בריך הוא, תיקון השכינה אצטריך דלא ישתדל ביה בריקנייא ובמגנא, אלא אצטריך ליה לבר נש לאשתדלא ביה כדקא יאות כפום חיליה, כפי עשור ולא יקמץ ממונו לקיים המלצה והא אוקימנא מלה דא בכמה אתרי, יאות למיסב בר נש ההוא אשתדלותא דקודשא בריך הוא, דהיינו קיום המלצה שהיא תיקון השכינה כמה דאת אמר (דברים טו יז) איש כמתנת ידו וגו'.

ואי תימא הא כתיב (ישעיה נה א) לכו שברו ואכלו, ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, דהיינו כלל מחיר תלמו תורה דהא איהו במגנא, (ואשתדלותא בלא כסף), ואיהו אשתדלותא דקודשא בריך הוא, תיקון ז"ל אלא אשתדלותא דאורייתא כל מאן דבעי זכי בה, אשתדלותא דקודשא בריך הוא למנדע ליה, כל מאן דבעי זכי ביה בלא אגרא כלל. כיוון דנז"ל אין שליטת החלונים לכן גם נחיס אפסך להמשך קושה. אבל אשתדלותא דקודשא בריך הוא דקיימא בעובדא, תיקון השכינה תלמי נמעשה אסיר לנטלא ליה למגנא ובריקנייא, בגין דלא זכי בההוא עובדא כלל לאמשכא עליה רוחא דקודשא, אלא באגר שלים. כי מגליה יודות מוות וע"י התעלום מפרידים ממנה את החלונים שנקראים יקנים שלכן לחינתם נמטות שכן נחיס.

בספרא דחרישי דאולוף אשמדאי לשלמה מלכא, כל מאן דבעי לאשתדלא לאעברא מניה רוח מסאבא, ולאכפייא רוחא אחרא, ההוא עובדא מלטה דבעי לאשתדלא ביה, בעי למקני ליה באגר נשק שלים, בכל מה כלל מחיר דיבעון מניה בין זעיר בין רב, בגין דרוח מסאבא איהו אודמן תדיר במגנא ובריקנייא, ואודבן בלא אגרא, ואניס לבני נשא למשרי עלייהו, עליהם ומפתי לון לדיירא עמהון בכמה פתויין, בכמה ארחין סטי לון מלך תורה לשוואה דיוריה עמהון.

ורוח קודשא לאו הכי, אלא באגר שלים, ובאשתדלותא רב סגי, ע"י נשקת ילמו ובאתדכאותא דגרמיה ובאתדכאותא דמשכניה, וברעותא דלביה ונפשיה, ולואי דיכיל למרווח ליה דישוי מדוריה עמיה, ועם כל דא דיהך בארח מישר, דלא יסטי לימינא ולשמאלא, ואי לאו מיד אסתלק מניה ואתרחק מניה, ולא יכיל למרווח ליה כדבקדמיתא. ועל דא כתיב ויקחו לי תרומה, מאת כל איש, מההוא דאקרי איש, דאתגבר על יצריה, וכל מאן דאתגבר על יצריה אקרי איש.

צדק עדותיך ואמונה מאד" [ט] דהיינו שדוד המלך אומר להקב"ה אע"פ שאתה מעיקר הדין ציווית אותנו לקיים את המצוות רק במדרגה נמוכה של צדק, אני רץ לקיימן במדרגת אמונה מאד. **אבל כשחביב כל כך המצוה**, דהיינו שמאיר לו אור הפנים הארת מציאותו והשגחתו ואהבתו ית' בחזק **עד שאיך מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחי' נקרא אמונה. כי עיקר מבחן אמונה הוא בממון/כ"א**, כשמשבר תאוות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדושה. וזה ואמונה היי מאד, זה ממון כמ"ש בפרשה שניה של ק"ש [כג] ואהבת את ה' אלקיך וכו' ובכל מאדך כד {ברכות נד.} / {ב"ן/כ"ו}:

מבאר שתי שאלות ששאלו סבי דבי אתונה את רבי יהושע בן חנניה ואת תשובותיו שנצח אותם **הקדמה למעשה שהלך רבי יהושע בן חנניה לנלח את סבי דבי אתונה וליכנס לקיסר.**

בבכורות ח: מעשה בסבי דבי אתונה. (בספר הישר סי' תקלב כתב שהיו מכשפים וישבו בבית אחד העשוי ככבשן ולכן נקראו בי אתונה דהיינו בבית האש כי אתונה פי' אש. והמהר"ל כתב שקראו לעצמם כך כי השכל נקרא אש).

המעשה מתחיל משאלת הקיסר את רבי יהושע בן חנניה כמה זמן עיבורו של נחש, ואמר לו שבע שנים. כמבואר בגמ' לעיל שלכל החיות יש כנגדן באילן (כגון תרנגולת ועץ הלז עיבורן כא יום) ולנחש אין כנגדו באילן וי"א מוכססים שהוא מן מבנות שוח. כנראה רוצה לומר שכמו שנתקללו הבעלי חיים כך כנגדם נתקללו הצמחים והנחש כיון שנתקלל יותר מכולם אין לו חבר בצומח שמקולל כמותו. ומבאר הגמ' אמר רבי יהודה אמר רב בשם רבי יהושע בן חנניא שעבור הנחש נלמד בתורה מקללת הנחש בפסוק "ארור אתה מן הבהמה ומן החיה" כי קשה הרי זה ק"ו, אם הוא ארור מבהמה שעבורה חמשה חדשים, כ"ש מחיה כגון חתול נב יום, אלא רמזה התורה שכשם שבהמה (המקוללת ביותר) נתקללה פי' שבע מחיה, כגון חמור שעבורו שנה אחת שלימה מחתול שעבורו נב יום (364=7x52), כך נחש נתקלל פי' שבע מחמור דהיינו מבהמה (המקוללת ביותר) דהיינו שבע שנים.

אמר לו קיסר לריב"ח והרי סבי דבי אתונה עיבורו נחש וילד לג' שנים. א"ל ריב"ח הם זיווגו נחש מעובר אחרי ד' שנים לכן ילד לעוד ג' סה"כ שבע. ושאל הקיסר הרי בבעלי חיים אין הנקבה מקבלת זכר בזמן

^ט תהלים קיט קלח הנ"ל בפתיחת התורה

^כ בתרלז - שאינו

^{כא} **עיין לק"ה** פקדון הלכה ג ט' - ומאחר שעקר קיום התורה והמצות הוא על ידי אמונה, כמו שכתוב, כל מצותיך אמונה וכנ"ל, על כן עקר שלמות המצות הוא כשקונין אותן בכסף מלא ומפורזין ממון הרבה בשביל המצוה, כמובא בזהר הקדוש דבעי למקני באגר שלים, כי כשהמצוה היא בחנם אין לה שלמות ואין נכנעת הסטרא אחרא שנקראת חנם עין שם. כי עקר האמונה תלויה בממון כשמפורזין ממון הרבה בשביל דבר שבקדשה. זהו עקר בחינת האמונה, כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה (סימן כג) על פסוק צוית צדק עדותיך ואמונה מאד, מאד זה ממון, כמו שכתוב, ובכל מאדך בכל ממונך, כי אין המצוה נקראת בשם אמונה כי אם על ידי שמפורז ממון בשבילה, עין שם:

^{כב} בחשכס - אמונה

^{כג} דברים ו' ה'

^{כד} בתרלז - מאודך

^{כה} **ברכות נד.** - ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך וגו' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע ובכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ובכל מאדך בכל ממונך דבר אחר בכל מאדך בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו.

ברכות סא: תניא רבי אליעזר אומר אם נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאדך ואם נאמר בכל מאדך למה נאמר בכל נפשך אלא אם יש לך אדם שגופו חביב עליו מממונו לכך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לכך נאמר בכל מאדך.

רש"י פסחים דף כה. למה נאמר בכל מאדך - יאמר החביב משניהן, ודיו, ומפרש לפי שפעמים שזה חביב ופעמים שזה חביב לכך הוצרכו שניהן, לומר אהוב את בוראך יותר מן החביב עליך,

רש"י סנהדרין דף עד. - לכך נאמר וכו' - כלומר תהא אהבתו חביבה לך יותר מכל החביב לך:

^{כז} פסחים כה. יומא פב. סנהדרין עד.

^{כח} **עיין שיחות מוהר"ן אות רפט** - אמר לאחד שמי שאינו להוט ונבהל להון, ואינו נושא ונותן יותר מכפי ממונו שיש לו, רק עושה משא ומתן באמונה בממונו לבד ואינו לוה מאחרים לעשות משא ומתן גדול, זהו מקים (דברים ו ה'): "ובכל מאדך". גם אמר לאחד, שכשנותנין חמש לצדקה מממונו הוא מקים ובכל מאדך.

ועיין **שם אות נז** -ומהנ"ל הבנתי שאותו הדבר שמתגבר על האדם והוא משוקע בו, אותו הדבר דוקא הוא צריך לשבר בשביל השם יתברך כי זה עקר עבודתו (עין ברכות נד.). וכמו שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה (דברים ו ה'): "ובכל מאדך" - יש לך אדם שחביב עליו וכו' (ממונו מגופו ברכות סא:) והבן.

עיבורה, א"ל ריב"ח הנחש כאדם. (וביאר רבינו גרשום עפ"י גמ' לעיל שמי שהקב"ה דיבר עמו משמש פנים בפנים ומי שמשמש פב"פ גם משמש בימי העיבור/כ"ו).
 א"ל הקיסר והרי סבי דבי אתונא חכמים הם וכיצד יתכן שטעו? א"ל ריב"ל אנחנו חכמים יותר. (רוצה לומר שאנחנו מדקדוק פסוקי התורה מכוונים יותר לאמת ממה שהם מכוונים ע"י שבודקים במציאות) א"ל הקיסר א"כ לך תנצח אותם בויכוח ואם תנצח תביאם אלי. א"ל ריב"ח כמה הם? א"ל קיסר שישים גברים, א"ל ריב"ל עשה לי ספינה עם שישים חדרים ובכל חדר שישים כסאות (יפים).
 כשהגיע למדינתם נכנס לבית מטבחים ומצא אדם מפשיט עור מבהמה ושאלו, האם ראשו עומד למכירה, א"ל כן, שאלו בכמה, א"ל חצי זוז, נתן לו ובקש את ראשו, והביא לו ראש בהמה, א"ל את ראשך שלך בקשתי, ואם תראה לי היכן הפתח של מקום סבי דבי אתונא אוותר לך על המכירה/כ"ט. א"ל אני מפחד כי הם הורגים מי שמגלה מקומם. א"ל קח חבילת קנים ותעבור שם ובפתח תניחנה רגע ותמשיך לדרכך. הלך ריב"ח אצלם ומצא שומרים מפנים ששמרו ששום חכם לא יצא ושומרים מבחוץ ששום אדם זר לא יכנס. ובין החיצונים לפנימיים היה שטח עפר טחוח שניכרים בו עקבות ואם ראו סבי דבי אתונא עקבות יוצאים הרגו את השומרים הפנימיים ואם ראו עקבות נכנסים הרגו את החיצונים. הפך ריב"ח סנדל אחד ונכנס כשהשומרים נרדמו, נמצא שעשה עקבות של נכנס ועקבות של יוצא, ומיד הרגו את כל השומרים/ל'. ראה ריב"ל צעירים למעלה וזקנים למטה והבין שעשו כן כדי להעליל על הנכנס ולהרגו אם יקדים שלום לאחד מהם היא פגיעה בשני. אמר ריב"ח שלום לכלכם, ונכנס. אמרו לו מה רצונך? א"ל חכם יהודי אני באתי ללמוד מכם חכמה. אמרו לו א"כ נשאל אותך שאלה/ל"א, אמר להם לחיי, ואם תנצחו עשו בי כטוב עיניכם, ואם אנצח אתכם תבואו לספינה לאכול עימי, והסכימו. ואזי שאלו אותו שתיים עשרה שאלות. עד כאן המעשה.

ההסכם הזה תמוה ביותר, הרי ריב"ח אצלם בביתם מסכים שאם ינצחוהו יהרגוהו, ואם ינצח הוא, יבואו לאכול עימו, ואין כאן צד שלישי שיכריע מי המנצח.
 וכן המעשה תמוה שאעפ"כ אחרי יב שאלות שענה להם שמונה מהן מיד בתשובה ראשונה, וארבע מהן בתשובה השנייה הסכימו שניצח בלא עוררין, אע"פ שהיה בזה בזיון נורא לחכמתם המפורסמת בכל העולם. ובפרט שכל דבריהם היו חידות ורמזים שרק הם הבינו ואעפ"כ לא היה שום ספק ואפשרות לומר שהוא לא ניצח. ומה מונע מהם לשקר ממי הם מפחדים האם כל כך אוחזים במדת הצדק שלא עלה על דעתם לשקר ולומר שהם ניצחו. ואע"פ שלא סוכם שיהרגו אותם אלא רק שיצאו ממקומם אבל אצלם לפי כמות השומרים שהיו שם משמע שלא בקלות הסכימו לצאת משם. מה שיכול גם לגלות את מקומם. אבל כנראה כל כך התפעלו מחכמתו והם אודהים חכמה לכן לא הרגוהו.
נקודה חשובה להבין את השאלות כיוון שמדובר כאן בסכנת נפשות של ריב"ח וגם של הסבי דבי אתונא כי אע"פ שלא סברו שיהרוג אותם, אבל זה היה בושה נוראה למוסד החכמה הגדול בעולם, שיבוא יהודי אחד וינצח אותם עד כדי שיוודו לו ויצאו ממקומם.
 על כן מוכרח לומר שהויכוח ביניהם היה ממש כמו דו קרב של חיים ומוות ולפי זה צריך לפרש את השאלות ששאלו, שכל אחת היה בכוונתה לנצח את תורת היהודים מכה נצחת, שלא תיהיה עליה תשובה, וממילא הכי נמי התשובה של רבי יהושע בן חנניה חייבים לפרש אותה כתירוץ ברור גם להם, שהפיל לגמרי את כל הקושיה מעיקרא, וכפי שמוכח מזה שבשום תשובה שהשיב להם לא היה ביניהם שום ויכוח מי המנצח.
 עוד יסוד חשוב להבנת השו"ת מבואר בלקוטי אמרים לר' צדוק הכהן שמצד החכמה לא היה חילוק בין חכמי הגויים לחכמי ישראל וסבי דבי אתונא, וכמ"ש חז"ל חכמה בגויים תאמין ואפילו כל חכמתו של רשב"י הם ידעו. וקצת משמע כך גם מרבינו כאן שמפרש את שאלתם עפ"י הסוד כאילו לזה גם הם בעצמם התכוונו. וכל החילוק היה רק מצד המהות של גוי שאין לו דעת להאיר את חכמתו בליבו, ולהתחייב לעשות את מה שיודע שצריך לעשות, דהיינו להפוך את החכמה לתורה שהיא הוראה למעשה עד כדי קידוש החומר של הגוף.

כ"ח **צ"ע הנחש** שדיבר עם הקב"ה היה זכר שהרי בא על חוה והזכר תמיד הוא פנים (חוץ מגמל עיין רשב"א וריטב"א ב"ב צג. גמל האחר בין הגמלים) ורק הנקבה היא באחר כלפיו וכיון שעימה לא דיבר הקב"ה מדוע היא משמשת פב"פ)

כ"ט **כנראה** כיוון שקניין גוי במעות וכבר משך הגוי את החצי זוז לכן לא יכול לחזור בו מהמקח. אבל צ"ע כיון שטעה ואמר מחיר של ראש בהמה ולא מחיר של ראש אדם, לא היה גמירות דעת והוא מקח טעות. ועוד הגוי הזה בביתו וריב"ח אורח בא עם טענה מוזרה ורוצה את ראשו של בעל הבית שעומד ובידו סכין מה הצד בכלל שלא יגרש את ריב"ח משם ממי הוא פחד.

ל **עניין זה** מאד לא מובן ממי פחדו החכמים האלה שהיו חכמי העולם, שכל כך הקפידו על השומרים. ואם פחדו מאוייב בחוץ מדוע לא המתונו שיבואו שומרים אחרים לפני שהרגו את ההראשונים.

כ"א **דהיינו** שעדיין בחנו אותו ולא קבלו אותו שילמד מהם שאם היה כן היו שואלים מה רוצה ללמוד ומהיכן להתחיל.

בביאור השאלה הראשונה והתשובה שינה רבינו כאן קצת את הסדר ממה שהוא בגמ', כי שם בתשובתו היתה לנו פרדה שילדה כלל גם את הצוואה שהיתה קשורה בצווארה וכאן לפני שמזכיר את הצוואה מבאר את התשובה שענו לו הרי פרידה לא יולדת.

עין תורה נא שכדי לומר שקר צריך להעכיר את דמיו, וזה לא יתכן בצדיק, על כן בהכרח שכל דברי צדיק גם הנראה שקר יש בו כוונת אמת.

וכן נ"ל כאן ממה שמבאר רבינו שבקשו שיאמר להם שקר, ומיד מבאר רבינו שהכוונה לע"ז כי כל המחליף בדבורו כעע"ז, נ"ל לדייק מזה שכל כוונתם היה בעניין הזה שבקשו ממנו שיאמר להם שקר בלי שיכשל בע"ז, ובוזה רצו להכשיל אותו, כי כיצד זה יתכן הרי ממה נפשך אם הוא שקר הוא כעע"ז ואם אינו כעע"ז הרי גם אינו שקר.

ורבי יהושע בן חנניא התחכם ואמר להם שקר כזה שרמוז בו אמת ולא סתם אמת אלא האמת שמגלה את השקר הכי גדול בעולם, ומגלה את כל מהותם שהם חיים בשקר, כי הם מתנהגים להפך הגמור מכל חכמתם הגדולה.

וממילא משמיע רבינו גם לנו כאן תוכחה גדולה, כי מגלה עד כמה חי בשקר מי שמדרגתו צדק הנ"ל ולא אמונה.

וזה פי' שאמרו סבי דבי אתונא לרבי יהושע בן חנניא, **אמור לנוי' מילי דכדיבא, זה בחי' שקר, בחי' ע"ז,** דהיינו שבקשו להכשילו שיאמר להם שקר ויכשל בעבודה זרה, **כמ"ש חז"ל (סנהדרין צב)/ל"ג, כל המחליף בדיבורו ל"כאלו עובד כו"ס"ל' וכו'** ולמדו זאת מדברי יעקב לאמו והייתי בעיניו כמתעתע/ל"ו. ובאמת כל שקר הוא בחי' ע"ז/ל"ו אבל נ"ל בעיקר הכוונה לשקר כזה שחושב שעל ידו ירויח איזה ריוח/ל"ח, דהיינו ע"א שבמקום לפנות ולבקש אותו מהקב"ה. **ואמר להם הוי לן כדנייתא וילדה** היתה לנו פרידה שילדה, כי **כדנייתא זו פרידה**. ופרידה היא כלאים של

^{כב} בתרלז - אינא לן

^{כג} **סנהדרין דף צב.** - ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאילו עובד ע"ז כתיב הכא (בראשית כו-יב) והייתי בעיניו כמתעתע וכתוב התם (ירמיה י-טו) הבל המה מעשה תעתועים.

נ"ל מה שנקט כמו מתעתע כי באמת לא היה עבודה זרה שהרי פנה אל הקב"ה ע"י ברכת הצדיק, אבל כיוון שנעשה ע"י שקר הוא כמו ע"ז. לדעתו של יצחק אבל באמת היה ע"י נבואת רבקה שזה רצונו ית'. הוראת שעה לצורך השפעת גשמיות ליעקב היושב אהלים היה צריך להתלבש בבגדי עשו שהוא שוא שבראתי בעולמי כמבואר במדרש. ובמכתב מאליהו כתב שיעקב שמדתו אמת היה צריך להבחן בהפכה כדי לעמוד על הלשם שמים שבה ע"ש.

^{כד} בתרלז - כאילו

^{כה} גם בדפ"ר - כ"ס. בתרלז - ע"ז, ובתשכ"ט - עכ"ס

^{כו} ובאמת **צ"ע כיצד יתכן שיעקב שמדתו אמת יאמר שקר** כדי לזכות בברכת אביו יצחק. ואע"פ שהתירו לשנות מפני השלום כמבואר ביבמות סה: אבל מי שמדתו אמת עד כדי כך שאמרו עליו בתענית ה: יעקב אבינו לא מת. ועיין סוטה מו: ד"ה ויקרא שמה לזו וברש"י ומהרש"א שם. ולמדנו בסנהדרין צו. שבאתרא דקושטא לא מתו כיון שלא דברו שם שקר ושם אפילו מי שרק שינה מפני הצניעות נפטרו שני בניו.. משמע שהחיים והנצחיות הקשורים במדת האמת הכוונה לכאורה למדת האמת השלימה בלא פשרות. וכן אמר רבינו במקום אחר שאמת הכוונה אפילו לא בטעות. וצ"ע. ועיין **אמונה ובטחון להחזו"א** פ"ד אות יג שכתב מבואר דדברי יעקב אבינו ע"ה לולא שהותרו ע"פ רודה"ק ששרתה על רבקה, היה בדבר חטא שהחמירו בו כאילו עובד עכו"מ.

ועיין מכתב מאליהו ח"א 94 מבאר שהאמת נבחנת עפ"י התכלית וע"ש סופה אם כל כוונתו לתיקון או שכוונתו שיאמינו לשקר שאח"כ ויעקב שיקר בלא רצון רק כדי להחזיר הדבר לתיקונו השקר הזה בעצמו נקרא אמת. ועיין שם ח"א 155 שכל מידה חייבת להבחן בהפכה אמנם ביאור הדבר שם לא ברור היטב ועיין **מנחת אהרן** עמ' רנט. מבאר שמידתו אמת אפשר שלא תיחיה לשם שמים ורק כשנבחן בהפך מידתו לשם שמים מוכח שלא עצם המידה גרמה לו אלא רק הלשם שמים וע"ש לפ"ז שלכן אברהם נבחן באכזריות ומקשה א"כ איך נבחן יצחק במידת היראה ומתרץ שמידת יראת שמים אין בה חסרון כשהיא מצד טבעו.

עין חת"ס תולדות (כו טו) ביאר שבגדי עשו היינו מידת השקר ואשר אתה בבית היינו שזה קבלה מהבית בית לכן וזה מה שברכו אותה כשיצאה משם אחותינו את היי לאלפי רבבה כי רוב בני דומים לאחי האם וזהו אחותינו את דייקא.

עוד כתב יש לומר לפי מה שכתוב בספרים שיש בלבוש צדיקים קדושה ללבוש אותם, א"כ גם בהיפך כן, וע"י שהיה ליעקב עכשיו בגדי עשוי היה נכון להוציא לשון דמשתמע לתרי אפי.

^{כז} **השקר בעצמו** להדיא הוא לכ"ע דבר זר, לכן אין כת שסוברת שצריך לומר שקר כמו שיש כת של ניאוף או אכילה או כבוד אע"פ שהם כתות של שקר אבל בנפילתן סברו שזו האמת. גם בדרך כלל סתם אדם לא משקר אלא בגלל איזה סיבה שחושש לומר האמת נמצא השקר נובע ממה שמפחד מאיזה דבר כי מייחס לו כח עד שחושש בגללו לומר אמת. והיינו ע"ז שמייחס כח לעוד איזה דבר מלבדו ית'.

^{כח} **באמונה ובטחון** להחזו"א פ"ד אות יא מבואר שזה החילוק בין שקר למרמה שמרמה היא עמ"נ להרויח. וגנות השקר אינן בשביל המרמה שבו אלא עצם השינוי מהאמת בכלל עוון השקר הוא.

צ"ע א"כ למה הגמ' בסנהדרין מביאה דייקא מיעקב ראייה למחליף דיבורו הרי יש לדחות דהתם מרמה לכן הוי תעתועים אבל שקר לבד אולי אינו כעע"ז.

חמור וסוס/לט) וע"כ אינה יולדת/מ) זה בחי' עכו"ם, דשרייתא בפרודא שהוא שרוי בפירוד/מא), כמובא בזוהר (משפטים דף צה ע"א/מב) מגשרייתא בחבורא וסיים בפרודא צ"ע לכאורה היא ראייה לסתור שכתוב שרייתא בחבורא ולא בפרודא, אבל הכוונה שזו"ן דסט"א גם הם נבראו מחבורים אחר באחור, אלא שהם גם אחרי הניסור לעולם הם נפרדים ואין להם חיבור פנים בפנים, שלא כמו הזו"ן דקדושה/מז).

וילדה זה בחי' רווח המכונה בשם לידה וזה השקר שאע"פ שהפרדה אין לה חיבור עם בן זוגה היא ילדה איזה ריווח ותועלת שהוא ע"ז. דהיינו כנ"ל, שהוא שקר שפונים אליו להשגת איזה ריווח ותועלת במקום לבקש מהקב"ה:

ואמרימיה לו ואמרו לו הסבי דבי אתונה שסברו שהצליחו להכשיל את ריב"ל להחליף בדבורו וכע"ז, הרי **וכדנייתא מי ילדה, כי עכו"ם אל אחר אסתרט ולא עביד פירין/מז) (שם דף קג ע"א/מז) מ"ח** הרי בסט"א הדבר נקרא אל אחר הוא בלא מח הדעת כלל ועל כן אין לו אפשרות להוליד

^{לט} **מסתמא נקט** דווקא פרד שהוא לשון פירוד אבל אולי גם יש בזה רמז כמבואר בגמ' חולין ה שנקראים בבראשית [לו כד] ימים כי מטיילים אימתם על הבריות ורצה רבינו לרמוז לאימה שיש לבעל התאות ממון שמא יחסר לו ממון לכן רודף תמיד להשיג עוד.

^מ **וכן כתב חזקוני** בראשית [לו כד] ולפי שאין רוח הקב"ה נוחה ממנהג זה אין לך בריה יוצאת מב' מינין שתוליד. ד"א בריות הבאות משני מינין אלו לא היו בברכת פרו ורבו כשיצאו מן התיבה לפיכך לא יולדות ולא מולידות.

וצ"ע עיין חולין עט. הגמרא דנה בדין זיווג פרד ופרדה ובדין בניהם ופשוט שם שפרדה יולדת

פרדה אינה יולדת – עיין שבת סז. לסימטא לימא הכי: בזו ביזיה מס מסייא כס כסייה, שרלאי ואמרלאי, אלין מלאכי דאישתלחו מארעא דסדום ולאסאה שחינא כאיבין, בוך בויך בובויך מסמטיך, כמון כמיך, עיניך בייך עיניך בייך, אתריך בייך, זרעיך כקלוט וכפרדה **דלא פרה ולא רביא, כך לא תפרה ולא תרבה בגופיה דפלוגי בר פלונית.**

עיין פנים יפות (קדושים יט, יט) הביא דברי רמב"ן שם, דהנולד מכלאים אינו מוליד וכתב שלמדו מקידושין (יז). יצאו פרידות שאינם בכלל ברכה. אבל כתב שיש לומר דשם קאי למאן דסובר כאיסי בן עקביא בירושלמי (כלאים ח, ב) דאסור לרכוב על הפרידה, ואסור להרביעה אפילו במינה ולכך אינם בכלל ברכה. אבל שפיר יכולים להוליד, יעו"ש. ותמה האמרי יושר עליו שלא זכר לפי שעה מגמרות הנ"ל, דמבואר דפרידה אינה יולדת. – אך נעלם ממנו דברי הירושלמי (שם ח, ג), רבי בא רבי יהודה בשם רב, מודים חכמים לרבי יהודה בסוס בן סוס בן חמור עם חמור בן חמור בן סוס. ורוב המפרשים פירשוהו כפשוטו. [והפני משה נדחק שהכוונה לחמור שילדה כמין סוס. שלמעשה סוס זה חמור הוא]. וכבר בפירוש הגר"ק שליט"א, הניח בצ"ע דפרידה אינה יולדת. וכנראה שהפנים יפות הביין שהירושלמי כאן חולק על מה שאמרו שכודנייתא לא ילדה. (הובא בגליון נוה ההיכל שמיני תשפ"א)

מה שדווקא פרדה רומזת לאל אחר, עיין בראשית לו כד וברש"י שהראשון שעשה כלאים אלו היה ענה שכיון שהיה פסול כמבואר שם לכן הביא פסולים לעולם עי"ש. אבל עיין פסחים נד. ג' דעות בזה עי"ש.

עוד עיין חולין ה' המקור לפרש"י ועי"ש ולמה נקרא שמם ימים שאימתן מוטלת על הבריות דאמר ר"ח מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה (והלא קא חוינן דחיה אל תקרי וחיה אלא וחיתה כי המכה לא תתרפא לעולם. ואולי אפ"ל שע"כ רומז לאות ממון שאיין לה תרופה כמעט כמבואר במעשה מבעל תפלה ומדינת העשירות.

^{מא} **עומק העניין** בזה נ"ל כי כדי להמשיך חידוש לעולם הזה צריך שרש בראשית המחשבה וזה שייך רק לצד הקדושה שעלה במחשבה תחילה אבל הסט"א נברא רק בשביל הבחירה אין לו שרש במחשבה תחילה אלא כל בריאתו עמ"נ לדחותו ולא לתת לו קיום. לכן לסט"א אין אפשרות להמשיך חידוש לעולם שנקרא הולדה באמת.

^{מב} **זוהר משפטים צה. עס צאור מתוך מדכט – השאלה הרלשונה ששאל הסכח הכוחר את רבי יוסי – א' מאן הוא נחשא דפרח באיורא מי** הוא הנחש הפורח באויר, והיינו הס"מ הנקרא נחש המשוטט באויר העולם כמו שכתוב משוטט בארץ. **ואזיל בפרודא** והולך בפירוד מבת זוגו כי אל אחר נסתרט, **ובין כף ובין כף אית גייתא לתד נמלה דשכיב בין שנוי** ובין כך ובין כך יש מנוחה לנמלה אחת השוכבת בין שניו שניתנה לו לטרף, ר"ל מי שלא רצה לקיים מצות פריה ורבייה ומת בלא בנים, הוא נמסר ביד הס"מ, והס"מ על ידי שהולך בפירוד מבת זוגו מפריח את נשמה ההיא ביד מלאכי חבלה המוליכים אותה מדחי אל דחי, אבל בין כך ובין כך הקב"ה מזמין לזו הנשמה מקום מנוחה על ידי אחי המת המיבס את אשתו ועי"ז יש לה מנוחה, והס"מ **שרי בתבואא וסיים בפרודא** הוא מתחיל בחבור ומסיים בפירוד, כי תחילה היו ז' ז' דקליפה צחצור אז"ל, וכשננסו לל נתחצרו פנים צפנים אלל נשאלו צפיווד.

^{מג} גם בדפ"ר - שריא, בתרלד - שרייא, ומתלדו - שארי, בגרסת זהר שלנו שרי.

^{מד} **והריצ"ח** כג 14 דקה 5 ביאר שרי בחיבורא כי בשרש הכל אחד ואח"כ נפרד לפעולות המשתנות והסט"א סיים בפירוד במקום לחזור לשורש שמשם הכל בא לאחד וכן גם העבודה זרה בתחילה היה שידעו שיש אלוך על הכל אלא אמרו עוב אלקים את הארץ והתעסקו בשרים שלו אבל אח"כ כבר שכחו לגמרי מהאל האחד ויחסו הכל רק לככבים ומזלות דהינו לשרים כאילו הם שורש לכל

^{מז} בתרלד - ותשכט - ואמרו

^{מו} **הריצ"ח** כג 16 שאל למה נאמר על הסט"א שלא עושה פרי דמשמע מזה כאילו יש להם מציאות אלא שרק לא עביד פרי והרי אליבא דאמת אין עוד מלבדו והסט"א אינה מציאות כלל. ותירץ באריכות שבאמת אין לה מציאות ורק האדם הנכשל בה הוא הנותן לה מציאות דמיונית. עיין גם בספורי מעשה מעשה מרב ובנו שהס"מ אמר לרב אם תרצה אהיה בולע אותך.

^{מז} עיין גם עץ חיים שער מה פ"ב

^{מח} **זוהר משפטים קג.** - ומתוך ואמר **אבל תא תזי פתיב** אבל בא וראה מש"כ **ויקרא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, מאי טוב** מי נקרא טוב, ואמר **תנינן** בבראשית רבה פ"ט יב, **דא מלאך טוב** (ה"ג הגמ"ק) זהו מלאך הטוב, כלומר הוא יצר הטוב, **מאד, דא מלאך המות** מאד הוא מלאך המות

שהוא טוב יותר ממלאך הטוב, כי מפחדו נמנעים בני אדם מלחטוא להקב"ה, וּלְכַלֵּא קִדְשָׁא פְּרִיָּהּ הוּא אֲזִמִּין תְּקוּנָוִי וּלְכוּלָּם הַקְּבִ"ה מִזְמִין תִּיקוּנָם הַרְאוּי לָהֶם.

ומפסק דבריו ואמר תא חזי כתיב בל וכלה מס"כ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן הגה נהר דא שהוא היסוד דז"א, (היולא מת"ת הנקרא עקו, להשקות את המלכות הנקראת גן), לֹא שָׁכִיךְ לְעֵלְמִין מְלֵאפְשָׁא וּלְמַעְבַּד פִּירִין אִינוּ שׁוֹקֵט לְעוֹלָם מַלְפָּרוֹת וּלְרַבּוֹת וּלְעֵשׂוֹת פִּירוֹת, וְאֵל אַחַר אֶסְתֵּרְס הֵייוֹנוּ בְּחַי' ז"א שֶׁל הַסְּטֵרָא אַחֲרָא הַנִּקְרָא אֵל אַחַר אִינוּ כֵּן אֲלָא נִסְתַּרְס, וְלִית לִיהּ תִּיאֻבְתָּא לְעֵלְמִין וְאִין לֹא תֵּאוּה לְעוֹלָם, וְלֹא אֶפְיֵשׁ וְלֹא עֵבִיד פִּירִין וְאִינוּ פּוֹרָה וְאִינוּ עוֹשֶׂה פִּירוֹת, דְּאֶלְמֵי עֵבִיד פִּירִין יִטְשָׁטֵט לְכָל עֵלְמָא שֶׁאֵס הִיָּה עוֹשֶׂה פִּירוֹת הִיָּה מִטְשָׁטֵט אֵת כָּל הָעוֹלָם ע"י רְבוּי הַקְּלִיפּוֹת וְהַחֲטוּטִים שֶׁהִיָּה מוֹלִיד, וְטַעַם הַדְּבַר כִּי דְקִלִּיפָה אִין לֹאֵר דַּעַת שְׁמַטְס שׁוֹרֵשׁ הַהוֹלְדָה, אֲנִל בְּקוּשָׁה יֵט לז"א מוֹחִין שְׁלִימִין שֶׁל חֲב"ד, לִכֵּן הוּא יִכּוֹל לְפַרְוֹת וּלְרַבּוֹת, וּבְגִין כֵּךְ בְּרַ גֵּשׁ דְּגָרִים לְהַהוּא סְטֵר דִּיפּוֹשׁ בְּעֵלְמָא אֶקְרִי רַע וְנִשְׁכֵּל זֶה אֲלֵס שְׁגוֹרֵס שֶׁהַסְּטֵרָא אַחֲרָא יִפְרָה וַיִּכְנֶה בְּעוֹלָם עַל יְדֵי חֲטָא שְׁז"ל נִקְרָא רַע, וְלֹא חֲמֵי אֶפְיֵי שְׁכִינְתָּא לְעֵלְמִין וְאִינוּ רוֹאֶה פְּנֵי הַשְּׁכִינָה לְעוֹלָם דְּכִתִּיב לֹא יִגְוֶךְ רַע.

עץ חיים שער הקליפות - שער מח פ"ב - ודע כי כמו שבכל הפרצופים דקדושה יש בהם בחינות המוחין כנודע כן יש אל כל הפרצופים דקליפות כולם לזכרים ולנקבות אבל יש שינוי בזה כי הגה הזכר דקליפה וגם הנקבה אין בהם רק תרין מוחין לבד והזכר של הקדושה יש לו ג' מוחין חב"ד והנוקבא של הקדושה יש לה ב' מוחין חו"ב לבד כי נשים דעתן קלה וזה נרמז בסבא דמשפטים דק"ג וז"ל אל אחר אסתרס ולא עביד פירין, פי' הדבר כמש"ה ממני פריך. נמצא כי הפירות הנעשין מזווג העליון דו"ן דקדושה הם נשמתיין ורוחין ונפשין דישיראל והענין כי בחי' נפשות באים מן הנוקבא עצמה אמנם בחי' נשמות ורוחות באים מן צד הזכר המזדווג עם הנוקבא ואמנם הטפה הנמשכת ע"י הזווג הוא ממוח הדעת כי הוא המכריע והמחבר התרין מוחין חו"ב של הזכר ואי אפשר לשום זווג אם לא ע"י הדעת לכן נקרא הזווג בלשון דעת כמ"ש וידע אלקנה את חנה אשתו והאדם ידע את חוה אשתו ואיש לא ידעה וכמוהו רבים והטעם כי אם אין דעת אין זווג כלל. ואמנם שם בקלי' אפילו הזכר אין בו דעת רק ב' מוחין לבד אבל מוח הג' הנקרא דעת אין בהן וכיון שכן הוא א"כ אין בו בחי' זווג והרי הוא דומה לסריס שאינו עושה פירות ונודע כי אל אחר הוא הזכר שבקלי' כנוכר בזוהר במקומות רבים ובפ' פקודי דרמ"ג על לא יהיה בך אל זר וז"ש כאן אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כי בנוקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינן כמשארז"ל על התנינים הגדולים נמצא כי ישראל יש להן גר"ן מהקדושה נפש מן המלכות עצמה ור"ן מן הזכר שיש בו בחי' הדעת אמנם עכ"ם אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנוקבא של הקליפות אך ר"ג הבאים מן הזכר אין בהם לפי שהזכר דקלי' אסתרס שאין בו מוח הנקרא דעת כדי להמשיך ע"י זווגו עם הנוקבא בחי' ר"ג אשר ז"ס אל אחר אסתרס ולא עביד פירי שהם הר"ג של הזכר אבל הנפשין הם פירי הנוקבא יש לעכ"ם נפש מהנוק' דקליפה וז"ש גם בלא דעת נפש לא טוב כי הנפשות של האומות הבאים מהקליפות הנקרא רע ולא טוב הם נעשין בלא דעת לכן אין בהם רוחין ונשמתיין ג"כ.

פירוש הבית לחם יהודה על עץ החיים שער הקליפות מח פ"ב - אל אחר אסתרס ולא עביד פירין רבנו ז"ל קיצר לשון הזוהר כדרכו בקודש וז"ל הזוהר ואל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא : פירוש הדבר כמו שאמר הכתוב בהושע "ממני פריך נמצא". פסוק הוא בהושע סי' י"ד ופירושו הוא שהנוקבא אומרת לז"א כי פריך שהם הרוח והנשמה הנו' בסמוך, ממני הם נמצאים כי במעי הנוקבא ניתנת טפת הדכורא ושם הם נתקנים בבחי' פרצוף. וכל' א"כ נמצא שגם הדכורא יש לו פרי וע"ז אמר בזוהר דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין : וא"א לשום זווג אם לא ע"י הדעת. כלומר אם לא ע"י טפת הדעת אבל אם הוא ביאה ריקנית אינה נקראת זווג וכדמסיים והטעם וכו' : והרי הוא דומה לסריס. אמר דומה לפי שהסריס יש בו דעת אלא שיש ריעותא בביצים או בגיד אך לענין ההולדה דומה הזכר דקלי' לסריס : כי בנוקבא לא שייך לישנא דסירוס אלא צינן. כוונתו לחזק דבריו שכתב שכוונת הזוהר הוא על דכורא דקלי'. אמנם בודאי שגם הנוקבא נצטננה כנראה מלשון מבו"ש דנ"ח ע"ג וז"ל וז"ס סירס את הזכר וצינן את הנקבה כי בהם כח לפרות ולרבות שאין בהם מוח הדעת המשתף ומחבר את החו"ג ביחד לעשותם פרי עכ"ל.

אמנם הגויים אין בהם רק בחי' נפש לבד מצד הנוקבא של הקליפה היינו מנוקבא של ג' קליפות כמ"ש בפ"ג דשער מט וז"ל ונשמתיין של הגויים הם מג' קליפות רוח ענן ואש שכולם רע וכו' ועיין בדברינו דהתם. אמנם קשה כי מאחר שנצטננה הנוקבא כמו שאמרנו בדיבור הקודם וגם על הזכר אמר בזה הג' דלית ליה תיאובתא לעלמין א"כ היאך הם מתעוררים להזדווג ומולידים נפש לגויים. ואפי' אי נימא שלפעמים הם מתעוררים להזדווג כענין פרדה שתבעה, פשוט הוא שאין זה כי אם פעם אחת ביוכל ומאחר שכן ראוי שיהיו ישראל פרים ורבים אלף פעמים מכל האומות שבעולם ואיך היה הדבר בהפך כמ"ש כי אתם המעט מכל העמים. ועוד אם אין בהם דעת בקליפה א"כ איך נמצא בחי' מוח הדעת בראש הנכרים כמו בראש ישראל. ועוד מאי שנה נוקבא דקליפה שהיא יכולה להמשיך טפת הנפש מח"ב שלה אעפ"י שאין בה בח' דעת והדכורא אינו יכול להמשיך רוח ונשמה מחו"ב שלו אלא ע"י הדעת.

ונ"ל בישוב אלו הקושיות, והוא במ"ש רז"ל בפ"ג שבסמוך והעולה מדבריו הוא כי אחר שנתקנו ד' עולמות אבי"ע אז היה הז"א דקליפה בבחי' ו' אורות לבד ונוקבא דקליפה בבחי' אור של נקודה א' בלבד וע"י חטא אדה"ר נסתלקו ט"ס מנוקבא דז"א דאצילות ונתלבשו בנוקבא דקליפה דאצילות ונעשת פרצוף שלם, ב' ספירות בין באורות ובין בכלים וגם דכורא דקליפה נעשה פרצוף ב' ספירות בבחי' הכלים בלבד ואין בהם כ"א ו' אורות הראשונים שהיו לו מקודם התיקון ולא נתוסף בו דבר ולכן לילית נקראת יותרת על הכבד דאתגברת על בעלה כי יש לה יתרון עליו שיש לה יו"ד אורות והוא אין לו רק ו' אורות לבד עי"ש. ובוזה יותרת כל הקושיות והוא כי כאשר ברא אלהים את התנינים הגדולים שהם סמ' וילית סירס את הזכר וצינן את הנקבה שלא נתן בהם בחי' דעת כדי שלא יטשטשו את העולם. אמנם אח"כ ע"י חטא אדה"ר גרם להמשיך ט"ס בנוקבא דקליפה ונעשה בה דעת מבחי' הדעת דנוקבא דאצילות העומד בין תרין כתפין דילה ולכן היא מפתה לס"מ להזדווג עמה והיא יכולה להמשיך נפש מחו"ב שבו כי אין בו דעת אפילו אחר חטא אדה"ר. ולפי שסבא דמשפטים קאי על תחלת בריאת הסט"א שהיו מקמי חטא אדה"ר משו"ה אמר אל אחר אסתרס ולית ליה תיאובתא ולא אפיש ולא עביד פירין וכו' מה שאין כן אחר חטא אדה"ר אע"פ שאין לו אורות חב"ד מ"מ יש לו כלים דחב"ד וגם בהם מתפשט אור הו"ק שלו ולא נשאר סריס ואין לו תיאובת לגמרי כבתחילה כי אם מקצת בלבד וע"י שהופך את שלחנו ואשתו יושבת עליו בסוד יותרת הכבד מתחזקת תאוותו ומולידין נשמות לאומות העולם בלא גופין ואותם נשמות שהולידו אחר חטא אדה"ר הם נכללו באדה"ר ונעשה גוף גשמי כמבואר בספר הלקוטים תהלים לב וזה לשונו כשברא הקב"ה לאדה"ר כל הנשמות שנכללו בו לא היו אלא נשמות ישראל ואם לא הי' החוטא לא היו אומות העולם יוצאים לעולם עכ"ל הבית לחם יהודה עי"ש עוד.

כלל, נמצא שלא יתכן כלל שהפרדה ילדה איזה ריוח/מ^ט. **והשיב להם הי ניהו מילי דכדיבא.** היינו זה בעצמו **השקר**, אבל רמוז בו אמת **שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין** נמצא שאמרתי שקר בלי להיכשל בעצמי בשקר שהוא ע"ז, ואמרתי שקר שהוא כל המהות שאתם חיים בה שרודפים אחר ההשתדלות של שקר ונדמה לכם שמרויחים ובאמת זה ריוח של דמיון בלבד :

עד כאן לא רמוז עניין התאוות ממון, ובאמת יש עוד שקרים שהם עבודת אלילים דהיינו שמחפש בהם ישועה מלבדו ית', ובאמת אינם מולידיים ריוח, וכגון הגונב את התור, שבאמת רק דוחק את השעה, או משקר במכס להציל ממונו, שבאמת אדרבה נחשב לו צדקה אם לוקחים ממנו ומצדקה לא מפסידים, כמבואר בתורה ד' תנינא. או שמשקר במשא ומתן ובמשקלות שגם זה תאוות ממון, אבל גם לא על זה מדבר רבינו, כי כל השקרים הנ"ל כולם יודעים שזה לא הוגן לעשות זאת ואפילו אם לא מבינים שזה שקר ואין בזה ריוח, אבל יודעים שזה על חשבון הוולת ואין זה מכובד.

אבל נקט שקר גדול ביותר המצוי ביותר, והעיקר הנורא שבו שהוא כל כך שקר עד שכל העולם בטוח שאדרבה זה האמת וההצלחה, והוא שקר הרדיפה אחר הממון, שלא משקר שום אדם, אלא את עצמו, ונדמה לעולם שהוא מוכשר ומוצלח ומשבחים אותו שהוא עשיר ומיליונר ומיליארדר וכמה שיש לו יותר ממון כך יותר מכבדים אותו, וכמה שיש לו יותר הוא מתגאה יותר ויענה עזות ביותר ובטוח בעצמו ביותר כמו שמספרים על רוטשילד שאמר אני ברעב לא אמות, וסופו שמת ברעב, כי נסגר בכספת שלו ועד שמצאוהו, כבר נפטר. וכל העולם רק חולמים מתי גם אני אזכה בממון הרבה או בירושה גדולה ואוכל להיות חפשי ומאושר בטוח ומסודר, ומאחלים זה לזה שתזכה להרויח מליונים בפיס, ומקנאים במי שזוכה כאילו הוא האדם המאושר בעולם והם הפסידו את הצלחתם והם המסכנים.

ורבינו קול קורא במדבר מתאר את בעל תאוות ממון כאדם עצוב ומסכן ורדוף אחר תאוותו בפנים חשוכות ונפולות כולו דאגה ועצבות תמיד. נשוק הנחש שמאכלו מצוי לו תמיד כי הוא שנוא ומרוחק ואין תפילתו רצויה.

ובאמת היא גמרא מפורשת א"ל אליהו לבר הי הי וא"ל לר' אלעזר מאי דכתיב (ישעיה מח-י) "הנה צרפתיתך ולא בכסף בחרתיך בכור עוני" מלמד שחזר הקב"ה על כל מדות טובות ליתן לישראל ולא מצא אלא עניות. אמר שמואל ואיתימא רב יוסף היינו דאמרי אינשי יאה עניותא ליהודאי כי ברוא סומקא לסוסיא חיורא (כמו חוט ארום על סוס לנזן:?)

^ט **משמע** שגם הם ידעו שרדיפת הפרנסה לא מועילה שהרי ידעו חכמת הטבע וחק הנהגת העולם כפי מהלך הגלגלים שהיא חכמת האיציטגנות, ומי שידע זאת יודע שהריוח שמרויחים הוא כפי סדר הטבע ואדרבה ישראל יכולים לשנות את המול אבל גוי לא יכול ממילא הוא מוכרח לפי הנרשם בחק הטבע, ואעפ"כ הוא רץ ומשתדל כי בעיני הגשם נראה שבלא זה הוא ימות, ואפילו בחכמת הכישוף לא נולד דבר חדש אלא שנלקח ממקום אחר. או שהוא דמיון שאין בו תועלת אלא אחיות עינים.

^י **ענין לק"ה** פורים הלכה ו יא - כי אין בין חמץ למצה אלא משהו, הינו המשהו שבין כעס לעשירות שהוא תלוי במשהו כחוט השערה (כמובן בהתורה הנ"ל), שעקר החלוק בהקדה שבין ח' לה', כי מצה בה"א זה בחינת עשירות, בחינת הא לכס זרע, בחינת השפעת העשירות שהמשיך יוסף במצרים, כי השם יתברך הקדים שהעשירות יתגלגל למצרים על ידי יוסף דיקא שיהיה להם כח על ידי זה לבררו משם ולהחזירו למרא קמא, וחמץ בחי"ת זה בחינת חמה וכעס, כי לית חמה בלא ח"ת, ועל כן נקראת המצה לחם עני שהוא תקון להעני והעניות שסבלו בגלות, כמו שפרש רש"י שמוזכר את העני וכו', **כי עקר תקון העשירות הוא עניות, דהינו מי שאינו מתגאה בדעתו ומחזיק עצמו בעני** ובאיזה מעמד שהוא בין שהוא עני ממש או שהוא בינוני או שהוא עשיר מפלג תמיד מחזיק עצמו כעני ואביון גדול, בבחינת דוד המלך שבגדל מלכותו וגדלתו ועשרו הגדול אמר תמיד, כי עני ואביון אנכי, ואני עני ואביון, **כי האדם ראוי לו להבין עצם עניותו בזה העולם, כי אפלו הצדיק אי אפשר לו לצאת ידי חובתו בזה העולם כנגד השם יתברך**, וכמו שכתוב, כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב וכו', מכל שכן וכל שכן שאר בני העולם, ואם כן אפלו לחם צר ומים לחץ אינו מגיע לו חס ושלוש לפי מעשיו, רק השם יתברך זן את העולם בחסדו, כמו שכתוב, נתן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, ואם כן אין עני יותר ממנו, כי הוא אכל דלאו דילא, וכשמישים אל לבו האמת ויודע זאת בברור, אזי טוב לו תמיד ויזכה לעשירות אמתי שהוא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, **איזהו עשיר השמח בחלקו, כי ישמח תמיד בחלקו**, מאחר שידע שהכל חסד גדול מהשם יתברך אפלו לחם צר ומים לחץ, ועל ידי זה יזכה לעשירות ממש לכל הון דעלמא, **בבחינת מאן דאיהו זעיר הוא רב, שמי שהוא קטן בעיניו ויש לו הסתפקות ומקבל הכל באהבה ובשמחה יזכה אחר כך לעשר וגדלה, וכמו שאמרו, יש מתרושש והון רב, וכתיב מקים מעפר דל וכו' להושיבי עם נדיבים, 'מקים מעפר' דיקא, הינו מי שמישים עצמו כעפר וכנ"ל, וגם אחר כך כשזוכה לעשירות ממש לכסף וזהב וחפצים הרבה לא יפל על ידי זה להתאוות מה שאינו שלו, כי גם בעצם עשירותו יחזיק עצמו לעני ויהיה שמח בחלקו תמיד וכנ"ל. לא כן הרשעים שהם בהפך מכל זה, כשהוא עני הוא בכעס על השם יתברך על עניותו וחסרונו, ותכף כשיש לו איזה ממון הוא מלביש עצמו במלבושים שאינם ראויים לו לפי ממונו, ועל ידי זה חסר לו עתה יותר מבתחלה, וכשמרויח עוד ממון יותר מתחיל לקנות לו כלי כסף ומרגליות ותכשיטין, והכל בכפלי כפלים מכפי ערכו, ועל ידי זה חיו מרים ומרורים תמיד, עד שיש הרבה שבימי עשירותם חיהם מרורים יותר מבימי ענים עד שהרבה העבירו עצמם לדעת על ידי זה, כידוע את המעשה הרע הנעשה תחת השמש על ידי זה, ועל פי רב על ידי זה באים לידי עניות ממש ומתים בעלי חובות (שקורין אב ועצירס). וגם בימי עשירותם היו עניים גדולים, כי תמיד חסר להם כפי הנהגותם והצטרכותם העצומים, והכל מחמת גסותם הרע, ואינם חושבים על תכליתם הנצחית, וכאלו כל העשר מגיע להם לבד, ומאן דאיהו רב הוא זעיר, ומי שהוא מתגאה הקדוש ברוך הוא משפילים ומתים עניים ובעלי חובות, **וזה בחינת יאה עניותא לישראל**, שעקר היפי והנוי הוא עניות, הינו מי שמחזיק עצמו לעני תמיד הוא נאה ויפה תמיד, **כי כל מה שיש לו הוא נאה ויפה אצלו תמיד**, אפלו מלבוש של פשתן עם טלאי על גבי טלאי, הכל נאה ויפה אצלו ושמח בו מאד, שיש לו על כל פנים מלבוש כזה להתכסות בו, כי יודע שאינו ראוי לו לפי מעשיו אפלו מלבוש כזה, ואו הוא נאה ויפה תמיד, כי אחר כך גם כשיהיה לו מלבושים של**

ואם כן שהיא גמרא מפורשת כיצד זה שלא מצינו מעולם אדם שיתפלל להיות עני כרצונו ית', הרי כולם רוצים להיות כרצונו ית' עכ"פ רוצים לרצות, ואעפ"כ אם תברך אותם שיזכו לעניות יצעקו מדוע תשנאו ותקללני. הרי שזה השקר הכי גדול בעולם, שכמה שתאמר ותתאר לאדם כמה רע יש בממון אעפ"כ לא יכנסו דבריו באזניו.

והטעם לזה מונח בממון עצמו (כידוע), כמ"ש בקהלת "הכסף יענה את הכל", כי יש בכסף כח קניה ובחוש רואים שאינו דומה מי שיש לו אלף שקל בכיס למי שאין לו, כי עם כסף מרגיש הרבה יותר בטוח, ממי שאין לו ואזי הוא מסכן שתלוי רק בתפילה, ואפילו רק מבשרים לו שעתיד לקבל ממון כבר הוא אדם אחר, אפילו מאה שקל כבר מרגיש שיש בידו כח קניה של כל הדברים בעולם שהוא חפץ בהם במחיר הזה, נמצא שמאה שקל עורר אצל האדם את כל תאוותיו השווים לפחות מאה שקל, ועוד מעופפת מחשבתו לכפל הקרוב לזה כמאמר חז"ל יש לו מנה רוצה מאתים. ואם ידע שעומד לקבל אלף שקל תגבר ותגדל תאוותו לכל מה שנדמה לו שצריך בשווי אלפים, ממילא מובן כמה משוגע/ניא יהיה מי שמרויח בפיס כמה מליונים או מאות מליונים שקלים.

וזהו שאמר להם ריב"ח לסבי דבי אתונא שפרדה באמת לא יולדת אלא ריוח מדומה ותלא נילוי' פתקא בצווארא דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי זוזי פי' באותו ולד דמיוני שילדה הפרדה תלוי בצווארו שטר צוואה מאביה שהוא חייב מאה אלף זוזו שיורשיו חייבים לשלם, ומבאר רבינו בי אבא, זה כינוי לע"א לעבודת אלילים, כמ"ש כמו שמתאר ירמיהו הנביא את עובדי האלילים (ירמי' ב') האומר לעץ אבי אתה. וע"א היא חובה (נ"י/נ"ה) כך כינו חז"ל את הע"א ורבינו מבאר ג' סיבות א' שמכרעת את י"הכל לכף חובה דהיינו אפילו יש בידו מעשים טובים אם הוא עובד עבודה זרה חייב מיתה. ורבינו דורש שכבר בחייו הוא מת מדאגת החובות. וסיבה שניה וכל המתדבקין בה הם בעלי חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצוואר בני אדם, שאין מסתפקין בממונם. ולווין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתכרין שכר הרבה, וסיבה שלישית ואח"כ מתים בעלי חובות. ואם אינם מתים בעלי חובות, אז הם בחייהם כמו מתים כי הם בחייהם בעלי חובות, ומטריחים א"ע בטרחות גדולות, ומסכנים א"ע נ"ב בסכנת דרכים,

משי ושל כסף וזהב יהיו נאים ויפים אצלו תמיד, אבל מי שאינו מחזיק עצמו כעני, וכל מה שיש לו מתאוה יותר אינו זוכה לנוי ויפי לעולם כנראה בחוש שאפלו לובש בגדי משי היקרים וכו' תמיד חסר לו עוד בגדים היקרים ביותר של גדולי הקצינים ביותר, וכן להלן וכו' להלן וכו' כידוע כל זה והבן מאד:

א' עיין תורה סד תנינא - מה שאנו רואים, שקל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש כמו שאנו רואין בחוש, שקל מי שהוא עשיר, יש לו שגרון גדול דע, פי הממון עושה אותו משגע. כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים (נגידים לח), והנבואה כשפאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: "ויתנבא" ו'אשתטי' (שמואל א י"ח): ואצל הנגידים הנ"ל נעשה על ידי הממון שגרון גמור, ועל כן הם נעשים משגעים על ידי העשירות שלהם:

²¹ בתרלו - לה

ב' ירמיה פרק ב (כו) אמרים לעץ אבי אתה וקאבן אתה וילדתני וילדתניו) וילדתניו) פי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו: (כח) ואיה אלקיה אשר עשית לך יקומו אם יושיעוך בעת רעתך פי מספר עריך היו אלקיה יהודה:

מצודות דוד (כו) אמרים - על אשר אמרים לפסל העשוי מעץ אתה אבי ולצלם מאבן יאמרו אתה ילדתנו כאלו הכוכבים בראו העולם ומלואה. כי פנו אלי עורף - ר"ל אינם שומעים לדברי כאדם המהפך עורף מול רעהו ולא יאבה לשמוע אמריו. ובעת רעתם - בעת בוא עליהם הרעה יתפללו אלי ויאמרו קומה והושיענו מן הרעה:

מלבי"ם (כו) אמרים - מבאר זה כי הם אינם עובדים העץ והאבן על אופן שיהיה אמצעי בינם ובין ה', כמו שהיו טועים אז בדור ההוא שהפסל הוא כעין טלמסאות להוריד הרוחניות מלמעלה, באופן שיהיה עבודת האליל בלתי מכוון לעצמו רק להשיג על ידו אתנן ומחיר מצרכי העולם, לא כן רק שהם אמרים לעץ אבי אתה - שחושבים את העץ שהוא בוראם יוצרם וחוללם ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל, עד שעובדים העץ מצד עצמו, כי פנו אלי עורף ולא פנים - כי העובד העץ להיות אמצעי בינו ובין השם הוא פונה פניו אל ה', רק שמשים הע"א כאמצעי בינו וביניו, אבל הם שמהו ככח נשגב בפני עצמו בלתי נתלה מה' כלל, ופנו מן ה' פניהם אל האליל, ובכ"ז בעת רעתם יאמרו קומה והושיענו - ולא יתחרטו על שעובו אותי לעבוד הפסל, רק ירצו להשיג ממני ישועה ועז, לא שישו בו לעבדני ולעזוב עבודת האליל.

²² עיין רש"י לך בן פסוק וירדפם עד חובה [בראשית יד טו נקרא חובה ע"ש ע"ז שעתידה להיות שם]

²³ בראשית פרק יד (יד) וישמע אבך פי נשבה אחיו וירק את חניכיו ולידי ביתו שמהו עשר ושלש מאות וירדף עד דן: (טו) ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויפם וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק:

רש"י - עד חובה - אין מקום ששמו חובה ודן קורא חובה על שם ע"א שעתידה להיות שם:

²⁴ בתרלו - שמכרעת הכל (ותיבת את נחוק)

²⁵ בדפוד - א"ע, בתקפא - ע"א, ומתרלו - א"ע

²⁶ בתרלו - ומסכנים בסכנת ע"א דרכים

בשביל שכר מועט אע"פ שלצורך פרנסה זה מותר/י^ט אבל הם עושים זאת, **בשביל לשלם חוב אביהם, חוב ע"ז.** כי הלכה שמצוה לקיים דברי המת [י], וזה הדבר להם כמו צוואה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפי' מהרש"א/א^{סא}, תלא לי' פתקא בצווארא, שטר צוואה כנ"ל שהרייח הוא דמיון שהוליד התאוות ממון שהוא ע"ז לכן ברייח בעצמו תלוי שטר צוואה לקיים דברי אביו שהוא התאוות ממון :

עתה יבאר השאלה ותשובה הרביעית ששאלו סדב"א את ריב"ח ועפ"י הכלל הנ"ל שכל שאלה היתה צריכה להיות מכה ניצחת לכל הדרך חיים של הסבי דבי אתונא להוכיח להם שהיא שקר בתשובה שאין עליה עוררין עד שגם הם יודו לזה שהרי לא היה כאן צד שלישי שיכריע מי ניצח, אלא הם בלבד. ואולי אפ"ל ששאלו מי שיש לו מלח ברית ואעפ"כ נפל לתאוות ממון ודברו לשיטתם שא"א לקדש חומר הגוף עד שיהיה האדם מופקע לגמרי מהתאוה הגשמית, אלא רק להשיח דעתו לדברים אחרים, ורצו לגרור את ריב"ח למהלך החשיבה שלהם/י^ט. ובאמת היה יכול מיד לענות שמלח לא מסריח, כמו שאמר בסוף. אבל הראה להם כאילו נגרר למהלך שלהם ואמר שכביכול יש מלח למלח וזה שליה של פרדה, ומיד שמחו שהצליחו להכשיל אותו להגרר אחריהם עד שאמר דבר שאינו, ואז הסביר להם שאמר אמת אבל היא שייכת רק למי שזכה לקדש חומר הגוף ומי שזכה לזה כבר לא צריך לזה כי באמת הוא כבר יצא לגמרי מהתאוה ואינו מסריח.

ואח"כ אמרו לו סבי דבי אתונא לריב"ח שאלה רביעית שם והיא **מלחא כי סריא/י^ט במאי מלחאי ליה** מלח שהסריח במה מולחים אותו צ"ע כי לכאורה היו צריכים לשאול במה מולחים אותו לפני שמסריח כדי שלא יתקלקל ויסריח. ומבאר רבנו **כי תיקון של תאוות ממון הוא ס'תיקון הברית מלח כנ"ל.** משמע שזה גם הם ידעו אלא שהמושג תיקון הברית אצלם הוא שונה כי אין אצלם מושג של קידוש החומר עד כדי יציאה לגמרי מתאוה, אלא רק שע"י שעסוק בעניין השכלי של חקירות

^ט עיין שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן יז – קונ' רפואה בשבת פרק ה ד"ה (ט) ועוד

(עיין יו"ד סי' קט"ז סעי' ה), הרי דמותר לאדם למסור את עצמו למיתה. דהיינו ליכנס למקומות מסוכנים שיתכן שיהרג שם לשם פרנסתו. [דבל"ב הרי אסור. ויעוין בספר חסידים סי' תרע"ה דההולך למקום סכנה כגון על קרח או בחורבה ישנה וכו' גורם מיתה לעצמו וכו' עיי"ש].

עיין בשו"ת נודע ביהודה מהדו"ת חיו"ד סי' י' שהתיר לאיש יהודי להכניס א"ע למקום גדודי חיות רעות אם עני הוא ועושה זאת לפרנסתו, ובנמקו, דלזה התורה התירה כמו כל סוחרי ימים מעבר לים, שכל מה שהוא לצורך מחייתו ופרנסתו אין ברירה והתורה אמרה ואליה הוא נושא את נפשו ואמרו רז"ל מפני מה זה עלה בכבש וכו' עיי"ש הרי בכנ"ל.

^ס תענית כא. כתובות ע. גיטין יד.

^{סא} מהרש"א על בכורות דף ח: השאלה הג'. שאמר להם במשל נמרץ במילי דבדיאי כודנייתא דילדה כו' וע"פ מ"ש פ' מקום שנהגו הוא ענה גו' פסול היה והביא פסול לעולם דכשם שהפרדה אינו זרע שיקרא ע"ש אביו שהוא בא מן הסוס והחמור גם אין לו זרע כך העובדי כוכבים פסולים הם ואין להם זרע שיקרא ע"ש אביהם דאין להם יחוס אב ז"ש בהם וזרמת סוסים זרמתם דהיינו כעין הזרמת שיש לסוס עם החמור שבא מהן הפרדה ולפי שכבר אמרו לו שאין ללות לישראל עוד והברית החדשה פירושהו שלא נאמר על ישראל רק על אמונתם כמ"ש המינים וע"כ א"ל כודנייתא דילדה והוי תלי לה פיתקא כו' דהיינו שטר צוואה שיפרעו בניו למי שהלוה בבית אביהם מאה כו' וזה משל דודאי זה אינו שאינו מלוה לפרדה כיון שלא יהיו לו בנים לפרוע מהם כן הענין עובדי כוכבים שנדמו לפרדה הזאת שאין לה בנים נקראים על שם אביהם ליתבע מהם הפרעון וא"כ ע"כ ברית חדשה לא עליהם נאמר ליתן אבל לישראל ראוי ללוות שיוכלו לפרוע ע"י בניהם שנקראו ע"ש אביהם לעולם שהשם יתב' מעיד עליהם. וא"ל כודנייתא מי ילדה כו' שהם לא הבינו הנמשל מזה. וא"ל הי ניהו מילי דבדיאי שהרי בזה אתם חפצים לדבר במשלים במילי דבדיאי ובוה נצחם במה שלא הבינו כאן דבריו לפי הנמשל ולכך לבסוף אייתנהו למיכל כו' אך כשראו שהוא נצחם במה שלא הבינו באו הם לשאלו ג"כ במילי דבדיאי אולי יוכלו לנצחו שלא יבין גם הוא דבריהם. וא"ל מלחא כי סריא במאי מלחאי ליה כו' מבואר כי הברית אשר לו יתב' עמנו הוא הברית לעולם כמו המלח שהיא הדבר המתקיים לעולם וכמ"ש ברית מלח עולם כו' אבל הכופרים אומרים שאינו לעולם וכבר ביטל הברית עמנו בהיותנו בגלות המר ואותם לקח לעם תחתינו וז"ש מלחא כי סריא כיון שהברית מלח אשר עמנו סריא ואינו קיים בגלות במאי מלחאי ליה שוב להתקיים לעולם וע"ז השיב להם ורמו להם ע"פ כוונתו דלעיל וא"ל בשליא דכודנייתא שהעובדי כוכבים נדמו לפרדה כי לפי שדימו הם להיות בטל הברית עם ישראל ולקיים הברית עם העובדי כוכבים אמר כי הם כמו הפרדה שאין לה שליח למלח בה לעשות דבר המתקיים שאין להם זרע נקרא ע"ש אביהם כמ"ש וא"א לקיים הברית עמהם לעולם אבל ישראל שיש להם זרע אחריהם יתקיים בהם הברית לעולם כמ"ש באברהם והקימותי את בריתי וגו' ובין זרעך אחרך לדורותם לברית עולם וגו' וז"ש שאין שליח לכודנייתא ואין לכם זרע אחריכם להיות מתקיים בכס הברית אבל המלחא והברית שלנו ודאי לא סרח והוא קיים לעולם לזרעינו אחרינו.

^{סב} באמות זה קצת דוחק כי לפי חכמתם נראה שהיה מהלך יותר עמוק אבל לא מצאתיו.

^{סג} סריא פירוש הסריח ובהשמטות כתב שהוא לשון סרו מהר מן הדרך לשון ע"א. צ"ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ"ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ' פסחים עיקם הכתוב וכו' כדי לדבר בלשון נקיה עיי"ש. ואולי כדי לבטא יותר את גודל הרעה שיש בתאוה הזו.

אזי יוצא מהתאוה, וכמו שאמר רבינו/ס"ג, שלפעמים אדם כל כך שקוע באיזה תאוה אחת עד שנדמה לו שהוא כבר יצא מהאחרת, ובאמת אם רק ינוח ממנה מיד תתגבר בו השניה. ועל כן **ושאלו אותו, זה שתיקן בריתו** דהיינו שנדמה לו שתיקן בריתו כי כבר אין לו מחשבת תאוות ניאוף כלל, **אם יצא מעסקי עיונו בחקירה ואז נפל לסרחון/ס"ו** **תאוות ממון [ס"ז]**, **במאי תיקונו. והשיב להם, בסילותא דכדנייתא.** דהיינו לפי דרכו שתיקון הברית באמת הוא שכל כך התקדש עד שיצא לגמרי מהתאוה **כי באמת יש עוד תיקון לתאוות ממון, היינו שיסתכל לשורש, שמשם בא כל הממון וכל השפעות ס"ח. וע"י הסתכלותו שם, יתבטל תאוותו/ס"ט.** **כי שם בשרשה, השפע כולו אור צח ומצוחצח/ע"ג, ותענוג רוחני: ואין מתאוה/ע"א** **עב"נ"א מתעבה כת"י** **אלא למטה/ע"ג. ומי הוא**

^{ס"ה} **שיחות מוהר"ן** – אות נו – יש בני אדם שנדמה עליהם שהם רחוקים מאיזה תאוות גדולות כגון מתאוות ממון וכיוצא בזה. דע שאף על פי כן יכול להיות שהוא גרוע יותר מחברו שהוא משוקע באותה התאוה, דהינו שיש לו איזה תאוה אחת שהוא משוקע בה כל כך עד שאפלו תאוות ממון וכיוצא בזה שהיא תאוה גדולה מאד נתבטלה אצלו כנגד אותה התאוה, נמצא שהוא גרוע יותר כי הוא משוקע כל כך באיזה תאוה עד שאפלו תאוה גדולה של ממון וכיוצא נתבטלה אצלו מחמת התאוה. ואפלו אם היתה התאוה שהוא משוקע בה קטנה מתאוה האחרת שהוא רחוק ממנה, עם כל זה אין נפקא מנה כלל מאחר שהוא משוקע בה כל כך עד שתאוה גדולה נתבטלה אצלו על ידי זה כנזכר לעיל. וכמו שמצינו שיש עקשן, כגון תינוק שבשביל עקשנות לבד יכול להפקיר עצמו לגמרי ולהכות ראשו בתבה מחמת עקשנות כנגד אמו שעושה לה להכעיס. כמו כן יש בבני אדם שיכול להפקיר הכל ולסלק כל התאוות בשביל איזה תאוה או עקשנות שהוא רוצה:

^{ס"ו} **סרחון תאוות ממון** – עיין ספורי מעשיות סוף המעשה מבעל תפילה שמי שתיקן תאוות ממון אזי מרגיש בממון ריח סרחון ממש ולא יכול לסובלו ע"ש

צ"ע כאן ובסוף מעשה מבעל תפילה הנ"ל שרבינו לא נקט לשון נקיה כמבואר בתחילת גמ' פסחים עיקם הכתוב וכו' כדי לדבר בלשון נקיה ע"ש

ועיין שם שתאוות ממון כמו צואה והריצ"ח ביאר כאן שנקט שם צואה כי צואה הכוונה לדבר שהיה מחובר לקדושה והתנתק והניתוק גורם לסרחון וכמה שהיה מחובר לקדושה גבוהה יותר כן הסרחון חזק יותר בהתנתקות כמבואר בהלכות ק"ש שצואת אדם מסריחה יותר מצואת חיות ולכן הממון כיון ששרשו במקום כל כך גבוה לכן כשבא לעודה"ז הוא מנותק משרשו דהיינו מהמוחין שלו אזי הוא מסריח מאד ואין לו תקנה אלא ע"י שממשיך איליו את המוחין שלו משרשם באריך וזה ע"י שתי לידות וכשמצליח כראוי אזי זוכה לבחי' שפע כפול.

לכן דווקא הנופל לתאוות ממון כל כך מסריח כי אוחו בממון ששרשו בתכלית הקדושה ומנתק אותו משם לתכלית העורף והסתרה כמבואר בלק"ה גניבה ב' ג' מבאר מוהר"ן שהממון בשרשו גבוה מאד בבחי' חד עינא דרחמי שזה בחי' אריך אנפין בחי' כתר כידוע שהכתר מתחלק לעתיק ואריך שתיק נעתק מהברואים ואריך מתייחס אליהם) וזה מה שרבינו אומר שהממון בשרשו צח ומצוחצח ומבואר בפרדס הרמ"ק בשער הצחצחות שזה למעלה מהספירות והיינו בכתר.

^{ס"ז} עיין סוף מעשה מבעל תפילה – עה"פ צא תאמר לו כי הממון מסריח כמו צואה ממש

^{ס"ח} בתשכס-ההשפעות

^{ס"ט} עיין מעשה מבעל תפילה כיצד הוליק הגבור את אנשי מדינת העשירות בדרך אל החרב שממנה קיבל גבורתו, ושם היה דרך מן הצד שהובילה למטבח נעלם ומעלו צפרים ומי שאכל מהמאכלים ששם נתבטל אצלו תאוות ממון בתכלית עד שהתבייש מאד בכל וזו שהיה לו כל כך עד שחפר בור לקבור עצמו בו. **ובשיש"ק ח"ו אות שה** מובא שאנ"ש פרשו שהמאכלים האלה הם ספרי רבנו. וצ"ע לפי המבואר כאן רק מי שתיקן בריתו בתכלית יכול לזכות להביט בשרש הממון עד שימאס בממון עצמו.

^ע עיין תחילת תורה כד אורות הצח צחות שהם למעלה מרוחין ונפשין כמבואר בווהר נח דף סה. ומבואר בפרדס של הרמ"ק בשער הצחצחות שהם למעלה מהספירות.

ועיין **דעת ותבונה** למוהר"ח – שער החצר הפנימית – כתב רבינו מהר"ח וזה"ה בשערי קדושה ח"ג שער א' ו"ל, הנה המאציל העליון אשר האציל כל העולמות נקרא אין סוף, ואין בו שום תמונה לא בשם ולא באות ואפי' בקוצי האותיות כלל, ולכן אפי' ההרהור אסור בו, והאציל ה' עולמות זה נשמה לזה וזה לזה. והם, **ואו, אדם קדמון הנז' בספר התקונים, ובלשון הגאונים נקרא צחצחות.** הב', עולם האצילות. הג', עולם הבריאה. הד' עולם היצירה. הה' עולם העשיה. ואלו הה' עולמות נקראים הוי"ה אחת, כי קוצו של הוי"ה הוא אדם קדמון, והוי"ה אצילות, ה"א ראשונה בריאה, הוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשיה. **ולפי שאדם קדמון לרוב העלמו אין לו תמונת אות אלא קוצו של יו"ד,** כי האין סוף אפי' תמונת קוץ אין לו, לכן אין אנו מזכירים עתה אלא ד' עולמות אבי"ע, כי הם אותיות גמורות, וארבעתם יחד נקראים שם הוי"ה.

עיין **לק"ה פקדון** הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים.

ועיין **לק"ה גנבה ב' ג'** השתלשלות הפרנסה צריך לירד בשתי בחינות השתלשלות, כי שרש הכל הוא בבחינת כלא ימינא בחינת עינא חד דרחמי ששם כלא ימינא בחינת אורייתא דעתיקא סתימאה ששם כלא ימינא ולית שמאל ולית עשר תמן, כמובא במקום אחר, ושם תליא כל ההולדות וכל החיים ואנפין נהירין וכל השפעות של פרנסה ועשירות בבחינת בני חיי ומזונא לאו בזכותא תליא אלא במזל שהוא בחינת עינא חד דרחמי כידוע, כי אף על פי דלית שמאל ולית עשר תמן, כי שם הוא כלא ימינא כנ"ל, אף על פי כן שם שרש כל ההשפעות, כי הכל תלוי שם כנ"ל רק ששם הוא כלו אור צח ומצוחצח בחינת כלא ימינא כנ"ל.

^{ע"א} **ואין מתאוה אלא למטה** – עיין לק"ה גנבה ב' ז' – ועיקר ממון דקדושה בחי' שפע כפולה הוא ע"י שמקושר להדעת שהוא בחי' עינים כנ"ל היינו בחי' השגחת השי"ת שמשם נמשכין כל ההשפעות מבחי' עיני ה' ע"י השגחתו ית' בבחי' תמיד עיני ה' אלקיך בה הנאמר בא"י שמשם נמשכין כל ההשפעות וכל העשירות לכל העולם כמובא. ומי שפוגם בהממון ונופל לתאוות ממון ח"ו עליו נאמר גם עיניו לא תשבע עושר עיניו דייקא כי פגם בעינים כנ"ל בחי' נתן עיניו בממון כי ב' עינים הוא בחי' ק"ם קלין הנ"ל שצריכין לצעוק

הפתי יסור הנה [עד]/[ע"ה], להשליך תענוג רוחני/ע"ה, וליקח תענוג עב. אבל לזאת הסתכלות ע"ה, א"א לבא, אלא עד שיתקן בריתו בשלימות, כמ"ש [ע"ה] מבשרי אחזה אלוק ע"ה. כנ"ל שהכוונה שבתחלה צריך לתקן בשר קודש, ואז יוכל להסתכל באלקות. ובשביל זה, עיקר התיקון של תאוות ממון, הוא ע"י ברית. וכשמתקן בריתו, א"א ליפול לתאוות ממון. כי ע"י מלח, תאוות ממון חסר כנ"ל [פ"א]/[ב"ב] נמצא למעשה שאין עוד תיקון לתאוות ממון אלא רק תיקון הברית/ג"ה. ^{פד} ושוורש השפעות, הוא מכונה בשם שליאי, ששם מונח הולד. כי השליאי הוא בחי' דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמ"ש (איוב ג) כי לא סגר דלתי בטני (בכורות מזה.)/פ"ה צ"ע כי שם הכוונה לשתי עצמות שיש באשה ואין באיש, ואילו שליאי היא כיס בשר

לשבר עיני הסט"א שהוא ע' אנפין חשוכין שמתאווה לממון בבחי' העין רואה והלב חומד, ולזכות לקשר הממון לשורשו שבקדושה לבחי' דעת בחי' עיני ה' בחי' הנה עין ה' אל יראיו למיחלין לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב להציל ממות מבחי' אנפין חשוכין שהם בחי' מיתה כמובא במאמר הנ"ל. ולחיותם ברעב היינו בחי' פרנסה ועשירות שזוכין ע"י עיני ה' שנמשך ממולא דכל מווני ב' תלין שהוא בחי' עינא חד דרחמי בחי' הנה ען ה' אל יראיו כנ"ל:

^{פז} הערה זו נוספה מתורלו בפנים.

^{פח} צ"ע תורה זו היא לשון רבינו ואם היה לשענינו רב כתי' רבינו של תורה זו צ"ע מדוע גם בדפ"ר (צילום 47 ד) וגם מוהר"ת בתקפא שינו מלשון רבינו. (גם בתורלו לא נמצא. ובלוח השמסות דפ"ר לא נמצא. גם בנוסחאות והגהות מכת"י אינו.

^{עג} עיין נועם אלימלך – עה"פ "זה יתנו" איתא בגמרא כמין מטבע של אש הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה מתחת כסא הכבוד ואמר לו כזה יתנו רמו ע"פ דאיתא בגמרא איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע ומקשה התוס' למה נקרא בנן של קדושים ומאי ראייה הוא על אבותיו אשר היו קדושים ומתריצין מאחר דלא ידע כו' מסתמא גם אבותיו היו קדושים ע"ש # י"ל כוונת דבריהם דהנה הצדיק הגמור בוודאי גם בגלגול ראשון היה צדיק גמור והגלגול ראשון נקרא אב לגלגול שני שנתגלגל עתה: וזהו כוונת התוספות מאחר שלא יודע עתה בצורה כלל גם אבותיו הוא הגלגול הראשון גם כן היה צדיק והטעם כי הצורה של המטבע הוא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו לזה אמר השם הטוב כזה יתנו דהיינו שיתנהגו עם כספיהם כזה שהוא אש מתחת כסא הכבוד דאש שורף ואש מחמם דהיינו אם ח"ו מתנהג בכספו שלא כהוגן אז שורפתו ואם מתנהג כשורה בצדקה בלב שלם וגמילות חסדים אזי המצוה הזאת מגעת עד כסא הכבוד ומחמתו מגיע לעונג רב בזה ובבא אמן:

^{עד} משלי ד' ט'

^{עה} מי פתי יסור הוא לשון הפסוק משלי פרק ט פסוקים ט' טו. וצ"ע לכאורה צ"ל מי פתי יסור ממנה.

^{עו} עיין תורה ט' יש התבוננות דבוהה מאד שצריך לה כל הון דעלמא ונראה הכוונה שכל כך שמח בחלקו עד שלא חסר לו כלום כאילו יש לו כל הון דעלמא ולפי המבואר כאן זוכים לזה ע"י תיקון הברית בתכלית שע"ז יכול להסתכל בשרש הממון

^{עז} גם בדפ"ר ותורלו- הסתכלות, ומתורלו- ההסתכלות

^{עח} איוב יט כו

^{עט} משך הנחל- אלוה, תורת נצח- אלוה, קרן הורובין החדש- אלוה

^פ בתשכס - שבתחילה

^{פא} סוף אות ב'

^{פב} מבואר שלהסתכל בשרש הממון כשהוא עדיין אור הצמצמות זה יכול רק הצדיק הגדול שתיקן בריתו בתכלית כי יש לו מלח ברית בשלימות. ולעיל באות ג' למדנו שכל אחד מישראל נעשה מלח לחבירו הנמוך ממנו ע"י שחבירו מקושר אליו שעל כן צריך להזהר שלא לחלוק על חבירו שמא הוא המלח ממון שלו ועלול ע"י ליפול לתאוות ממון.

עיין מה שכתבנו בתורה יג הקדמה לאות ב', לבאר את המבואר בסוף מעשה מבעל תפלה כיצד תיקן הגיבור את מדינת הממון ע"י הריח של התבשילין שברך לאותו מקום ששם מחדש כוחו ע"ש שבארנו עפ"י תורה יג שזה בחי' העלאת הצדיק את הנפשות מין נוקבין לעתיקא סתימאה להוריד משם תורה וע"ז מטהר אותם מתאוה זו כמבואר שם באות ה' רצוא דא נוריאל חמימות תאוות ממון ושוב דא מטט ע"ש. ולפ"ז מבואר שמי שזכה להסתכל בשרש הממון יכול גם לתקן אחרים ולהוציאם מתאוות ממון. ועיין לק"ה קדושין ג' ג' שמבאר הטעם שבמעשה מבעל תפלה מבואר שכמעט א"א לצאת מתאוות ממון זה לא בגלל שבאמת אי אפשר אלא בגלל שבעל תאוות ממון כל כך שקוע בתאוותיו עד שאין לו זמן פנוי שאז אפשר לתקן אותו. ע"ש.

^{פג} וכנ"ל כל מי שתיקן קצת את בריתו נעשה מלח לכל האוהבים אותו וקשורים אליו כפי המדרגה שזכה. ממילא מי שזכה לשלימות תיקון הברית נעשה מלח לתקן את הקשורים בו לגמרי מהתאוה. ובפרט כנמצאים אצלו בשעת אמירת תורה שאז עוד יותר זוכים לזה כמבואר בתורה יג כנ"ל.

^{פד} בתשכס - ושרש

^{פה} בכורות דף מזה. – א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר ותכרע ותלד כי נהפכו עליה ציריה רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא אידי דוטרטא אתמוחי מתמח אמר רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אביי ובאיש ליכא והכתיב צירים אחוזני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמונה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:

שבו הוולד נמצא בהריון ואחרי הלידה הוא יוצא לחוץ¹⁹. ורבנו מתכוון ברוחניות כמבואר בכהאריז"ל¹⁹ שיש שתי בחי' דלת ונעשה משני דלתין צורת מ"ם סתומה [ח], ששם מונח הולד/ט, והוא בחי' מ"ם יום של יצירת הולד/צ [צא] נדה ל:}. וכן יש למעלה דלתי שמים שמשם נולד השפעות, כמ"ש (תהלים עח)/צב דלתי שמים פתח וימטר עליהם מן וכו' וימטר עליהם כעפר/צג שאר וכו' פשט הפסוק שדלתי שמים פתח כדי להמטיר מן שהוא לחם אבירים/צו מאכל המלאכים, ועוד יסע קדים בשמים דהיינו רוח דרומית חמה מתימן שהביאה עוף כנף דהיינו השליו כעפר וכחול ימים, ורבינו חיבר שני פסוקים לומר שדלתי השמים שייך גם על השליו.

וזה שהשיב להם בשליא דכדנייתא/צה, הוא תיקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון:

¹⁹ עיין משנה בכורות פרק ג (א) הלוקח בהמה מן הנכרי ואין ידוע אם בפרה ואם לא בפרה, רבי ישמעאל אומר, עז בת שנתה ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. רחל בת שתיים ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. פרה וקמור בנות שלש ודאי לפנה, מפאן ואילף ספק. אומר לו רבי עקיבא, אלו בולד בלבד בהמה נפטרת, הדיה כדבריה, אלא אמרו, סימן הולד בהמה דקה, טנוף. ובגסה, שליא. ובאשה, שפיר ושלויא. זה הכלל, כל שידוע שבפרה, אין כאן לפנה כלום. וכל שלא בפרה, הרי זה לפנה. אם ספק, יאכל במומו לבעלים. רבי אליעזר בן יעקב אומר, בהמה גסה ששפעה חררת דם, הרי זו תקבר, ונפטרה מן הבכורה:
תפארת ישראל – [ז] שליה – כמין כיס שהעובר מונח בתוכה וילדתו ריקן:

¹⁹ עץ חיים שער לה פרק ג – ונחזור לענין כי ב' צירין וב' דלתות יש באשה כמ"ש כי לא סגר דלתי בטני וכן כי נהפכו עליה ציריה וסוד הענין הוא שאלו כ"ב אתוון הנ"ל הם נעשין דל"ת וציר א'. והנה אלו האתוון הם כפולין כמ"ש בע"ה ולכן יש ב' צירים וב' דלתות וכשתחברם יחד יהיו צורתם ס' סתומה כזה מ' של לסרבה המשרה ואלו הם סוד מ' יום של יצירת הולד וכאשר נקודת היסוד שלה היא סתומה והולד הוא בתוכה אז הוא צורת מ' סתומה וכשילדת נפתח רחמה ואותן הב' דלתות שהיו דבוקות זו בזו ונעשו צורת ס' סתומה נפתחין ואז הולד יוצא משם ובהיותה ס' סתומה אז נקרא גן נעול מעיין חתום והמ"נ של המעיין חתומים שם וסתומים. הרי בארנו סוד דלתות שברחם שהם סוד הכלי המקבל בתוכו אל הולד ובתוך כלי זה נתונין המ"נ כי המ"נ אינו הכלי עצמו אבל הם סוד ה' אותיות מנצפ"ך הכפולות. באופן כי הכ"ב אותיות הם דלתות וה' אותיות מנצפ"ך הם המ"נ.

¹⁹ שער הכוונות דרושי עמידה דרוש ב סוף דרוש תיבת אלקינו ד"ה ומביא גואל לבני בנייהם

¹⁹ עיין תורה ל' ותורה קלה וסוף תורה ב' תנינא

^צ שהוא יסוד בניין הוולד בארבעים יום דייקא וכן מצינו בכמה מקומות שהיסוד הוא בחי' ארבעים יום כגון הורדת התורה ע"י משה רבנו והמבול שהיה יסוד עולם חדש ודור המדבר יום לשנה היה יסוד דור חדש שיכנס לארץ.

^צ פרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"ז ד"ה ותכין באמרך לעולם ועד. וזה חדש תרומה ע. פסיקתא וזרתא (לקח טוב) פ' שלח דף קח.

^צ תהילים פרק עח (כג) ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח: (כד) וימטר עליהם מן לאכל ודגן שמים נתן למו: (כה) לחם אבירים אכל איש צידה שילח להם לשבע: (כו) יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן: (כז) וימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף:

מלבי"ם – (כג) (כג-כד) ויצו, ולכן הראה להם שהגם שצוה שחקים ממעל וימטר עליהם מן לאכול, בכ"ז המטיר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף, והראה להם שהגם שנתן להם לחם כבתחלה בכ"ז היה יכול לתת גם בשר בשפע רב, – ויצו שחקים ממעל. יש הבדל בין שחקים ובין שמים, שהשחקים גבוהים משמים ומורים על השפעה הנסיית שהוא למעלה מן השפעה הטבעית היורדת משמים, והמן לא ירד משמים, ר"ל מן המערכה והטבע, רק משחקים שהם ממעל, כאילו נפל משחקים אל השמים, ודרך דלתי שמים אשר פתח נפל אל הארץ, ובאופן זה המטיר עליהם מן לאכול, ולא היה מוזן טבעי כי דגן שמים נתן למו, ובאשר גם מן טבעי יורד במדבר ההוא בשני חדשי השנה, בא להוציא מלב המכחישים בל יאמרו שהיה מוזן טבעי הנמצא גם עתה במדבר, לכן באר סימנים שם נדע שהיה דגן שמים כי. (כה) לחם אבירים אכל איש, שהמן היורד במדבר אינו מאכל בריאים לשובע רק נותנים אותו לחולים, והוא היה לחם הנאות לאנשים אבירים, זאת שנית שהמן היורד בטבע אינו משיב, ואינו יורד רק מעט, וא"א שיהיה מספיק לכל איש ואיש שהיו ששים רבוא, ופה לחם אבירים אכל כל איש, וגם ששלח להם צידה לשובע, שזה א"א במן הטבעי: (כו) יסע, והגם שנתן להם המן, נתן להם גם בשר הפך דעתם, ולכל יאמרו שהרוח שהגזו שלים מן הים היה דרך מקרה שהרוח נשאם לשם בטבע, מבאר בראיה שגם זה היה בנס, כי הים היה במערב וצפון לישראל, וא"א שישאם למחנה ישראל רק רוח מערבי או רוח צפוני, אבל יסע קדים בשמים שהיה רוח מזרחי, וגם ינהג בעזו תימן, הוא רוח דרומית, שלפי הטבע היה ראוי שרוחות אלה ירחיקום מגבול ישראל וישאם הלאה לצד האחר, וא"כ היה הנשיאה הפך ממקום הרוח בדרך נס: (כו) וימטר, והנס השני היה כשבא למחנה ישראל לא פרחו משם הלאה, רק שם המטיר אותו עליהם מלמעלה למטה כעפר שנופל למטה, והיו רבים כחול ימים: (כח) ויפל, וגם שהפיל את השליו בקרב מחנהו, הגם שטבע העוף להתרחק מבני אדם נפלו סביב למשכנותיו לא רחוק, ולא על גבי האהלים:

^צ כעפר – צ"ע מדוע רבנו ציטט דווקא פסוק זה של כעפר שאר שלפי הנ"ל רומז לתאוות ממון שגורמת לפרנסה להיות בבחי' עפר וחסרון. ואולי רומז לשליו דייקא שכיון שאלוהו שלא כהוגן ניתן להם שלא כהוגן כמבואר ביומא עה.

^צ עיין רמב"ן שכתב שהמן הוא התגשמות אור האלקי – וצ"ע הרי לפי הנ"ל כל פרנסה היא התגשמות אור האלקי צח ומצוחצח. ואולי יש לחלק בין התגשמות להשתלשלות כמבואר בערבי נחל בראשית עה"פ ויהי אור לחלק למה בכל מעשה בראשית אמר ויהי כן וכאן ויהי אור כי אור היא התורה ירדה מבריאה כמות שהיא רק התלבשה בלבושין אבל כל מעשה בראשית ירד ונשתלשל מעולם לעולם ובכל עולם הוא כדמיון בלבד לעולם הקודם והוא לשון ויהי כן כמו כ' הדמיון.

^צ לפי מה שביאר ששליה הכוונה לשרש הממון היכן שהוא נולד צ"ע מדוע נקט של כדנייתא שהיא עולם הפירוד ואילו שרש הממון הוא בעולם החיבור עינא חד דרחמי. ואולי כי שם גם בחי' החלל הפנוי כמבואר בלק"ה פקדון הלכה ג אות (י) כי הממון נמשך מבחינת חלל הפנוי שהוא סוד הצמצום שהוא שרש כל הדינים. אמנם צ"ע כיצד יתכן שהצמצוחות והחלל הפנוי בחי' אחת. ועיין לעיל שצח צחות הוא א"ק דהיינו בחי' הקו הנכנס מא"ס לתוך החלל. ונ"ל כוונת מוהר"ן שם שהממון מצד עצמו מצד היצירה

ואמרו ליה, **מי איכא שליא לפרידה. כי עכו"ם אין לה אפילו בית ולד**^צ. אמר להם, **ומילחא מי סריא. כי באמת מי שתיקן הברית באמת ע"י זיכוך הגוף בדרך התורה כנ"ל, אינו נופל לתאוות הממון** כי יצא לגמרי מתאוות חמירות/^צ כמבואר בתורה עב. ועוד שכיון שנזדכך רואה את הממון בשרשו באורות הצחצחות היכן שהממון נולד ושם הוא תענוג רוחני נפלא של התבוננות בהשגות אלוקות (עיין תורה ס')/^צ ובוודאי שלא יחליף זאת בממון גשמי /^צ:

תוספת זו היא כעין השמטה שהוסיף רבינו בלשונו. ושייך לעיל אות ג' בעניין שהחולק על צדיק נקרא אויב והקב"ה מגרש אותו לשמד ע"ז של תאוות ממון ואין לו מלח להמתיק מרירותו כי חולק על צדיק.

(תהלים נה)/^ק אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם פסוק זה אמר דוד על דואג ואחיתופל שהיו גדולי הדור דואג היה ראש סנהדרין בזמן דוד (מדרש שוחר טוב) ורדפוהו בעצות רעות כמבואר בסנהדרין סט: ודוד אמר שימותו לפני שיגיעו לחצי ימיהם, ורבינו מבאר עפ"י הנ"ל שאנשי דמים/^ק ומרמה **היינו מי שהוא בעל מחלוקת** לפי המבואר לעיל הכוונה שמי שחולק על צדיק ממנו, לא יחצו ימיהם, פירוש **נופל לתאוות ממון, וימיו כלים ברדיפת אחר מותרות**/^ק. **וזה לא יחצו ימיהם**, שמתקיים בו דברי שלמה המלך (קהלת א יג) "ענין רע נתן

וההסתרה הקשורה בו הוא תכלית ההסתרה דהיינו בחי' החלל הפנוי שהוא שרש האפשרות שברא הקב"ה להסתיר אלוקותו, וכמבואר בתורה סד שא"א להתגבר על הסתרה זו רק באמונה שגם שם יש אלוקות נעלמת. וזה מה שמבאר שם בלק"ה שהעיקר הוא לגלות אמונה ע"י שמשמש בממון לצורך מצווה אזי מראה שמאמין שבממון עצמו שהוא תכלית ההסתרה וחלל הפנוי גם שם יש אלוקות נעלמת בבחי' אמונה. אבל מה שמבואר כאן בתורה ששרש הממון הוא אור הצחצחות הכוונה לממון מצד הדעת שבו ועל כן צריך קמ קלין להמשיכו כי צריך להמשיך את האור הנפלא של דעת שבשרש הממון למטה ואח"כ אל הממון הגשמי להאיר אמונה בבחי' העפר וההסתרה שבממון. נמצא שהשליה היא של כודנייתא דייקא כי השליה היא האור הצחצחות צריך להאיר אותה בממון המגושם שהוא כודנייתא ופירוד והסתרה וחלל פנוי.

^צ **צ"ע שהרי** מתעברת ויולדת שדין ומויקים מו"ל שמכשילה ישראל בחלום. ועיין לעיל בעניין אל אחר אסתרס ולא עביד פרי שהגויים נבראו מנפש שלהם בלא דעת ואעפ"כ יולדים כמו שהקשה שם הבית לחם יהודה ותירץ שזה רק אחרי החטא נעשה להם בעולמות ב"ע בחי' חיבור.

^צ **צ"ע שמצינו** שאחר שזכה להשגות אלוקות בהתפשטות הגשמיות יחד עם גדולי הדור ורבי עקיבא עד שזכה לראות את מלאך מט"ט (כמבואר בגמ' המעשה בד' שנכנסו לפרד"ס) אעפ"כ יצא לתרבות רעה והדבר הראשון שעשה הוא שתבע זונה לעבירה. ונ"ל פשוט שלא היה יצר הרע גשמי אלא שהציץ למעלה ממדרגתו ונפגע כמבואר שם שגם חבריו נפגעו כל אחד בעניו וזוהי ר"ע רצו המלאכים לדחוף והקב"ה הגן עליו.

^צ **שם מבואר** שמי שזכה לצאת מתאוות ממון כל כך עדי שכאילו יש לו כל הון דעלמא כל כך לא חסר כלום ושמח בחלקו אזי זוכה להתבוננות נפלאה של השגות אלוקות. ולפי המבואר כאן נראה שגם שם הכוונה לשרש הממון.

^צ **וצ"ע בסוף** התורה עה"פ וכל היקום אשר ברגליהם למדו חז"ל שהממון מעמיד את האדם על רגליו מקרה. והקשינו הרי קרח נפל ע"י ממון, כמבואר במדרש שעליו נאמר עושר שמור לרעתו. והקשינו שם כיצד זה יתכן לפי המבואר בספרים שקרח היה בדור דעה ומי שיש לו אפילו קצת דעת אין לו נסיון בתאוות הגשמיות כמבואר בתורה עב. ועוד שבהיכל הברכה מבואר שהיה כוונתו לשם שמים, וכן מבואר בפל"ח תורה א' תנינא שנפל דייקא ע"י שלימות יראת שמים שע"י היו דבריו נשמעים וע"י נפל לתאוות התמנות כמבואר שם. וכן מבואר בתורה קפא שקרח ועדתו היו צדיקים, ולכן התפלל עליו יעקב אבינו שלא יפילו את משה רבינו. נמצא שהיה בתחילה צדיק גדול בבחי' מלח ברית ואם ע"י שחלק על משה רבנו איבד גם את בחי' המלח שהיה לו, א"כ חזרת הקושיא של סבי דבי אתונא מלחא כי סריא במאי מלחי לה, שהרי גם מי שזכה לתיקון הברית בשלימות אם יחלוק על צדיק האמת יפול מתיקון הברית.

אלא אם נאמר שהשאלה שלהם היתה שבעודו מלח ברית יסריח, וזה א"א אלא שתחילה יפול מבחי' מלח ורק אז יסריח וצ"ע.

ואולי כיוון שהיה צדיק עד שלא הפיל את משה רבינו רק מכח התפלה של יעקב אבינו, גם לא איבד גם בעצמו את הברית מלח שלו ולא נפל לתאוות ממון, והממון היה לרעתו רק במה שהשתמש בו לשחד את עדתו שסיכמו לחלוק על משה רבנו. וצ"ע.

^פ **תהלים פרק נה** (כד) וְאִתָּה אֱלֹהִים תִּוְרְדִם לְבָאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דְמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחְצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ:

מצודות דוד (כד) תורידם – את אחיתופל וריעיו כי הם אנשי דמים ולכן לא יגיעו לחיות חצי ימיהם הקצובים להם. אבטח בך – להנצל מידם: מצודות ציון (כד) שחת – קבר:

^ק **אולי אפ"ל** אנשי דמים תרתי משמע ששופכים דם הצדיק בבזיונות וכן ששקועים בתאוות ממון שנקרא דמים עליהם אומר דוד המלך לא יחצו ימיהם שבפשטות הכוונה שלא יאריכו ימים כמובא בגמ' שלא יגיעו לגיל שלושים וחמש כמבואר שם על דואג ואחיתופל שחלקו על דוד אבל רבינו מבאר לא יחצו ימיהם שהכוונה שיפלו לתאוות ממון שנאמר בה שמת ואין חצי תאוות בידו.

^ק **צ"ע דלעיל** ביאר שהממון הוא ע"ז אבל אם כל כוונתו באסיפת ממון היא רק למותרות לכאורה אין זו ע"ז שהרי לא מייחס להם כח אלא רודף אחר תענוגות העולם, ולכאורה אין זה תאוות ממון, אלא תאוות תענוגים, כי הממון אצלו רק היכי תמצוי להשיג תענוג גשמי.

אלקים לבני אדם לענות בו" וביארו בקהלת רבה שם שזה שיפוטו של ממון **שאינ אדם מת וחצי תאוותו בידו** כי יש לו מנה רוצה מאתים, ועד מותו לעולם לא משיג יתר מחצי תאוותו, ובלק"ה/ק"י מבאר שגם כל מה שמרויח הוא תמיד חצי ממה שטרח/ק"י {קהלת רבה א}ק"י/ק"י. **וזה לא יחצו, שאין משיג חצי תאוותו.** דהיינו כיוון שחלקו על דוד המלך צדיק הדור לא היה להם מלח להמתיק את מרירות תאוות הממון שלהם ועל כן נפלו לתאוות ממון/ק"י כנ"ל שמתו בלא שישגו חצי תאוותם **כמובא קח(לעיל באות ג') על פסוק ויגרש מפניך אויב ויאמר השמר** שמי שחולק על חברו הצדיק ממנו אין לו מלח להמתיק מרירות תאוות הממון והקב"ה מגרש אותם מהפנים דקדושה של חבירו לתאוות ממון שהיא בחי' שמד ועבודת אלילים **ע"ש: (ע"כ לשון רבינו ז"ל):**

ומוסיף מוהרנ"ת ממה שמע בע"פ מרבינו

וזה שסיים שם דוד, אחרי שאמר אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם [ק"י] **ואני אבטח בך, שהוא ההיפוך מתאוות ממון** שנפלו בו החולקים על דוד. **כי המשוקע בתאוות ממון,** אינו מאמין וכ"ש שאינו בוטח בה/ק"י, **כי הוא עובד כל עכו"ם. אך ואני אבטח בך, שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהי' משוקע בתאוות ממון:**

אות וקיא

וע"כ אלו המשוקעים בממון ברדיפה לאסוף ממון, **כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה שחורה ביותר.** כי הממון והעשירות שלו הוא בבחי' בעצבון תאכלנה [ק"י] שהיא הקללה שנתקלל האדם הראשון, **שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה, אנפין**

וני"ל שבאמת אין הכי נמי, אבל כוונת מוהרנ"ת לבחי' עפר ועצבות שבתאוות ממון שגורמת להרגשת חסרון והיא המריצה אותו לרדוף אחר תענוגות כי תמיד מרגיש חסר ולא שמח בחלקו וכנ"ל בהקדמה שיש בממון שני חסרונות אחת הבחי' עפר וחסרון שבו והשני הבחי' ע"ז שבו.

ק"י **לק"ה גנבה** הלכה ב' אות ה' – והנה מחמת זה בעצמו שהמזונות קשים כל כך כפלים כיוולדה בחינת מאה וארבעים קלין הנ"ל, על כן אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כי המזונות באים בקשוי כל כך צער כפלים כיוולדה, ואחר כך מאומה לא ישא בעמלו, כי אחר כך אין בידו רק חצי יגיעתו, כי היגיעה היתה בכפלים מלדת הרוח:

ושמעתי מרבנו זכרונו לברכה על זה הענין שאמרו רבותינו זכרונו לברכה, אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. שיש שפע כפולה בחינת וכסף תועפות לך. וכשווכין לבחינה זו בחינת שפע כפולה נצל מבחינת אין אדם מת וחצי תאוותו בידו מאחר שוכה לשפע כפולה והבן, הינו כנ"ל. כי עקר מה שאין חצי תאוותו ביד האדם לעולם הוא מחמת שצערו בכפלים, על כן כל מה שמרויח חסר לו עוד ביותר מחמת שצערו ויגיעתו היתה בכפלים בחינת כפלים כיוולדה ועל כן אין תקנה לזה כי אם כשווכין לבחינת שפע כפולה ואז נתמלא כל רצונו:

ק"י **ובפל"ח** כתב שכיון שאינו ממון דקדושה הוא אינו ממון כלל שהרי הוא עפר וחסרון ודאגה ועצבות וולא רק שכאילו לא הרויח אלא הפסיד כי גם כל מה שיש לו טועם טעם עפר וחסרון גאדה ועצבות.

ק"י קהלת רבה על פ"א פסוק יג ושם על פ"ג פסוק י'. ולקמן תורה רכא וסוף תורה ט תנינא

ק"י **קהלת רבה א יג** – הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו, רבי בון אומר זו שפוטו של ממון. אָמַר רַבִּי יוֹדֵן בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִיבּוֹ **אִין אָדָם יוֹצֵא מִן הָעוֹלָם וְחֻצֵי תַאֲוֹתוֹ בִּידוֹ, אֲלֵא אֵן אִית לֵיה מְאָה בְּעֵי לְמַעַבְד יְתָהוֹן תַּרְתִּין מְאֹוֹן, וְאֵן אִית לֵיה תַּרְתִּין מְאֹוֹן בְּעֵי לְמַעַבְד יְתָהוֹן אַרְבְּעָה מְאָה. לְעֵנֹת בּוֹ, רַבִּי פְּנִיחָס בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן לְפִי שְׁהוּא בְּעֵינֵין עֲבוּדָת כּוֹכְבִים, וְגִלּוּי עֲרִיזוֹת, וְשִׁפְכוּת דְּמִים, אִין לָךְ קֶשֶׁה מְכַלְמֵם אֲלֵא גִּוּל.**

ק"י **נראה** שזה חידוש של רבינו ולא מצאתי רמו לזה באישי התנ"ך.

ק"י מוהרנ"ת בתקפא

ק"י סוף פסוק אנשי דמים הנ"ל

ק"י **הרמב"ן** לא כל המאמין בוטח אבל הבוטח בודאי מאמין. וכן ראיתי בשמו שהבטחון הוא פרי האמונה.

בתורה עו מבאר רבינו שהבטחון הוא הסתכלות ובספרים מבואר עוד שהוא בחי' כגמול עלי אמו בלא דאגה. ונ"ל לומר שהבטחון מורכב משני דברים אחד חוסר דאגה והשני הסתכלות. ובאמת נ"ל שכל אחד מהם נבחן במצב ההפכי של חבירו, כי הדאגה נבחנת כשאין שום סיכוי כלל אפילו בהשתדלות, ואעפ"כ לא דואג כלל, אבל ההסתכלות נבחנת דווקא כשיש סיכוי ע"י השתדלות, ואע"פ לא פונה אליה אלא אל הש"י לבדו.

ועיין **חובות הלבבות** וז"ל: "מהות הבטחון היא מנוחת נפש הבוטח, ושיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו, שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו על פי יכולתו". כלומר, בטחון בה' אינו בטחון כי משאלות לבו של האדם יתגשמו לטובה, אלא בטחון כי ה' עושה מה שלפי שיקול דעתו הוא מכוון לטובת האדם.

ק"י מתרצו נמחק אות ו'

ק"י בראשית ג' יז

חשוכין, מיתה, כנ"ל. וע"כ כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחי' עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל. וזהו שארז"ל (אבות פ"ב/ק"י) מרבה נכסים מרבה דאגה. הפשט שדאגתו רבה לשמור עליהם ולשמור עצמו שלא יהרגוהו כדי לגולו. רבנו מפרש/ק"י שהם בעצמם דאגה ועצבות כנ"ל כי בוודאי הוא מרבה דאגה ועצבות ע"י ריבוי הנכסים והעשירות כי יש לו מנה רוצה מאתים, וכל עשירותו היא הרגשת חסרון ותאוה להכפילה. כי הנכסים שלו הם בעצמן קטו בחי' עצבות כנ"ל. וע"כ כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל כי הבחי' עפר שבו נמשך מהחלל הפנוי שהוא תכלית האפשרות שניתן להסתיר את אמת מציאותו ית' והשגחתו, נמצא שמי שהממון אצלו בלא דעת ואמונה אזי הוא רק עפר בחי' כח המושך אל התהום, בטן שאול בלא אפשרות למלאו. וע"כ הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות [קט"ז/ק"י], כידוע לחכמי הרופאים קי"י [קט"ז/ק"י]. והממון והעשירות הוא

ק"י **משנה אבות** פרק ב (ז) הוא (רבן גמליאל בן רבי יהודה הנשיא) היה אומר, מרבה בשר מרבה רמה. **מרבה נכסים, מרבה דאגה.** מרבה נשים, מרבה כשפים. מרבה שפחות, מרבה זמה. מרבה עבדים, מרבה גול. מרבה תורה, מרבה חיים. מרבה ישיבה, מרבה חכמה. מרבה עצה, מרבה תבונה. מרבה צדקה, מרבה שלום. קנה שם טוב, קנה לעצמו. קנה לו דברי תורה, קנה לו חיי העולם הבא:

רע"ב - מרבה דאגה - שמא יגולוהו ממנו. ושמא יבואו עליו לסטים ויהרגוהו. וחסיד אחד היה מתפלל המקום יצילני מפוזר הנפש ושאלו ממנו מה פוזר הנפש. אמר להם שיהיו לו נכסים מרובים מפוזרים במקומות הרבה וצריך לפזר נפשו לחשוב לכאן ולכאן:

תפארת ישראל /יכין/ - [מז] הוא היה אומר - ה' מיני תאוות יש שיקיצו באדם מנעוריו כסדר זא"ו, תחלה מיד כשנולד ישתוק רק אכילה ושתייה, ואח"כ גם לממון, ואח"כ יתעורר בו גם חוש המשוש במשגל וכדומה, ואח"כ בא באנשים וירצה שיכבדוהו, ואח"כ כשיתחיל להזקין יבקש משרתים ועוזרים לו, ובכולן ברדיפתו אחריהן ישיג הפוכן:

[מח] מרבה בשר - ר"ל תאוה א' שרודף אחר תענוגים להרבות בשרו ולהשמינו:

[מט] מרבה רמה - לא לבד אחר מותו תתרבה בו הרמה עי"ז, ונפשו עליו תאבל על ביון הגוף, דקשה רמה למת כמחט בבשר החי [כשבת קנ"ב א] וכצועק על ביתו שנפל, אבל גם בחייו ענוגו הוא סבת השחתתו, דכבר אמרו הרופאים שכשיש מכה מהלכת ח"ו או דבר ל"ע, תאחו בפרטות רק הבריאים והחזקים האוכלים למעדנים, ותחוס על האומללים והחלשים:

[נ] מרבה נכסים - תאוה ב' שמתאוה להרבות ממון:

[נא] מרבה דאגה - כי ביום ובלילה לא ינוח מדאגת הפסד, שיפחד שיזול סחורתו או שיפסיד, או שלא ישלמו לו בע"ח, גם יסבוהו מקניטיו סביב ומקנאיו יעופפו סביבו כעדת דבורים לכורת דבש, ולא ימצא קורת רוח בעולמו:

[נב] מרבה נשים - תאוה ג' שאחותו בולמס המשגל, ולבעבור שבאחת רגיל וקץ בה [כנדה ל"א ב], לא יסתפק באחת מתת אלהים להרחיב דעתו [כברכות דנ"ז ב], אלא רוצה לשתות בכל כוס שיראה:

ק"י וקרוב לזה פרש **במדרש שמואל שם** - ואמר מרבה נכסים מרבה דאגה. פי' כי התנא לא דבר עם שלמי הדעת כי אין ראוי למנוע רגלינו מלרדוף אחר ההבל מדאגה ופחד שמא יאבד ממנו כי השלמים אף אם יצברו כעפר כסף והיה עולה על הדעת כי הוא נמנע שיקרה בו שום חסרון אינם חושבים אותו לכולם ומהבל ימעט בעיניהם וככבוד אבן ונטל החול עליהם רק אשר יוציאו ממנו בהתנאות לפני קונם במצות והתנא לא דבר רק עם הנבהלים להון כפי חלישות דעתם ואמר להם כי השמחה וההוללות בעושר ונכסים אינם אחד מני אלף מן הדאגות הנמשכים מן הנכסים ולכן אמר להוללים אל תהולו כי מרבה נכסים מרבה דאגה:

...ויש מין אחר שרודף בעוה"ו אחר הממון כי גם בלילה לא שכב לבו לא לאסוף חיל והון ועליהם אמר שלמה המלך ע"ה אל תיגע להעשיר מבינתך חדל ושמעתי בו שלא אמר אל תיגע להתעשר שהוא התפעל אלא להעשיר שהוא פועל יוצא והכוונה שהאדם אשר הוא מרבה נכסים אינו להתעשר לעצמו לפי שמחר ימות ויעווב לאחרים חילו נמצא שהוא יגע להעשיר את אחרים וכיון שהיגיעה היא להעשיר את אחרים אין צורך להזהירך על זה אלא מבינתך ומעצמך תחדל מלהעשיר את אחרים:

ואפשר כי אמר מרבה דאגה כי הוא דואג עליו שלא יפסידו וגם שלא יהיו מעותיו בטלות אצלו ומבקש מיד לרכוב אניות לילך מעיר לעיר להרויח יותר ועוד כשרואה שום סחורה שהוקרה הוא דואג על אשר לא קנה ממנה וכן אם היתה עמו שום סחורה והווללה הרי הוא דואג על כל זה וכאלה רבות ועל זה אמר מרבה נכסים מרבה דאגה:

ואפשר לי לומר כי נקראו נכסים לפי שהם נעלמים כי נראים לעין דברים נחמדים ותחתיה תעמוד הבהרת כי רבים מקבצים ממון לבעלי נשותיהם ולכן מרבה נכסים מרבה דאגה. ויש אחרים רודפים אחר תאוות המשגל ועל מין זה אמר מרבה נשים מרבה כשפים שעושים לו כשפים.

עוד שם **בשם רבינו יונה** - מרבה תורה מרבה חיים הוא כנגד מרבה בשר מרבה רמה וגם כנגד מרבה נכסים מרבה דאגה כי **דאגת הנכסים הקצרת שנותיו** ודאגת התורה כשאינו מבין שהיא דאגה גדולה לו עד שיבין דבר דבור על אפניו אין דאגה זו מוקנת אדרבה אורך ימים יוסיפו לו וכענין יראת ה' תוסיף ימים:

ספר רוח חיים על אבות - מרבה נכסים מרבה דאגה. כי הכל נגזר אם יצליח אם לאו רק דאגה מוסיף בהשתדלותו להרבות נכסיו ואין אדם מת וחצי תאוותו בידו:

ק"י מתרצו - בעצמו

ק"י עיין שבילי אמנה (לרבי מאיר אלדבי (שנת קי) נתיב חמישי שביל תשיעי מעט משם נמצא בקצור ש"ע לב כב ועיין תולדות יעקב יוסף משפטים אמצע אות יג מה ששמע מרבו בשם הרמב"ן.

ק"י **קיצור ש"ע** סימן לב סעיף כב - **הרוצה לשמור את הבריאות, צריך לרעת התנועות הנפשיות ולזהר מהן. והן, כמו השמחה והדאגה והכעס והפחד, שהן פועלות בנפש. וצריך המשכיל שיהא שמוח בחלקו כל ימי הבלו, ולא ידאג על עולם שאינו שלו, ולא יבקש**

יתרונות, ויהיה בטוב לבב ובשמחה הממצעת, כי היא סבה לגלגל החם הטבעי, ולעכל המאכל, ולדחות המותרות, ולחזק אור העינים וכל ההרגשות, וגם יתחזק כח השכל. ואמנם לא להרבות השמחה במאכל ובמשתה כמו הסכלים, כי ברב השמחה יצא החמימות לשטח הגוף, ויתך החם הטבעי, ויתקרה הלב פתאום, וימות בלא עתו בפתע. ובפרט יקרה זאת לאנשים שמינים בגופם, לפי שהחם הטבעי בגופם מעט, לפי שעורקייהם צרים ומרוצת הדם שהוא מקור החם היא לאט. **הדאגה היא הפוך השמחה, וגם היא מזקת, לפי שמקררת את הגוף, ויתקבץ החם הטבעי אל הלב ויביאהו אל המות.** הכעס מעורר חמימות הגוף עד שיוליד מין ממיני הקדחת. הפחד יוליד בגוף קרירות, ולכן יקרה למפחד, רעדה. וכשתתרגה הקרירות, אולי ימות. ומכל שכן שצריך לזהר שלא יאכל בשהוא בכעס או בפחד או בדאגה, אלא כשהוא בשמחה ממצעת.

תולדות יעקב יוסף – פרשת משפטים – אמצע אות יג – ובוה יובן ועבדתם את ה' אלהיכם לשון רבים הוא החומר והצורה, וכי תימא הצורה תינח, אבל החומר שאין לו שמחה בעבודת ה' ואין זה עבודה כשאינו בשמחה, כמו ששמעתי ממורי זלה"ה בשם הרמב"ן ששאלו א' איזה עבודת ה', והשיבו כל שיש בו תענוג ושמחה בצירוף המורא וכו'. אם כן איך שייך עבודה בחומר, ומשני וברך את לחמך ומימך הכלל כל מיני מאכל ומיני משקה כמ"ש הרמב"ן הנ"ל, ועל ידי זה יהיה העני עמך בשמחה. ואז והסרותי מחלה מקרבך **שהיא הסרת דאגה ועצבות, שהיא שורש כל הקליפות שנקרא מחלה.** וא"ש ועבדתם את ה' לשון רבים, שנמשך השמחה מן שניהם החומר והצורה, זה בגשמי וזה ברוחני והבן:

ק"י בדפ"ר - למחקרים

ק"י עיין לקמן תורה כד תנינא, ובמנורת המאור [קפג] נר ג' כלל ו' ח"ו פ"ג. (והיום כבר יש בבית חולים איש נמונה לשמח חולים בפרט ילדים ומכונה ליצן רפואי) עוד עיין שיש"ק ח"ו קלג.

קכ **שיש"ק ח"ו אות קלג** – והיה (רבי אפרימעל בעל ענג שבת) אומר בצחות אָני **איני הולך וְשומע בעצת הרופאים מלבד את ד"ר שמחה** שאלי הוא מבטל ומשתדל לשמע בקולו והוא על פי המבאר בלקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן כד, המבאר שם שמדת השמחה היא רפואה לכל התחלואים.

תורה כד תנינא – מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרמה שחרה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, כלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צ"ב): "עלי עשור וכו' כי שמחתי ה' בפעלך" וכו'. ואלו יוד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפקין, והם מחיין אותן (א). ועל כן כשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, על ידי זה באין חולאת מן היוד מיני דפקין, שנתקלקלן על ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפקין, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה. וכפי קלקול השמחה והנגון, כן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת על ידי מרה שחרה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה:

ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ירושלמי סכה פרק לולב וערבה ובמדרש רבה שמיני פרשה יא): 'עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא', דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו, זכרונם לברכה (נדרים מ), שנאמר: "ה' יסעדנו על ערש דווי". כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו. ולעתיד על ידי השמחה יתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקן החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חווה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל.

מנורת המאור – אות [קפג] – ואף על פי שאסרה תורה כמה מאכלות אסורות והנטחה כמה דברים מתרים, יש הפרש גדול בין המתרים, בבריאות ובחזק ובכל דבר, כפי שכתבו חכמי הטבע; לולי שהתורה בחמלה על עמו לא רצתה לגור עליהם גורה שלא יוכלו לעמד בה, עד שמרב אהבתו לישראל בכל הדברים שאסר להם, לפי שלפעמים מתאווים בני אדם לאכלם, התיר להם כדומה להם, לפי **שלא יסארו בנפשם המתאוה עליהם רשם ודאגה בשיוכל לבא מאותה סבה חלי באדם, כמו שאמרו הרופאים;** ועל כן התיר להם בדומיהם, כמו שאמרו במסכת חלין, פרק כל הבשר (קט, ב): אמרה ליה ילתא לרב נחמן: כל מה שאסר לנו הקדוש ברוך הוא, כנגדו התיר לנו:

מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, ע"כ הוא מפסיד ומכלה חייו. כי הוא מקושר בפנים דס"א, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחי' מיתה, היפך אור פני מלך חיים כנ"ל [א]. וע"כ הממון ממית אותו, כי הוא בבחי' מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחי' תאוות ממון כנ"ל:

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא דרש הפסוק ועפר תאכל כל ימי חיך שמי שנפל לתאוות ממון נעשה מחובר לנחש ואזי קללת הנחש חל גם עליו שאוכל עפר בבחי' שטועם בכל ממון שיש לו, טעם עפר וחסרון, ומתקיים עוד ביאור בפסוק שהעפר אוכל את כל ימי חייו.

זו"ש אחרי חטא אדה"ר נתקלל הנחש (בראשית ג') ועפר תאכל כל ימי חיך הנחש הוא כח הרע/ו שנברא להחטיא בני אדם והוא הערלה וכח המתאוה/ו ופגם הברית. פשט הפסוק שהנחש נענש שמאכלו עפר/ו, וביזומא עה. אמרו שגם כל מה שאוכל טועם בו טעם עפר. ורבנו דורש שמי שיש לו תאוות ממון, דהיינו שמחובר לנחש, אזי העפר יאכל אותו/ו כי **עפר זה בחי' הממון, כ"ש [ו']/ו**

* בתחילת התורה

² **בראשית פרק ג** (יד) ויאמר יהוה אלהים אל הנחש פי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך:

רד"ק – ועפר תאכל כל ימי חיך, מדה כנגד מדה אתה קנאת באדם לפי שהוא אכל מעצי גן עדן וחשבת ערמה כדי להחטיאו באכילה, תלקה שתאכל הפחות מכל הדברים והוא העפר. ואם תאמר הרי קללתו ברכה נחשבת לו שפרנסתו מודמנת לו בכל מקום, אמרו רז"ל (ב"ר כ, ה) אמר ר' חילפאי לא עפר מכל צד אלא בוקע ויורד עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ושומט גידין ואוכל, הנה לפי דבריהם כי גם העפר אינו אוכל כי אם ביגיעה רבה. ומה שאמר כל ימי חיך, להורות כי גם לימות המשיח יאכל עפר כמו שאמר ונחש עפר לחמו (ישעיה סה, כה). ופירש כל ימי חיך כל ימי עד כלומר כל זמן שמין הנחש על האדמה:

רבנו בחי – על גחונך תלך ועפר תאכל. מדה כנגד מדה הוא השפילם ממעלתם והורידם לעפר לפיכך השפיל קומתו ונתן מזונו עפר. ולא הזכיר בקללתו שיאכל כי קללת האלמות היה קשה מן הכל ועל כן היה מן הראוי להענישו בה, אבל הנחש היה גוף מוכן לפורעניות כמו שהעיד הכתוב ערום מכל חית השדה והיה כלי לקבל הכח הנקשר בו כי הנגלה והנסתר בו אמת וה' שהשפיל קומתו כן השפיל הכח הנקשר בו שהורידו למטה מן הספירות שהן שלש שלש שלש, כי לא אל חפץ רשע הוא לא יגור עמו רע ולכך הוא משולח מכול משלש מחנות של מעלה כענין המצורע שהוא משולח משלש מחנות של מטה:

וכבר ידעת כי הכח ההוא התחיל לספר לשון הרע מבוראו לכך נצטרע ונטרד ממעלתו, והבן זה. מכאן אמרו חז"ל תמיד על כל האומר דבר שאינו ראוי או היועץ עצה שאינה הוגנת עפרא בפומיה, כמו שאמר עפרא בפומיה דאייוב (בבא בתרא טז.), והוא העונש הראוי לכל מי שהוא מסית:

כל ימי חיך. יגיד שהעונש הזה לא יזוז ממנו לעולם ואפילו בזמן המשיח אשר תסתלק האיבה שבין האשה ובין הנחש, כענין שכתוב (ישעיה יא, ח) ושעשע יונק על חור פתן, העונש הזה במאכל העפר לא יזוז ממנו עולמית, הוא שכתוב (שם סה, כה) זאב וטלה ירעו כאחד ואריה כבקר יאכל תבן ונחש עפר לחמו, ועל כן אמר כל ימי חיך לרמוז על ימות המשיח, וכענין שדרשוהו ז"ל ביציאת מצרים (ברכות יב ע"ב) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך (דברים טו, ג), ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח, וכן אנו יכולין להביא בכאן:

³ **הרע בה' הידיעה**, וכמו ששמעתי מהריצ"ח רק ג' דברים נקראים רע בה' הידיעה והם יצה"ר עין הרע ולשון הרע, כי המשותף להם שנתפסים אל הרע שבכל דבר לא לצורך עצמם כמו חיה רעה אלא רק כדי להחסיר מהשני, וזה עין הרע שהיא קנאה בטובת השני ולשון הרע שמדבר רע על חבירו כדי להראות פחיתותו ויצה"ר זה מהותו והוא הנחש שבכל טועם טעם עפר ואע"פ אוכל כל דבר חי וכיון שגם בחי טועם עפר מה הרווח שלו אלא כנ"ל לא כדי להחיות עצמו אלא כדי להחסיר את השני.

¹ עיין **צור המור** שם – **ועפר תאכל**, להורות שהוא החטיא לאדם וסבב לו שימות ויחזור עפר כדכתיב כי עפר אתה וגו' (לק' יט), לזה היה עונשו מדה כנגד מדה שיאכל עפר, כדכתיב ונחש עפר לחמו (ישע' סה, כה), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג"ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש"א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק' כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לכרות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחמו:

¹¹ **ספר קול מבשר ח"א** – פרשת בראשית – וקשה להבין קללת הנחש, הלא בטח נתן השי"ת טבע לנחש שיהיה יכול לחיות מעתה בטבע לאכול עפר, וזאת ברכה היא, שימצא מחסורו בכל מקום בואו? ואמר הוא (רבי בונם מפשיסחא) זי"ע וצללה"ה, כי זאת היא הקללה, כי לאדם אמר בועת אפיך תאכל לחם, ואם יהיה מחוסר פרנסה או יבקש מהשי"ת על זה. ולאשה אמר בעצב תלדי בנים, ואם תבא עת ללדת, תבקש רחמים מהשי"ת. ויש להם עוד שייכות והתקשרות עם השי"ת לבא לפניו בתפלה ותחנונים. רק הנחש הוא מקור הטומאה, נתן לו השי"ת כל מחסורו, שיהיה מאכלו עפר אשר יש לו [בנמצא] תמיד, כדי שלא יהיה לו עוד שום התקשרות עמו לבקש ממנו איזה דבר. כמו כן נתן השי"ת פעמים לרשע גדול בריאות ועשירות, הכל כדי שלא יבוא עוד בתפלתו לפני השי"ת בשום פנים. ועמוק הוא. [מצמיח ישועות, דף כ"ז]:

¹ **ועפר תאכל כל ימי חיך** מפרש מוהרנ"ת **שהעפר יאכל את ימי חיך** ביאר הריצ"ח בשיעור יז ביאר – כי הגוף מתחלק לג' חלקים, א – ראש, ב – גוף עליון ששם ריאה ולב, ג – תחתון הנקרא בזהר שאול ששם כבד והקשור אליו מרה וטחול. הגמ' אומרת כבד כועס. ובוהר פנחס מבאר שזה כנגד העכו"ם, ע' ערקין שהם כולם ככעס, והוזהר שם אומר שמצד א' הטחול יותר מסוכן מבחי' הכבד כועס, ועז' נאמר "טוב כעס משחוק" כי הכעס הוא עכ"פ בגלוי, שם הוזהר אומר שכנגד בעלי הדעת דהיינו אלו שיודעים טוב לקרא את המציאות, עמהם הסת"א נלחמת בגלוי, בכעס דייקא, דהיינו בחי' הכבד כועס, בחי' יום שני שבו נברא הגהנם. אבל ביום הרביעי זה היום של הטחול, בו נברא המארת חסר ו', שגורם אסכרה לרביא, זה בחי' הקטני דעת, עמהם נלחם בבחי' הטחול, דהיינו לא בגלוי,

כי אותם אפשר לרמות, לכן כלפיהם לא צריך כעס, אלא להפך בא אליהם ברמאות כאילו לטובתם, ונראה על פני השטח שיש בהם שחוק, אבל הכוונה האמיתית היא כוונת הכבד, אלא שמה שהכבד עושה בכעס ובגלוי, הם עושים בשחוק ורמאות, וזה בחי' הערב רב.

דקה 12 איך אפשר לקשור את הפשט שמבואר שהנחש נתקלל שיאכל עפר כל חייו לדרשת רבינו שלהפך העפר יאכל את הנחש דקה 15 העפר אחד מד' יסודות, עיקר היסודות הפועלים הם האש מים רוח, ג' אלו יש בהם תנועה (גם המים לוליא כח המעכב הם מתפשטים) רק העפר הוא פסיבי, ומקבל מהם, ויש בו שני הפכים מצד א' דומם ביותר והחסר ביותר בחי' כלי ריק, ומאידך הוא מנא דכולהו, דהיינו שכל הבחי' עביד פרי, זה רק על ידו כי הוא המצמיח ומוליד.

דקה 17 מבאר כיצד מתגלים הג' אר"מ בעפר

דקה 19 מבאר כשהעפר מצמיח אזי חוזר ומתגלה הג' אר"מ, אבל גוף הדבר הוא מהעפר עצמו, דהיינו מה שהעפר עצמו נותן, אבל אם יתגבר יסוד העפר ולא יגלה את הג' האחרים, אלא יבטלם ע"י עזותו, אזי יצא דבר שכולו עפר. (נמצא שבממון שהוא עפר יש בו את הג' האחרים בבח, אבל מי שהוא בחי' נחש אזי אצלו הממון עפר שמוליד עפר, כי עיקר ההולדה זה להוליד את הג' אר"מ שיתגלו ע"י העפר, ע"י שהעפר מתבטל אליהם כדי לגלותם, אבל מי שלא חפץ בתבונה, אלא בממון הגשמי, אזי אצלו הממון עצמו כשלעצמו הוא עפר שמשלט על כל האורות הטמונים בו, ולא מגלה אותם, ולכן אין לא בידו אלא עפר כלי ריק וחסר ומגושם)

דקה 20 הד' מרות הן כנגד ד' יסודות וכל מרה יונקת מהיסוד השייך לה, מרה לבנה יונקת מהמאכלים את הלבון, והאדומה את האודם, והירוקה את הירוק, והשחורה את השחור, דהיינו רק את הגשמיות קר ויבש, בלי שום מתיקות או טעם, שהם בחי' החממות ולחות. העפר קר ויבש, אש חם ויבש, מים לח וקר, רוח חם ולח, בחי' הבל הפה. נמצא שבאש ומים יש מעלה וחסרון, וברוח רק מעלות, ובעפר רק חסרונות בחי' הדומם.

ובמידות זה מתבטא שהלח והחם יש בהם תנועה וחיות, ובהתגברותם אזי על ידם העפר מגלה את בחי' העצם, דהיינו הנשמה, לעומת הקר ויבש שנמצא בעפר, שבהתגברותם נהפך העצם לעצב, כי מונעים התגלות העצם, שזה בחי' לא עביד פרי, כי העצם הוא הפרי.

דקה 22 ואם תשאל הרי בחוש רואים שבעל תאות ממון הוא פעיל מאד, הפך הבן תורה שיושב על מקומו, האמת היא להפך, כי תנועת הבעל תאות ממון היא לא גילוי עצם, אלא בריחה מהמציאות האמיתית, לרגע אין לו זמן לחשוב על התכלית, ולהתייחס אל האנבי שלו, אל העצם, אל הבחי' "ויפח" שיש בו, שמתוכו נפח ה', (כדברי הרמב"ן מאן דנפח מתוכו נפח) דהיינו הנשמה חלק אלוך ממעל שבו.

דקה 24 עפר זה המקום שקוברים את המת, "אל העפר תשוב" השתלטות העפר, כשהנשמה עוזבת את הגוף, וכשהעפר משלט אזי הוא מחזיר כל דבר להיות עפר, דהיינו לנקודה ההתחלתית, דהיינו אל העפר, שהוא מצד עצמו הפך האור וטעם וחיות שיש בעצם, בחלק לאלוך ממעל, שהם מצד הג' אש רוח מים.

דקה 26 חוזר עפ"י הנ"ל, לבאר הקושיא הנ"ל, איך רבינו שדורש שהעפר יאכל את הנחש לא סותר את הפשט שכתוב שהנחש יאכל את העפר. ובאמת בפשטות אפשר לומר שזה כמו לאכול סם המות, שאוכל את אוכלו, אבל עפ"י הנ"ל יתבאר יותר איזה מין מוות יש בממון, שגורם כל זה, כי הוא החסרון בעצם, שבולע את כל חי האדם, וגורם לו חסרון מהותי עצום, ועוד גם תאוה למלא אותו בעוד חסרון כזה, וחוזר חלילה עד מוות, שזה סוד העפר, שהוא המציאות של החסרון בעצם, שיש בבריאה לכן הדבק בו נעשה כמוהו, שחוזר להיות מהות של עפר דהיינו חסרון בעצם.

דקה 28 ממון יש בו קדושה עצומה ומאידך יש בו מרירות נוראה בחי' מצא או מוצא הכל תלוי באדם האוחז בו שאם הוא הנחש משליט את העפר על המוחין עפר תאכל כל ימי חיך דהיינו שבכל דבר תטעם רק טעם עפר ועוד יותר שגם לגביך יתפס כל דבר כעפר שמהותו שמחזיר כל דבר להיות עפר כמוהו חסר קר ויבש וריק וצמא ומר ועצב עד מות

דקה 30 מכאן מתחיל הריצ"ח לבאר עוד ענין והוא הגדרת מהות המושג רע והרע בה' הידיעה ורע מאד

הן בעוון חולתי ובחטא ר"ת חובה הבעל תאות ממון כל ימיו רודף לשלם חוב שקשור בו בעצם הלידה הוא נוצר עם שלילה שהחיים צריכים לכסות את ההערך הזה הוא כמו קבר מהלך עפרות זהב כל זהב אצלו נהפך לעפר

דקה 34 הנחש טועם בהכל עפר, א"כ למה אוכל דברים אחרים, הוזהר מבאר כי לא רוצה לחסר מגרמיה, הריצ"ח מבאר כי לא רוצה שלשני יהיה, זה מוזון, אבל מה שכבר שייך לו זה לא מוזון, אלא רק מה ששייך לוולתו (ועפ"י הנ"ל הטעם כי מה שכבר שייך לו כבר נהפך לעצם החסרון, דהיינו לכלי הריק וחסר, לכן כבר אין בו את הדמיון שהוא בעצמו יהיה מילוי, אלא רק מה ששייך עדין לוולתו. עיין כעין זה בתורה כה אות ד' שע"כ עכו"ם תאב לדינר של יהודי, ומיד כשמקבל אותו תאב לדינר אחר של יהודי)

הנחש הוא הלעומת זה של המלח ממון חסד או חסר הנחש הוא הרע בעצם.

דקה 36 הגדרת הרע בעצם, הוא שאין בו שום דבר חיובי, לא רק כלפי אחרים דהיינו להשפיע לחוץ, אלא אפילו כלפי עצמו לא ניזון מלהזין את עצמו אלא ניזון מלהחסיר את וולתו, וכן ההולדה שלו היא הולדת חוב וחסרון.

הרע הוא ההערך, הבור ריק אין בו מים, ממילא מובן מה יש בו, נחש, בחי' קר ויבש, טיפה אחת של לחות מפיקעה מנחש.

דקה 37 וזה מהות הבעל תאות ממון שיש שלו מנה רוצה מאתים, והוא יודע שאם יהיה לו מאתים, יחסר ד' מאות, א"כ למה רודף אחר המאתים, אלא שזה החיות שלו, להיות חסר, כמה שהוא יותר חסר כך הוא יותר חי.

(הריצ"ח מדמה את הרע בעצם של הנחש שחיותו מהחסרת וולתו לבעל תאות ממון שחיותו היא מזה שהוא בעצמו חסר. וצ"ע אבל נראה הכוונה שכמו הנחש מה שכבר יש לו לא מחיה אותו אלא מה אין לו מצד זה עיקר הדימוי כי בממון יש שתי תכונות אחת הבחי' עפר וחסרון והשני הע"ז שמעניק הרגשת כח ובטחון וכאן הדימוי רק מצד העפר לכן אמנם הנחש הוא הרע בעצם לכן חיותו רק מהחסרת וולתו אבל הבעל תאות ממון כיון שיש לו עוד ענין והוא לאסוף ממון שיהיה לו כח ומבטח לכן חיותו לא רק מהחסרת וולתו אלא יותר מעצם הרדיפה לאסוף מבטח וכמה שיש לו חסר (עוד)

טוב כעס משחוק כי עדיף שידע שרע לו מזה שהוא רע בעצם וחושב שטוב לו וחושב שהוא הנקרא עשיר כמו שרואים בחוש שהעולם קוראים עשיר למי שיש לו יותר חוב בבנק מי שהבנק נותן לו יותר אשראי דהיינו יותר רשות להגדיל חובו הוא יותר עשיר מכולם

ועפרות זהב לו. פשט הפסוק^{טו} מדבר מהזהב שמוצאים אותו מעורב בעפר, ורבנו דורש שהזהב רומז^{טז} לממון היינו שהממון והעשירות שהוא בחי' עפר, תאכל כל ימי חיך, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל: כי עפר הוא בחי' עצבות שהוא בחי' תאוות ממון כ"ש בתיקונים (תיקון ע' דף "אקרב ע"ב) [י"ב/י"ג] עפר איהו קר ויבש הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות כידוע [י"ד]. וזה שסיים שם בתיקונים ובגין דא ועפר תאכל טוימי חיך וכו', היינו כנ"ל. ע"ש והבן היטב:

וז"ש בתיקונים (תיקון ג' בהי"א תיקונים האחרונים [ט"ו]) טחול דא לילית אמא דערב רב שחוק הכסיל מאן כסיל דא אל אחר וכו' ע"ש, ואיהו אסכרה לרבייא דאינון חייביא,

דקה 42 מבאר מה זה רע מאד - מאד, זה כשהופכים דבר שהוא לא מצוה, למצוה, היכן שעל פני השטח לא רואים את הטוב, והוא טוב שלא מתגלה, אלא בבחי' ההפך שלו, "מה גדלו מעשיך ה' זה גלוי, אבל יש "מאד עמקו מחשבותיך ה'" לא מתגלה היכן כאן הטוב, בחי' בפרוח רשעים כעשב, ואילו הצדיק נראה נובל, ורק עדי עד, בסופו של דבר, כשיתגלה הלהשמדם, כמבואר בתורה "ויאמר השמד" כנגד המהלך הוה, יש גם בסט"א רע גלוי, ורע מאד, שהוא לא נראה להדיא כרע, וזה בחי' כבד וטחול, שהטחול נקרא שחוק, כלפי חוץ נראה שחוק וטוב, אבל באמת הוא רע מאד, וכן נמצא בתורה אנשי סודים רעים וחסאים לה' מאד רע הוא להדיא רע אבל רע מאד זה שלוקח טוב והופכו לרע דהיינו שמתלבש בלבוש טוב ונראה כלפי חוץ טוב.

^{טז} איוב כח ו'

^{טז} **איוב פרק כח** (א) כי יש לכסף מוצא ומקום לזהב יקו: (ב) ברזל מעפר יקח ויאבן יצוק נחוישה: (ג) קץ שם לחשף ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפ"ל וצלמנות: (ד) פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאגוש נעו: (ה) ארץ ממנה יצא לחם ותחתייה נהפך כמו אש: (ו) מקום ספיר אבניה ועפרת זהב לו: (ז) נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עין איה:

^{טז} **ע"ש מתחילת הפרק** נראה שרומז נפלא גם למבואר כאן כי מונה שם כל מיני ממון כסף וזהב ונחושת ואבנים טובות ולחם שכולם לעצמם עפרות זהב ובחי' קץ שם לחושך המבואר לקמן, כי שרש המון שהוא נתיב לא ידעו עיט נעלם מהם, ע"ש. (ע"ח שער לט דרוש י נתיב לא ידעו עי הוא יסוד דאבא. וצ"ע כי ידוע עיין ע"ח שער הכללים שמשו רבינו היה יסוד דאבא, ואילו בע"ח שער א' ענף ה' ובשער ההקדמות הקדמה א' כתב שנתבי דלא ידעו עיט לא נמטר למשה רבנו, ועיין שער הגלגלים הק' לו ששער החמישים הוא נתיב דלא ידעו עיט, ולפי' מובן שבאמת משה בחייו לא זכה אלא בהסתלקותו זה ורומז את בני ויקבר בהר נבו נ' בו)

^{טז} **רק רומז** כי באמת זהב נחשב פרי ביחס למטבע ששתמו נקרא כסף כמבואר בסוף התורה עפ"י המשנה הכסף קונה את הזהב והזהב אינו קונה את הכסף, כי עיקר כח המתאוה הוא במטבע החריף לקנות בו אבל זהב הוא פרי ביחס למטבע. אמנם היו גם מטבעות זהב ממש שהיו גם מטבע חריף.

^{טז} מתוצו קב

^{טז} בדפים שלנו דף קלד.

^{טז} **תיקון ע דף קלד.** - הנה עד עתה פירש סוד בת עין לטובה, ועתה מפרש סוד בת עין לרעה, ואמר שבפתי"י כוכב שנתאי היא בחינת בת עין דקליפה, פתי"א אופמא הוא שחור כעין לוי חרס שחור, פל גוויני אתחשכאן ביה כל הגוונים נחשכים בו, היפך מצת עין דקדושה שכל הגוונים מוארים בה, איהו גוון גוון דחויא כוכב שנתאי הוא גוון הכתום של הנחש שעורו שחור, דאתמר ביה שנלמך בו על גווןה תלך, ועפר תאכל פל ימי חייך ומפרש עפר איהו קר ויבש העפר הוא קר ויבש לפי שיש בו רק מעט חיות, הכי טחול קר ויבש כך הטחול הוא קר ויבש, והוא נקרא מרה שחורה, והוא כעין כוכב שנתאי הממונה על גוון השחור, ובגין דא ובשכיל זה נלמך צנחש ועפר תאכל פל ימי חייך שקלל הקב"ה את הנחש שלא יהנה משום מאכל, רק מעפר שהוא קר ויבש. (מ"ק והג"ח ומפ"ס)

^{טז} כנ"ל באת ב' ע"ש בהערה עיין תיקון בא דף מט: קדרותא וליצנותא מטחול אתנייהו. (עיין ברכות סא: טחול שחוק ועיין כוזרי מאמר רביעי אות כה טעם שחוק כי הוא מנקה הדם)

^{טז} בתולד ותלדו - כל ימי (כלשון הפסוק ולשון התקונים הנ"ל) ומתצו - (כל) ימי (וצ"ע כי אפשר שבכוונה השמיים רבינו כל לומר שהעפר יאכל את ימיו כנ"ל)

^{טז} בדפים שלנו דף קמ.

^{טז} **תיקוני זוהר תיקון ג דף קמ.** - וממשיך ואמר טחול דא ליליית בטחול היא משכן של ליליית הטמאה, והיא בחינת רחל דקליפה, לעומת המרה שבה שוכנת לזה דקליפה, אימא דערב רב היא אמם של הערב רב, שחוק הכסיל וממנה היא שחוק של הכסיל, ומפרש מאן כסיל מי זה הכסיל, ואמר דא אל אחר סמאל זהו אל אחר שהוא הס"מ בעל של הליליית, והוא נקרא מלך זקן וכסיל, וערב רב אינון בנהא וערב רב הם זניה, דהיינו שמהם יולדות נשמות של הערב רב, דאינון מעורבין בישראל שהם מעורבים בישראל ונעשים ראשים עליהם בגלות, והם רשעים גמורים, ועלייהו אתמר ועליהם נלמך (במס' ברכות דף ז ע"ב), אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו כי אז כחו גדול ויכול לנלמד, עלייהו אתמר וגם עליהם אמר חזקיהו להקב"ה למה תביש בוגדים פי למה תשגיח על הבוגדים לתת להם כה, למה תחריש בבליע רשע צדיק ממנו, ומפרש רשע דא כסיל רשע הוא הס"מ הנקרא כסיל, ערב רב בגלותא אינון רשע וגם הערב רב בגלות הם רשעים גמורים, בבליע צדיק ממנו, דא ישראל הם לדיקי ישראל, ומאן גרים דבלע לון ומי הגורם שהרשעים בולעים ומתגברים על הלדיקים, בגין דלאו אינון צדיקים גמורים לפי שהם אינם לדיקים גמורים, פמה דאתמר כמו שדרשו חז"ל (ס' במס' ברכות) צדיק ממנו בולע, אבל צדיק גמור אינו בולע כי אין לו שליטה וכח נגדו.

וחוזר לפרש מה שכתוב לעיל, כי וטחול איהו ליליית טחול הוא משכן הליליית שהיא הנוקבא דס"מ שהיא מארה וקללה, עליה נלמך מארת יהו"ה בבית רשע כי היא שוכנת בבית רשע, ואיהי אספרה לרביי דאינון חייביא והיא המציאה אסכרה להרשעים שהם כמו תינוקות, דהיינו חייבת בהון בעותרא בהאי עלמא היא משחקת בהרשעים דהיינו שמשפיעה להם עשירות בעולם הזה, כדי לטורדן מעולם הבא, (דף קמ:)
ולבית קטילת בהון ואחר כך היא בעלמה הורגת אותם, ואמאי אתקריאו רביי ולמה נקראים הרשעים תינוקות הלא גדולים הם, ומשיב בגין דלית בהון דעת לאשתובא מינה לפי שהם כתינוקות שאין בהם דעת להגלל ממנה, דהיינו להגלל מן ההפסד שהעשירות גורם, שלפעמים מניחהו מעבודת הקב"ה, אבל לב מבין מי שיש לו לב מבין אשתוב מניה הוא ניצל ממנה, דתמן צדיק שכלבו יש נפש הקדושה שהוא לדיק,

חייכות בהון בעותרא בהאי עלמא ולבתר קטילת לון. כי אלו המשוקעים בממון, הם בבחי' בעצבון תאכלנה. שהוא בחי' טחול, שהוא בחי' עצבות ומרה שחורה וריבוי דאגות, והם מקושרים בפנים דס"א אל אחר וכו' כנ"ל. שכל זה הוא בחי' הטחול אמא דערב רב שחוק הכסיל אל אחר כנ"ל. וזה שכתוב שם לבתר קטילת לון. כי בוודאי הממון שהוא בחי' טחול עצבות וכו' כנ"ל הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחי' מיתה אנפין חשוכין עצבות וכו' כנ"ל.

עוד ביאור ששמע מוהרנ"ת ונקודת החידוש כאן הוא הפסוק (קהלת ו כו) ומוצא אני מר ממות את האשה, אשר היא מצודים וחרמים לבה, אטורים ידיה, טוב לפני האלהים ימלט ממנה, וחוטא ילכד בה: כי צדיק נקרא טוב כמ"ש אמרו צדיק כי טוב, ורבנו מבאר עפ"י התיקונים שצדיק הנקרא טוב, הוא הבר דעת להנצל מתאוות הממון, דהיינו שיש לו דעת להבין גם בלבו להיות שמח בחלקו, אבל חוטא נקרא קטן בלא דעת לכן נלכד בה.

וזהו מה שכתוב לעיל שהיו שאולים את החתן על אשתו החדשה [י"ח], מצא או מוצא, זה אמור גם על הפרנסה של אדם, כי כשהוא שקוע בתאוות ממון אזי הוא בחי' מוצא שתאוות ממון הוא בחי' מוצא אני מר ממות את האשה וכו' כנ"ל. כי כן מבואר שם בתיקונים (תיקון ע' הנ"ל), ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול עצבות ודאגה וכו'. אך פרנסה דקדושה הוא בחי' מצא אשה מצא טוב וכו' שהוא בחי' הצדיק כנ"ל שקשור לפני ה' מדת האמת וחוק באמונתו. כי הצדיק האמת ניצול מזה, כי אין הממון מזיק לו, כי עליו נאמר [י"ט] טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו'. כ"ש שם בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל) טחול דא לילית אמא דערב רב, שחוק הכסיל, מאן כסיל, דא אל אחר ס"מ, וטחול איהו לילית, מארת ה' בבית רשע, ואיהי אסכרא לרבייא, דאינון חייביא, חייכת בהון בעותרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת בהון ואמאי איתקריאו רביי בגין דלא אית בהון דעת לאישתזבא מיני, אבל לב מבין אישתזבא מיני דתמן צדיק. ורזא דמלה טוב לפני האלקים ימלט ממנה וחוטא ילכד בה. כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יזיקנו הממון שלא יכלה ימי חייו כמבואר לעיל שצריך לזה שתי לידות כדי להוליד את הממון עם המוחזין של הסתפקות ועשירות דקדושה שהיא שמח בחלקו, בחי' דעת קנית מה חסרת. כי רוב העולם נלכדו בזה, היינו בתאוות ממון כי רוב העולם חסרי דעת, והממון הורגת וממית אותם כנ"ל. וא"א להנצל מזה כ"א ע"י הצדיק שנאמר עליו טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' כנ"ל, אשרי לו:

ע"ש בתיקונים (תיקון ג' הנ"ל), ותיקון ע' הנ"ל, ותראה נפלאות, איך עתה שפתח רבינו ז"ל את עינינו וגילה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות המבוארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבוארים היטב דברי התיקונים הנ"ל. כי עתה מבוארים שם כל דברי רבינו הנ"ל, ראה והבן וחכם, ע"ש בתיקון ע' כ"א הנ"ל מ"ש שם, שם בתיקונים עפ"י הגמ' יבמות

והוא מתגבר על פתוי היצר וניצל ממנו, ורזא דמלה וכוד הדבר נרמז במה שכתוב טוב לפני האלהים ימלט ממנה שהיא הגוקבא דקליפה.

^מ אות ג'

^ס סוף הפסוק הנ"ל מוצא אני מר וכו'

^פ מתרלו- (תיקון ג' הנ"ל ותיקון ע' הנ"ל)

כ"א תיקון ע' דף קלד. – להבין את מאמר הכא כע"ה, נקדים מה שמבואר בהמשך המאמר כי המדות של האדם ניכרות בגוף האדם, ועל זה מורים שרעוטי הגוף, שאם הם יפס אז יש לו מדות טובות, וכן להיפך. והמדות והמעשים הטובים של האדם נעשים ככה נשמחו, אם יש לו נשמת לדיק, וכן להיפך. וכן מבאר כי האשה היא כמו גופו של כעלה.

תא חזי בל וראה לאו למגנא אמרו קדמאין כי לא בתנסו אמרו הראשונים (כ"ה פ"ה ט"ו), אין הרוכב טפלה לסוס פירוש אין הגשמה טפלה אל הגוף, שהוא כסוס שהגשמה רוכבת עליו, אלא הסוס טפלה לרוכב אלף הגוף טפל לגשמה, ומפני דסוס איהו נוקבא לרוכב דאיהו אדם כי הסוס שהוא הגוף, הוא בחינת נקבה וטפלה להרוכב עליו, שהוא הגשמה הנקראת אדם, אם זכה אם זה האדם במדות ומעשים טובים ונעשה לדיק, אתמר ביה נאמר בו אעשה לו עזר הגוף עוזר לו לקיים את התורה והמדות, ואם לאו ואם לאו זכה במדות ומעשים טובים, כנגדו, יצר הרע שנעשה לו הגוף יצר הרע, עליה אתמר על הגוף נאמר ומוצא אני מר ממות את האשה שהוא הגוף המבטל את האדם מעבודתו, והוא בחינת אשה כלפי הגשמה, וגם אשתו הגשמית בכלל כל הגזר, כי הכל עולה לדרך אחד כמפרש ואזיל.

ואמר כי אשה המרה ודא טחול שבתאי היא כעין טחול וטוב שבתאי, שהם רומזים על הגוקבא של הס"מ, עזר דא שכינתא אבל עזר היא השכינה סוד אשה טובה, עליה אתמר עליה נאמר מצא אשה מצא טוב שהיא עוזרתו לעבודת הקב"ה, ויפק רצון מיהו"ה אותו האדם זכה לזנון טוב מהקב"ה (פ"ה).

סג. /כ"ו על הפסוק שאמר הקב"ה לא טוב היות האדם לבדו נעשה לו עזר כנגדו ודרשו בגמ' אם זכה אזי היא עזר לו ואם לא זכה אזי היא כנגדו. והתיקוני זוהר משווה את הגוף והנשמה לאשה ובעלה, ורבינו מוסיף גם שרומז לאדם וממונו **אם זכה וכו'** אזי אשתו וממונו הם **עזר לו** [כ"ג/כ"ד] **ואם לאו** אם לא זכה אזי הם **כנגדו וכו'** [כ"ה] וכשהיא כנגדו **עלי' אתמר ומוצא אני מר ממות את האשה ודא טחול שבתאי וכו'** [כ"ו] **(היינו בחי' עצבות ומרה שחורה, שהוא בחי' טחול שבתאי פתיא אוכמא כידוע)**. דהיינו שאם הוא קשור לקליפת אשת הס"מ שהיא בחי' עצבות ודאגה אזי הפרנסה כנגדו גורמת לו עצבות ודאגה, ואם הוא זוכה להיות דבוק באמת ואמונה אזי הפרנסה שלו היא **עזר דא שכינתא** דהיינו שהוא דבוק בשכינה הקדושה **עלה אתמר מוצא אשה מוצא טוב ויפק רצון מה' ובגין דא הוה אמרי מארי מתניתין מוצא או מוצא. ע"ש היטב והבן, ותראה שכל דברי רבינו ז"ל מבוארים עתה שם ובתיקון ג' הנ"ל באר היטב:**

כ"ז **(זאת התורה היא לשון רבינו ז"ל בעצמו עד המקום שנרשם לעיל. ומשם והלאה הוא מלשוני מה ששמעתי עוד דברים שלא נתבארו בלשונו הקדוש שנכתבו לעיל. ועוד לאלוה מילין, עוד דברים מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש בעת שזכיתי לשמוע מפיו הקדוש התורה הזאת. וזהו)**

קשים מזונותיו כפליים כולידה^{כ"ח}, כי היולדת ראמת ע' קלין והכא יש ק"מ קלין וכו', עיין לעיל [כ"ט].

מוהרנ"ת מוסיף ביאור למה שנאמר לעיל שצריך שתי לידות כדי להוליד ממון דקדושה, כי הכלל כשאדם עוסק במשא ומתן בהכרח שבתחילה יפול לתאוות הממון ואז צריך לצעוק בחי' ע' קולות כדי לזכות להארת האמת להנצל מהתאוה ולחזור לאמונה, ומבאר שעל כן צעקותיו קמ קלין וצעקות השכינה על הנופל לתאוות מממון קלני מראשי קלני מזרועי הן בחי' אחת, שכיון שבהמשכת ממון דקדושה בהכרח ליפול תחילה לתאוה נמצא שלידת הממון היא היציאה מהתאוה והעלאת השכינה מהקליפות וצעקותיו היא עם צעקות השכינה שתוליד את הממון עם מוחין של הסתפקות ושמחה. ועל כנ"ל כן צריך שתי לידות כי צריך להמשיך את הדעת לראש ואח"כ לזרוע ועל זה צועקת השכינה קלני מראשי קלני מזרועי כי קלני יש לו שני פירושים לשון קולות ולשון קל אינו דהיינו כבידות וזהו שצועקת ע' קלני דהיינו קולות של כבד עלי ראשי מחסרון הדעת, וע' דהיינו קולות של כבד עלי זרועי מחסרון הדעת.

כי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוה זו של ממון לקודם שזוכין למו"מ באמונה להרויח ולהוליד ממון דקדושה, דהיינו שצריכין להתגבר מאוד"ל בשעה שעוסק במו"מ שלא יפול אז לתאוות ממון כלל ח"ו. רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, כי מיד שמתחיל לעסוק במו"מ בהכרח שיתגבר עליו מאד תאוות ממון וצריך להתגבר ולשבר ולבטל כל המחשבות

ובגין דא הוה אמרי מארי מתניתין וכשכיל זה אמרו חכמי המשנה (במס' נביכות דף ה ע"א), מי שגשג אשה בדרך ישראל, היו שואלים אותו מוצא או מוצא לכמו על שתי בחינות נשים הנ"ל. (במ"ק והגר"א)

לזמנין תשכח סוסיא דאתגאה ואפיל לרוכבו תחותה לפעמים תמלא סוס שמתגאה ומפיל את רוכבו תחתיו, ומפרש דא אתתא בישא זו היא אשה רעה המתגברת על בעלה ומפילתו בחטאים, וכן לפעמים הגוף גובר על הגשמה, לזמנין תשכח אדם רכיב על סוסיא לפעמים תמלא שאלם חוכך על הסוס, רומז על דליק השולט על הגוף, וכן יש איש ציוני, כי לזמנין איש לפעמים הוא איש לדיק, לזמנין עבד לפעמים הוא עבד, דהיינו רעע.

כ"ב **יבמות דף סג.** ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו זכה עזרתו לא זכה כנגדו ואיכא דאמרי ר' אלעזר רמי כתיב כנגדו וקרינן כנגדו זכה כנגדו לא זכה מנגדו אשכחיה רבי יוסי לאליהו אמר ליה כתיב אעשה לו עזר במה אשה עזרתו לאדם אמר ליה אדם מביא חיתין חיתין כוסס פשתן פשתן לובש לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו.

^{כ"ב} בראשית ב יח

כ"ד **בראשית פרק ב (יח) ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו:**
רש"י – עזר כנגדו – זכה עזר לא זכה כנגדו להלחם:

^{כ"ג} יבמות סג.

^{כ"ד} ביאור מוהרנ"ת בתקפא

^{כ"ה} מוהרנ"ת בתקפא

^{כ"ו} מתולו - כילודה

^{כ"ז} סוף אות א'

^{כ"ח} בתקפא – קידם בתרלו ומתולו - קודם

^{כ"ט} מתרצו - מאד

והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל כוונתו יהיה בשביל הש"י לבד, כדי שיזכה לעבוד הש"י ע"י הממון שירוויח וליתן צדקה/ל^ב להחזיק לומדי תורה ועובדי ה' וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם כפליים כיוולדה^{לג}, כי היולדת צריכה לסבול חבלי לידה [לד] וצריכה לצעוק ע' קלין קודם הלידה. והכא יש ק"ם קלין שהשכינה צווחת ח"ו שבעים קלני מראשי ושבעים קלני מזרועי על הנופלים בתאוות ממון דהיינו על קליפת תאוות ממון שהיא פגם המחשבה שבראש שחושב שבחכמתו הצליח להרויח, ופגם המעשה שבזרוע שמרגיש שכוחי ועוצם ידי עשו את החיל (עיין לפל"ח). וקודם שמרויחין ממון צריכין לילך ולעבור ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קלין בהכרח ליפול לתאוות ממון שהיא ע' ע"ו ועי"ו להפיל את השכינה לע' עבודות זרות, וע"כ צריך להשתתף עמה בצרתה ולצעוק ולהתפלל להש"י לעבור עליהם בשלום ולהנצל מהם. ע"כ קשים מזונותיו כפליים כיוולדה דאלו התם ע' קלין והכא ק"ם קלין, והבן דהיינו כיון שבהכרח שיפול לתאוות ממון קודם שיזכה לממון דקדושה לכן צריך לצעוק ק"מ קולות וצעקות של היולדת להתגבר על הע' עבודות זרות שנפל אליהן ע"י תאוות ממון והן גורמות את החבלי לידה של הממון דקדושה, וצעקותיו הן השתתפות עם צעקות השכינה שהפיל ע"י תאוות הממון שנפל בה ועי"ו מתגבר על חבלי הלידה ומוציא את השכינה מהקליפות ועוזר לה שצעקותיה להוליד את הממון דקדושה כי כל השפע לעולם מגיע לזעיר וממנו לשכינה והיא משפיעה למטה לבני העולם בבחי' ותתן טרף לביתה:

גם ביאר אז שק"ם קלין הם ב"פ ע', היינו קלני מראשי קלני מזרועי, שהם בחי' שני מיני קולות מראשי ומזרועי. וכל קול הוא בחי' ע' קלין של היולדת והכא הם כפולים. קלני מראשי קלני מזרועי, קלני לשון קול, ע"כ הם ק"ם קלין נראה שכוונת מוהרנ"ת שהחידוש כאן הוא שצעקות השכינה קלני מראשי קלני מזרועי הן ב"פ ע' קלין שצריך לצעוק להוליד את הממון דקדושה. ובאמת זה חידוש כי לכאורה צעקות השכינה על הנופל לתאוות ממון הן לא לידה אלא צער, וזה שמחדש כאן מוהרנ"ת שכיון שבהכרח ליפול לתאוות ממון בתחילת המו"מ לכן בהכרח שמפיל את השכינה עמו לתאוות ממון וצעקותיה עליו שנפל הן הן צעקות הלידה של הממון דקדושה, נמצא שהחבלי לידה של לידת הממון דקדושה הן קליפת התאוות ממון שהיא ע' עבודות זרות שרוצה למנוע את לידת ממון דקדושה, ולהכניע אותה צריך ק"מ קלין, להכניע אותה בבחי' מחשבה ובבחי' המעשה :

כהמשך להנ"ל שהמשכת ממון דקדושה הוא ההתגברות על התאוות ממון שבהכרח ליפול בה בתחילה, מבאר שעיקר צעקותינו להתגבר על התאוות ממון היא לזכות למדת האמת כי רק מדת יש לה עמידה ואזי הממון הנמשך על ידה מעמיד את בעליו על רגליו אבל ממון הנמשך בלא אמת הוא בחי' שקר שאין לו רגלים ואין לו עמידה אלא מפיל את בעליו לעצבות דאגה וכבדות. ובאמת לא נחשב ממון כלל כי אל אחר איסתרס ולא עביד פרי, כי הוא עפר וחסרון ועצבות ודאגה. ונ"ל כוונתו עפ"י המבואר גם בתורה מזו שממדת "ואמת" שבי"ג מדות של רחמים שהיא בחי' פני ה' שהם כנגד התרי תפוחין הפנויים משיער בי"ג תיקוני דיקנא דאריך, משם נמשך מדת ההסתפקות והשובע וזה שמבואר כאן שע"י מדת האמת ואור הפנים אזי יש להאדם דעת להיות שמח בחלקו ואזי הוא עשיר באמת כח"ו"ל באבות איזהו עשיר השמח בחלקו, די דעת קניית מה חסרת.

כי באמת כל הרווח המכונה בשם לידה וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאוות ממון, שהיא בחי' אמת כנ"ל. וזהו בחי' קושטא קאי כמבואר בגמ' {שבת קד.} [לה"ו/ל"ו], שבאו נערים ודרשו בסוד האותיות ואמרו ש' שקר ת' אמת ומאי טעמא אותיות שקר לכולן עמידה על רגל אחת ואמת לאותיותיה מושב רחב, כי לאמת יש עמידה ולשקר אין עמידה. דהיינו שממון דקדושה שהוא

^{לב} כמבואר גם בתורה כט ותורה כה שעיקר תיקון הממון הוא שמכווין להרויח על מנת ליתן צדקה

^{לג} מתורו - כיוולדה

^{לד} לשה"כ הושע יג יג חבלי יולדה

^{לה} וזר משפטים קטו.

^{לו} שבת דף קד. אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותיהו אל"ף בי"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים וכו'... שייך שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מיליה אמת מרחקא מיליה שיקרא שכיח קושטא לא שכיח ומאי טעמא שיקרא אחרא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי. וכו'

רש"י - אחד כרעא - כל אות ואות שבו עומדת על רגל אחד:

אמת מלבן לבוני - מושכבין תחתיה אותיותיה כמין לבונה, דאל"ף הרי יש לה שתי רגלים ומושבה טוב, ורגל השני רחב:

עם דעת והארת האמת הוא מעמיד את בעליו על רגליו, אבל ממון אם תאוות ממון שהיא ע"ז ושקר אינו מעמיד את בעליו על רגליו אלא מפיל אותו. ומבאר רבנו שכך גם מצאנו בתורה שהממון נקרא יקום כי מעמיד את האדם על רגליו **כי אמרו רז"ל [פסחים קט.ז] ל"ח** על הפסוק שמתאר את בליעת דתן ואבירם וביתם וכל רכושם (דברים יא ו) "אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם **ואת כל היקום אשר ברגליהם [לט]מ/שגם כל ממונם נבלע עמהם, כי "יקום" זה ממונו [מא]מב/**

^{יז} סנהדרין ק. ילקוט שמעוני תורה סוף רמז תתנ, פסיקתא וזרתא (לקח טוב) קרח דף קטו: ד"ה וכל ישראל. וצ"ע הרי קרח ממונו הפיל אותו, כמובא במדרש שנתגאה ושיחד בו עדתו לחלוק על משה רבנו. וגם דתן ואבירם כשהיו עשירים ממונם הכשילם לרדוף את משה רבנו כפרש"י עה"פ כי מתו האנשים וכו'.

^{יח} **פסחים דף קט.** אמר רבי חמא (בר) [ברבי] חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ונבלע עמו נאלמה ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסירוס קיסר רומי בזמן נזי ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא. כתוב בקהלת (ה יב) "יש רעה חולה לרואי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו" אמר רבי שמעון בן לקיש זו עשרו של קרח שאלמלא שהיה עשיר כל כך לא היה מתגלה לחלוק על משה רבנו ולא היה נטרד מהעולם (רש"י). שזממונו שיחד את עלתו לחלוק על משה רבנו (תורה תמימה ומהרש"א סנהדרין קי) (שנאמר) (דברים יא ו) "אשר פתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם". אמר רבי אלעזר יקום אשך בגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ע"כ מי שאין לו ממון נקרא פושט רגל כי אין לו עמידה על גולגול (תורה תמימה). אמר רבי לוי משאוי שלש מאות פרדות לבנות היו מפתחות בית גנויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגלדא:

סנהדרין קי. – וקהלת ה-יב) עושר שמור לבעליו לרעתו אמר ר"ל זה עושרו של קרח (דברים יא-ו) ואת כל היקום אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ואמר רבי לוי משוי ג' מאות פרדות לבנות היו מפתחות של בית גנויו של קרח וכולהו אקלידי וקליפי דגילדא א"ר חמא ברבי חנינא ג' מטמוניות הטמין יוסף במצרים אחת נתגלה לקרח ואחת נתגלה לאנטונינוס בן אסירוס ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא וא"ר יוחנן קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין לא מן הבלועין דכתיב (במדבר טז-לב) ואת כל האדם אשר לקרח ולא קרח ולא מן השרופים דכתיב (במדבר כו-י) באכול האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח במתניתא תנא קרח מן השרופין ומן הבלועין מן הבלועים דכתיב (במדבר כו-י) ותבלע אותם ואת קרח מן השרופין דכתיב (במדבר טז-לה) (ותצא אש מלפני ה') [ואש יצאה מאת ה'] ותאכל את חמשים ומאתים איש וקרח בהדיהו. ועיין מלשך נחמואל ליל

^{יט} דברים יא ו', ונוכרים שם רק דתן ואבירם. ועיין רמב"ן ורבנו בחיי ודרשות הר"ן דרוש י' מדוע קרח לא נזכר ועיין סנהדרין י. שנחלקו אם קרח היה מהבלועים.

^מ **דברים פרק יא (ו) וְאִשֶּׁר עָשָׂה לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַעַם וְאֶת בְּתִיחֶם וְאֶת אֶהֱלִיָּהֶם וְאֶת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל:**

רש"י (ו) בקרב כל ישראל – כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נבקעת מתחתיו ובוולעתו אלו דברי רבי יהודה אמר לו רבי נחמיה והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה א"ל ומה אני מקיים בקרב כל ישראל א"ל שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שהיה אחד מהם היה מתגלגל ובה עד מקום הבקיעה: **ואת כל היקום אשר ברגליהם** – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

כלי יקר (דברים יא ו) – ואת כל היקום אשר ברגליהם, פירש"י זה ממונו של אדם המקיימו על רגליו, וכי מי שאין לו ממון חיגר ברגליו ולא עמדה לו כל חכמתו ושאר המעלות האנושיות. ונראה שבגנות קנין הממון הוא מדבר כי הוא הפחות שבכל ד' מעלות שמנה הרמב"ם (בח' פרקים) והם החכמה, והגבורה, והעושר, כי כולם דבוקים באדם, והעושר חוץ ממנו, כי החכמה מקורה בראש ובמוח ולב, והגבורה מקורה בלב כי מי שהוא רך הלבב אינו גבור, אבל העושר דבוק ברגלו כי יתרון ארץ בכל היא, (קהלת ה ח) והארץ מדרס לרגליו ודין הוא שיהיה הפחות שבכולם ויהיה נתון תחת ממשלת האדם לעשות בממונו מה שירצה, אבל לסוף מוחלפת השיטה שממונו מתגבר עליו אל כל אשר יחפוץ ויטנו ועלה מן הארץ משפל מצבו כאשר יקום איש על רעהו כך יקום ממונו עליו ושליט בו ומעבירו על דעתו ועל דעת קונו, לכך קראו היקום אשר ברגליהם כי זה העצב נבזה האחוז בחבלי בוז ונתון תחת כפות רגליו הוא היקום אשר יקום עליו למשול בו, וכאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש (דברים כג כו). כך קנין זה מביא את בעליו בסכנות רבות והוא אשר המית את קרח כי בטח בעשרו ונפל, לכך קרא לממונם של קרח ועדתו היקום אשר ברגליהם:

^{מא} היקום זה ממונו עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א. ועיין עיני יצחק שכתב מי שמחזיק שממונו מעמידו, ממונו שמור לרעתו. והפנים יפות כתב מעמידו על רגליו להיות עשיר יענה עזות בקומה זקופה דוחק השכינה. והכלי יקר הקשה על פרש"י אטו עני הוא חיגר אלא שהעושר דבוק ברגלו והדין שיהיה נתון תחת ממשלתו אבל לבסוף מוחלפת השיטה ומתגבר עליו כאשר יקום איש על רעהו ומשתלט עליו ומעבירו על דעתו ודעת קונו, לכן נקרא היקום אשר ברגליהם.

^{מב} **הממון נקרא יקום** – עיין לק"ה מאבד ממון חברו ומסור סוף הלכה א – **ועל פן הממון נקרא יקום, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ואת היקום אשר ברגליהם זה הממון שמעמידו על רגליו, בחינת ק"ם הנ"ל, כי אי אפשר להוליד ממון פי אם על ידי בחינת הק"ם קלין כנ"ל.** ובשביל זה נקרא הממון יקום לשון תקומה בחינת ק"ם הנ"ל. וזה שכתב רבנו זכרוננו לברכה שם שכל הנפילות על ידי תאוות ממון, עין שם הפך ק"ם הנ"ל. ובשביל זה נופל על ידי שפגם בבחינת ק"ם בחינת ק"ם קלין הנ"ל. אבל בשו"ת לעבר בשלום דרך אלו הק"ם קלין ויצא ועולה משם בשלום וזוכה להוליד ולהרויח ממון דקדושה על ידי זה יש לו תקומה על ידי הק"ם קלין שהקים והרים אותן אל הקדושה. ובשביל זה נקרא הממון יקום שמעמידו על רגליו בבחינת ק"ם הנ"ל:

וזה בחינת [מה] שנגמר באברהם, ויקם שדה וכו' לאברהם למקנה. ופרש רש"י, תקומה היתה לו שיצא מידם לידו. כי כל הקנינים של אברהם הם בבחינת ק"ם שיש להם תקומה על ידי הק"ם קלין בקדושה כנ"ל. כי גם ממון שבקדושה מוליד ומרויחין על ידי הק"ם קלין שצריכין לעבר וללחץ ולסבל בחינת בעצבון האבלגה ולצערק אלו הק"ם קלין ולעלות משם ולהוליד ולהרויח ממון דקדושה ואין יש לו תקומה על ידי בחינת הק"ם קלין כנ"ל. אבל להפך פוגם באלו הק"ם קלין ואין יש לו נפילה כנ"ל, כי כל הנפילות על ידי תאוות ממון, על ידי פגם ק"ם קלין הנ"ל. ועל פן המסור שפוגם בזה כנ"ל, על פן מורידין אותו ולא מעלין, כי נופל ואינו קם בבחינת וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תסיף קום, כי פגם בק"ם קלין הנ"ל. על פן מפילין ומורידין אותו ולא מעלין כי אין לו תקומה כנ"ל. וזה בחינת [מה] שאמרו, מורידין אותו לבור וכו', כי בור דא טחול וכו', בחינת פגם תאוות הממון, כמובא שם בדברי רבנו זכרוננו לברכה, כי הוא פגם בזה כנ"ל:

וזה בחינת מה שכתוב, הקמס קם למטה רשע, הקמס זה בחינת פגם תאוות הממון שעל ידי זה בא לגלות, על ידי זה נפגם בחינת ק"ם בחינת הק"ם קלין הנ"ל. ונעשה משה רשע, חס ושלום. אבל לעתיד שיקים, ביום ההוא ישליך האדם את אילי כספו ואת אילי יקבו וכו', שיתבטל תאוות ממון ועברו ויחלפו חבלי לדה ותצמח ותוליד הישועה, אן נאמר, נפלה לא תסיף קום בתולת ישרא"ל, כי כבד סבלנו חבלי לדה וצעקנו הק"ם קלין עד שנולדה הישועה ומעתה תהיה לנו תקומה במהרה בימינו, אמן:

של אדם שמעמידו על רגליו [מגן/מ"ד] ובגמ' שם משמע שהדברים מכוונים לממונו של קרח דייקא שהיה שמור לו לרעתו ולא העמידו אלא הפילו לשאול תחתיות/מ"ה, עכ"פ יש בחירה בזה והמתגבר על יצרו וצועק קמ קלין זוכה שהממון יעמידו על רגליו (ל"ה). **וע"כ עיקר המעמד פרנסה** דקדושה **היינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו/מ"ו**, הוא על ידי אמת כי ממדת "ואמת נמשך מדת

¹²¹ עיין צידה לדרך על פרש"י דברים יא ו' שמבאר עפ"י פרש"י ויקרא כה לה כי ימוך אחיק, אל תניחהו שיפול, הרי שעני אין לו עמידה. והבאר מים חיים כתב כיון שחשוב כמת אין לו עמידה. והוזהר וישלח קעא. כתב שהכוונה לתמכי אורייתא שבזכות ממונם שמחזיקים לומדי תורה יש להם עמידה לעת"ל.

¹²² **כך דרש רבי אליעזר** בגמ' פסחים קיט. וסנהדרין קי. ורש"י הביאו בביאור הפסוק. **וצ"ע** שדייקא על הממון של קרח דרשו זאת אע"פ שהיה שמור לרעתו והפילו כמבואר שם בגמ'. ובמדרש רבה ריש פ' קרח אמרו ששיחד מממונו את אנשיו לחלוק על משה רבנו נמצא שלא העמידו על רגליו אלא אדרבה בגללו נבלע באדמה. ואע"פ שקרח לא נזכר שם בפסוק, ובאמת נחלקו בגמ'אם היה מהנבלעים או מהנשרפים או משיניהם. אבל בגמ' משמע שעל עשרו מכוונים הדברים. (ואולי כיון שבני קרח לא מתו יש בחי' שנשאר לו עמידה) ועיין לעיל **פ"י הכלי יקר** שם שמקשה על פרש"י וכי מי שאין לו ממון הוא חגר. ודרוש את הפסוק בגנות הממון שקם על בעליו למשול בו, כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש. ע"ש. וגם עיני יצחק על הגמ' פירש שמי שמחזיק שממונו מעמידו לו הוא שמור לרעתו. וגם הפנים יפות על החומש כתב שמעמידו על רגליו לרעה להיות עשיר יענה עוות ובקומה זקופה דוחק השכינה. ועפ"י הפשט באמת צריך לומר שהכוונה בגשמיות כמו שפירש הצידה לדרך כיון שעני נקרא מן ונופל והבאר מים חיים כתב כיון שעני חשוב כמת נחשב שאין לו רגלים. אבל ברוחניות באמת בדרך כלל העשרות היא לרעה כדברי רבינו והמפרשים הנ"ל. אבל על רבינו שמביא גמרא זו קשה מאד כי כוונת רבינו לעמידה בבחי' קושטא קאי, וזה בוודאי קשה לומר על קרח. וצ"ע.

¹²³ **ואולי כי קרח** היה צדיק כמבואר בתורה קפא רק טעה שלא התבטל למשה רבנו, וכן בפרפראות לחכמה על תורה א' תנינא, שנפילת קרח היה שזכה לשלימות ביראת שמים שע"ז היו דבריו נשמעים כמבואר בגמ' כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, ועי"ז נפל לתאוות התמנות, וחשב שראוי לו להיות כהן גדול. ועי"ז נפל הרבה. ומבואר בספרים שלעתידי הוא יתקן ויהיה כהן גדול. נמצא אע"פ שהממון הפילו זה אחרי שנפל למחלוקת אבל לפני כן באמת ממונו העמידו על רגליו כי היה בעל רוח הקדש וצדיק גדול הדבוק באמת. ויותר מזה מבואר בהיכל הברכה (במדבר טו יא ד"ה הנעדים" שקרח וכל עדתו היתה כוונתם לשם שמים בהקטרת הקטרת להביא את הגאולה ע"י יחוד שמסר להם משה רבנו ורק בגלל שלא שיתפו את משה רבנו עמהם התגברה מדת הדין עליהם מאד. ולפ"ז גם בסוף היה דבוק באמת ורק כיון שחלק על משה רבינו צדיק הדור לא היה לו מלח להמתיק מרירות הממון. וכן דתן ואבירם עשו לשם שמים וכל מחלוקתם היה מחלוקת כיצד להנהיג את ישראל, ורק ע"י שחלקו על הצדיק שהוא המלח ממון חסר נפלו ע"י הממון. ואולי אפ"ל שכיון שאינו דומה לבעל תאוות ממון שמתואר כאן בתורה שיש לו דמים עכורים ממש לאסוף ממון לבטוח בו ודבוק בשקר לכן אין לממונו רגלים להעמידו. אבל צדיק שחולק לשם שמים על צדיק הדור אע"פ שזה חמור מאד אע"פ שבאמת ממונו הפילו אבל לא מצד תאוות הממון, ועיין תורה עב שמי שיש לו דעת צח כל שיהו אין לו תאוות גשמיות אלא לבו חלל בקרבו ויצה"ר שלו מלאך קדוש המטעה אותו בדחיקת השעה. ועוד ידוע שכל דור המדבר היו דור דעה נשמות גבוהות מבחי' לאה עם דעת עצום וגדול וכל שכן הגדולים שבהם היו עם דעת גדול מאד ובוודאי היה להם תיקון הברית מצד עצמם וכבר מבואר לעיל שאלת ריב"ל ומלח מי סריא, דהיינו שמי שתיקן בריתו לא יכול ליפול לתאוות ממון. ואע"פ שהחולק על צדיק הדור זה פגם עצום בעצם הברית, קשה מאד לומר שבגלל זה הוא נופל מתיקון הברית שאם כן חוזרת שאלת סבי דבי אתונא מילחא כי סריא במאי מלחי ליה, דהיינו מי שזכה לתיקון הברית בתכלית ואח"כ חולק על הצדיק הדור במה מלחי ליה. מאידך כל זה נדחה עפ"י המבואר באת ג' שהחולק על צדיק ממנו מגרש אותו הקב"ה לשמד תאוות הממון, מאידך כיון שמבואר בתורה קפא שרק בזכות תפלת יעקב אבינו לא הפילו קרח ועדתו את משה רבנו על כן שייך לומר לגביו שממונו העמידו על רגליו. אבל דוחק. ואולי פחות דוחק לתרץ כיון שבדרך כלל מעמידו עכ"פ בגשמיות וכדברי התורה תמימה שבלא ממון נקרא פושט רגל. או כלק"ה הנ"ל שעכ"פ יש בחירה ובקמ צעקות לזכות לדעת קניית מה חסרת יכול שהממון יעמידו על רגליו וצ"ע. (וממה שהמדרש מציג את קרח כליצן ורשע נראה כוונתם ללמד עד כמה רע הדבר לחלוק על צדיק הדור אבל באמת להבין זאת כפשוטו זו טפשות כמבואר בהיכל הברכה)

¹²⁴ **ועיין לעיל** אשה ופרנסה בחי' אחת נמצא אשה ופרנסה מעמידה את האדם על רגליו.

בליקוטי הלכות גניבה ב' ב-2 מבואר אופן המשכת הממון דקדושה דבעינן קמ קלין כפלים כיוולדה כי הן שתי לידות מבאר שם שצריך להמשיך הממון תחילה מעינא חד דרחמי לבחי' דעת תורה שהיא בחי' מצות ה ברה מאירת עינים ואח"כ מבחי' עינים לבחי' מעשה בחי' מעמידו על רגליו. וזה בחי' קלני מראשי קלני מזרועי דהיינו לראש ומהראש לזרוע. וכן בחי' עינים ורגלים מחד עינא לעינים ומעינים למעמדי הרגלים. ועיין **תורה סט** שהממון בא לאדם מאור נפשה של אשתו לכן אוקירו לנשיכו דתיכי דתתעתרו.

איתא בזהר רגלי דאיניש דא אתתא. וברגלין כמעט אין מוחין רק של עמידה והליכה ויש בזה גם מעלה שגם כשאין שכל והבנה נשאר על עמדה והולך בבחי' רגלי מוליכות אותי לבהמ"ד, בחי' מה שאדם עושה מתוך הרגל ובחי' רגלי איניש ערבין ליה.

ומבואר בהגר"א על ספרא דצניעותא הקשר בין עין ורגל כי גם עין היא כלי הליכה רוחני דהיינו שהעין היא הרגל בעולם היותר גבוה

וזה בחי' המרגלים שהלכו לתור את הארץ דהיינו שהלכו לתור בעיניהם ואעפ"כ נקרא לרגל את הארץ

ועיין יבמות סג. רבי יוסי שאל את אליהו כתיב עזר כנגדו במה עוורתו וא"ל אדם חיטה מביא האם חיטה אוכל צמר מביא האם צמר לובש וכו' נמצא מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו

וצ"ע מה הקשר בין מבשלת אופה לחם מחיטים ומכינה לבוש מצמר למאירה עיניו ומעמידה על רגליו.

וגם צ"ע הרי עזר כנגדו נאמר לפני החטא ואז מלאכים צלו לו בשר והכיניו כל צרכיו.

ועוד צ"ע למה לא ענה תירוץ הכי פשוט לפריה ורביה שזה בוודאי הדבר היחיד שלא יכול בלעדיה.

לכן נ"ל שבאמת פו"ר זה פשיטא אלא שאל על יותר מזה ואלהיו ענה לו שיש עוד דבר שא"א בלי האשה וזה ממון דקדושה כי מבואר **בתורה סט** שהממון מאור נפשה של האשה לכן א"א לזכות לממון דקדושה אלא ע"י שהיא זיווגו וע"י שמכבדה וזה שרמו לו חטה מביא חטא אוכל אלא מזה שאתה רואה שהיא מוכנה לשרת אותו אתה מבין שהיא זיווגו נמצא שעל ידה בא לו ממון דקדושה

ההסתפקות והשמחה בחלקו, שהוא בחי' שבירת תאוות ממון כנ"ל. וזה בחי' קושטא קאי, היינו ע"י אמת יש לו ממון שהוא בחי' עמידה שמעמידו על רגליו מ"כנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא ע"ז תאוות ממון כמו שארז"ל מ"ח(סנהדרין צב.) המחליף בדיבורו כאלו עובד ע"ז [מ"ט]. וע"כ ע"י שקר שהוא ע"ז תאוות ממון אין לו שום קיום ומעמד היינו שאין לו ממון הנקרא יקום וכו' כנ"ל ולא נקרא ממון כלל כי הוא רק מהות של חסרון. וזהו שקרא לא קאי כנ"ל, כי ע"ז אל אחר אסתרס ולא עביד פירין כמבואר שם במאמר הנ"ל היטב [י]. כי ע"פ הרוב, אלו הרודפים ביותר אחר

שמעמידו על רגליו ומאיר את עיניו וכנ"ל שממון נקרא יקום כי מעמידו על רגליו והמוחין של הממון נקראים בחי' מאירת עינים כנ"ל בלקוטי הלכות גניבה ב.ב.

עוד עיין תנחומא כי תשא פ"ה שאלה מטרוניתא את רבי יוסי בן חלפתא הקב"ה משגמר לברוא את העולם מה עושה ענה לה מזווג וזיווגים אמרה לו גם אני יכולה וזיווגה עבדים ושפחות ולמחר זה עיניה שמיטא וזה רגליה תבירא עינים ורגלים דייקא.

נמצא מודיק ודייקא לרבי יוסי בן חלפתא (הוא רבי יוסי הנ"ל ביבמות (ריצ"ח)) כי כשזוכה מעמידתו על רגליו ומאירה עיניו וכשלא זוכה אזי להיפך ודייקא בעין וברגל

האשה נלקחה מהאדם כאשר היה בתרדמה תרד-מה ירידת המוחין או תר-דמה הסתכלות בעיני הדמיון והמצב אז הוא שאין עמידה ואין ראייה וזהו שבאה להקימו ממצב זה אם זוכה. ואם לא זוכה אזי כנ"ל דין עיניה שמיטי דין רישיה פציעי דין רגליה תבירא. (עפ"י שיעור בוהר של הריצ"ח תשנח שופטים- בענין מעמידו על רגליו ומאירה את עיניו)

¹⁰ בתולו ציין כאן את המ"ם הנ"ל פסחים ק"ט ובתשכס העבירו לדלעיל

¹¹ בתשכס נמחק המ"ם הזה

¹² עיין ירמיהו י' טו תענועים היא ע"ז ומתעע הוא שקר בבראשית כז יב.

¹³ באות ה ד"ה וז"פ שאמרו סבי דבי אתונה

תאוות ממון, הם מתים בעלי חובות, ומאומה אין בידם [א]. ואפילו אם אינם מתים בעלי חובות, הם בחייהם בעלי חובות לתאוותם. שהם מתאוים כ"כ לממון הרבה, עד שהם רצים ויגעים² מאוד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומסכנים עצמם בסכנות גדולות, בשביל למלאות תאוותם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, היינו חוב הע"ז וכו', כמבואר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאוותם, ולשלם חוב הזה של תאוותם, כי אין אדם מת וחצי תאוותו בידו וכו' כנ"ל כי רודף להשיג ממון שהוא בלא דעת של הסתפקות ואזי הוא עפר וחסרון נמצא רודף למלא חסרונו בחסרון ורק מגדיל את חסרונו. נמצא שאין ממונו ממון כלל כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרס ולא עביד פירין וכו' כנ"ל.

וע"כ א"א להמשיך שפע ומזונות ולהרויח ממון הנקרא ממון, דהיינו ממון דקדושה, שיהיה שמח בחלקו, שזהו עיקר העשירות, כמו שארז"ל (אבות פ"ד) איזהו עשיר השמח בחלקו, כ"א על ידי שבירת תאוות ממון, שהוא בחי' אמת, שמשם עיקר ההשפעה כנ"ל. וע"כ קשים מזונותיו כפליים כיולידה, כי צריך לילך ולעבור ולשבר הק"ם קלין של תאוות ממון כנ"ל, אשר רק על ידי זה יכולין להרויח ממון. כי עיקר השפע דהיינו מדת ההסתפקות³ נמשך מאמת שהוא בחי' שבירת תאוות ממון⁴ שהם מוחין של דעת נפלא וגדול בחי' דעת קנית מה חסרת שממשיך ע"י ק"מ צעקות ב' פעמים צעקות היולדת משרש הממון באורות הצחצחות. ובזה מקושר המאמר היטב. והבן שם היטב מאוד, כי דברי רבינו ז"ל הם עמוקים מאוד מאוד ויש בהם עמקות גדול (ו')⁵:

השמטות

(שייך לאות א'), שם מבואר שהממון הוא בחי' פנים וכו' ע"ש שיש פנים חשובים של בעל תאוות ממון ויש פנים מאירות של מי שיצא מתאוות ממון וע"כ ארז"ל (ט"ו) פני הארץ הם העשירים. כמו שפרש"י על פסוק (בראשית מא) ו"הרעב היה על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. כי הממון והעשירות הוא בחי' פנים כנ"ל:

¹ לשה"כ שופטים יד ו'

² מתרצו - יגיעים

³ משנה מסכת אבות פרק ד א' איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח), יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא.

⁴ מתרלו - כיולדה

⁵ עיין גם תורה מז' השובע נמשך ממדת האמת על כן מי שיש לו תאוה לאכול סימן שיצא מפיו שקר ע"ש.

¹ אבל הפרנסה עצמה דהיינו בני חיי ומזוני במולא תליא ולא בזכותא ומבואר בכהאריז"ל דהיינו מזווג שתי המזלות נוצר ונקח שביג תיקוני דיקנא דאריך ויג מדות של רחמים עיין ספר הליקוטים ריש פרשת תלדות.

² ועתה הבן היטב ממה שאמר על אימא לן מילי דכדיבי וכו', שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי, היינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בוודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכיח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בע"ח תמיד. ע"כ השיב להם, הי ניהו מילי דכדיבי, היינו שקר, שנדמה להם שהם מרויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל. כי מתים בעלי חובות, כי עפ"י רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, או שהם בעלי חובות לתאוותם וכו'. עיין כל זה היטב לעיל, ותבין עתה איך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל:

³ הערה הנ"ל נמצאת כבר בלוח התיקון של תרלד ושם כתב שצ"ל בתוך הספר זה הלשון שם - ועתה מובן היטב מ"ש לעיל על מאמר אימא לן מילי דכדיבי וכו' שקרא תאוות ממון מילי דכדיבי היינו שקר ע"ז כ"ש שם כי בוודאי הוא שקר כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו כלום כמו ששכיח הרבה בעולם ואף לפעמים שיש לו ממון אינו ממון כלל מאחר שאין לו שום הנאה ממנו כי חסר לו בכל פעם יותר והוא בע"ח תמיד ע"כ השיב לו הי ניהו מילי דכדיבי היינו שקר שנדמה להם שמרויחין ובאמת אינם מרויחין כנ"ל כי מתים בע"ח כ"ע פ"י רוב הם נשארים בע"ח ממש או שהם בעלי חובות לתאוותם וכו' ע"כ כל זה היטב לעיל ותבין עתה איך הכל מקושר יפה והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה להשתדל להציל נפשך ממר ממות שהוא תאוות ממון כנ"ל. עכ"ל. ומסתבר שהמקור הוא לוח התיקונים שהיה בידם ממוהר"ן.

⁴ בראשית רבה צא סוף פסקא ה'

⁵ מדרש רבה בראשית - פרשה צא פסקא ה' והרעב היה על כל פני הארץ היה למקרא לומר על הארץ מה ת"ל על פני אמר רבי שמואל בר נחמן ללמדך שלא התחיל הרעב אלא בעשירים שאין פני הארץ אלא עשירים לכך נאמר (משלי יא) מונע בר יקבוהו לאום בזמן שאדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות את חבירו ובזמן שאדם עני אין לו פנים לראות מפני שהוא מתבייש מחבירו לכך נאמר מונע בר יקבוהו לאום:

⁶ בראשית פרק מא (נו) והרעב היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף את כל אשר בָּהֶם וישָׁבֵר לְמִצְרַיִם ויִחְזַק הָרָעַב הָאָרֶץ מִצְרַיִם: (נו) וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיִם לְשָׁבֵר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעַב בְּכָל הָאָרֶץ:

רש"י - (נו) על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ אלו העשירים (ב"ר):

מזרחי (נו) על כל פני הארץ מי הם פני הארץ אלו העשירים. בבראשית רבה אמרו, "לא היה צרך לומר אלא על הארץ, מה תלמוד לומר 'על פני'. אמר רבי שמואל בר נחמני, לא התחיל הרעב תחלה אלא בעשירים, שאין פנים האמורים כאן אלא עשירים, בזמן

שם תאוות ממון הוא בחי' חשך אנפין חשוכין וכו' ע"ש. וכן מרומז בזוהר (מקץ דף קצג ע"א/ב) **קץ שם לחשך וכו' נ"ג/י'** והחושך הוא הסט"א שיש לו גבול למעלה, דהיינו שלא נמשך מהמחשבה תחילה, אלא מעולם הפירוד שתחתיו, ועל כן הוא גם מחפש לשים קץ/טו' לכל קדושה הבאה מהמחשבה תחילה של הקב"ה, ששם שרש הממון דקדושה דהיינו שרש ההסתפקות והשמחה בחלקו, ואילו החושך והקץ והמניעות על הקדושה והשמחה וההסתפקות **דא זוהמא דדהבא** דהיינו סיגי הזהב שהם פסולת הממון דהיינו תאוות הממון :

(שייך לאות ג') שלמדנו, שתיקון תאוות ממון הוא תיקון הברית ומי שלא מתוקן בעצמו יכול להתקשר באהבה לצדיק ממנו ועי"ז יהיה לו תיקון התאוה בחי' מלח ברית לכן החולק על חבירו יכול ליפול לתאוה אם חבירו מתוקן ממנו בברית. וכאן מחדש חידוש נפלא שהחולק על חבירו אם הוא מתוקן מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון דהיינו שגם מי שלא חולק בעצמו אלא חולקים עליו יכול ליפול לתאוות ממון אם חבירו החולק עליו מתוקן ממנו בברית.

וילגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים (טו')/י' ע"ש הברית וכו' ע"ש באות ג' לכן כשמגרש מפניהם דקדושה את האויב להם מפיל אותו לשמד תאוות ממון. ומוסיף

ש'אדם עשיר יש לו פנים שמחים לראות חברו, וכשהוא עני מתבייש ואין לו פנים לראות חברו". את כל אשר בהם כתרוממו. שהוא חסר בר, כאלו אמר, את כל אשר בהם בר:

רבנו בחי (נו) והרעב היה על כל פני הארץ. אלו העשירים, ונקראו פני הארץ שהכל פונין להם, ומכאן שלא התחיל הרעב אלא בעשירים. ואמר את כל אשר בהם, פירוש את כל האוצרות אשר בהם בר, וכן אמר התרגום אוצריא די בהון עבורא:

² **זוהר מתמ"ד מקץ דף קצג.** – פ"י הפסוק המובא להלן, **קץ שם לחשך הקב"ה שם סוף וקץ לחשך מתי יכלה, ולכל תכלית הוא חוקר** והוא חוקר ויודע תכלית וסוף כל דבר מתי יהיה, **אבן אופל וצלמות** וכן יודע מתי יכלה מקום מוצא ועיקר הפורעניות שהם אופל וצלמות, ולכן נקרא מקום הפורעניות **אבן דוגמת אדם הנוגף את רגליו באבן שיש לו צער.** (כ"ט"י ומ"ח)

ויהי מקץ כדי לפרש פסוק זה **רבי חייא פתח ואמר** הקדים לפרש מ"ש **קץ שם לחשך** ולכל תכלית הוא חוקר **אבן אפל וצלמות** ואמר **האי קרא אתמר** פסוק זה כבר נאמר פירושו במדרשים, אבל עתה נפרש בזה האופן. **קץ שם לחשך, דא איהו קץ דשמאלא** וזהו השטן הנקרא קץ הנמשך מהשמאל ששם הגבורה הנקראת חשך, **דאיהו ש'אט בעלמא** שהשטן משוטט למטה בעולם הזה לפחות בני אדם ולהחטיאם, **וש'אט לעילא** ואח"כ משוטט ועולה למעלה, **וקיימא קמי קדשא בריה הוא ואסטי וקטריג על עלמא** ועומד לפני הקב"ה ומסטיין ומקטרג על בני העולם, **והא אתמר** וכבר למדנו זה. ופי' הפסוק לפי הסוד הוא, שהבינה שממנה דינין מתעקין, **סס לחשך** שהוא הגבורה דז"ל, קץ הוא השטן הנקרא קץ היוכל מסיגי הגבורה, והוא הפועל פעולת הגבורה להלקות את הרשעים, **ולכל תכלית הוא חוקר** פ"י שהשטן חוקר איך לעשות קץ ותכלה לכל דבר, **ד'הא כל עובדוי לאו אינון לטב אלא לשיצאה תדיר ולמעבד פליה בעלמא** כי כל מעשיו אינם לטוב אלא ללכות תמיד ולעשות כליה בעולם, ולכן נקרא קץ לפי שרוצה לעשות קץ ותכלה לכל הבריות, והוא לשון קציצה וכריתה. **אבן אפל וצלמות** פירושו **דא אבן נגף דבה פשלין חייבין** השטן נקרא אבן נגף לפי שבו נכשלים הרשעים, **וקיימא בהאי דאקרי ארץ עפתה פמו אפל** והוא עומד ונמצא בארץ שהחשך שלה הוא כמו חשכת אפלה, שהוא מדור הקליפות. **דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך, וזהמא דדהבא והא אתמר.**

² איוב כה ג'

¹ **איוב פרק כח (ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות:**

¹⁰ **עיין תורה לח** – ובני אדם שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני אדם, הם מבחינת קץ כל בשר. כמו שכתוב (איוב כ"ח): **"קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר"**, (עין זוהר מקץ קצ"ג), שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נ"ז): **"והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל"**.

¹¹ **עין זוהר לך דף צג.**

¹¹ **זוהר לך דף צג.** – **פתח רבי אבא ואמר** כתיב **ועמך כלם צדיקים וגו'** הנה מלה דא **הא אוקמוה חברייא** דבר זה כבר העמידו ופירושו החברים, **מאי טעמא פתיב ועמך כלם צדיקים** כי לכאורה קשה וכי **כלהו ישראל צדיקי נינהו** וכי כל ישראל הם צדיקים, **והא פמה חייבין אית בהו בישראל** והרי כמה חייבים יש בישראל, **פמה חטאין וכמה רשיעין דעברין על פקודי אורייתא** וכמה חוטאים ורשעים שעוברים על מצות התורה, ואיך יכללם בשם צדיקים, **אלא הכי תנא ברזא דמתניתין** אלא כך למדנו בסוד המשנה, **זכאין אנון ישראל דעבדין קרבנא דרעוא לקדשא בריה הוא** אשריהם ישראל שמקריבים קרבן שיהיה לרצון להקב"ה, והיינו **דמקריבין בנייהו לתמניא יומין לקרבנא** שמקריבים את בנייהם לשמונה ימים לקרבן. כי מי לא יחמול על פרי בטנו ויוצא חלציו לתנו ביום השמיני ללידתו לכוות את בשר ערלתו, ובכל זאת אמו ואביו שמחים וטובי לב בתת אותו לקרבן לאביו שבשמים, ובעבור המצוה הזאת שכולם מקיימים אותה ראוי שיקראו כולם צדיקים, **וכד אתגורו עאלו בהאי חולקא טבא דקדשא בריה הוא** וכשנמולים ונפרעים כדין אז הם נכנסים באותו חלק הטוב של הקב"ה שהוא מדת היסוד, **דכתיב וצדיק יסוד עולם** הרי שהיסוד נקרא צדיק, **וכיון דעאלו בהאי חולקא דצדיק אקרון צדיקים** וכיון שע"י ברית נכנסו בזה החלק של היסוד הנקרא צדיק, הם נקראים צדיקים, **ודאי כלם צדיקים** לכן ודאי כל ישראל שהם נמולים אפילו הרשעים נקראים צדיקים, **ועל פן כתיב אח"כ לעולם יירשו ארץ** היינו ארץ העליונה שהיא השכינה, כי ע"י המילה נכנסים במלכות וע"י הפריעה נכנסים ביסוד, **כדכתיב פתחו לי שערי צדק אבא בם** כי תחילה עולים במלכות הנקראת צדק ע"י המילה, **וכתיב זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו** רצה לומר כי **אנון דאתגורו ואקרון צדיקים** אלו שנמולו ונפרעו ונקראים צדיקים הם עולים מהמלכות אל היסוד. (מ"מ ו"פ ומפדוס)

כאן רבינו וע"כ יוכל כל אחד שהוא שומר הברית יותר מחבירו להפיל את חבירו, כי הוא בחי' צדיק פנים דקדושה לגבי חבירו, ועליו נאמר גם כן ויגרש מפניך אויב כו' : וע"כ צריך ליזהר כשיש מחלוקת על האדם שלא יפול זה שחולקים עליו לתוך תשוקת הממון, כי אולי חבירו החולק הוא פנים דקדושה נגדו, ויש לו כח להפיל אותו/י"ח, והנפילה הוא שמפילין אותו לתאוות ממון כנ"ל בתחילת אות ג'. ובתורה קפא מבואר שהנפילה היא לתאוות ניאוף עי"ש, וכבר נתבאר לעיל ובלק"ה קדושין ג' ג' שהן קשורות זו לזו, וע"י תאוות ניאוף אין לו מלח ממון חסר ונופל לתאוות ממון, ע"כ צריך ליזהר מזה צ"ע כוונת רבינו בזה. ממה צריך להזהר? מה יכול לעשות מי שחולקים עליו, אם החולק הוא צדיק? לעיל באות ג' אמר שמי שחולק על צדיק אין לו מלח ממון חסר לכן מפילים אותו לתאוות ממון. משמע ששם אין לו אפשרות להזהר כיון שהוא בעצמו החולק מגרשים אותו מפנים דקדושה ממנו. וכאן מדובר שחולקים עליו לכן צריך להזהר כי עדיין יש לו בחירה בזה כך נראה כאן בפשטות. סיכום הסוגיא כי נראה לי

לעיל באות ג' נתבאר עפ"י הפסוק "ויגרש מפניך אויב" שהקב"ה מגרש את האויב של צדיק ויאמר השמד דהיינו שמפילו לשמד העבודה וזה של תאוות ממון. ומבאר שהאויב של צדיק הוא מי שחולק על צדיק, ומוסיף כי החולק אין לו מלח להמתיק מרירות תאוותו. ונ"ל עומק הכוונה בזה כי צדיק הוא מאן דנטיר ברית (זוהר) נמצא שהוא בן בריתו של הקב"ה והחולק עליו כחולק על הקב"ה ונעשה לו לאויב, וממילא מאבד את פני ה' שמהם מאיר מדת ואמת שהיא מדת ההסתפקות, ואין לו מלח להמתיק מרירות הממון. ואע"פ שגם לקטן ממנו יש בחי' ברית שהרי עמך כולם צדיקים כיון שנימולו כמבואר שם אע"פ שמי שהוא יותר בברית עם הקב"ה חבירו הקטן ממנו שרגא בטיהרא, ולא נחשב בן ברית להקב"ה ביחס אל זה שהוא יותר בן ברית.

ועומק העניין אולי אפ"ל כי באמת ברית היא רק בין שנים, וא"כ איך יתכן שהקב"ה כרת ברית עם כל ישראל. (בעניין זה שמעתי מהריצ"ח שביאר מדוע לשון חז"ל לכרות ברית והרי זה תרתי דסתרי אלא שא"א להתקשר בברי רק אחרי שנכרתים מכל קשר ברית אחר. ובוזה ביאר מדוע הלך אברהם אבינו לבני בריתו ענר אשכול וממרא להתייעץ על המילה אחרי שהקב"ה בעצמו ציווה אותו, ותירץ כיון שהיו בני בריתו וא"א להיות בברית שלימה אם שנים לכן הלך להודיעם שמעכשיו הוא בברית עם הקב"ה וממילא הברית עימהם היא משנית.) ובאמת בסיני כרת הקב"ה ברית עם כלל ישראל וכרת עצמו מהברית עם שאר אומות.

ואולי אפ"ל שעל כן הכלל שמי שיותר שומר הברית מחבירו אזי חווק הברית של הקב"ה עמו, כמו מבטל את הברית עם זולתו הפחות ממנו. כי זה ממהות הברית להיות מחובר עם בן בריתו עד מסירות נפש ממש וזה א"א עם שנים בעת אחת לכן בשעה ששני בני ישראל חולקים זה עם זה אזי השומר ברית יותר מחבירו מועדף וזולתו נחשב אויב לברית. ומגורש לשמד.

וצ"ע לפי המבואר באות ג' שהמקושר לצדיק נעשה לו מלח ברית להמתיק מרירות הממון ע"י שמירת הברית של חבירו כגון זבולון שנאמר בו שמח זבולון בצאתך (לפרקמטיא) כי היה מקושר ליששכר שהיה לומד תורה. האם החולק על צדיק ומי ששומר הברית יותר ממנו חולק עליו, נופלים לשמד הע"ז של ממון, גם אם הם מקושרים לצדיק אחר ששומר הברית יותר מבעל מחלוקתם.

זוהר ויחי דף רטו. - רבי יצחק פתח ואמר לפעם בלפני פתח אחר מס"כ ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ, ואמר האי קרא רזא עלאה איהו בין מחצדי חקלא פסוק זה הוא סוד גדול בין קולרי סודות התורה משדה תפוחין העליון שהוא המלכות ששם גידול הסוד ע"י היסוד, דהא ברזא דאגדתא תני רבי שמעון כי כסוד האגדה למד רבי שמעון, דאחסנת ירותא עלאה דהיא ארץ שנחלת ירושה העליונה של המלכות הנקראת ארץ, לית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק און מי שיוכס אותה אלף מי שנקרא לדיק שאז הוא אחוז ביסוד הנקרא לדיק שהוא מקבל את השפע תחילה ועל ידו נשפע למלכות, דהא מטרוניתא ביה אתדבבת לאתבסמא כי המלכות מתדבבת ביסוד כדי להתמתק על ידו מתוקף דיניה, וצדיק ירית למטרוניתא ודאי והיסוד יוכס חלקי השפע כשזיל המלכות.

ואמר אוף הכא בחביבותא דקדשא בריך הוא לישראל אמר ועמך כלם צדיקים אף כון מחמת חביבות שמחנכ הקב"ה את ישראל אמר ועמך כולם לדיקים, ובגין כך לעולם יירשו ארץ פירושו אתחזון לירית למטרוניתא הם ראוים לירש את שפע המלכות, ומפרש מאי טעמא אקרון צדיקים מהו הטעם שישראל נקראים לדיקים, ומאי טעמא ירתין למטרוניתא ומהו הטעם שיוכסים את שפע המלכות, ואמר בגין דאתגדו לפי שנמולו, פמה דתנינן כל מאן דאתגדו ועייל בהאי אהסנא ונטיר להאי ברית כמו שלמדנו כל מי שנמול ונכנס בנחלת המלכות ושומר את הברית מלפגמו בעניות, עאל ואתדבק בגופא דמלכא ע"ז נכנס ומתדבק בגוף המלך שהוא הת"ת, ועאל בהאי צדיק על ידי שנקנס ביסוד כשנמול, כי היסוד הוא סיומא גופא ונופלא דמי, ובגין כך אקרון צדיקים ולכן נקראים לדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ ועל כן לעולם יירשו ארץ, ומפרש מאי ארץ מי נקראת ארץ, ואמר דא ארץ החיים זו היא המלכות הנקראת ארץ החיים.

" עיין תורה קפא שגם חולקים אם יש להם אפילו רק ביחד חלק גדול יותר ממנו בכבוד שמים יכולים להפילו ע"ז וכשנופל נופל לניאוף עי"ש.

צ"ע אולי יש לומר שכיון שחולק על צדיק ממנו, זה פגם הברית, שמוכיח שגם הקשר שלו עם הצדיק שמקושר אליו הוא לא מצד שהוא בן ברית אלא מצד טובת הנאה שיש לו ממנו.

כאן בהשמטה מבאר שכל אחד ששומר הברית יותר מחבירו יכול להפיל את חבירו לתאוות ממון וכנ"ל דכל השומר ברית יותר מחבירו נקרא בן ברית של הקב"ה וחבירו כאילו לא בברית כלל, דנעשה אויב לבן בריתו של הקב"ה. והדוגמא שם היא למי שחולקים עליו שצריך להזהר שמא החולק שומר ברית יותר ממנו ואזי הוא יהיה נחשב אויב ויגורש לשמד הע"ז של תאוות הממון. אמנם זה חידוש שהחולק נחשב בן ברית והמסכן שחולקים עליו יהיה מגורש לשמד בגלל זה. אבל מצינו כגון זה בתורה קפא שאם חלק הכבוד שמים של שחולק גדול מזה שחולקים עליו אזי יפילו את הקטן לתאוות ניאוף. וכגון קרח ועדתו שחלקו על משה רבינו שאלמלי תפילת יעקב אבינו היו מפילים את משה רבנו. אלא שצ"ע א"כ מה מועיל הזהרת רבינו שיוזהר שלא ליפול תשוקת הממון. ואולי כיון שבאמת לא חולק אלא חולקים עליו לכן לא נקרא אויב גדול ויכול להתגבר ולא ליפול לשמד תאוות הממון. עוד צ"ע לכאורה יותר צריך להזהיר אותו שלא יחזיר שנאה לחבירו החולק עליו וממילא לא יהיה נחשב אויב. אמנם לפי המבואר בתורה קפא הנ"ל זה לא יועיל וצ"ע.

שם כי כל ישראל נקראים צדיקים על שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפירושו/טו,

שאמר שכל ישראל ע"י שהם נימולים על כן כולם נקראים צדיקים וכן כתוב "ועמך כולם צדיקים" אע"פ שהפשט שם מדבר בימות המשיח שהנותר בירושלים יהיו רק צדיקים. אבל בזהר הנ"ל דרשו שיהודי מעצם נשמתו ועוד יותר ע"י שנימול הוא נקרא צדיק. הפי' שבכריתת הברית מילה, מסירים את הערלה שהיא בחי' נחש וכח המתאוה/י ועי"ז מתחברים בברית להקב"ה, נמצא שכל ישראל יש להם בחי' ברית מלח ממון חסר, וכפי מה שמוסיפים עוד בשמירת הברית, יש להם עוד יותר מלח המחסר את תאוות הממון.

ועיין לעיל בזהר לך לך צג. משמע אפילו אלה שאתה רואה בעיניך שהם לא שומרים הברית. וכעין זה ראיתי בספר טוב הארץ דף יט בשם הרמ"ק שכתב על מאמר חז"ל הדר בא"י שרוי בלא עוון. דע כל מי שדר בארץ ישראל נקרא צדיק גם שאינו צדיק כפי הנראה, שאם לא היה צדיק היתה הארץ מקיאה אותו, כדכתיב ותקיא הארץ את יושביה וכיון שאינה מקיאה אותו בוודאי נקרא צדיק אעפ"י שהוא נראה בחזקת רשע: עכ"ל. ונ"ל שזה כעין הויכוח בין רבי יהושע בן חנניה לקיסר בתחילת המעשה המבואר בבכורות ח: שהקיסר אמר שסבי דבי אתונה בדקו במציאות וראו שנחש מוליד לארבע שנים וריב"ח אמר לו כיוון שמדיוק הפסוקים בתורת אמת מוכח שהוא מוליד לשבע שנים זה האמת יותר ממה שנראית המציאות, ובוודאי כך גם המציאות:

(שייך לאות ד') וזה בחי' מזוזה כו'. וזהו והיה שדי בצריך וכסף וכו', ובפסוק הזה רמוז סוד המזוזה כמבואר בכהאריז"ל וכנ"ל **כי שדי הוא בחי' ברית וכו', ע"ש.** וזה בחי' שדי שדרשו בו חז"ל **שאמר לעולמו די** שלא תמשיך הבריאה להתפשט אלא בגבול שנתן לה, כך גם המזוזה שכתוב בה השם שדי רומז וגורם לבעליה למדת ההסתפקות **דהיינו ששמח בחלקו ואומר די למה שיש לו ואינובא מתאוה יותר, שזהו בחי' שבירת תאוות ממון, שזוכין ע"י שמירת הברית כנ"ל :**

(גם זה שייך לאות ד'). מבואר שם שע"י מצוות מזוזה נתבטל חמדת הממון וע"כ

בירושלמי ובמדרש כשאמרו שעשרת הדברות רמוזות בפרשיות שאנו אומרים בקריאת שמע, אמרו שהתיבות וכתבתם על מזוזות וכו' שבק"ש **כנגד לא תחמוד** שבעשרת הדברות **כנ"ל ע"ש.** **עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבואר בירושלמי פאה [בב/כ"ג] {ובב"ר פ' לה [בד/]} כ"ה ארטבן**

^{טו} צ"ע מה התחדש למוהר"ן מרבנו יותר מהמפורש בזהר לך לך צג. ויחי רטו.

^כ עיין צדור המור בראשית ג' יד עה"פ "עפר תאכל" שנתקלל הנחש -), ולכן [אנו משימים כלי עם עפר בשעת המילה ליתן שם הערלה שכורתין, מג"ש דכתיב בערלות פלשתים וימלאום למלך (ש"א יח, כז), וכתיב וימלאום עפר (לק' כו, טו), והטעם לפי שהשם צוה לברות הערלה להחליש אותו אבר ולהחליש כח הטומאה של נחש, וכתיב (משלי כה, כא) אם רעב שונאך האכילהו לחם, ולכן אנו משימין לו עפר שהוא לחמו:

^{כז} בתרלד - זאינו, ובלוה"ת שם - ואינו

^{כח} ירושלמי פאה פ"א הלכה א' (ועי"ש שארטבן ביקש שישלח לו מילי טבא דכוותא) ילקוט שמעוני יהושע רמז לא ומשלי רמז תקלד

^{כט} ירושלמי מסכת פאה דף ד. [שוטנשטיין דף ז:]: ארטבן מלך פרס שלח לרבינו הקדוש רבי יואה הגשיל חד מרגלי טבא אטימיטון מנגלית יקה שאין לה ערך נקוד ואמר ליה שלח לי מילה דטבא דכוותה שלח לי דנר שערטו שוה ללחן זו שלח ליה יואה הגשיל חד מוזהר. אמר ליה

מלך פרס **שלח לרבי** יהודה הנשיא **חד מרגליתא טבא**, **שלח לי רבי חדא מזוזה**^כ הסוגיא שם מדברת ממעלת התורה ועל כן יש מבארים את כוונת רבי ששלח מזוזה שיש בה פרשיה מהתורה/כ"ו שהיא יקרה מכל אבנים טובות שבעולם ושומרת על האדם הלומד אותה ומקיימה בזה ובבא. **ולכאורה הוא פלא, מדוע שלח לו מזוזה דייקא, ולא מצוה אחרת** [כ"ז/ל] שגם היא שומרת על האדם בזה ובבא עכ"פ בעידנא דעסיק בה/כ"א. **אך ע"פ מה שגילה רבינו ז"ל בהתורה הזאת, מבואר הענין היטב, כי מזוזה דייקא מבטל חמדת הממון, וע"כ שלח לו מזוזה דייקא. כי ארטבן שלח לו מרגליתא^{כב} טבא, היינו עשירות וממון, כי הי' שוה ממון הרבה, ועשה עיקר החשיבות מזה. ע"כ שלח לו רבי כנגד זה מזוזה דייקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות כנ"ל :**

מלחא כי סריא זה שנפל לסרחון [ל"ג] **תאוות הממון כו'.** וע"כ אפקוהו בלשון כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעכו"ם, **כמ"ש** שהקב"ה אמר למשה רבנו כשהיה בהר סיני לקבל לחות ראשונות (שמות לב)/ל"ד רד כי שיחת עמך וכו' **סרו מהר וכו'** עשו להם עגל מסכה וכו'. **כי המשוקע**

ארטבן מה זאת? אלא שלחית לך מילה דלית לה טימי אני שלחתי לך דבר שאין לו ערך ואת שלחת לי מילה דטבא חד פולר דנר שקויו מטבע קטן אמר ליה רבי יהודה הנשיא חפצין וחפצי האנשים הטובות שלי ושלך ניהל לא ישוו בה אינן שוות לערך התורה ולא עוד אלא דאת שלחת לי מילה דאנא מנטר לה שאני לנין לשמיה ואנא שלחית לך מילה דאת דמך לך והיא מנטרא לך ואני שלחתי לך דבר שאסתי יכול לנין והיא משמנת אותך דכתיב (משלי ו' כג) "בהתהלכך תנחה אותך וגו' ונשכנך תשמך עליו".

^כ פסקא ג'

^{כה} **בראשית רבה** - פרשה לה פסקה ג' - ארטבן שלח לרבינו מרגליתא אטימטון א"ל שלח לי מילי טבא דטבא דכוותה שלח ליה חדא מזוזה שלח וא"ל אנא שלחית לך מלה דלית ליה טימי ואת שלחת לי מילי דטבא חד פולר א"ל חפצי וחפצין לא ישוו בה ולא עוד אלא שלחת מילא דאנא צריך מנטר לה ואנא שלחית לך מילא דאת דמך והיא מנטרא לך שניא' (משלי ו) בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בשעת המיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא.

^{כז} בדפודי כתוב ירושלמי ברכות אנטיגנוס שלח לרבי

^{כז} **כיצד שלח מזוזה לגוי?** "א שרק לגוי ע"ז אסור וארטבן האמין ביחוד ה' וי"א שרק כשיש חשש שהגוי יבזה את המזוזה ורבי ידע בו שיכבד אותה, וצ"ע הרי מוריד אותה מקדושתה שנכתבה להיות בבית ישראל? ונקבעה בבית גוי אמנם בגרסת השאלות כתוב שרבי יהודה הנשיא כתב אותה בעצמו במיוחד לו לכן מותר ולא היה בה קדושה.

^{כח} **ושלח מזוזה** כי לא רצה לשלוח לו ספר תורה שלם (שוטשנטין בשם יפה מראה)

^{כט} עיין מנחת קנאות להרשב"א פרק ט'

^ל **מנחת קנאות** (לרשב"א) - פרק ט: - וגרסינן בירושלמי (פאה פ"א) ארטבן שלח לרבי חדא מרגלית, דלשדר ליה חדא מילא דשוויא כותיה, שדר ליה חדא מזוזותא, שלח ליה אנא שדרתי לך מרגליתא דלית לה טימי, ואת שדרת לי מילא דטבא חד דינר? שדר ליה את שדרת לי מילא דאנא צריך למינטרא, ואנא שדרתי לך מילא דאת נאים והיא מנטרא לך, ובאמת לא היתה כוונת רבי כששלח המזוזה לארטבן כדי שיקיים מצות מזוזה, שהרי ארטבן מחסידי א"ה היה, ולא נצטוה עליה, ודי לו שיקיים שבע מצות והיה יותר טוב להזהירו על מה שנצטוה, כמ"ש רז"ל גדול המצווה ועושה כו' (קידושין לא, א) ואם הכוונה היתה לרמוז לו כדי שיתגייר ויתחייב במזוזה, מה ראה לשלוח לו מזוזה יותר מכל שאר המצוות? והיה יותר ראוי לשלוח לו ציצית, שהוא רמז לתרי"ג מצוות וחז"ל דרשו שהיא שקולה כנגד כולם (מנחות מג, ב) **אלא ודאי נראה שרבי לא כוון להועילו כי אם ז' מצות שלהם, והמצוה העיקרית שהיא יסוד לכל המצוות הוא בטול ע"ז כמ"ש רז"ל חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמורה בכל התורה כולה (קידושין מ, א), ובן נח נצטוה ג"כ עליה כמ"ש רז"ל על פסוק ויצו ה' אלהים וגו' (סנהדרין נו, ב) ומפני זה רמז לו במזוזה שכתוב בה ה' אלהינו ה' אחד, כדי שישתדל לידע ולחקור בחכמה, לדעת מציאות הש"י ואחדותו בדרך מופת, ואז יהיה נוהר מעבוד ע"ז, ותהיה השגחת ה' מספקת בו להיות נשמר מן המזיקים והיא טובה לו מכל מרגליות שבעולם, ועל זאת ההשגחה אמר הכתוב לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז, ומלת לא הנאמרה בראש הפסוק מושכת עצמה ואחר עמה, וכאלו נכתב ולא תמורתה כלי פז, ואמרו ז"ל כתוב אחד אומר, וכל חפצין לא ישוו בה, וכתוב אחד אומר וכל חפצים וגו', חפצים, אלו מצות ומעשים טובים, חפצין, אלו אבנים טובות ומרגליות, חפצי וחפצך לא ישוו בה אלא כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וגו'**

^{לא} **כמבואר סוטה דף כא.** א"ר יוסף מצוה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא תורה בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה מגנא ומצלא מתקיף לה רבה אלא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי בתורה אמאי לא הגינה עליהו אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא ומצלא בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אצולי לא מצלא.

^{לב} בתרלו ומתלרו - מרגליתא

^{לד} עיין ספורי מעשיות סוף מעשה מבעל תפילה שם אמר כמו צואה ממש כמ"ש צא תאמר לו

^{לד} **שמות פרק לב** (ז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ יָרֵד כִּי שָׁחַת עִמָּךְ אֲשֶׁר הֶעֱלִיתָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: (ח) ס' ר'ו מהר מן הדרך אֲשֶׁר צִוִּיתָם עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֵנוּךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם:

בממון עובד כל העכו"ם כנ"ל : וע"כ על כל מטבע חקוקה הע"ז של העכו"ם ובפרט במטבע הזוז/לי"ה:

ע"פ הדברים האלה, יבין המשכיל, לפרש כולה סוגיא דהזהב דהיינו מטבע זהב קונה את

מטבע הכסף אע"פ ששניהם מטבע גמור, והכסף אינו קונה וכו', וכן מטבע הנחושת קונה את מטבע הכסף כו', והכלל מה שהוא מטבע ויוצא, חשוב מעות [ל"ו/ל"ז] לכן מטבע כסף תמיד הוא חריף מכולם והם נחשבים פרי לגביו והוא נחשב מעות לגבי כולם כי כח הקניה שלו חזק יותר מכולם ולכן גם בו עיקר התאוות ממון. **ע"ש כל הסוגיא [לח"ן/ל"ט]**. ובש"ע חו"מ סימן רג סעיף ד' – ...המוזכר מטבע במטבע, הדינרים של זהב לגבי מטבעות של כסף הרי הם (ח/מ) כפרות. אגה: ואם הקנה לו הכסף צווחת זמיס, שלא יחד וקח מעות אלו, משמשך הקנה נחמיז לו הכסף פפי מה שפסק עמו (טור). וכן המעות של נחשת כמו פרות לגבי מטבעות של כסף. כיצד, נתן לו דינר זהב בכ"ה דינרי כסף, כיון שמשך הדינר זהב, נתייב לתן לו הכ"ה דינרי כסף כמו שפסק עמו, אם חדשים חדשים, ואם ישנים ישנים. אבל אם נתן לו כ"ה דינרי כסף דינר זהב, לא קנה עד שיקח הדינר של זהב.

וסוגיא שנחלקו בה האמוראים בגמרא ב"מ מה. אי מעות נקנה בחליפין [מ"א/מ"ב]. כגון נטל מטבע כסף עמ"נ לקנות מטבע כסף אחר בקנין חליפין כהחלפת סחורה זו בזו או שנותן (או נוטל) מטבע כקנין סודר. נחלקו בזה רב ולוי אם הקניין חל ואינו חוזר. ומבאר רב פפא טעם מי שסובר שהקניין לא חל כי עיקר דעתו של אדם על צורת המטבע^מ והיא עלולה להתבטל ע"י המלכות ולכן א"א לדון את המטבע כדבר שלם, ולחליפין צריך דווקא דבר מסויים דהיינו שלם. כמבאר שם בדף מז. מדכתיב "לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו" מכאן שלקנין חליפין צריך דווקא כלי הדומה לנעל, דהיינו לרב נחמן דווקא

^{לה} עיין מוסף הערוך ערך זוז כתוב שם בסוגרים – שם אליל על כל האילים וצורתו נקבעה במטבע הנקרא על שמו לכן מנחם בר סימאי בצורתא דזוז לא מסתכל.

^{לו} עיין לק"ה הכשר כלים א' א' הובא בשי"ק ח"א עד

^{לז} **שיח שרפי קודש ח"א** אות עד – עקר בחינת תאוות ממון הוא חזק ביותר בהמון בעצמו, שהן המטבעות ששם חזק התאוה ביותר מאד, וכדמשמע מדברי רבנו נ"י שם (בלקוטי מוהר"ן חלק א' סימן כ"ג), וכפי המובן, לעניות דעתי, מהדברים ששמענו מפיו הקדוש בענין זה, שסגית "הזהב קונה את הכסף" (ב"מ מד). יתפרש על פי המאמר הנ"ל. (שם הלכות הכשר כלים הלכה א', אות א').

^מ ב"מ מד.

^{לט} **בבא מציעא מד. /משנה/**. הוזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הזהב. הנחשת קונה את הכסף, והכסף אינו קונה את הנחשת. מעות הרעות קונות את היפות, והיפות אינן קונות את הרעות. אסימון קונה את המטבע, והמטבע אינו קונה את אסימון. מטלטלין קונין את המטבע, מטבע אינו קונה את המטלטלין. (זה הכלל): כל המטלטלים קונין זה את זה. כיצד? משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות – אינו יכול לחזור בו, נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות – יכול לחזור בו. אבל אמרו: מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדברו. רבי שמעון אומר: כל שהכסף בידו – ידו על העליונה.

גמרא. מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה: הוזהב קונה את הכסף. – אמר לו: רבי, שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בוקנותיך הוזהב קונה את הכסף? – בילדותיה מאי סבר ובוקנותיה מאי סבר? בילדותיה סבר: דהבא דחשיב – הוי טבעא, כספא דלא חשיב – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא. בוקנותיה סבר: כספא [מד ע"ב] דחריף – הוי טבעא, דהבא דלא חריף – הוי פירא, וקני ליה פירא לטבעא.

^מ **באר היטב שם** – (ח) כפירות. כיון שהן חריפין ומהירין בהוצאה יותר משל זהב וכן הטעם בכל הני דחשיב והולך דזה שהוא חריף להוציא נחשב מטבע לגבי האידך שאינו חריף כ"כ להוציא. שם:

^{מא} ב"מ מה:

^{מב} **בבא מציעא מה:** – איתמר, רב ולוי, חד אמר: מטבע נעשה חליפין, וחד אמר: אין מטבע נעשה חליפין. – אמר רב פפא: מאי טעמא דמאן דאמר אין מטבע נעשה חליפין – משום דדעתיה אצורתא כי חוטס המלך שנו עושה חריף, וצורתא עבידא דבטלא לכן נחשז דזר שאינו שלם ולחליפין נענין דזר שלם.

חדושי הרמב"ן – והא דאמרינן משום דדעתיה אצורתא וצורתא עבידא דבטלא. פרש"י ז"ל והוה ליה כדבר שאינו מסוים, ולפי זה לא נדע מה טעם אין נקנה בחליפין דדבר שאינו מסוים נקנה הוא בחליפין, ורב פפא לטעמיה הוא דפריש האי טעמא דקסבר מעיקרא נקנה בחליפין, **ויש לפרש צורתא עבידא דבטלא והוה ליה כדבר שאין גופו ממון דומה לאותיות**, ולהאי טעמא אין נעשה חליפין ואין נקנה נמי בחליפין והאי טעמא לבתר דהדר ביה רב פפא איתמר:

^{מג} **דהיינו ההטבעה** שהוטבעה בו ע"י המלכות. ואע"פ שבזמן חז"ל היה ערך עצמי למטבע מחמת המתכת שממנו נעשה, כגון מטבע דינר היה גם שווי המתכת שלו דינר, מכל מקום עיקר חשיבותו היתה לדעה זו מחמת הצורה המוטבעת עליו ולא מחמת ערכו העצמי, כי ההטבעה עליו היתה בפיקוח המלכות הבטיחה את טוהר המתכת ואת משקלו הנכון והופכת אותו לאמצעי תשלום נח ואמין ומתקבל בכל מקום, לכן לדעה זו רוב העולם לא מתייחס למטבע כחתיכת מתכת אלא עיקר דעתו על הצורה שבו, שעל ידה הוא מטבע חריף בעל כח קניה גדול. (עפ"י שוטנשטיין)

כלי ולרב ששת דווקא שלם. כך פרש"י אבל הרמב"ן ורשב"א פי' עבידא דבטלא על כן היא כדבר שאין גופו ממון וכאותיות לבד, לכן לא נעשה חליפין.

דהיינו שרב ולוי לא נחלקו שהחריף הוא טבעא, אלא נחלקו אם שייך שאדם יחשוב בליבו שמחשיב את הממון כפירי, או שבגלל גדול תאוות ממון בעולם לכן אפילו אם יאמר אדם שמתייחס לממון כפירי בטלה דעתו כי כל אדם דעתו על כח הקניה שבטבעא ולכן כיון שדעתו אצורתא מכח תאוות ממון לכן לא נעשה חליפין דצורתא עבידא דבטלא ע"י המלך, נמצא שכל הצורה היא דבר הסכמי העשוי להשתנות ולא ערך בעצם המטבעות כפירות. והחולק יאמר שאדם יכול להתגבר על עצמו ולהתעלם מכח הקניה שלו ולהחשיב אותו כפירי.

ונפסק/מ"ד כמ"ד דמעות לא נקנים בחליפין הטעם לפי רבינו כנ"ל כי עיקר המעות הם המבטח בוגד שבהם שהוא הכח קנייה החזק ועל זה דעתו של האדם ותאוותו, ומצד זה אזי המעות אין להן שווי עצמי כפירות אלא רק מכח כח הקנייה שטבעה בו המלכות, וזה דבר שאין בו ממש, כדברי הרמב"ן. וגם האומר דעתי על הממון הה שזהו כפירות בטלה דעתו ועומדין דעתו שכונתו להערים ובאמת גם הוא דעתו על צורת המטבע דעבידא דבטלה כי היא הנותנת לו את חריפות הקנייה, ומסתמא דעתו כרובא עלמא שבגלל תאוות הממון דעתם עליה דייקא.

וסוגיא המשנה בקדושין דכל הנעשה דמי' באחר [מ"ה]/מ"ו פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון כפירי ונקנה בחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעות שכיון שיש להם ערך עצמי ולא נישומים בדבר אחר לא נקנים בחליפין. והיינו כנ"ל שמעות לא נקנין בחליפין שבגלל תאוות הממון בטלה דעתו של האדם הרוצה להחשיב את הממון כפירות דהיינו שבגלל תאוות ממון נו אומרים שהאמר כך רוצה להערים ובאמת גם דעתו אצורתא דמטבע דייקא, שזה הנותן לו את חריפות הקניה.

הכל יבואר למשכיל ע"פ התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות :

נראה שהכלל בגלל תאוות הממון לכן דווקא במטבע המתקבל יותר בכל מקום הוא נחשב מעות כי עיקר התאוה במעות דייקא. כי עיקר התאוה היא הכח והבטחון שמקנה הממון לכן ככל שכח הקניה גדול יותר דהיינו שמתקבל יותר בכל מקום, כן גדלה התאוה ממון שבו, אבל בפירי שהצורך הוא לדבר עצמו ולא לכח הקניה שבו, אין זה התאוה ממון שהיא ע"ז המגונה כל כך.

עד כאן ביאור התורה

✱

תוספות השייך לאות ג'

ביאור הגמ' בא חבוק והעמידן על אהת צדיק באמונתו יהיה

ע"ש בפירושו עיני יצחק על עין יעקב שכתב שקמ"ל חבוק שבאחרית הימים עיקר הנסיון יהיה באמת ואמונה ולכן מי שיעמוד בנסיון הזה יזכה לחיי עוה"ב וכן ברי"ף שם שהכונה להשלים עצמו לעוה"ב זה ע"י אמונה

ענין ספר העקרים – מאמר שלישי פרק ל מבאר שם את כל מאמר הגמרא במכות כד הנ"ל וז"ל בסוף דבריו שם וכן מה שאמרו בא חבוק והעמידן על אהת שנאמר וצדיק באמונתו יהיה הכונה בו כי בעבור שהחבוק היה מתרעם על הצלחת הרשעים וייסורי הצדיקים אמר בסוף דבריו הכלל הזה כי הצדיק כשיחזיק באמונתו להאמין בדברי הנביאים ולהבטחות השי"ת שהבטיח לעשות דין ברשעים ולשלם שכר טוב לצדיקים בשמירות הכלל הזה יהיה ולא יחוש לכל המקרים המתחדשים עליו ויסבול הכל בסבר פנים יפות וזוה יזכה לחיי העוה"ב וכן דרך החכמים לעשות כללים למצות התורה וכבר אמרו על אחד מן החכמים האחרונים שבא אליו לסמים מוזיין ובעל עבירות ואמר לו אני רוצה לשוב בתשובה ולשמור מצות השי"ת אלא שאיני יכול להעמיס על עצמי רבוי המצות שבתורה כי לא אוכל

^{מ"ד} בש"ע נפסק שמעות לא נקנין בחליפין בסימן רג סעיף ג' בהגהת הרמ"א – המיחד מעות והקנה לאחד בחליפי המטלטלים, הואיל ולא קנה זה המעות לא קנה זה המטלטלין, אף על פי שמשכנו. ודוקא בתורת חליפין, שיחד לו המעות; אבל בתורת דמים, משמשך החפץ נתחייב בדימיו מיד (טור).

^{מ"ה} קדושין כח.

^{מ"ו} קידושין כח. – מתני'. כל הנעשה דמים באחר, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. כיצד? החליף שור בפרה או חמור בשור, כיון שזכה זה – נתחייב זה בחליפיו. פירוש כל דבר שנישום בדמים נידון כפירי ונקנה בחליפין, דהיינו כל דבר הניתן כתשלום עבור חפץ אחר, כיון שזכה בו המוכר נתחייב הלוקח באחריות החפץ הנקנה לו תמורת אותו תשלום, כלומר אם יקרה דבר הפסד לחפץ מאותה שעה ואילך יפסיד מכך הלוקח כיון שהחפץ כבר נעשה שלו בקניין החליפין. לבד ממעות שכיון שיש להם ערך עצמי ולא נישומים בדבר אחר לא נקנים בחליפין.

שאת המושא שהוא ואמר לו החכם תקבל עליך דבר אחד בלבד לשמרו כראוי ואמר לו הן אמר לו החכם א"כ קבל עליך לומר האמת וקבל עליו והלך לדרכו לימים היה הולך אותו הליסטים ללסטים איש אחד ולהרגו ופגע בו איש אחד אמר לו היכן אתה הולך ונזכר אותו הליסטים מה שקבל עליו לומר אמת וספר לאיש שהוא להיכן היה הולך וכן פגע בו איש אחר ושאל לו להיכן היה הולך וספר לו מיד הרהר אותו הליסטים בלבו אלו השנים יהיו עלי עדים ויהרגוני וכן אירע לו פעמים רבות בכל מה שהיה רוצה לעשות עד שנמנע בעבור זה ממעשיו הרעים הנה מבואר כי ע"ז הדרך יתכן כי בשמירת כלל אחד או ב' כללים או יותר ישמור האדם רוב מצות התורה או חלק גדול ממנה שעל ידו יזכה למעלת חיי עוה"ב או למדרגה גדולה בו: עכ"ל.

נראה כוונתו שצדיק באמונתו יהיה הכוונה שיקח לעצמו מצוה אחת מכל המצוות ובה ידקק ביותר ואם יקח מצות האמונה זה יועיל ביותר כי היא שורש כל המצוות ונ"ל הכוונה שכיון שעיקר ירידת הדורות מצד האדם הוא במוהין שהולכים ומתמעטים לכן קשה להחזיק במוחו כוונת כל מצווה ומצווה כראוי ועל זה אמר הבקוק שהעיקר הוא לכוין לאמונה שבכל מצוה דהיינו שיחיו מעשיו לשם שמים וכן משמע במאירי על מכות כד שם

עוד ראיתי מפרש שפרש באמונתו לאפוקי משכלו אבל לענינינו כאן לא זה הכוונה כי רבינו הביא זה כדי לבאר שהאמונה יסוד כל המידות.

עוד עיין ספר כד הקמה - ערך אמונה - וכדי להודיע שהאמונה עקר התורה כלה לכך מצינו שכל המצוות כולן בנביות ומיוסדות עליה שכן דרשו חז"ל בא הבקוק והעמידן על אחת שנא' (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יהיה וכן אמר שלמה ע"ה (משלי כט) איש אמונות רב ברכות. ויש לך לדעת למה תלו החכמים הענין הזה בחבקוק ולא בדוד והיו יכולין לומר בא דוד והעמידן על אחת שנא' (תהלים קיט) כל מצותיך אמונה. אבל היה הענין מפני ביאור הנזכר שהזכיר חבקוק ואמר יהיה, ובאר ואמר שכל המצוות תלויות באמונה ועם האמונה יזכה האדם לחיי העוה"ב אבל דוד לא באר בענין השכר כלום ולכך תלה הענין בחבקוק ולא בדוד, והכונה בלשון יהיה הוא חיי העוה"ב שהם החיים הנצחיים האמתיים איננו נאמר על חיי בשרים הקצרים כי מפני שהאמונה יסוד המצוות כלן על כן הוצרך להזכיר בה לשון יהיה כלשון האמור במצות (ויקרא יח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם שעיקר הכונה בו חיי העוה"ב וכן תרגם אונקלוס ויחי בהון לחיי עלמא. ומכלל האמונה הוא שיאהוב האדם את האמת ושיבחר ושידבר בו

מהר"ל ספר נתיבות עולם א - נתיב האמונה - פרק ב - ואמר בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יהיה, ודבר זה כי ענין המאמין הוא מוסר עצמו אליו יתב' ובטוח בו ואינו סר מן הש"י כלל לשום צד, כי זהו ענין האמונה שדבק בו יתב' לגמרי ולפיכך יש לו דבקות בו ית' ע"י האמונה, כאשר האדם מאמין בו יתב' בכל לבו הוא דבק בו יתב' ואין סר מאתו, ודבר זה ג"כ שלימות גמור כי כל המצוות שיהיה לאדם דבקות בו יתב' ולכך אמר שהעמידן על אחת, ודברים אלו יש להבין מאוד כי הם דברים עמוקים מה שאמר בא דוד והעמידן על י"א דוקא וזה המספר ידוע ענינו, וכן מספר ששה וכן מספר שלשה וכן מספר שנים ומספר אחד הכל מסודר מן מדרגת התורה מלמעלה עד האמונה שהיא באחרונה, ויש לך להבין את זה: